Ștefania-Cecilia Ștefan

CATALOGUL CĂRȚII ROMÂNEȘTI VECHI ȘI RARE DIN COLECȚIA MUZEULUI MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

(1648 - 1829)

cIMeC - Institutul de Memorie Culturală
2008

www.cimec.ro

CATALOGUL CĂRȚII ROMÂNEȘTI VECHI ȘI RARE DIN COLECȚIA MUZEULUI MUNICIPIULUI BUCUREȘTI (1648-1829)

www.cimec.ro

Coperta I: stema lui Gheorghe Caragea, cu însemnele heraldice ale județelor, din ediția românească a *Legiuirii* (Brașov, 1818)

Procesare informatică: Adriana Totoescu
Redactare: Dan Matei

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Ștefan, Ștefania-Cecilia
Catalogul cărții românești vechi și rare din colecția Muzeului Municipiului București (1648-1829) / Ștefania-Cecilia Ștefan. — București : CIMEC, 2008. — 229 p. (24 cm)

ISBN 978-973-7930-22-4

ISBN 978-973-7930-22-4

© CIMEC – Institutul de Memorie Culturală, 2008

Piata Presei Libere nr. 1, CP. 33-90
013701 Bucuresti, Romania,
Tel. (+4) 021 317 90 72
Fax (+4) 021 317 90 64
cimec@cimec.ro

ȘTEFANIA-CECILIA ȘTEFAN

CATALOGUL CĂRȚII ROMÂNEȘTI VECHI ȘI RARE DIN COLECȚIA MUZEULUI MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

(1648 - 1829)

CIMEC - Institutul de Memorie Culturală
2008

www.cimec.ro

www.cimec.ro

CUPRINS

Precuvântare	i
Notă	xi
Abrevieri	xiii
Descrieri bibliografice generale şi de exemplar	1
Index de titluri	170
Index de responsabilităţi	173
Index de deţinători istorici - persoane	182
Index de deţinători istorici - instituţii	186
Reproduceri fotografice	189

www.cimec.ro

www.cimec.ro

Precuvântare

Am purces la întocmirea acestui catalog din dragoste pentru cartea veche, fructificând ocazia de-a înscrie şi colecţia Muzeului Municipiului Bucureşti în *Catalogul cărţii vechi româneşti (1508-1830)*, aşa cum a fost el conceput şi realizat, la iniţiativa doamnei Mariana Iova - expert în bibliofilie şi coordonator al proiectului, - în secţia de bibliologie a Institutului de Memorie Culturală Bucureşti, acum mai bine de 10 ani. Astfel că lucrarea de faţă reflectă, ca mod de elaborare, atât un format de descriere[1], cât şi dorinţa întemeiată de a îmbogăţi informaţiile-standard, specifice ştiinţei catalografice, cu adnotări care aduc în prim-plan, în chip copleşitor, uneori, pentru echilibrul lucrării, ediţiile cărora exemplarele în speţă le aparţin. În fapt, această metodă mai puţin obişnuită în practica alcătuirii unui catalog de colecţie, îndeplineşte o dublă menire: nu doar oferă un tablou „anamnetic", al situării exemplarelor în contextul propriu apariţiei lor, reamintind cititorului particularităţi ale unor opere de marcă ale artei tipografice româneşti, ci şi contribuie la imaginea, sperăm noi, grăitoare, dacă nu exhaustivă[2], a însemnătăţii unui fond de carte veche şi rară[3], sporadic cercetat şi valorificat[4] până

[1] „Formatul bibliografic ROMARC", sau MARC-ul românesc, elaborat de un colectiv de specialişti în catalogare şi prelucrare informatizată, din Biblioteca Naţională a României, Biblioteca Centrală Universitară şi Institutul de Memorie Culturală, Bucureşti: Constanţa Dumitrăşconiu, Victor Duţescu, Adriana Gagea, Mariana Iova, Dan Matei, Niculina Petrescu, Marilena Şuteu, Eugenia Tudorică. CIMEC, 2000

[2] Biblioteca documentară a MMB se bucură şi de prezenţa cărţii româneşti de patrimoniu (post 1830), precum şi de cea a cărţii străine rare (până la 1750).

[3] Conceptul de *carte rară* se subsumează, până la un punct, conceptului de *bibliofilie*, care se referă, cu precădere, la specificul ediţiei – fie ea o ediţie primă (dar şi ediţii ulterioare dictate de anumite considerente, care se disting printr-o variaţie de conţinut, de ornamentică sau de alt gen, de alte ediţii ale aceleiaşi lucrări), o ediţie aparte, cu elemente originale (gravuri sau alte contribuţii unice), o ediţie cu tiraj limitat, omagială, sau rezervată unui public restrâns (cum este cazul anumitor comunităţi etnice şi religioase) ş.a.m.d. În ce priveşte *raritatea exemplarelor*, ea se poate datora unor circumstanţe diverse, independente, nu arareori, de factura produsului editorial. Exemplare rare sunt cele care conţin însemnări, autografe celebre, o legătură artistică semnificativă pentru o anumită epocă sau atelier de legătorie (element care se aplică unui întreg tiraj sau face obiectul unei comenzi speciale) etc. Din punct de vedere al vechimii, cărţile Muzeului acoperă o arie cronologică considerabilă (trei secole de tipar românesc), iar din punct de vedere al rarităţii, colecţia include specimene ale căror trăsături distinctive reies din descriere, conform criteriilor enunţate mai sus. Raritatea şi vechimea nu sunt noţiuni interşanjabile în orice situaţie, iar cea dintâi nu poate constitui un criteriu de bibliofilie *per se*. Putem afirma că ceea ce alcătuieşte, în mare parte, fondul de carte veche al Muzeului este deopotrivă vechi şi rar, prin urmare foarte preţios.

www.cimec.ro

în momentul de față. Catalogul nostru ilustrează concepția conform căreia descrierea bibliografică se compune din două elemente interrelaționate, operaționale în cadrul unui sistem informatic de evidență şi prelucrare a cărții vechi, după modelul actual de structurare a *Catalogului colectiv*, şi anume: descrierea generală şi descrierea de exemplar. Primul tip de descriere, axat pe caracteristicile *ediției*[5], este conținut în așa-numită „fişă-mamă", sau fişa unui exemplar complet, în care aceste caracteristici sunt cel mai bine reprezentate, constituind elemente de identificare neambigue, iar al doilea tip face obiectul unei "fişe-fiică", raportată la cea dintâi, ca element ilustrativ al tirajului cercetat şi al unei statistici care îi stabileşte anvergura. Particularitățile exemplarului, constând în stare de conservare, ex libris-uri, note marginale, inserții de file manuscrise sau recuperări de text sub formă manuscrisă, arată dinamica intrării în circuit a unei cărți, transformările suferite în mâinile posesorilor, sub presiunea anumitor împrejurări, aspecte care orientează şi nuanțează investigația bibliologică. Prezența descrierii generale sau „de ediție" confirmă şi evidențiază apartenența exemplarelor la un anumit tiraj – fie acesta, cel specificat pe foaia de titlu, fie dedus tocmai din diferențele care circumscriu exemplarul unei (sau unor) inițiative editorial-tipografice alternative ori succesive tirajului inițial. Astfel că cele două descrieri se completează reciproc, în special atunci când avem de-a face cu specimene care, prin simplul fapt al existenței lor, pot îmbogăți sau rectifica ceea ce se ştie, în general, despre o ediție dată. Este şi cazul unor exemplare din colecția Muzeului, reprezentând titluri insuficient descrise în *Bibliografia Românească Veche*[6], şi care ne-au servit, prin urmare, la completarea informațiilor-lipsă, adăugându-se, modest, la seria de contribuții bibliografice apărute de-a lungul timpului. Relevanța acestor informații este şi ea, dublă: o dată pentru acuratețea unui alt proiect, mult mai ambițios şi mai dificil, acela al reeditării augmentate şi emendate, a renumitei Bibliografii, din care un prim volum s-a publicat în 2004[7], şi o dată pentru importanța colecției ca sursă de rarități care, puse astfel în lumină, devin *prilejuri şi subiecte de investigație aprofundată*. Ne referim la (vezi acasă). Însă, în tot acest demers, nu am neglijat nici descrierile „clasice", adăugând detaliilor din Bibliografia Românească Veche, altele noi, pe măsura interesului suscitat de

---

[4] Prin intermediul câtorva articole publicate în volumele anuarului MMB „Materiale de istorie şi muzeografie", semnate de cercetători precum Victoria Roman, Daniela Lală, Elisabeta Anghelescu.

[5] *Manifestării*, în terminologia FRBR

[6] În patru volume, primele trei, publicate în 1903-1936, îi au drept autori pe Ioan Bianu şi Nerva Hodoş, ultimul, publicat în 1944, constând în adaosuri şi îndreptări, pe Dan Simonescu. Titlurile doar semnalate în Bibliografie (având, cel mult, reprodusă după anumite surse, oglinda paginii de titlu) sunt apărute în tiparnița mitropoliei Ungrovlahiei: *Liturghierul* din 1729, *Octoihul* din 1730, *Liturghierul* din 1746 şi *Rânduiala cum să cuvine a cânta cei doisprezece Psalmi de osebi*, 1820. Avem de-a face cu reeditări ale unor lucrări liturgice anterioare. Ultimul titlu citat conține un text încorporat în *Psaltirea* bucureşteană din același an (1820), dar el a cunoscut şi ediții de sine stătătoare (Neamț şi București).

[7] „Bibliografia românească veche actualizată şi îmbogățită. Vol. I (A-C)", Bucureşti, Institutul de Memorie Culturală; Târgovişte, Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească", 2004

www.cimec.ro

anumite caracteristici ornamentale sau de alte aspecte considerate relevante sau, cel puțin, capabile de-a rescrie, într-un mod sugestiv, cartea de vizită a unei tipărituri.

Cartea românească veche şi rară, aflată în Biblioteca documentară a Muzeului Municipiului Bucureşti numără 68 de titluri, în 91 de exemplare. Sursele de proveniență sunt achiziția (de la particulari) şi anticariatul, dar există şi unele donații. Un număr de 19 exemplare nu poartă însemne de proprietate, în afara ştampilelor de anticariat, ale „Muzeului de Arheologie şi Istorie”[8] ori ale „Muzeului Oraşului Bucureşti” – vechile denumiri ale aşezământului care a precedat actuala instituție muzeală. Nu ştim, aşadar, care au fost posesorii lor în decursul timpului, până la integrarea, după caz, în stocurile destinate comercializării sau în colecția de față. Restul exemplarelor au circulat în perimetrul bucureştean şi în provincie, fie constituind cărți de danie domnească, fie vândute şi cumpărate în mod repetat, deseori de membri ai aceleiaşi familii, fie dăruite în semn de recunoştință, unor oameni de vază. Istoria peregrinării lor este una „policromă”, atât din punct de vedere al contextelor, cât şi al tipologiei umane, suficient de diversă.

Cea mai timpurie tipăritură datează din 1648 (*Noul Testament de la Bălgrad*), iar cea mai „recentă”, din 1829 (*Oglinda sănătății şi a frumuseții omeneşti*, de Ştefan Vasile Episcopescu). Tematica religioasă este predominantă: cărți de ritual, de literatură patristică, de imnografie neobizantină, ereziologie şi polemică interconfesională; cea laică include filosofia, etica, istoria, dreptul, filologia, geografia, beletristica (prelucrări), economia domestică şi farmacologia populară, medicina profilactică (în forma accesibilă a stilului de popularizare) şi literatura ocazională cu caracter encomiastic. Limbile în care au fost redactate aceste cărți sunt, preponderent, româna şi greaca: limba română a Scripturii, a cazaniilor, a sfintelor liturghii şi a „răspunsurilor întru Hristos”, limba română a Şcolii Ardelene (prin *Lexiconul de la Buda*), a *Gramaticii* lui Heliade-Rădulescu, a lui Dinicu Golescu şi Alecu Beldiman, cum şi a promotorilor deprinderilor sănătoase, şi ai gospodărelii judicioase, din tratatele practice şi „iatrofilosofice” ale unor Ştefan Episcopescu şi Gavril Vinețchi; greaca bisericească, arhaică în structură şi lexic, a cărții de cult (carte destinată mai cu seamă „rhomeilor” din cuprinsul turcocrației), neogreaca în stil clasicizant (cu unele excepții vernaculare), a tratatelor istorice şi filosofice, sau morale. Aflată ea însăşi sub pecetea ambivalentă a epocii fanariote (ca instrument sensibil al „convieţuirii idiomatice” româno-elene, şi ca expresie a fluctuantelor moravuri), limba greacă este prețuită şi cultivată pentru plasticitatea şi complexitatea ei, atât de oamenii de cultură de obârşie elenă, activi în Principate, cât şi de pătura românească cultă, într-un mod „programatic”, asumat din vechime, indispensabil bunei educații; o *lingua franca* a Balcanilor îmbogățită de revenirea la valorile clasicismului şi de noile dezvoltări în câmpul cunoaşterii ştiințifice, proprii Europei luminilor. Lucrările în greceşte sunt

[8] Denumirea completă era *Muzeul de arheologie şi istorie a Bucureştilor*. Reprezenta organismul restructurat şi actualizat al vechiului muzeu municipal, găzduit pentru o scurtă perioadă între anii 1948-1950 în localul din şos. Kiseleff nr. 3, alături de Muzeul Național de Artă şi Arheologie. Îşi schimbă titulatura în *Muzeul de Istorie a Orașului București* la 5 mai 1956 (aşa cum ne informează Florian Georgescu şi Paul Cernovodeanu, în monografia cu acelaşi nume, Bucureşti : [1960])

www.cimec.ro

produsul unui militantism hrănit prin infuzii ideologice având drept miză mult visata renaştere naţională, important ferment al orientării naţionaliste româneşti. Personalităţi ale diasporei elene predau la Bucureşti, iar cercurile intelectualităţii valahe iau contact cu autori din Balcani şi din zona de iradiere franco-germano-austriacă, prin tălmăciri directe şi intermediare, sau prelucrări, în limba română – *Elementuri de filosofie morală,* de Neofit Vamva, *Culegere de înţelepciune*, de D. N. Darvaris, *Prescurtarea istorii universale,* de Athanasie Staghiritul, după Domairon, o altă *Istorie universală pe scurt*, a lui G.G. Bredow, *Filosofia cuvântului şi a năravurilor,* a lui J. Gottlieb Heineccius (tradusă de Eufrosin Poteca), toate concepute pentru uzul tineretului studios, spre care se îndreaptă atenţia unei întregi elite de spirite multilaterale, acordate la cerinţele vremii. Preocupări legate de trecutul şi configuraţia politic-administrativă şi teritorială a „vechii Dacii", pe de altă parte, se concretizează în serioase monografii, fundamentate atât pe vechi izvoade, cât şi pe cercetări mai noi: *Historia tes palai Dakias*, de Dionisie Fotino, *Historia tes Roumounias* şi *Geographikon tes Roumounias*, a lui Daniil (Dimitrie) Filipide, reeditate ulterior de George Sion şi mai aproape de noi, de Olga Cicanci.

Pe lângă cărţile în română şi greacă, biblioteca se poate mândri cu: o ediţie rară, în limba slavonă, a *Psaltirii* (1754), realizată de Barbu Bucureşteanul, la iniţiativa mitropolitului Filaret. Şi cu valoroasa ediţie Hamburg, 1745, a *Istoriei imperiului otoman*, îngrijită de Lorenz Schmidt şi imprimată de Christian Herold cu caracterele lui Georg Piscator. În ea se regăsesc cele 22 de portrete ale sultanilor, gravate după modelul schiţat de principele Cantemir, iniţialele de o fină execuţie, create de acelaşi principe artist, planul Constantinopolei cu imaginea unuia dintre palatele în care acesta a locuit şi biografia lui Dimitrie Cantemir, scrisă de fiul său, Antioh, elemente preluate din ediţiile anterioare, în limbile engleză, 1734-35 şi franceză, 1743. Pe lângă aceste constante editoriale, există o serie de gravuri semnate Martin Tyroff, A.C. Wagner şi G. D. Heuman, contribuţii originale de o mare calitate. Ceea ce sporeşte valoarea acestei rarităţi bibliofile în colecţia Muzeului, sunt ex libris-urile unor membri marcanţi ai familiei budapestane Ballagi, în speţă – tatăl, Ballagi Mór şi unul din cei doi fii, Ballagi Aladar – cu menţiunea în clar a colecţiei personale.

Centrele tipografice reprezentate sunt Bucureşti, Târgovişte, Snagov, Buzău, Râmnic, Alba Iulia (Bălgrad), Sibiu şi Neamţ. O prezenţă singulară este *Bibli*a românească imprimată la Skt. Petersburg, în 1819, de Nicolae Grecea. Centrele predilecte ale inteligheţiei româneşti, ca Leipzig, Buda şi Viena, prin oficinele de bun renume ale sfârşitului de secol XVIII, început de secol XIX – tipografia lui Karl Cristoph Traugott (Leipzig), Crăiasca Tipografie a Universităţii Ungariei (Buda), tipografia lui Bartholomäus Zweck şi cea a fraţilor Tounousli (Viena), constituie marca unui segment valoros de titluri, cu autori precum Samuil Micu Clain, Dionisie Fotino, Gheorghe Caragea, Dinicu Golescu. Cărţile de muzică bizantină, traduse în româneşte, adaptate melodic şi editate de ieromonahul Macarie, prezente în colecţia Muzeului – *Anastasimatarul bisericesc* (ediţia pentru Moldova), şi *Irmologhionul* (ediţia pentru Ţara Românească) văd şi ele lumina tiparului la Viena, în 1823, în tipografia călugărilor armeni (mechitarişti). Numele tipografiei nu apare pe foaia de titlu însă noi am completat lacuna, între paranteze drepte, sub forma: „*Mechitaristen-Congregations-Buchdruckerei"*, luând ca reper

www.cimec.ro

frontispiciile altor tipărituri vieneze de secol XIX, unde apare emblema ordinului mechitarist în calitate de tipograf-editor şi difuzor de carte (cu variantele: „*Druck und Verlag der Mechitaristen-Congregation*" şi „(*In*) *Commission der Mechitaristen-Congregations-Buchhandlung*"), cum este, de pildă, corpusul liturgic întocmit de P.J. Dashian, apărut în 1879, *Die Liturgien bei der Armeniern* sau mai vechea *Ethnographisches Gemaȟlde der slavonischen Militaẅgraẅnze,* a lui Spiridion Jowitsch, (1835). Tomurile imnografice publicate la Viena, de către cel considerat fondatorul muzicii psaltice româneşti, urmează, cronologic (parţial, şi structural), celor alcătuite şi date la lumină în 1820 de către Petru Efesiul, profesor la Şcoala de cântăreţi bisericeşti, de la Biserica Şelari, posesor al primei tipografii de note muzicale din Europa orientală. Dintre cele două titluri apărute în tiparniţa lui Petru Efesiul (un anastasimatar şi un doxastar în notaţie chrisantică[9], în limba greacă), biblioteca deţine un exemplar din cel dintâi - *Noul Anastasimatar (Neon Anastasimatarion)*.

De la evangheliile lui Antim Ivireanul la literatura laică de secol XIX, care îmbină etosul christic tradiţional cu elementele unui „neo-umanism" asimilat în doze ponderate şi pitoreşti, cărţile Muzeului oferă o paletă generoasă de titluri deloc comune. Cartea de cult, majoritară, evidenţiază rolul unor personalităţi precum mitropolitul Grigorie IV zis „Dascălul" (pe numele de mirean Gheorghe Miculescu, fostul ieromonah de la Neamţ, „coleg" al lui Gherontie, împreună cu care a tălmăcit din greceşte şi prefaţat o serie de cărţi de ritual şi de teologie dogmatică), Grigorie Râmniceanul (ajuns episcop al Argeşului), Chesarie, episcopul Râmnicului şi Filaret (episcop al Râmnicului, apoi mitropolit al Ungrovlahiei) - traducători, diortositori, editori şi patroni dedicaţi, ai operei liturgice pe care o sistematizează şi adaptează conform unor necesare exigenţe de fond, care includ, pe lângă criteriile canonicităţii şi acurateţii terminologice, şi expresivitatea limbii române ca limbă a serviciului divin. Reeditările reflectă importanţa acestor modele create cu râvnă şi dăruire. Predoslovia scrisă de episcopul Chesarie al Râmnicului, cărturar de seamă al vremii sale, la Psaltirea din 1779, este reprodusă cu fidelitate în nenumărate alte psaltiri, dintre care le amintim pe cele care sunt prezente în colecţia Muzeului: ediţiile 1784 şi 1806. *Biblia lui Şerban Cantacuzino*, cum i se mai spune, o regăsim, cu prefacerile induse de un tip mai riguros de cenzură ecleziastică, în ediţia 1819, de la Sankt Petersburg, prin intermediul textului revăzut şi îmbunătăţit stilistic de Samuil Micu, din Biblia de la Blaj, 1795. O circulaţie a competenţelor artistice şi tipografice, între Ţara Românească şi Moldova, cu benefice reluări de mai vechi tipare structurale şi ornamentale, şi de reciprocă influenţă, marchează aceste producţii şi le situează într-un continuum al valorii cărţii româneşti, într-un unic trunchi spiritual, pe deplin conştientizat şi asumat. Dintre tipografi şi gravori se remarcă, în funcţie de ponderea responsabilităţilor, ilustrate de această colecţie - Stoica Iacovici, Iordache Stoicovici, Stanciu Tomovici (Popovici) Bucureşteanul, Barbu Bucureşteanul (împreună cu tovarăşul său Grigorie), Constantin Athanasievici Râmniceanul, fraţii Mihailovici, Constantin şi Dimitrie, ieromonahii Gherontie şi Grigorie şi monahii

[9] Până la reforma concepută de profesorii protopsalţi din Constantinopol, fusese în uz sistemul semiografic al lui Ioan Damaschin, creatorul cărţii liturgice „Octoih" (*Oktoechos*, în traducere: „opt tonuri"). Sistemul poartă numele de „notaţie aghiopolită".

www.cimec.ro

Constantie şi Ghervasie, de la Neamţ. În zona implicării mixte, laico-religioase, sincronă fenomenului de laicizare a tiparului muntenesc, apar numele eforilor privilegiatei tipografii „de la Cişmea" – Constantin Caracaş, Dimitrie Topliceanu şi Răducanu Clinceanu, al căror sprijin în editare este atestat de existenţa a cinci titluri scoase în intervalul 1818-1927. Dintre acestea, mai însemnate sunt *Legiuirea lui Caragea* (s-a dovedit însă că ea nu a fost imprimată la Bucureşti, ci la Braşov), 1818 şi *Psaltirea* din 1820 – un adevărat monument de artă grafică, de pură „extracţie" nemţeană, asemănător *Penticostarului* din acelaşi an.

Din punct de vedere al mărcilor şi notelor de proprietate, care oferă, mai mult sau mai puţin explicit, o imagine asupra circulaţiei exemplarelor, şi al feluritelor însemnări manuscrise, care aşează între filele acestora oglinda fragmentară a unor perioade marcate de foamete, inundaţii, cutremure sau frământări sociale, se remarcă, prin îmbinarea celor două categorii de notaţii personale – ex libris-ul autograf şi consemnarea evenimenţială - în primul rând *Biblia de la Bucureşti*. După un periplu prin zona Munţilor Apuseni, ea se întoarce „acasă" plină de mărturiile unor cunoscuţi posesori de carte veche, care şi-au lăsat semnătura şi pe filele unor tipărituri de secol XVII, aparţinând, actualmente, unor colecţii judeţene (Bihor şi Alba). Este vorba de membri ai familiilor Anca, din Soharu (Nicolae, Gheorghe, Moise, George Anca) şi Felea (în special „Felea Pătru lui Simionu"). Aceştia sunt autorii unor adnotări de ordin autobiografic, politico-social şi meteorologic, dintre care le reţinem, pentru exemplificare, pe cele de la p. 107: *„Au tunatu in ianuar in 11 de doao zi anulu 1895 şi au fostă zăpadâ forte mare fârâ mâsura. Felea Petru 1898"*, 455: *„În anul 1916 în 30 Detember [sic] s-au încoronat impăratu nou in Austria şi-n Ungaria cu numele Franţiscu Carol. Şi am scrisu eu George Anca de suvenire ca să afle copii[i] la bătrâneţile loru. George Anca"* şi 691: *„În anul 1917 s-au lucratu clopotile de la toate bisericile din Ardeal de au fâcut turnuri pentru răsboiu. Am scris eu în luna lui Ianuarie 15/1917. George Anca din Soharu"* .

Exemplarul Bibliei a intrat ulterior, prin achiziţie, în posesia generalului diviziei de grăniceri din perioada interbelică, Teodor Nicolau, pe care îl regăsim ca deţinător istoric al încă două cărţi din colecţia Muzeului: *Evanghelia de Snagov,* 1697 şi *Liturghierul de Bucureşti*, 1729. De asemenea, exemplarul a făcut parte din fondul de carte al Şcolii Primare din Sohodol (Valea Verde), judeţul Alba, aşa cum o demonstrează ştampilele aplicate, din loc în loc, pe marginea superioară a paginilor.

Dintre alte exemplare care au circulat în Transilvania şi Banat, majoritatea imprimate în tiparniţa domnească a mitropoliei Ungrovlahiei, amintim *Apostolul de Bucureşti*, 1683 (primul din cele două exemplare, cel de-al doilea indicând un parcurs mehedinţean), donat de Şerban Cantacuzino unei mânăstiri, a cărei denumire nu o mai putem desluşi din cauza ajustării foii, ajuns apoi în posesia bisericii din comuna Creţeşti-Alba. Exemplarul *Cheii înţelesului (Bucureşti, 1678)* a circulat în Lipova, judeţul Arad; tot în Arad, în parohia ortodoxă a Chereluşului petrec o perioadă din existenţa lor şi exemplarele cărţilor bălgrădene *Noul Testament, 1648* şi *Chiriacodromion, 1699*, acesta din urmă purtând pe forzaţ mai multe autografe ale învăţătorului comunei, Grigore Gaborovici. Dintre tipăriturile bucureştene de secol XVIII, *Liturghierul, 1729*, proprietate, aşa cum am mai spus, a generalului Teodor Nicolau, cantonat cu divizia sa la Aiud, ajunge la acesta prin

www.cimec.ro

donația din 24 octombrie 1930, a preotului paroh ortodox Ioan Lepăduş din Ohabamâtnic, Caraş-Severin, una din victimele persecuțiilor declanşate de autoritățile austro-ungare pentru refuzul de-a participa la atacul împotriva Serbiei, în preajma primului război mondial. Dar exemplarul s-a aflat, la un moment dat, şi în posesia preotului greco-catolic Avram Blăjan, din Arad, şi a preotului Mihail Raini din Nevrincea, județul Timiş. Tot în Caraş-Severin, la Gârciu, sau Greci, pe la 1756, se afla şi unul din cele două exemplare ale *Evangheliei de Bucureşti, 1750* iar *Octoihul* din 1730 este atestat în localitatea hunedoreană Căstău, conform adnotărilor dascălului greco-răsăritean Ioan Samoilescu. Înainte însă ca exemplarul să fie devină bun parohial, el fusese cumpărat de preotul locului, Iosif, de la un diac din Sadu (jud. Sibiu), ca să-i fie sieşi „uric". În zona Clujului a circulat *Psaltirea de Bucureşti*, din 1806 (vechea comună Frăsinelu, azi Buteni, lângă Huedin) iar *Liturghierul de Bucureşti, 1741,* în comuna Hudac, județul Mureş, vândut de un anume Bucur jupânului Iacob, precupeț, *„cu 13 horgoşi şi un pitac"*.

Alte exemplare cu adnotări bogate în informații sunt *Evanghelia de Snagov, 1697* şi *Voroavă de întrebări şi răspunsuri întru Hristos, Bucureşti, 1765*. Cel dintâi a circulat în Buzău, în familia popii Dragomir, apoi în Goleşti, Argeş, aflându-se temporar în mâinile preotului Cârstea Gustă, apoi în cele ale preotului Mitre, dar el ajunge şi la un anume Kostis Altiparmeli (Altiparmeni) din Bitolia, Macedonia, la sfârşitul secolului al XIX-lea şi la un profesor protoiereu Bârlădescu, care-l va dona generalului Nicolau, în 1930. Interesantă este aventura acestui exemplar, cumpărat, vândut, răscumpărat şi iar vândut în două perioade marcate de foamete – cea din 1748 şi cea din anii 1800-1802; prețul acestuia variază, în funcție de împrejurări – de la 5 la 60 de taleri, înainte de-a atinge pragul „rezonabil" de 17 taleri (sau „lei"), cu care şi-l cumpără preotul Miron Omusluț din Cârciu, de la feciorul popii Mitre. Acest preot, Mitre, semnează adnotările de posesor dar şi pe cea care încredințează memoriei colective, la f. 180v, astfel de evenimente: *„Să (se) ştie de când au robit turcii țara Muntenească şi ța(ra) Moldovii până unde au putut ajunge. Popa Mitre maiu dni 1 1770*[10]*"*. Cel de-al doilea exemplar în discuție, din opera lui Simeon, episcopul Thessalonicului, a circulat mai întâi local, ca proprietate a logofătului de divan Badea, care l-a primit la scurt timp după ce cartea văzuse lumina tiparului, din mâna mitropolitului Ungrovlahiei, Grigorie al II-lea, ca să-l doneze apoi, cu dubla formulă a blestemului (pentru cel ce ar înstrăina cartea) şi binecuvântării (pentru însetatul de cunoaştere duhovnicească), şi cu întăritura pecetei, bisericii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (al cărei ctitor sau epitrop, se subînțelege că ar fi fost). Tot în secolul al XVIII-lea, ajunge în posesia unui preot Nicolae sin protopop Florea (conform însemnării datate 1772). Ulterior, exemplarul ajunge în localitățile Boroia (județul Suceava) şi Războieni (județul Neamț), în secolul al XIX-lea, aşa cum o atestă însemnările preoților Petru şi Tofan. Preotul Petru ot Boroia obține cartea de la fratele său, călugărul Mitrofan, din mânăstirea Bisericani, prin donație. După ce ne furnizează acest detaliu, preotul se simte dator să facă, în cadrul aceleiaşi note, o serie de precizări privind perioada în care s-a produs achiziția şi refacerea legăturii cărții, dar şi anomaliile climatice ale intervalului descris: *„şi mi l-au legat diaconu Gavril Brat cu şase lei în anul 1823 martie 21 şi Domn era atuncea Ion Sandu*

[10] Pe fondul războiului ruso-turc din 1768-1774.

www.cimec.ro

Sturza voevod şi mitropolit Veniamin în Moldova şi Paştele au fost april 28 şi omăt au fost şi pân(ă) după sf(â)nt(ul) Gheorghie şi piatră mare ca nucile au fost într-o joi în luna lui mai în trei zile. Preot Petru ot Boroia 1823 mai 5" (forzațul anterior). Exemplarul ajunge, în cele din urmă, înainte de a se întoarce în capitală, la preotul Constantin Bobulescu, important şi deosebit de activ teolog şi istoric format la Iaşi, preot paroh al bisericilor bucureştene „Sf. Ecaterina" şi „Sf. Nicolae Tabacu", contributor la Bibliografia Românească Veche prin câteva semnale publicate cu precădere în periodicul „Spicuitor în ogor vecin" (numerele din 1920). Autograful său se află la f. [4]r a exemplarului. Tot în nordul Moldovei, în parohiile Buhalnița şi Horodişte a circulat şi *Liturghierul de Bucureşti, 1746*, dăruit bisericii din prima localitate menționată, de prezvitera Elena Alexandrescu în septembrie 1894. Prezența exemplarului la Horodişte, toponim comun județelor Iaşi şi Orhei (în Basarabia), este atestată prin adnotările „preutului" Constantin, care rememorează venirea sa în *„satul cuconului Alixandru postelnic în Horodişte"* când *„înbla veleatul 7278"* (1770).

În categoria exemplarelor purtătoare de ex libris-uri şi mărturii mai însemnate, se înscriu şi *Îndreptarea Legii, Târgovişte, 1652* (al doilea exemplar din colecția Muzeului), *Prescurtarea istorii universale, Bucureşti, 1826*, *Psaltirea de Râmnic, 1784* şi *Liturghierul de Râmnic, 1787*. Doi eminenți jurişti ai începutului de secol XX sunt consemnați prin intermediul notei de pe una din primele file de gardă ale *Îndreptării Legii* – (Ioan) C. Filiti (donatorul) şi Matei Iosefachi (beneficiarul donației) – cu mențiunea *Bucuresci, 15 iunie 1914*. Un „iconom" din „*ținutul Eşi"*, Gheorghe Pavlu, îşi pune frumoasa pecete inelară lângă nota de posesor, pe trei exemplare (reprezentând volumele 2, 3 şi 4) ale *Prescurtării istorii universale*, la 1840. Însemnarea, prezentă pe p. 2-9 ale cărții, are o grafie clară şi elegantă, semn al unei minți cultivate. Între f. 77-78 ale *Psaltirii de Râmnic, 1784*, am găsit inserată o notă. Afirmația donatorului, Al. Filloreanu, cum că această Psaltire ar fi fost tipărită în timpul domniei lui Matei Basarab este, desigur, falsă, însă interesantă este mărturia păstrării ei din *„tată-n fiu"* şi mai ales persoana vizată de acest gest, generos, al renunțării benevole la un bun patrimonial, şi anume: Gheorghe Tătărescu, membru al guvernului Brătianu în calitate de prim-ministru al României în anii 1934-1938. *Liturghierul de Râmnic, 1787*, posedă şi el mărturia de-a fi aparținut fratelui starostelui brutarilor din Bucureşti, Manea, în urma achiziționării exemplarului contra sumei de 3 taleri. Diacul Ion, *brat Manea brutarul* mai consemnează două eclipse, una de Soare şi una de Lună, din 1787 şi 1788.

Un supralibros aplicat pe cotorul cu binduri aurite, al volumelor din *Historia tes palai Dakias, Vienna, 1818*, dezvăluie (firesc) numele unui proprietar grec, *D. Chrysochoiadis* – aparținând, posibil, diasporei vieneze deşi nu este exclus ca el să fi făcut parte din pătura cultă a diasporei bucureştene... Nu avem indicii clare în acest sens. O altă semnătură în greceşte încheie nota de posesor din *Historia tes Blachias, 1806* – cea a lui Stratonic Leurdeanu (*„Leordeanos"*), probabil unul din rarii membri ai străvechii familii boiereşti Leurdeanu.

Ar mai fi multe de spus despre cărțile vechi româneşti din colecția Muzeului şi despre particularitățile lor. Considerăm că am dat suficiente detalii în cadrul fiecărei descrieri. Suntem, cu toate acestea, conştienți că cercetarea noastră nu se opreşte aici, cu întocmirea acestui catalog, căci el constituie doar preambulul

www.cimec.ro

unor necesare dezvoltări, în care, bunăoară, comparațiile și corelațiile cu alte fonduri bucureștene de carte veche, ar deschide unul din făgașele pasionante ale investigației bibliologice și pretextul creionării unei imagini fidele, a „patrimoniului municipal" de valori bibliofile.

Adresăm, în finalul acestei prefețe, cele mai calde mulțumiri conducerii Muzeului, domnul director Ionel Ioniță și colectivului bibliotecii documentare în frunte cu doamna Nicoleta Micheu, pentru amabilitatea de a-mi fi acordat atât permisiunea, cât și răgazul consultării exemplarelor, conducerii Institutului de Memorie Culturală – domnului director Dan Matei pentru implicarea în tehnoredactarea volumului, și directorului adjunct, dna Irina Oberländer-Târnoveanu, precum și șefei secției de bibliologie a institutului, dna Robertina Stoica, pentru încurajare și importante sugestii, nu mai puțin colegelor de breaslă și prietenelor Marta Cordea (Biblioteca Județeană Satu-Mare), Ligia Caranfil (Biblioteca Academiei) și Ruxandra Nazare (Biblioteca Județeană Brașov) pentru promptitudinea și solicitudinea cu care mi-au oferit sprijinul lor.

Încheiem cu unul din îndemnurile tipografului Stoica Iacovici, nelipsite din cărțile sale: „*Iară cei ce vă veți întâmpla a citi bucurați-vă în Domnul, și vă rugați pentru noi, și ce greșale veți afla, veri în cuvinte veri slove, îndreptați cu duhul blândeților, nepuindu-ne în ponos*".

Ștefania-Cecilia Ștefan

www.cimec.ro

www.cimec.ro

Notă

În cadrul descrierii bibliografice generale se întâlnesc vedete uniforme de titluri şi autori. Sintagmele *titlu uniform* şi *titlu uniform local* aparţin codului local de catalogare, în curs de definitivare, aşa cum se regăseşte el în ediţia 2004 a *Bibliografiei româneşti vechi îmbogăţite şi actualizate* (Vol. I, A-C, Târgovişte), pentru secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea.

În plus, noi înşine am prefigurat, aici, vedetele uniforme pentru secolul al XIX-lea, adăugând sau modificând, pe alocuri, aceste elemente descriptive, pentru secolele anterioare. Ele şi-au dovedit şi îşi vor vădi, în continuare, utilitatea, ca puncte uniforme de acces în versiunile on-line, atât a *Bibliografiei*, cât şi a *Catalogului Colectiv al Cărţii Vechi Româneşti* - din care catalogul nostru este parte integrantă. Ambele lucrări, interrelaţionate, sunt concepute şi structurate conform normelor internaţionale în uz. Am considerat oportun să punem în valoare şi complexitatea unei descrieri bibliografice, prin evidenţierea unor componente specifice, implicit a limbajului bibliografic.

www.cimec.ro

www.cimec.ro

ABREVIERI

Terminologie de specialitate:

ant. = anterior, anterioară

post. = posterior, posterioară

cop. = copertă

f. = foaie

il(ustr). = ilustrații

o = oglinda paginii

p. = pagină

r = recto

R = nr. de rânduri pe pagina tipărită

ms. = manuscris

mss. = manuscrise

v = verso

f. de tit. = foaie de titlu

f. de tit. r = foaie de titlu recto

f. de tit. v = foaie de titlu verso

f. de gardă = foaie de gardă

forzaț lib. = forzaț liber (foaia liberă a forzațului, albă sau ornamentată pe recto)

www.cimec.ro

Referințe:

BRV = Ioan Bianu, Nerva Hodoș, Dan Simonescu. ***Bibliografia românească veche (1508-1830)***. București, Ed. Socec, 1903-1944. 4 vol.

BRV Additamenta = Dan Râpă-Buicliu. ***Bibliografia românească veche. Additamenta. I (1636-1830).*** Galați, Ed. Alma Galați, 2000

BRU = Andrei Veress. ***Bibliografia româno-ungară (1473-1838)***. 3 vol. București, Ed. Cartea Românească, 1931-1935

CBRV = Daniela Poenaru. ***Contribuții la bibliografia românească veche. Adăugiri și corijări***. Târgoviște, Muzeul Județean de Istorie, 1973

Petrik = Géza Petrik***. Magyarország bibliográphiája 1712-1860: könyvészeti kimutatása a Magyarországon s hazánkra vonatkozólag külföldön megjelent nyomtatványoknak = Bibliographia Hungariae 1712-1860: seu Catalogus librorum in Hungaria, et de rebus patriam nostram attingentibus extra Hungariam editorum***. Budapest, 1882-1892. 4 vol.

Trausch = Joseph Trausch. ***Schriftsteller-Lexikon über biographisch-literärische Denk-Blätter der Siebenbürger Deutschen***. Braşov, 1868-1871

www.cimec.ro

Biblia N.T. (română). 1648

1 Noul Testament sau împăcarea, au leagea nouă : izvodit cu mare socotinţă den izvod grecescu şi slavonescu, pre limba rumânească / cu îndemnarea şi porunca... mării sale Gheorghie Racoţi, [de Simion Ştefan, Daniil Andrian Panonianul şi monahul Silivestru]. — Bălgrad [Alba Iulia] : întru a Mării sale tipografie, 1648. — 336 f. : il. (2 col.) ; 2° (28 cm), 34 R (23 x 14 cm)
* Pagină de titlu: NOUL TESTAMENT. // sau, // ÎMPĂCAREA, AU LEAGEA NOAO. // alui Iisus Hristos. Domnului nostru. // Izvodit cu mare socotinţă den // izvod Grecescu şi slavonescu, pre // Limba Rumânească, Cu îndemnarea şi // porunca, deînpreună cu toată cheltuiala, // A marii sale // GHEORGHIE RACOŢI, // CRAIUL, // Ardealului, i proci // Tipăritu-s-au întru a mării sale // Tipografie, Dentâiu nou // în Ardeal în cetatea // BĂLGRADULUI. // Anii, dela întruparea domnului şi mântuito // riului nostru Is. Hs. 1648 // Luna lui Ghenariu, 2.

* Prima traducere integrală a Noului Testament în limba română, preluată în Biblia lui Şerban Cantacuzino (1688) dar şi în ediţiile ulterioare ale Bibliei. Anumite studii atribuie traducerea lui Simion Ştefan, altele, ieromonahului Silvestru şi fraţilor Greceanu. Cert este că ea aparţine mai multor traducători. Gravorii care au împodobit cartea au fost identificaţi de Dragoş Morărescu - Rusu din Sibiel şi Mihai Zugrav.
* Pe foile liminare se afla două predoslovii ale mitropolitului Simion Ştefan: una adresată principelui Rákoczy şi una cititorilor. Volumul cuprinde un important material isagogic reprezentat de cele 23 de predoslovii sau introduceri. În ansamblul redacţional al textului se remarcă sistemul gloselor marginale, considerat "o premieră lexicografică naţională", cu implicaţii deosebite asupra determinării inovaţiilor lingvistice, asupra istoriei terminologice a limbajului scripturistic în variantă românească, cu posibilitatea identificării surselor străine utilizate. Astfel, s-a constat că traducătorii au folosit, pe lângă alte surse, un izvor grecesc şi unul latin (acesta din urmă imprimat la Veneţia, în 1587, cu titlul "Biblia ad vetustissima exemplaria", având la bază textul Vulgatei). În plus, predosloviile prezintă şi un pronunţat spirit polemic anticalvin.
* Volumul este grupat în caiete a câte 6 foi, cu signatură chirilică (pe foile 2, 3 şi 4 ale fiecărui caiet). S-au utilizat 3 corpuri de literă chirilică. Titlul cărţii în chenar subţire fitomorf. Pagina de text este încadrată într-un chenar simplu, în partea de mijloc şi în cea de jos, liniile dublându-se şi triplându- se în partea de sus şi spre exterior. Caracteristici grafice şi structură: Stema mitropoliţilor Ardealului pe verso-ul foii de titlu şi un fragment din "Ioan cap. 17, sth 3" şi "Vtoro zakon, cap 4, sth 2". Pe foaia [2]r începe "Predoslovia" dedicată lui Gheorghe Rákoczy, de către Simion Ştefan. Pe f. [4]v se află gravura cu Sf. Treime în medalion. F. [5]r - [6]r: "Predoslovie cătră cetitori", text care se termină în cul- de-lampe. Câte o vinietă florală cruciformă decorează finalul fiecăreia dintre cele două prefeţe semnate de mitropolit. Foaia [6] este albă pe verso. Evangheliile sunt precedate, fiecare, de câte o "predoslovie" (cu conţinut biografic). La f. 1 debutează "Predoslovia Ev[an]g[e]hlii lui Svânt Mathei". Evanghelia acestuia se deschide sub un frontispiciu bogat, fitomorf, inspirat din motivul pomului vieţii: lujer central terminat în partea de sus, în afara cadrului, cu trei lobi şi lateral, două flori mari de bujor, orientate spre exterior, cu frunze late, răsfrânte. Este prezentă o iniţială roşie, ornată, "C", de 3,2 x 3,5 cm. Acest tip de majusculă se regăseşte la începutul fiecărei evanghelii. În cuprinsul volumului, iniţialele sunt negre, încadrate, ornate cu diverse motive vegetale. Ca ornament deosebit se remarcă vinietele mari, de final, din

www.cimec.ro

antrelacuri şi motive fitomorfe secundare, alternând cu vinietele cruciforme, singulare, ca prezenţă, în tipăriturile româneşti, şi care preced sau succed fiecărui text evanghelic. Evanghelia după Matei se termină la f. 39v, cu o astfel de vinietă fitomorfă din împletituri. F. 40 - predoslovia la Ev. după Marcu, până la 40v (vinietă dublă, i.e. vinietă cu antrelacuri surmontată de o altă vinietă, de mici dimensiuni). Letrină la începutul Evangheliei, ("Î"), de 3,5 x 3,7 cm. şi frontispiciu similar celui antedescris. F. 64r - introducerea la Evanghelia după Luca, terminată cu o vinietă din împletituri. Letrina de la începutul acestei Evanghelii este istoriată: un personaj în veşminte arhiereşti (poartă epitrahil decorat cu cruci) şi decoraţie secundară din motive vegetale care depăşeşte conturul literei. Dimensiuni: 3,5 x 4,7 cm. Acelaşi motiv antropomorf se regăseşte la f. 75r (un "Î", cap. 17), şi la f. 102v (un "IA", cap. 20), de data aceasta cu negru. O altă letrină istoriată, "M", deschide predoslovia la Epistola sobornicească a Sf. Ap. Iacob: personajul principal ocupă spaţiul interior al literei, ale cărei haste verticale sunt sprijinite de doi îngeri (3,5 x 4 cm.). Astfel de majuscule istoriate (cu arhiereu) apar şi la f. 202r ("Predoslovie de Pavel şi de cărţile lui"), f. 206r (începutul Epistolei către Romani), f. 240r (la începutul celei de-a doua Epistole către Corinteni), f. 257v (începutul Epistolei către Efeseni), f. 284r (începutul celei de-a doua Epistole către Timothei), fiind caracteristice ornamenticii de carte transilvăneană (cf. Chiriacodromionul de la 1699). Pe f. 105r - Evanghelia după Ioan, care debutează cu o letrină ornitomorfă ("D", reprezentând două păsări care ciugulesc într-un boschet). Motivele ornitomorfe includ şi reprezentări ale păsării Phoenix - un "A", la f. 199r (predoslovia la Cartea lui Iuda Apostolul) şi un "D" la f. 291r (dimensiuni: 4 x 3,7 cm.). Letrină zoomorfă (un cal), "E", la f. 120v, de 3 x 3,5 cm., la începutul capitolului al 11-lea (aceeaşi letrină şi la f. 256v, unde începe predoslovia la Epistola către Efeseni). La începutul celei de-a doua Epistole sobornicești a lui Petru, o letrină, "S", cu volute vegetale, de 3 x 3,5 cm., la f. 187r; aceeaşi letrină se regăseşte la începutul primei epistole sobornicești a Ap. Ioan, f. 190r (cu negru). Alte letrine xilogravate, fitomorfe, încadrate: un "C", la f. 193r, un "Î", la f. 224r, iniţiala "P", atât la la f. 251r, cât şi la 287v; la f. 203v, unde începe "Apocalipsis a lui Ioann", se află o iniţială roşie, "A", de 3,7 x 3,5 cm., profilată pe un vas cu flori şi bogate foliaje. Revenind asupra vinietelor, cele cruciforme apar: la finalul biografiei Sf. Ioan Evanghelistul, f. 104v, o vinietă ale cărei braţe orizontale sunt ceva mai lungi decât restul, la f. 134v (sfârşitul predosloviei la Faptele Apostolilor), la f. 173r (marcând sfârşitul părţii introductive a Faptelor), la f. 186v (sfârşitul predosloviei la cea de-a doua epistolă sobornicească a Sf. Ap. Petru), f. 201v (sfârşitul primului capitol din "Cartea lui Iuda Apostolul"), f. 223v (sfârşitul primei Epistole către Corinteni a Sf. Ap. Pavel), f. 283v (sfârşitul primei Epistole către Timothei, a aceluiaşi), f. 303v (sfârşitul Epistolei către Evrei) şi la f. 320v, unde se sfârşeşte "Sfântul Testament Nou". Vinietele cu antrelacuri, prezente în prima parte a cărţii, pot fi admirate şi la f. 180r (sfârşitul Epistolei Ap. Iacob), la f. 192 v (sfârşitul primei Epistole a Ap. Ioan), la f. 198v (sf. celei de-a doua Epistole a lui Ioan), unde apare însoţită de un epilog în limba slavonă; la f. 200 r, unde se încheie predoslovia la Epistola Ap. Iuda, la f. 205v, unde se încheie predoslovia la epistolele lui Pavel şi la f. 239r, unde ia sfârşit prima Epistolă către Corinteni. În ce priveşte frontispiciul care ornează începutul Evangheliilor, el se regăseşte la f. 206r, unde debutează Epistola Sf. Pavel către Romani şi la f. 251r, la începutul Epistolei către Galateni. Ultima secţiune a Noului Testament are propria predoslovie, intitulată "Summa Apocalipsisului a lui Ioann" (f. 203r). În continuarea Noului Testament, între f. 321r şi 330v, este imprimat un text în limba slavonă, "S"bornik dvaja desiatim čem", sub acelaşi frontispiciu fitomorf descris anterior. Referitor la frontispicii, acestea etalează, aşa cum afirmă Ana Andreescu în "Arta cărţii", motivul pomului vieţii, în ipostaze diferite: lujer central - uneori în torsadă, depăşind cadrul - din care pornesc două inflorescenţe simetrice,

www.cimec.ro

foliaje bogate sau tulpini terminate cu fructe (rodii, ananas), figurat pe console - f. 3r, 41r, 65r, 108r, 321r etc. Un vas cu tije înfrunzite, luxuriante, şi consolă, la f. 135r. La sfârşitul Apocalipsis-ului Sf. Ioan, o cruce florală cu acronimul Mântuitorului (f. 320v). În mare, ornamentica este calchiată după tipăriturile de la Ostrog, lucrate în oficina lui Ivan Feodorov.

* Titlurile capitolelor sunt imprimate cu roşu, inclusiv titlul dedicației.

* Citat în: BRV. - vol. I, 54; BRV Additamenta, p. 167-173

* Publicări ulterioare: Noul Testament : tipărit pentru prima dată în limba română la 1648 de către Simion Ştefan, mitropolitul Transilvaniei. — Reeditat după 340 de ani / din inițiativa şi purtarea de grijă a Prea Sfințitului Emilian, Episcop al Alba Iuliei . — Alba Iulia : Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Alba Iuliei, 1988 (908 p.)

Noul Testament de la Bălgrad (română). 1648 [titlu uniform local]
Simion Ştefan, arhiepiscop şi mitropolit al Bălgradului, Vadului şi Maramureşului. editor comercial ; prefațator ; tipograf ; traducător
Silvestru [ieromonah, fost egumen la Mn. Govora] . traducător
Daniil Andrean (Panonianul). traducător
Mihail Zugravul. gravor în lemn
Rusu (din Sibiel). gravor în lemn
Rákoczy György al II-lea, principe al Transilvaniei. comanditar ; prefațator
Tipografia Principelui Transilvaniei (Bălgrad [Alba-Iulia])

Exemplare:

a. . — [6] f., 330 f.

* Exemplarul de față a circulat pe teritoriul Ardealului (mai exact în județul Arad de astăzi). Acest fapt reiese atât din vechile însemnări, cât şi din plicul descoperit între filele acestuia, ce conține un fragment dintr-un act oficial în limba germană, purtând numărul 159/1914. Pe plic se află o ştampilă circulară cu textul: "Sigiliul oficios alu par. gr. cat. române DE APATELEK", şi ştampila oficiului poştal din Kerülős (Chereluş), din 23 august 1914. Cât priveşte informația că exemplarul ar fi aparținut unei biserici parohiale, din sat ul "Oi(e)", aşa cum se specifică în însemnările de mai jos, ea nu poate fi validată, deocamdată, de niciun indiciu. Nu am putut identifica o localitate cu denumirea respectivă

* Legătură originală în piele maro-roşcat, pe tăblii de lemn, cu ornamente presate: medalion cu Răstignirea, în câmpul central al primei coperți, în ramă triplu liniară dublată de un chenar fitomorf lat şi anturat de mici fleuroane; coperta posterioară prezintă, în centru, un chenar cu compartimente verticale, despărțite de câte trei linii şi ornate cu motive fitomorfe şi geometrice. Chenarul marginal este format din linii triple intersectate. Cotorul are 4 nervuri profilate. Urme ale fostelor încuietori metalice.

* Conservare: legătură: coperțile au depozite de ceară, sunt pătrunse de cari. Legătură restaurată (inclusiv forzațurile) ; corp: complet ca număr de file, dar cu text lacunar. Stare proastă de conservare: cearcăne de apă, pigmentație fungică, hârtie îmbrunită, depozite de ceară (în special f. 34-40, 62-70, 101-104), patină vulgară, colțuri rupte (f. 103, 104, 120, 127, 131, 134); galerii de insecte între file, f. 303-320; text completat de mână - caietul 27. Filele 3, 4, 5 desprinse în partea de sus, din blocul cărții, idem f. 132 (cu remarginație empirică laterală şi text completat de mână). Foi cu pierderi mari de text: f. de titlu, f. 321-324, 327, 328, 329, 330, în special în partea inferioară. Unele însemnări neterminate, trunchiate şi unele încercări de condei (f. 280, 289). Fragmente epistolare pe forzațul anterior, datând din 1816, şi pe cel posterior, din 1813 [restaurat în laborator: transfer pe alt

www.cimec.ro

suport - f. de titlu, colţuri refăcute - f. 321-330 (această secvenţă legată în altă ordine decât cea originală: după f. 324, urmează o foaie albă cu f. puţin text, apoi f. 329, o foaie fără coloncifră, cu remarginaţie inferioară, apoi f. 328, 327, 330); consolidări.]

* Însemnări: „Această carte este a biseri(cii) Oi [?]" , alfabet: chirilic [f. [2]r-3r, f. [6]v]

* Însemnări: „Acest t(e)stamest [sic] este a săteanilor din Oie şi cine ar îndrăzni să-l fure să fie [text lipsă] şi cine are să-l de[păr]teze de la biserica Oi să fie afurisit de 3 sute de sfinţi părinţi dela nichiia 3 sute şi opt[s]prăzece dela diaconie..." , alfabet: chirilic [f. 294r, jos-297r]

Biserica parohială greco-catolică (Chereluş [Kerülős]) (jud. Arad]). (sec. al XIX-lea) [deţinător anterior]

Inv. 27635

1652

Îndreptarea legii (română). 1652

2 Îndereptarea legii cu Dumnezeu carea are toată judecata Arhierească şi împărătească. Pravila Sfinţilor Apostoli : lângă aceasta şi ale sfinţilor dascăli ai lumii : Teologhia Dumnezeeştilor Bogoslovi / scrise mai 'nainte şi tocmite, cu porunca şi învăţătura blagocestivului împărat Ioan Comnenul, de Alexie Aristinu ; iar acum prepusă toată pre limba românească cu nevoinţa şi osârdia şi cu toată cheltuiala a prea sfinţitului Ştefan ; [de monahul Daniil Andrean din Panonia]. — Acum de întâi prepusă toată de pre elineaşte pre limba rumânească. — Târgovişte : în Tipografia prealuminatului[...] Domn Matei V[oevod] Bas[arab], în Sfânta Mitropolie, 1652. — [24] f., 794 p. : il. ; 2° (29 cm) + 1 f. gravură, 21-36 R (22,5 x 15,5 cm)

* Pagină de titlu: ÎNDEREPTAREA LEGII // cu Dumnezeu. // carea are are toată judecata // Arhierească şi împărătească de toate vinile // Preoţeşti şi Mireneşti. // Pravila Sfinţilor Apostoli, // aceale 7 Săboare // şi toate ceale Nemeastnice. Lângă aceasta şi ale sfinţilor Dascăli, ai Lumii. Vasil veli. Timothei Nic. Nicolae. // Teologhia Dumnezeeştilor Bogoslovi Scrise mai 'nainte // şi tocmite, cu Porunca şi învăţătura // Blagocestivului împărat Kyr Ioan Comninul. de cuvânt. // Diacon al Marii Besareci a lui Dumnezeu şi Păzitor de Pravile, Kyr // Alexie Aristinu, iar acum // deîntâi prepusă toată de pre elineaşte pre Limba Rumânească // cu nevoinţa şi userdia şi cu toată cheltuiala a prea sfinţitului // de Hristos. Kyr ŞTEFAN cu // mila lu Dumnezeu Mitropolitul Târgoviştei // Exarh Plaiurilor şi a toată Ungrovlahia: // În Târgovişte în Tipografia prealuminatului mieu Domn Ioan Matei V. Bas. // în sfânta Mitropolie în casa Năltării Domnului Nostru Isus Hristos // mir : 2. Văleat 7160 a lui Hs. 1652. Va Pori veli.

* Titlul părţii a II-a: "NOMOKANON CU DUMNEDZEU Având adunate pre toate Canoanele, ale Sfinţilor Apostoli, şi ale Sfintelor a şapte Săboară ale Lumii, şi ale celorlalte Săboare, carele s-au făcut pre în bogate locure, carele să chiamă Nameastnice. După aceea şi a Marelui Vasilie, şi ale altor Sfinţi Bărbaţi şi Părinţi purtători de Dumnedzeu, alcătuită cu ruga şi îndemnarea Blagocestivului împărat : Kyr Ioan Comninul. De cuvântatoriul Diacon al Marii Besareci a lui Dumnedzeu şi păzitoriul de Pravilă Kyr Alexie Aristinul. Iar acum prin osteneala şi prin rugăciunea şi prin toată

www.cimec.ro

convingerea mitropolitului Ştefan, din nou traduse din limba elinească pe limba proastă românească, prin osteneala prea micului între monahi Daniil Andrian din Ţara Panoniei".
* Conform informațiilor furnizate în BRV IV, p. 201, "Îndreptarea legii" a fost tradusă în latineşte (de fapt, în latină şi germană) de Paul Dobra, în 1722 (ap. "Wiener Jahrbücher der Literatur", XXV, p. 158-167). Titlul ei este: "Regula legis uoluntate diuinae accomodata" (mss la Mz. Brukenthal şi B. Széchenyi, i.e. Biblioteca Națională a Ungariei, Budapesta). O traducere (fragmentară) a efectuat-o şi Bartol. Kopitar, fiind publicată în "Jahrbücher der Literatur", Vienna, 1824.
* Dan Râpă-Buicliu, în BRV-Additamenta, p. 176, completează lista izvoarelor care-au stat la baza alcătuirii acestei pravile, şi anume: Sintagma lui Matei Vlastares, "Nomos Georgikos" - colecție de legiuiri agrare de sorginte bizantină, codicele penal al lui Prosper Farinaccius ("Praxis et theoricae criminalis", Veneția, 1607-1612), Nomokanonul lui Porfirios, în manuscris (de la 1600), comentariul la Sinopsis-ul lui Ştefan Efeseanul, de Alexie Aristinul (tot cu titlul de "Nomokanon"), şi nu în ultimul rând, - "Cartea românească de învățătură de la pravile împărăteşti şi de alte giudeațe", Iaşi, 1646, al cărei text serveşte ca bază a acestei noi pravile. Literatura juridică din această perioadă este întregită în 1714 cu apariția tot la Târgovişte a pravilei întocmite de mitropolitul Antim Ivireanul: "Capete de poruncă". Aceasta cuprinde reguli de întocmire a foilor de zestre, a testamentelor, preoțirea „rumânilor scăpați din şerbie" etc.
* Tot Dan Râpă-Buicliu afirmă, op. cit., loc. cit., că posibilii colaboratori ai lui Daniil Panonianul, traducătorul surselor greceşti, au fost ieromonahii greci Ignatie Petritzis şi Pantelimon (Paisie) Ligaridis. Un element care ar atesta implicarea personală a panonianului în meşteşugul imprimării cărții ar consta în tipul de aliniatură a textului, acelaşi ca în N.T. de la Bălgrad, 1648.
* O particularitate de conținut este includerea primului formular epistolar în lb. română, care reglementează modelele de corespondență dintre clerici, dar şi dintre clasa boierimii şi cea a oamenilor de rând (p. a I-a a corpusului). Modelul structurării textului ar fi legiuirea moldovenească a biv logofătului Eustratie (din Carte românească de învățătură), pe care o încorporează, însă, într-o altă ordine tematică.
* Reproducem un fragment din "Îndreptarea Legii, Marea pravilă a unității de neam. Târgovişte, 1652", articol semnat de Lect. Univ. Dr. George Coandă, Membru al Academiei Româno-Americane de Arte şi Ştiințe din S.U.A., publicat în "Almanah bisericesc", AN IX, nr. 101-102, septembrie- octombrie 2002: "Rostul acestei lucrări – căreia, printr-o confinitate tematică cu alte lucări tip "cod de legi" i se mai spune "Pravila cea mare de la Targovişte" - a fost acela că, "pre limba proastă românească", cum precizează traducătorul ei din limba greacă, Daniil Andrian Panonianul, să impună în viața religioasă şi civilă o seamă de reguli juridice capabile să introducă ordinea în întreaga societate, dar în spiritul epocii. [...] Lucrarea (un veritabil Codex Valachorum) este un adevărat monument de cultură românească integrându-se perfect în revoluția Renaşterii şi recomandându-ne în Europa prin ceea ce, spiritual, eram noi atunci. Baruch Spinoza îşi va fi scris celebrul "Lalg teologico-politic", Nicolas de Malebranche îşi va fi publicat "Despre căutarea adevărului", Blaise Pascal ne va fi lasat "Scrisori provinciale", iar Gottfried Wilhelm Leibniz îşi va fi imaginat "De arte combinatoria". […] Daniil Andrian Panonianul va fi făcut o operă, căci acea "ars combinatoria", o practică obişnuită oarecum în epocă, la care a apelat premeditat, i-a permis să reunească, într-un aliaj legislativ şi moral inedit, texte din Malaxos şi din Pravila lui Vasile Lupu."
* Tipărită cu negru şi roşu, pe hârtie cu filigran, cu caractere de mărimi diferite. Pagina de text în chenar dublu. Ornamentica este tributară tipăriturilor mai vechi. Cartea este bogat ilustrată cu frontispicii, inițiale şi viniete xilogravate, de inspirație barocă; inițialele sunt roşii, încadrate, ornate fito şi zoomorf (cum ar fi inițiala "K", passim, cu

www.cimec.ro

silueta unui cerb), şi viniete (acestea din urmă fie cruciforme, fie înfăţişând un cap de înger de gâtul căruia atârnă un lanţ terminat cu o cruce, de ex.- la p. 490, 504, 577, 636, 672 sau fără cruce, pe pat de foliaje palmate, la p. 445, 464, 486, 501, 508, 526, 536, 578; sunt prezente fructele de ananas, frunzele de acant, florile de câmp, spicele de grâu, în diverse dispuneri şi combinaţii fanteziste - p. 175, 455, 473). Foaia [24] are recto-ul alb. Pe verso este o gravură în plină pagină, cu titlul: "Pravednyi Sudia", cu legenda tot în limba slavonă, datată 7159 [1651] şi semnată "PETRU THEODOR". Gravuri-frontispiciu istoriate, nesemnate: la p. 429, deasupra secţiunii cu titlul: "Canoanele Sfinţilor Apostoli", cu Sf. Petru şi Pavel în prim-plan, în chip de "ctitori" ai Bisericii lui Hristos (dim.: 12,2 x 14 cm.); la p. 447, frontispiciu cu Soborul de la Niceea, de 13,5 x 16,2 cm., deasupra "Canoanelor săborului de la Nicheea", în care împăratul Constantin cel Mare, aşezat pe tron, îşi sprijină tălpile pe spinarea ereticului Arie; alt frontispiciu cu "Săborul de la Ţarigrad", la p. 505, dim.: 13,5 x 16,5 cm.; frontispicii cu: al treilea sobor din Efes, la p. 511 (14 x 14,5 cm.), al şaselea sobor din Trulla, la p. 564, de 13,5 x 13,5 cm.; soborul din Ţarigrad, p. 589 (13,5 x 14,3 cm.) şi cel de-al şaptelea sobor de la Niceea (13,5 x 16,5 cm.), p. 638. O gravură cu Sf. Vasile cel Mare, la p. 658, semnată jos, în partea stângă, - "TH P", la începutul secţiunii cu titlul: "Canoanele Sfântului şi Marelui Vasilie". Alte frontispicii: deasupra prefeţei mitropolitului Ştefan, al Târgovişteі, un frontispiciu cu 2 îngeri (f. [3]r); la prima pagină de text, un frontispiciu cu Iisus Hristos în medalion, între alte două medalioane mai mici înfăţişându-i pe sfinţii apostoli Petru şi Pavel (şi decoraţie secundară cu flori de câmp); la p. 455, unde începe "Săborul Sfinţilor Părinţi care să chiamă Nameastnik", secţiune cu colontitlul: "Săborul de la Ankira", se află un frontispiciu cu foliaje răsfrânte înconjurând un lujer central, vertical, cu vârf pentalobat. O variantă prezintă un potir în afara cadrului (p. 370). Printre frontispicii se numără şi cele cu fructe de ananas şi consolă, cu decoraţie secundară în afara cadrului (p. 425, de ex.) Alt tip de frontispiciu fitomorf este cel cu albăstrele şi antrelacuri: la p. 477. Chiar dacă semnătura gravorului nu apare în toate ilustraţiile, este sigur că autorul acestora a fost Petru Theodor Tişevici (cu excepţia modelului Stemei arhiereşti, realizat de mitropolitul Ştefan, el însuşi caligraf şi miniaturist format la mânăstirea Bistriţa, judeţul Vâlcea). Petru Theodor începuse din 1651 să realizeze gravuri cu teme istorice şi religioase (portrete de sfinţi, cărturari şi împăraţi bizantini precum Constantin cel Mare, Iustinian) şi scenele de sinoade ecumenice prezente în carte

* Lucrarea prezintă câteva tabele: la p. 171, un tabel cu detalierea fiecărui grad de rudenie ("Împărţirea rudeniei"), pentru căsătoriile "după lege". Între p. 397-410 se află "Tocmeala şiderii înainte a Cuvioşilor Patriarşii, Mitropolii şi Arhierii carile să află până în zioa de astăzi de sănt supuse înpărăţiei Ţarigradului (Roma, Ţarigradul, Alexandria, Antiohia, Ierusalimul carele să chema Elias...)". La p. 647 (fără coloncifră) se află un tabel intitulat "Granița Mdraia a Sf[â]ntului Săbor a şaptea". La paginile 733-734 se află nişte simboluri de formă triunghiulară (un fel de "A" cu trei bare oblice), plasate în interiorul unor "aforisme" tipărite cu roşu (Dan Râpă-Buicliu consideră că este vorba de o "planşă cu simboluri", fără alte detalii referitor la semnificaţia acestora).
* După cele două prefeţe (semnate, una, de Daniil Andrean Panonianul, în slavonă, cealaltă - de mitropolitul Ştefan) reproduse în BRV, urmează "Capetele cărţii aceştiia de Pravilă" (cu colontitlul: "Catastihul aceştii s[finte] şi D[u]mn[e]zeeşti Pravile"). Partea de început a părţii a II-a, intitulată "Nomokanon" (mai precis, Canoanele Sf. Apostoli), ocupă paginile 425-444. Lucrarea se continuă cu seria canoanelor ecumenice şi ale părinţilor Bisericii, până la sfârşit (sub colontitlul: "Teologhia Sfinţilor şi a Dumnezeeştilor Părinţi").
* Greşeli de numerotare: 172, imprimat "72" sqq, până la 189. Pagina 191 este, de fapt, 181. De asemenea, p. 398 este imprimată "401", iar p. 379, "92"; 518 apare "514", 539

www.cimec.ro

apare "549".
* 1871 : Ed. Bucureşti, îngrijită de Nicolae Blaremberg şi Gheorghe Missail (doar textul Nomokanonului, cu text româno-latin)
* 1885 : Ed. Bucureşti, îngrijită de Ioan M. Bujoreanu, în : "Collecțiune de legiuirile României vechi şi noui"
* 1912 : Ed. Bucureşti, ed. S.G. Longinescu, în : "Legi vechi româneşti şi izvoarele lor"
* 1938 : Ed. critică în limba franceză, nefinalizată - "Îndreptarea legii, Le code Valaque de 1652", de C. A. Spulber
* 1957 : Ed. critică, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R., sub îngrijirea colectivului de drept vechi românesc, condus de A. Rădulescu (în "Adunarea izvoarelor vechiului drept românesc scris", 1013 p.).
* Citat în: BRV. - vol. I, 61; BRV. - vol. IV, p. 201; BRV Additamenta, p. 174-176

Pravila lui Matei Basarab [Târgovişte] . 1652 [titlu uniform local]
Matei Basarab, domn al Țării Româneşti. comanditar ; patronaj
Ştefan, mitropolit al Târgoviştei, exarh al plaiurilor şi mitropolit al Țării Româneşti. editor comercial ; gravor în lemn
Daniil Andrean (Panonianul). traducător
Theodor, Petru (Tişevici). gravor în lemn ; tipograf
Mitropolia Târgoviştei. Tipografia (Târgovişte)

Exemplare:

a. . — [24] f., 776 p. +
* Legătură în piele neagră pe lemn. Cotor cu 4 nervuri profilate; spațiul dintre nervuri este ornamentat cu un model geometric (romburi).
* Conservare: legătură: stare bună de conservare. Şnit pătat de cerneală. Urma unei închizători metalice ; corp: incomplet, deteriorat, pătat de ceară; marginile filelor zdrențuite. Cearcăne de apă, în special pe paginile 170-178, în partea superioară [în laboratorul Muzeului]
* Pentru descifrarea criptogramei reproduse mai jos am folosit ca reper “Observații pe marginea aplicării cheii greceşti în textele slavo-române şi româneşti din secolele al XV-lea – al XVIII-lea”, de Alexandru Mareş, în: "Scriere şi cultură românească veche", Bucureşti, EAR, 2005, (capitolul) VI Criptografie heraldică, p. 359-367
* Ex libris: Georgie Popu a lui Aron [în alfabet latin, cu cerneală albastră] [p. 425]
* Ex libris: Lakatos Rizi [p. 427 [manşeta paginii]]
* Ex libris: [criptogramă] Vothcith [Isaia] eţxlnthm [ermonah] ig [igumen] l[eat] 7222 [1713 pt. septembrie-decembrie sau 1714 pt. ianuarie-august] [p. 482, jos]
* Însemnări: „păşaşte înainte la cel semn 7 la fața 601 întorcând... [porțiunea de filă cu însemnarea a fost tăiată]” , alfabet: chirilic [p. 600, marg. inf.]
* Însemnări: „caută îndărăt la semnul… [cruce] întorcând trei foi” , alfabet: chirilic [p. 604, marg. inf.]
* Însemnări: „mergi înainte la semnul acesta [cruce] întorcând opt foi” , alfabet: chirilic [p. 625, marg. inf.]

Popu, George [fiul lui Aron] . ([Ardeal?]) [menționat pe: p. 425] [deținător anterior]
Lakatos, Rizi. ([Ardeal]) [menționat pe: p. 427] [deținător anterior]
Inv. 21229

b. . — 536 p. + (126 p. mss, 2 f. mss) + 37 f.
* Doi reputați posesori ai acestui exemplar sunt evidențiați de prima dintre însemnările prezente pe filele volumului: "C. I. Filiti" - pe care l-am identificat în

www.cimec.ro

persoana lui Ioan C. Filiti, (1879 -1941), istoric şi jurist român, membru corespondent al Academiei Române (1915). Din lucrările sale citãm: "Rolu diplomatic al fanarioților de la 1700 până la 1821" şi "Domniile române sub regulament organic, 1834-1848". Despre această personalitate a se vedea "Ioan C. Filiti, omul prin operă. Antologie şi stud. introd. de Georgeta Filitti", Bucureşti : Pegasus Press, 2004 (colecția "Elenismul în România"). Beneficiarul donației lui I. C. Filiti este Matei Iosefachi - avocat (n.1875/1876 în Râmnicu Sărat). Licențiat în drept la Bucureşti, fost avocat al statului în Bucureşti (1918). Fondatorul "Gazetei Tribunalelor", administrator-delegat la "Asigurarea Românească" şi "Asigurarea țărănească. Făcea parte şi din "Banca de Depunere şi Credit." Membru al partidului Agrar (ap. Enciclopedia "Cugetarea", Bucureşti, Editurile Saeculum I.O şi Vestala, 1999, ed. anastatică a celei din 1940, s.v.)
* Text manuscris, cu negru şi roşu, parțial încadrat, pe primele 143 de pagini. Paginația originală a textului tipărit a fost corectată pentru a corespunde succesiunii paginilor manuscrise. Textul tipărit începe pe pagina cu coloncifra originală 125 şi continuă, cu greşeli de numerotare, până la p. 526, unde se sfârşeşte "Soborul de la Chalkedon". Urmează o secvență de 2 foi albastre fără text, între p. 526-531. Între p. 534-536, au mai fost intercalate la recompactare, un număr de 35 de foi albastre cu filigran. Pagina 215 apare "205", 271, "268"; 533, "787", 534, "788", 535, "533", 536, "534". Foaia numerotată 31, din secvența amintită, are text manuscris recto-verso; titlul: "Scara pe[n]tru felurile de cano[a]ne fieştecare pe cap[itole]". La f. 35v - un "Index" al canoanelor din întregul volum. F. 36r - indicații tipiconale şi lista cu
prescrieri canonice.
* Legătură în piele "stropită", maro-roşcat, pe tăblii lemn. Ornamente presate la rece. Coperta anterioară prezintă un medalion aproape indistinct tip mandorlă, cu tema "Răstignirii" (deasupra crucii un serafim), anturat de motive fitomorfe şi încadrat de o ramă fitomorfă cu colțare vegetale. Coperta posterioară nu prezintă ornamente. Cotor cu impresiuni originale, 4 nervuri încadrate de linii ondulate; spațiul dintre nervuri este ornat cu fleuroane. Forzaț marmorat - albastru vinețiu, galben şi maro. Trei foi de gardă la începutul volumului.
* Conservare: legătură: recondiționată. Şnit decolorat ; corp: incomplet; foile originale care s-au păstrat arată o îmbrunire a suportului, depozite de ceară, cearcăne de apă închise la culoare (p. 125, 126), lipituri de remarginație (p. 211-214, lateral, cu pierderi de text, p. 270, 271, colțul din dreapta, jos, refăcut; text lipsă. P. 242 cu bandă transversală pe latura din dreapta; benzi care obturează însemnări de posesor, la p. 513, 526). Patină vulgară. Pigmentație fungică: p. 535, 536. P. 533, 534 - grad avansat de uzură. Adnotări marginale (p. 426). F. 36r ms. - socoteli. Însemnare pe verso-ul celei de-a treia foi de gardă. Însemnări şi pe verso-ul f. 35 ms. Încercări de condei la p. 465. Însemnare trunchiată la legarea din nou, la p. 472. Însemnările lizibile, netrunchiate sunt redate mai jos. Desene în peniță la p. 447 (un soldat), p. 465, lângă vinieta cu serafim şi cruce de Malta.
* Însemnări: „Lui Matei Iosefachi în semn de mare stimă şi afecțiune. C. I. Filiti Bucuresci 15 iunie 1914” , alfabet: latin [a treia f. de gardă ant. v]
* Însemnări: „Aciastă carte este pravila sfinților părinți lăsată mie de preotul părintelui Ghiță răposatu pentru ca să i-o vând şi neputând a o vinde mai cu preț am făcut-o schimb cu alte cărți spre ştiință am însemnat 1870 iulie 1 Marin Stanciu” , alfabet: chirilic [f. 35v]
* Însemnări: „sf(â)nt(ă) şi dumnezeiasc(ă) pravilă este [îns. se opreşte aici]” , alfabet: chirilic [p. 510 [i.e. 522 a 2-a numer.]]
* Însemnări: „Aciastă pravilă este a mănăstirii Dealului [restul însemnării trunchiat

www.cimec.ro

la recompactarea şi legarea din nou a volumului]" , alfabet: chirilic [p. 513]
* Însemnări: „Scris-am eu logofătu Stoica I. din mahala văleatu 1814 7322 [scris greşit]" , alfabet: chirilic [p. 446]
* Însemnări: „archon Michail ek tou kyriou" , alfabet: grecesc [p. 465, lângă vinietă]

Filiti, I. C. (Bucureşti, până în 1914) [menționat pe: f. 3 de gardă ant. v] [deținător anterior]

Iosefachi, Matei. (Bucureşti, 1914-) [menționat pe: ibidem] (donație) [deținător anterior]

Ghiță [preot] . ([Târgoviște sau Bucureşti], până în 1870) [menționat pe: f. 35v] [deținător anterior]

Mănăstirea Dealu (jud. Dâmbovița). ([sec. XIX]) [menționat pe: p. 513] [deținător anterior]

Inv. 9886

1678

Cheia înțelesului (română). 1678

3 Cheia înțălesului : scoasă pre limba rumânească / de Varlaam, mitropolitul Ungrovlahiei ; [prefața de mitropolitul Varlaam]. — şi s-au tipărit întâiu. — Bucureşti : în mitropolia Bucureştilor, 1678. — [4], 108 f. : il. ; 2° (29 cm), 32 R (21 x 13 cm)

* Pagină de titlu: CHEIA ÎNȚELESULUI // Scoasă pre limba rumânească cu osâr // dia Preasfințitului Kyr Varlaam Mitropolitul Ungrovlahiei // în zilele Prea luminatului, domn Io Şerban Voevod. // şi s-au typărit întâiu în mitropolia Bucureştilor // Anii Domnului 1678.
* Este prima carte ieşită de sub teascurile proaspăt înființatei tiparnice a Mitropoliei Bucureştilor. Prefața este semnată de mitropolitul Varlaam, la a cărui inițiativă s-a tipărit cartea, şi care a şi tradus-o. Stema Mitropoliților de pe verso-ul foii de titlu substituie obişnuita stemă voievodală, ca urmare a conflictului dintre Şerban Cantacuzino - care îl prefera pe Theodosie Veştemeanul - şi acest vlădică. Cartea era cunoscută şi sub titlul "Kliuci sau Cheia Înțălesului".
* Conform afirmațiilor lui Dan Râpă-Buicliu, xilogravorul Ioan Bakov (identificat drept Ioanichie, originar din Bacău, cunoscut şi ca Ioan Moldoveanul) ar fi reprodus cu fidelitate foaia de titlu a tipăriturii-sursă, "Ključ Razumenja", de Ioanikij Galiatovskij (sursă identificată de Dan Simonescu), apărută la 30 septembrie 1665 (ed. a II-a), la Lvov (centrul Frăției ortodoxe rutene), sub îngrijirea lui Mikhail Sliožka. Informația a fost preluată din "Patru xilogravuri din anul 1658-1659", de Nestor Vornicescu-Severineanu (MO, 1971, nr. 11-12, p. 804-804). Se pare că volumul a fost gândit să cuprindă încă 12 predici din cazania lui Galiatovskij (el se compune din 18 predici edite), însă, dat fiindcă la scurtă vreme după imprimarea cărții, Varlaam a părăsit scaunul de mitropolit, această secvență nu a mai fost inclusă în preconizatul tiraj secund. Afirmația lui Dan Simonescu se întemeiază pe existența acestor predici, sub formă manuscrisă, în legătura exemplarului tipărit, al "Cheii înțelesului", aparținând Bibliotecii Academiei (Ms. Rom. 4648). Gravura de frontispiciu ar fi fost realizată în schitul Luca, la 1664; inscripțiile adiacente explică simbolistica gravurii. Deşi importantă pentru stadiul şi evoluția relațiilor româno-ucrainene, cartea nu a găsit ecou în sufletele credincioşilor "poate şi pentru că omiletica tradusă, dar neadaptată la viața

www.cimec.ro

locală, nu putea impresiona prea mult" (D. Simonescu, op. cit. infra). Cu toate acestea, în mediul transilvănean au fost atestate cópii manuscrise ale cărții teologului ucrainean, atât după ediția 1665, cât şi după ediția 1678; interesantă este circulația predicilor neîncorporate în ediția bucureşteană, al căror traducător pare să fi fost tot ierarhul Varlaam, în anii pribegiei sale ardelene (1679-1680). Aceste "cazanii" au intrat ulterior în componența Chiriacodromionului de Bălgrad, 1699 (ap. Ştefan Ciobanu, op. cit. infra)
* Ana Andreescu afirmă că scena "Duminica tuturor sfinților" (cu numele lui Bakov şi data, 1678) apare şi în alte cărți bucureştene: în Antologhionul şi Octoihul din 1736, în Apostolul din 1743, scos de Ioan Stoicovici tipograful, dar şi în Apostolul din acelaşi an, tipărit de Dimitrie Pandovici (op. cit., loc. cit. infra.)
* Tipărit pe hârtie filigranată (blazon surmontat de o coroană), cu 3 corpuri de literă chirilică), în pagină încadrată. Pe lângă ilustrațiile descrise şi reproduse în BRV, şi anume: gravura care încadrează titlul lucrării, realizată de Ivan Bakov, datată "1678", Stema Mitropoliților Ungrovlahiei de pe verso-ul foii de titlu, şi gravura de la f. [4]v, de asemenea semnată şi datată, cu legenda în slavonă ("Nedelja Vsĕkh' svĕtykh" = "Duminica tuturor sfinților"), de 12 x 13 cm., tipăritura prezintă o serie de frontispicii, inițiale şi viniete. Detalii: la f. 1r, deasupra titlului de intrare în materie, un frontispiciu cu "Deisis" măsurând 5,2 x 14,2 cm., în care medalioanele cu chipurile lui Iisus Hristos, Fecioara Maria şi Ioan Botezătorul sunt formate din tulpini terminate cu flori de garoafă şi rodii (ilustrația va fi reprodusă şi în Evanghelia din 1682, Mărgăritarele Sf. Ioan Chrysostomul, 1691 dar şi în Kiriakodromionul de Bălgrad, 1699, preluată de Mihai Iştvanovici). Textul se deschide cu o inițială fito-ornitomorfă, de 3,5 x 4 cm. ("B"). Acest frontispiciu este reluat la f. 65v şi 93v. Un medalion cu Maica Domnului pe fond haşurat, înconjurat de arabescuri vegetale pe fond negru, încadrat, cu ramă exterioară din flori stilizate, la f. 7v (dim.: 3,5 x 11 cm.). O variantă a acestuia este "Vălul lui Hristos", de aceleaşi dimensiuni (f. 10v). Deasupra celei de-a doua cazanii, un frontispiciu fitomorf surmontat de alt ornament, central, cu decorație secundară în afara cadrului, la f. 12r (dim.: 5,5 x 12,2 cm.). Frontispiciu cu coroană din care se desprind mlădițe şi 2 flori de câmp dispuse simetric - f. 16v, 32r, 61r, 86v. Un alt tip de frontispiciu este cel în care chipul lui Hristos apare într-un medalion format din petale de flori, la 21v. Dimensiuni: 3 x 13 cm. La f. 65v, o gravură cu Emanuel binecuvântând cu ambele mâini, într-un medalion decorat cu câte două mlădițe înflorite, sus şi jos, şi încadrat într-o ramă liniară dublată de o alta, din motive florale stilizate (cf. Evhologhionul de Buzău, tipărit de episcopul Mitrofan, în 1699 unde se regăseşte această vinietă). Dimensiuni: 7 x 6 cm. Dedesubtul medalionului, o vinietă din linii împletite formând o cruce în partea de sus, de inspirație germană. Sunt prezente şi frontispiciile de început de capitol, sau "frizele fitomorfe" de compoziție tipografică. Dintre viniete, se remarcă vinieta din linii împletite surmontate de o cruce de Malta, f. 31v, 65v, 108r (- aici anturată de alte viniete mai mici, dispuse simetric). Viniete tipografice din benzi stilizate dispuse în cul-de-lampe completează repertoriul grafic al ornamentelor de final. Există mai multe tipuri de inițiale: inițiale albe pe fond negru, filigranate, de 2,5 x 2 cm.; inițiale mari, în genul celei cu pasărea Phoenix, un "S", f. 7v, 26v, de 3 x 4,5 cm.; "M"-uri profilate pe frunze de acant, la 16v, 43v (aceste inițiale sunt neîncadrate). Inițială cu doi gemeni, semiîncadrată, la f. 71v, de 3 x 3,5 cm.; cal şi călăreț, la 86v, de 3,2 x 3,3 cm. Alte inițiale: negre pe fond alb, decorate fitomorf, de mici dimensiuni; fito-zoomorfe încadrate, de 3 x 2,7 cm. (f. 12r). La f. 32r, o pasăre Phoenix hrănindu-şi puii, plus motive fitomorfe (3,2 x 2,7 cm.), preluată din ornamentica unor tipărituri mai vechi, precum Pravila de la Govora, 1640, sau Mystirio, 1651. Un personaj fantastic (sirenă) anturat de foliaje ("Z"). Inițială cu câine alergând la f. 65v şi motive fitomorfe. ; Numerotare greşită a foilor

www.cimec.ro

* Citat în: BRV. - vol. I, 68; BRV. - vol. IV, p. 202; BRV Additamenta, p. 183-184
* Citat în: Dan Simonescu-- Din activitatea tipografică a Bucureştilor (1678-1830). — Bucureşti : Tipografia Curţii Regale, 1935, p. 7
* Citat în: Ciobanu, Ştefan-- Din legăturile culturale româno-ucrainene. Ioannichie Galeatovschi şi literatura românească. — În: Anal. Acad. Rom., s. III, lit., t. VIII, Bucureşti, (1938), p. 170-204
* Citat în: Andreescu, Ana-- Arta cărţii : Cartea românească veche 1508-1700. — Ed. a II-a revăzută şi adăugită. — Bucureşti : Univers Enciclopedic, 2002, p. 94-106
* Citat în: Ana Andreescu-- Cartea românească în veacul al XVIII-lea : repertoriul ilustraţiilor. — Bucureşti : Ed. Vremea XXI, 2004, p. 14, 18, 25

Varlaam, mitropolit al Ţării Româneşti. traducător ; prefaţator
Bakov, Ioanichie. gravor în lemn
Mitropolia Ţării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [4], 108 f.

* Cartea a circulat în judeţul Arad, aşa cum se remarcă din însemnarea de mai jos. Cf. şi Ioana Cristache-Panait. "Circulaţia cărţii româneşti vechi bucureştene în Transilvania", Bucureşti, Ed. Biblioteca Bucureştilor, 1998, p. 66 (însă cu o transcriere eronată a denumirii localităţii - "Lupoaia", în loc de Lipova). A circulat şi în Bucureşti, fiind în posesia inginerului Fl. Dem. Baldovin şi, posibil, în jud. Iaşi, după numele unui beneficiar al donaţiei având ca obiect prezentul exemplar (după cum pare a indica însemnarea respectivă)- Raul Schiveni. În "Indicatorul alfabetic al localităţilor din R.P.R.", Bucureşti, Ed. Ştiinţifică, 1956, Schiveni apare drept o comună din fostul raion Murgeni, actualul jud. Iaşi.
* Legătura în piele cafenie pe lemn, cu ornamente presate la cald: medalion aurit, pe coperta anterioară, cu Iisus Hristos Învăţătorul, anturat de motive vegetale. Chenar fitomorf decorat cu 4 fiare aurite (fleuroane) în colţuri. Coperta posterioară - medalion cu Proorocul David pe tron, chenar identic, un fleuron sub medalion. Chenarele florale ale coperţilor sunt dublate de cadre alcătuite din linii punctate, aurite. Chenare marginale simple, din linii duble. Cotor cu 5 nervuri profilate, ornamentate şi aurite (se mai păstrează urme), fleuroane între nervuri. Urme de încuietori metalice pe ambele coperţi.
* Conservare: legătură: recondiţionată. Mici zone cu piele lipsă, tăieturi superficiale. ; corp: exemplar complet, bine păstrat.
* Ex libris: FL. DEM. BALDOVIN [ex libris ştampilă, circular, de culoare violet] [f. [3]r]
* Însemnări: „pentru Raul Schiveni ? Ro: Pulf: Paricard. ? Dorel Stoican” , alfabet: latin [f. [3] r]
* Însemnări: „Aciasta c(arte) este a lui Nicolae Iorgovici din Lipova” , alfabet: chirilic [f. 1v - 2 r; 34v - 38r]
* Însemnări: „anul 1780 noemvrie 29 de zile au răpausat întru domnul împărăteasa şi crăiasa văduva Mariia Th Teresiia [semnat indescifrabil]” , alfabet: chirilic [f. 36v]

Iorgovici, Nicolae. (Lipova, jud. Arad, [sec. al XVIII-lea]) [deţinător anterior]
Baldovin, Fl. Dem. ((Bucureşti), [sec. XX]) [menţionat pe: f. [3]r] [deţinător anterior]
Stoican, Dorel. ([Iaşi?], [sec. XX]) [menţionat pe: f. [3]r] [deţinător anterior]
Schiveni, Raul. ([Iaşi?], [sec. XX]) [menţionat pe: ibidem] [deţinător anterior]
Inv. 46526

www.cimec.ro

Biblia N.T. Evanghelie (română). 1682

4 Sv[â]nta şi d[u]mnezaiasca evanghelie / den porunca, şi cu toată cheltuiala, prealuminatului...domn... Şerban Cantacuzino Voevod, ispravnic fiind... Theodosie, Mitropolitul Ţării ; [prefaţa de stolnicul Iordache Cantacuzino] ; [ilustraţii de Damaschin Gherbest]. — Acum întâi s-au tipărit dipre orânduiala greceştii Ev[an]ghelii. — Bucureşti : în scaunul Mitropoliii Bucureştilor, 1682. — [4], 175 f. (2 col.) : 4 il. ; 2° (27 cm), 35-36 R (22,5 x 15,5 cm)

* Pagină de titlu: SV[Â]NTA ŞI D[U]MNEZAIASCA EVANGHELIE // Carea într- acesta chip tocmită dipre orân- // duiala Grecieştii ev[an]ghelii, acum întâi sau // Tipărit // Den porunca, şi cu toată cheltuiala, prea // luminatului, şi prea înălţatului domn şi // oblăduitoriu a toată Ţara Rumânească // Io aŞărban C: voevod ; adevăratul // nepot, preabunului Bătrân Şărban Basarab // Voevod. // Întru folosul, şi înţelegerea pravoslav- // nicii Rumâneştii Beseareci. // Ispravnic fiind prea svinţitul Kyr. // THEODOSIE Mitropolitul Ţărâi, şi Exarh Laturilor. // În scaunul Mitropoliii Bucureştilor, // Tipărindu-se // La anul dela sp[ă]seniia Lumii 1682.
* Este vorba de prima ediţie în care nu se mai respectă ordinea neotestamentară a evangheliilor, ci cea liturgică, de la Duminica Învierii (Evanghelia după Ioan), până la Duminica a 6-a din Postul Mare, sau Duminica Floriilor (Evanghelia după Marcu). Până la această dată erau în uzul bisericesc tetraevanghelele de tip slav, cu evangheliile în succesiunea: Matei, Marcu, Luca şi Ioan şi cu indicaţii tipiconale între zaceale şi pericope, aşa cum precizează Tit Simedrea. Este cunoscut şi un al doilea tiraj, cu iniţiale ornate doar pe fond negru (D. Râpă trimite la un exemplar existent în biblioteca "G. T. Kirileanu" din Piatra Neamţ). Textul diferă de cel din Evangheliile Noului Testament de la Bălgrad, 1648 şi din Biblia de la Bucureşti, 1688, fiind republicat în Evanghelia greco-română din1693, apărută la Bucureşti.
* Prefaţa este semnată de Şerban Cantacuzino. Dan Râpă-Buicliu afirmă că textul prefeţei îl are, de fapt, ca autor, pe Teodosie Veştemeanul, mitropolitul Ţării Româneşti. Paternitatea traducerii este atribuită de catre B. P. Haşdeu, spătarului Nicolae Milescu. Însă, din prefaţa domnitorului aflăm: "poruncit-am fratelui nostru Iordachie Cantacuzino, vel stolnic, de o au îndereptat şi o au aşăzat precum umbla cea elinească, şi întru toate asemenea, dupa orânduiala Bisericii Răsăritului, alcătuindu-se şi svintele cuvinte, spre mai aleasă înţelegere a limbii Rumâneşti".
* Tipărită cu negru şi roşu, pe 2 coloane; pagina încadrată într-un chenar simplu, liniar, tot astfel - fiecare coloană de text. Pe verso-ul foii de titlu se află stema domnitorului Şerban Cantacuzino. Ca ornamentică se remarcă iniţialele înflorate, frontispiciile, gravurile, atribuite lui Damaschin Gerbest (ca şi stema, de altfel). Pagina de titlu în ancadrament-poartă, xilogravat, cu medalioane formate din corzi de viţă-de-vie, în care sunt figuraţi sfinţii apostoli (compoziţie similară, ap. Ana Andreescu, celor din Antologhionul de Câmpulung, 1643, cu model polonez şi Molitvenicului de-nţeles, Iaşi, 1681). Partea superioară a ancadramentului are un "Deisis". Pe arcada porţii - serafimi. Partea inferioară este ornată cu alte medalioane, în care apar figurile patriarhilor veterotestamentari. Stema şi însemnele domnitorului Şerban Cantacuzino, pe verso-ul foii de titlu. Prefaţa ocupă f. [2]r- [3]r. Pe f. [3]v începe viaţa Sf. Ev. Ioan. La f. [4]v, gravura cu acest evanghelist, în plină pagină (23 x 16 cm.). Urmează Evanghelia după Ioan, sub un frontispiciu cu Iisus Hristos (Pantokrator) în medalion, anturat de motive fitomorfe (flori de bujor şi frunze de acant). Gravura cu Sf. Ev. Matei se află pe f. 20v

www.cimec.ro

(23,5 x 16 cm.) Pe foaia 21r, alt frontispiciu cu "Deisis" (repetat la f. 98r, preluat din ornamentica Cheii înțelesului). Inițiale mari, roşii, înflorate, de 3,5 x 2,5 cm., la începutul fiecărei evanghelii. F. 54r nu are text, având un rol pur decorativ: prezintă numai viniete negre şi roşii. Pe f. 55r, xilogravură cu Sf. Ev. Luca. Cea cu Sf. Ev. Marcu se află pe verso-ul foii 97. Minologhionul începe la f. 131r (sub un frontispiciu cu Is. Hs. binecuvântând, încadrând titlul; 14 x 5,7 cm.). Lucrarea se încheie cu un "Pinax" (tabla de materii). Ornamentele tipografice constau în frontispicii de capitol din benzi duble, fitomorfe, variate ca model, şi viniete cruciforme de final (vinieta din linii împletite, terminate cu o cruce malteză în partea superioară, f. 79r).

* Citat în: BRV. - vol. I, 74; BRV Additamenta, p. 189; CBRV, p. 170

* Citat în: Andreescu, Ana-- Arta cărții : Cartea românească veche 1508-1700. — Ed. a II-a revăzută şi adăugită. — Bucureşti : Univers Enciclopedic, 2002, p. 93-107

* Citat în: Dan Simonescu-- Din activitatea tipografică a Bucureştilor (1678-1830). — Bucureşti : Tipografia Curții Regale, 1935, p. 7

Evanghelie [Bucureşti] . 1682 [titlu uniform local]

Cantacuzino, Şerban, domn al Țării Româneşti. editor comercial ; patronaj ; prefațator

Cantacuzino, Iordache, vel stolnic. traducător

Theodosie, mitropolit al Țării Româneşti. patronaj

Chiriac, ieromonah la Mn. Agapia. tipograf

Damaschin Gherbest. gravor în lemn

Sophronios, patriarh al Ierusalimului. autor al materialului însoțitor; hagiograf

Dorotheos, episcop al Thyrionului. autor al materialului însoțitor; hagiograf

Mitropolia Țării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a . — [4], 174 f.

* Exemplarul a aparținut bisericii cu hramul "Sfinții Îngeri", din Curtea de Argeş.

* Legătură brâncovenească, în piele pe lemn, cu ornamente presate şi aurite (supraviețuiesc câteva urme de aurire): pe coperta anterioară este un medalion tip mandorlă cu legenda "Voskres[e]nie H[risto]vo" ("Învierea Domnului"), iar pe coperta posterioară, un medalion de formă identică, cu Maica Domnului, pe tron, între doi îngeri. Medalionul primei coperți este înconjurat de 6 serafimi; ornament triunghiular la baza icoanei, între Sf. Ev. Luca şi Ioan. Cele patru colțuri ale chenarului de pe ambele coperți sunt ocupate, în interior, cu figurile şi simbolurile celor patru evanghelişti. În exterior, chenarul este decorat fitomorf. Cotor împodobit cu fleuroane între cele 5 nervuri profilate şi marcate liniar. Două încuietori intacte.

* Conservare: legătură: relativ bine conservată: atac de cari, învelitoare zgâriată şi tocită [forzaț refăcut.] ; corp: exemplar complet (ca număr de file), deteriorat, cu unele restaurări empirice şi de laborator. Hârtie îmbrunită. File cu text lipsă: 168-173. Deteriorate: 118-130 (rupte în partea de jos, înnegrite, cu cearcăne de apă; text completat de mână pe f. 127r, în partea superioară). Alt fascicul cu probleme: f. 149- 156 - afectate de umezeală, pătate de ceară, margini laterale şi inferioare zdrențuite, rupte. File consolidate: f. de titlu şi următoarele 15 foi. Remarginație: f. 152, 156. De la f. 164 spre final, textul devine din ce în ce mai fragmentar. Foile 157-174 au colțurile superioare reconstituite.

* Însemnări: „Tudose Stoica 1913” , alfabet: latin [f. 11r, 85r]

* Însemnări: „[Această carte este a] bisericii cei noă unde ieste hramul sfinți îngeri

www.cimec.ro

în locul bisericii de pe deal" , alfabet: chirilic [f. 1v-2r]
* Însemnări: „Tudose Stoica Paracliseru Anul 1914 O[c]tom. 16 la biserica sfinților îngeri din curte de Argeș. Ace(a)stă carte este a biserici Sfinții îngeri din orașu curte de Argeși" , alfabet: latin extins [f. 101v]
* Însemnări: „Tudose Stoica Paracliseru 1918 iunie 24" , alfabet: latin [f. 101v]
Biserica cu hramul "Sfinții Îngeri" (Curtea de Argeș) (jud. Argeș). (1914-)
[menționat pe: f. 101v] [deținător anterior]
Inv. 785

1683

Biblia N.T. Faptele Apostolilor (română). 1683

5 Apostolul cu Dumnezău Svântul : întru acesta chip tocmită depre orânduiala grecescului Apostol. — care întru acesta chip tocmită depre orânduiala greciescului Apostol, acum întâi sau tipărit. — Bucureşti : în scaunul Mitropolii Bucureştilor, 1683. — [5], 199 f. : il. ; 4° (26 cm), 32 R (21,5 x 12,5 cm)
* Pagină de titlu: APOSTOLUL // CU DUMNEZăU SVÂNTUL // care întru acesta chip tocmită depre orân // duiala Greciescului Apostol, acum întâi // sau Tipărit. // Den porunca, şi cu toată cheltuiala, prea // luminatului şi prea înălțatului domn şi // oblăduitoriu a toată Țara Rumânească // Io ŞERBAN C: Voevod, adevăratul nepot // prea bunului bătrân Şărban Basarab Voevod. // Întru folosul şi înțăleagerea pravoslav // nicii Rumâneştii Besareci. // Ispravnic fiind prea sfințitul kyr THEODOSIE Mitropolitul Țărâi, şi // Exarh Laturilor. // În scaunul Mitropolii Bucureştilor Tipărindu-l // La anul de la sp[e]seniia Lumii 1683.
* Colofonul: Damaschin Gherbest Tiparnicul, Vă leato de la zidirea lumii 7192, iară dela Întruparea D(o)mnului nostru Is. Hs. 1683. M(se)ța Noemvriie 13
* Prefața este semnată de Şerban Cantacuzino. B. P. Haşdeu a considerat că Nicolae Milescu este prefațatorul, argumentând că ideile filosofice i-ar aparține, de fapt, spătarului, nu domnitorului.
* Tipărit cu negru şi roşu, pe hârtie filigranată (filigran zoomorf - un leu). Ornamentica este executată de Damaschin Gherbest ("Stemarul"). Titlul lucrării este încadrat într-o gravură realizată de Damaschin Gherbest, cu Stema Țării Româneşti pe verso (reprodusă după Evanghelia din 1682). Ancadramentul foii de titlu prezintă elemente exclusiv arhitectonice, de inspirație vest-europeană. Urmează "Faptele Sfinților Apostoli, la sf[â]nta şi marea Duminică a Paştilor"; pe f. [3]r se află o vinietă cul de lampe din 2 benzi fitomorfe stilizate şi un boboc de floare dedesubt. Pe verso-ul foii, o gravură în plină pagină cu Sf. Ap. şi Ev. Luca, purtând monograma gravorului - "Ieromonah Damaschin Gherbest" şi anul, 1683, cu cifre arabe (după Evanghelia din 1682). Alte gravuri sunt cea cu tema trimiterii apostolilor la propovăduirea Evangheliei, pe f. 29 şi cea înfățişându-l pe Iisus în templu, la f. 147v, nesemnate şi nedatate. Gravura care-i înfățişează pe apostoli la ieşirea din Templu, pregătiți de misiune, este considerată "singulară în peisajul graficii de carte", fiind o creație originală a gravorului care-şi lasă inițialele - "D.G." pe vârful piciorului stâng al ap. Pavel. Un frontispiciu inedit din punct de vedere al inovației cromatice, este cel de la f. 1r: figura lui Iisus Hristos într-un medalion-aureolă, anturat de două medalioane mai mici, de formă ovală, înfățişând, în racourci, două capete de serafimi. Un alt frontispiciu se remarcă la f. 138, înfățişând, central, Sfânta Treime, între două flori de floarea soarelui. La f. 148r începe"Minologhion"-ul, sub un frontispiciu cu flori şi frunze în arabesc, pe 3 laturi; în

www.cimec.ro

centru, o lunetă plasată într-un ancadrament cruciform cuprinde portretul Sfintei Fecioare, realizat cu roşu (pentru prima oară în grafica frontispiciilor). Aceste frontispicii nu se mai regăsesc în grafica tipăriturilor ulterioare. Tipologia iniţialelor constă în letrine roşii sau albe pe fond roşu, din care se disting iniţiala mare, "C", înflorată care deschide textul, pe recto-ul primei foi, apoi letrinele "F", ornate cu frunze de acant (dim.: 3,5 x 4,5 cm.) sau "Î(n)", tot cu motive fitomorfe. Sunt prezente viniete tipografice de colontitlu şi de final de capitol, din grupuscule florale, şi frontispicii tipografice de început de capitol, din benzi fitomorfe. Ca o particularitate, foaia 147r prezintă numai viniete negre şi roşii, având în centrul paginii un ornament cruciform.
* La sfârşitul volumului (f. 199r - v) este prezent epilogul reprodus în BRV, vol. I : "Sfârşitul cu Dumnedzău al Apostolului, care sau aşăzat depe Ap(os)to(lul) grecesc" şi colofonul reprodus mai sus.
* Citat în: BRV Additamenta, p. 189; BRV. - vol. I, 76; CBRV, p. 170
* Citat în: Andreescu, Ana-- Arta cărţii : Cartea românească veche 1508-1700. — Ed. a II-a revăzută şi adăugită. — Bucureşti : Univers Enciclopedic, 2002, p. 94-107

Apostol [Bucureşti]. 1683 [titlu uniform local]
Cantacuzino, Şerban, domn al Ţării Româneşti. editor comercial ; patronaj
Theodosie, mitropolit al Ţării Româneşti. patronaj
Damaschin Gherbest. tipograf ; gravor în lemn
Mitropolia Ţării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — + [3] f., f. 1-4, 30-199 + 19 foi albe
* Exemplar citat în Ioana Cristache-Panait. "Circulaţia cărţii româneşti vechi bucureştene în Transilvania", Bucureşti, Ed. Biblioteca Bucureştilor, 1998, p. 86 (a circulat în comuna Creţeşti, judeţul Alba, este de părere autoarea). Localităţi cu numele de Creţeşti aparţin însă şi judeţelor Giurgiu, Gorj, Ilfov şi Vaslui
* Reprezintă unul din exemplarele dăruite de Şerban Cantacuzino bisericilor parohiale din teritoriile de dincoace şi dincolo de Carpaţi (cf. însemnarea şi pecetea). În pofida afirmaţiei lui Dan Râpă-Buicliu, care o menţionează folosind anumite surse, gravura de la f. nu prezintă nicăieri semnătura artistului. Lipsesc cele 2 foi nenumerotate cu predoslovia lui Şerban Cantacuzino, adresată cititorilor. Până la f. 4 numerotată, textul este lacunar (f. 3 este completată cu text manuscris). Urmează fasciculul de 19 foi albe filigranate, menţionate anterior, apoi lucrarea continuă de la f. 30 la f. 199.
* Legătură în piele maro pe lemn, cu ornamente presate la cald: medalion aurit, pe coperta anterioară, cu temă aproape indistinctă - Maica Domnului pe tron, între doi îngeri. Chenar fitomorf dublat de unul simplu, liniar, fleuroane şi cruci în colţurile chenarului interior. Coperta posterioară nu prezintă ornamente. Cotor cu 5 nervuri profilate, decorate cu frize vegetale stilizate; fleuroane între nervuri. Şnit galben. Două încuietori din piele şi metal, funcţionale (sec. XVII)
* Conservare: legătură: recondiţionată. Se mai observă găuri de zbor în coperţi. Pielea originală este tocită. Filigran cu iniţialele M C şi contramarcă sub forma unui disc, vizibile în foile de gardă. ; corp: incomplet. Hârtie îmbrunită, depozite de ceară, cearcăne de apă, patină vulgară. Foile liminare sunt fragmentare, transferate pe un alt suport. Unele file prezintă benzi de remarginaţie (cu unele pierderi de text): f. 137,
marginea superioară, f. 152v, lipitură laterală; f. 170r, tăiată, jos, f. 173r, zdrenţuită lateral, dar cu text neafectat. Pe verso, remarginaţie totală. F. 174 - colţul inferior refăcut. F. 184 ruptă, jos (fragmentul desprins este intercalat între

www.cimec.ro

foile următoare). Fragilizate, cu lipituri: f. 186, 187 - colțul inferior rupt; de la f. 189 spre sfârşit file fragmentare (text lacunar, colțuri superioare şi interioare rupte), consolidate. F. 198r prezintă un cearcăn mare de apă.
* Ex libris [pecetea inelară în fum a lui Şerban Cantacuzino] [f. 83r]
* Însemnări: „Aciast (sic) Apostol este al mănăstirii dar ca să fie… [probabil se continua pe filele lipsă]" , alfabet: chirilic [f. 1r - 4v]
* Însemnări: „Acest Apostol este al besearecii dela Creţeşti şi orcine l-ar [fura] să nu să poată ascunde pen(tru) căire" , alfabet: chirilic [f. 89v - 90v]
* Însemnări: „Ace(a)st(ă) sfânt(ă) carte iaste a besearicii din Creţeşti şi oricine ar fura-o să nu să poată ascunde pen(tru) căire" , alfabet: chirilic [f. 136v]

Biserica parohială ortodoxă (Creţeşti) (jud. Alba). ([sec. al XVII-lea]) [deținător anterior]

Inv. 46526

b. . — [5], 200 f.
* După mărturia autobiografică a dascălului Radu Marinescu, din 1857, exemplarul s-a aflat în parohia ortodoxă Orevița Mare, jud. Mehedinți
* Legătură în piele pe lemn, originală. Cotor cu 4 nervuri profilate.
* Conservare: legătură: în curs de restaurare. Coperta anterioară este foarte deteriorată, cu o gaură în partea de sus, atacată de cari; învelitoarea este umflată. Blat spart pe verticală. Urme de încuietori metalice. Forzaț distrus. Coperta posterioară s-a desprins total (blat gol, fără învelitoare). Cotor cu piele tocită, găuri de cari. ; corp: exemplar complet, dar foarte deteriorat. Foaia de titlu este fragmentară, desprinsă. Atac de rozătoare şi insecte. File zdrențuite, cu pierderi de text. Depozite de ceară, cearcăne de apă pe marginile superioare ale filelor şi pe muchie. Însemnări trunchiate - f. 61r, 65v, 74r. Unele încercări de remarginație, executate empiric. F. 196 desprinsă total de corpul cărții; f. 197-199 parțial desprinse. Idem ultima foaie de gardă, pe jumătate ruptă. Textul de pe f. 198 este completat cu text manuscris.
* Ex libris: [trunchiat] D[in] [cărți]le lui Naum D[u]m[i]trescu [f. [82]v, marg. lat.]
* Însemnări: „Când murit-a popa Ion ia(nua)r(ie) 7264 [1756] psiam [în loc de "pisah", i.e. "scris-am"] eu logofătu" , alfabet: chirilic [f. 85r - 92r, mrg. lat.]
* Însemnări: „Ohosă (?) cu amar va fi când să va despărți sufletul de trup cu multă frică va fi atunce ohosă lume deşartă şi înşelătoare cum te arăți întâi dulce şi la urmă amară" / Popescu Barbu, alfabet: chirilic [forzaț posterior fix]
* Însemnări: despre: încercări de condei / Popescu Barbu, alfabet: chirilic [forzaț post. lib. v]
* Însemnări: „Eu Radu Marinescu am scris cu mâna de țărână dar mâna va putrezi dar conde[i]u vă va pomeni fiind scri scris [sic] de acea mână eu Radu Marinescu când am fost cântăreț la biserica satului Orevița cu cumnatu meu Gh[eor]g[he] Farfara cinci ani pă urdii (?) şi trăind cum place lui Dumnezeu cu prioți şi între noi şi am scris în anul 1857 dechemvere [sic] 24 seara spre doaozeci şi patru şi să fie ertați cei vii şi ceacee [sic] gâdesc [gândesc] bine întru toți vecii amin spre odihn[ă]" , alfabet: de tranziție [forzaț post. lib. r]

Dumitrescu, Naum. ([sec. XX]) [menționat pe: f. [82]v, marg. lat.] [deținător anterior]

Biserica parohială ortodoxă (Orevița Mare) (Vânju Mare) (jud. Mehedinți). ([ante şi post]1857) [menționat pe: forzaț post. lib. r] [deținător anterior]

Inv. 1471

www.cimec.ro

Biblia. V.T. N.T. (română). 1688

6 Biblia : adecă Dumnezeiasca scriptură : care s-au tălmăcit dupre limba elinească spre înțăleagerea a limbii rumâneşti / [...] cu îndemnarea dumnealui Costandin Brâncoveanul, marele logofăt [...], cu porunca Prea bunului creştin, şi luminatului domn Ioan Şerban Ca[n]tacuzino voevod ; [pref. de Dositheі, patriarhul Ierusalimului]. — Tipăritu-s-au întâiu. — Bucureşti : în Scaunul Mitropoliei Bucureştilor, [de Episcopul Mitrofan], 1688. — 2 col. ([5] f., 932 p., [1] f.) : il. ; 2° (42 cm), 59 R (30 x 18 cm)

* Pagină de titlu: BIBLIIA // adecă // DUMNEZEIASCA SCRIPTURĂ // ale cei vechi şi ale cei noao leage // toate // care s-au tălmăcit dupre limba elinească spre înțăleagerea // a limbii rumâneşti cu porunca Prea bunului creştin, // şi luminatului domn // IOAN ŞERBAN, CA[N]TACOZINO BASARAB VOEVOD // şi cu îndemnarea dumnealui // COSTADIN BRÂNCOVEANUL MARELE LOGOFĂT // Nepot de soră al Măriei sale, Carele după prestăvirea acestui mai // sus pomenit domnu, Putearnicul D[u]mnezău den aleagerea atoatei // țări Rumâneşti, Pre dumnealui l-au coronat cu domnia şi stăpânirea atoată țara Ungrovlahiei. Şi întru zilele Măriei sale s-au // săvârşit acest dumnezăesc lucru. Carele şi toată // cheltuiala cea desăvârşită o au rădicat. // Tipăritu-s-au întâiu în scaunul mitropoliei Bucureştilor, // în vreama păstoriei Prea sfințitului părinte kyr Theodosie // mitropolitul Țării şi exarhu laturilor, şi pentru cea de obşte priință, s-au dăruit, neamului rumânesc. // La anul dela facerea lumii, 7197 // iar dela Spăseniia lumii, 1688 // în luna lui noemvri în 10, zile.

* Cuprinde două prefețe: o prefață aparține lui Şerban Cantacuzino iar cealaltă lui Dositheos, patriarhul Ierusalimului, fiind dedicată domnitorului. Textul Noului Testament provine din ediția 1648, apărută la Alba Iulia, având la bază traducerea mitropolitului Simion Ştefan, iar sursa folosită în cazul Vechiului Testament este versiunea manuscrisă a spătarului Nicolae Milescu, alcătuită în 1661-64 şi revizuită de frații Greceanu. Mărturiile care confirmă paternitatea traducerii milesciene a părții veterotestamentare, sunt, în primul rând, două izvoade: Ms. 4389 al BAR (descoperit în 1915) – traducerea unei versiuni slave a V.T., fără influențe asupra textului ediției 1688, despre spătar se vorbeşte în "Predoslovia" acestuia şi Ms. 45 (457 f.) din BAR Cluj-Napoca, descoperit în 1944, la Blaj – o copie revizuită a traducerii V.T., a lui N. Milescu (copia protografului traducerii revizuite); încă o dată revizuită (de editorii versiunii 1688), a intrat în corpusul Bibliei lui Şerban Cantacuzino, fără a fi menționat, însă, numele traducătorului. Codicele precede cu minimum 2 ani data imprimării Bibliei, adică 1688. Data aproximativă: 1683-1686 (interval în care erau elaborate pentru tipar alte traduceri din N.T., concretizate în Evanghelia de la 1682 şi Apostolul, 1683, ambele scoase la Bucureşti). Identitatea de structură dintre Ms. 45 şi ed. 1688 este ilustrată de secțiunea intitulată "catastihul cărții aceştiia" a codexului.

* Un anumit rol în definitivarea versiunii pregătite de spătar l-a avut mitropolitul Theodosie Veştemeanul (după mărturiile oferite în "Cuvântu înnaintea cărții aceştiia către preasfințitul mitropolit", din cuprinsul Ms. 45). Preocuparea spătarului a fost să concureze edițiile critice străine, conform criteriilor şi exigențelor umaniste ale vremii, aplicate de savanți formați în mediul protestant. Izvodul însuşi este protestant – Biblia de la Frankfurt din 1597, îngrijită de Francisc Junius sau Frederic Sylburg (retipărită la Veneția, la 1687, cu sprijinul lui Şerban Cantacuzino), apoi, includerea unui apocrif respins de ortodoxie ("Tratatul despre rațiunea dominantă", al lui Pseudo-Flavius Josephus, care apare doar în câteva mss ale Septuagintei, fiind inclus pentru prima oară

www.cimec.ro

într-o ediție biblică, de Lonicerus, în 1526; pe această cale textul pătrunde în literatura noastră veche, în premieră într-o ediție oficială a Bibliei); de asemenea, atenția acordată aparatului critic este una minuțioasă (deşi acest aparat critic, emendat de primii revizori ai textului milescian, nu se mai regăseşte în ediția 1688). Scopul editării Bibliei de la Bucureşti, ținând cont de aceste aspecte, apare ca nefiind unul cultual, ci eminamente cultural şi, în particular, necanonic. "Apariția unor interese culturale independente de necesitățile imediate ale Bisericii la cărturarii noştri explică mai bine traducerea cărții decât inițiativa Bisericii. Traducerea lui Milescu şi publicarea ei datează din perioada introducerii limbii române în Biserică; dar textul Vechiului Testament nu era o cale de introducere a limbii poporului în ritual, deoarece, cu excepția Parimiilor, Psalmilor, şi a Celor nouă cânturi, niciun alt text din acest monument al culturii ebraice nu are utilizare rituală creştină, iar cărțile amintite fuseseră traduse şi publicate româneşte cu mult înainte de 1688. Cu alte cuvinte, nici motive confesionale, nici rituale nu impuneau traducerea şi publicarea în grabă a Vechiului Testament în limba română, în perioada când au fost ele realizate. Ediția din 1688 nu cuprinde elementele folosirii sale ca text ritual: Noul Testament nu are obişnuitele împărțiri în pericope şi zaceale. Biblia din 1688 nu a fost tipărită pentru citit în Biserică. Atât Psaltirea cât şi Noul Testament erau publicate în ediții separate destinate ritualului şi circulau în numeroase manuscrise " (Virgil Cândea, op. cit. infra, cap. <<Traducerea integrală a “Vechiului Testament”>>, p.: 106-117). Patriarhia de Constantinopol (sub Dionisie), îşi va da acceptul ca această versiune să fie cea oficială a Bisericii române, între 7 aprilie 1686 – 12 octombrie 1687, după această dată, Țara Românească fiind sub anatema noului patriarh, Iacov (datorită simpatiilor filoluterane ale familiei Cantacuzino)

* Sursele folosite de spătarul Milescu, detaliate în Ms. 45, sunt: 1. ed. princeps, a V.T., publicată de Aldus, în 1518, pe care o reproduce fidel (folosind, în parte, şi ediția poliglotă Complutensă, din 1517, cea mai veche ed. a V.T., căreia îi adaugă unele comentarii), 2. ed. ulterioară (reimprimarea ed. aldine), Strassbourg, 1526 (J. Lonicerus), 3. ed. Basel, 1585 (ed. Hervagiana, pref. de Philip Melanchton), cu precedentele ei din 1550 şi 1582, 4. ed. Frankfurt am Mein, 1597, 5. ed. Veneția, 1687, Nikolaos Glykys (la care epilogul 2 trimite, pe lângă trimiterea la “Franco fort”); în afara acestora, a utilizat: 1. Biblia de la Ostrog, a cneazului Constantin, imprimată de Ivan Fedorov, 1581, 2. izvoade latine – ediții ale Vulgatei (Ms. 4389 menționează ed. Antwerpen, ale cărei subdiviziuni de conținut sunt reproduse în respectiva traducere), cum ar fi cele foarte cunoscute, Plantin, Anvers, 1583, Biblia lui Sixtus al V-lea, Roma, 1590, 3 vol., Biblia lui Clement al VIII-lea (Roma, 1592), cu reeditări ulterioare, 3. o traducere în lb. latină a originalului ebraic al V.T. (posibil, fie ed. lui Tremellius şi Junius, Frankfurt, 1575-1579, a lui Piscator, Herborn, 1601-1618, 4. ed. ebraico-latină de la Geneva – 1609, 1618 sau ed. Leyden, 1613). “[...] Ms. 45 cuprinde cea dintâi versiune românească a întregului Vechi Testament, formată din traducerea Septuagintei după textul aldin, transmis, cu modificări, prin ediția Frankfurt 1597, traducere efectuată de Nicolae Milescu şi completată de dascălii locului cu variante după Codex Vaticanus şi alte mss, luate din ediția sixtină într-una din retipăririle sale. Este o traducere cuvânt cu cuvânt, criteriu de probitate după filologii vremii”. Sub raportul inteligibilității, acesta este inferior textului revăzut de frații Greceanu şi episcopul Mitrofan (ibidem, p. 125). Editorii versiunii 1688 au luat în calcul şi ediția englezească, Oxford, 1653 sau Cambridge, 1665, dar şi alte ediții greceşti, care au servit doar pentru comparații. Au fost eliminate adaosurile din ediția englezească (explicabile prin lipsa textului aldin din 1597, până la prima carte a Cronicilor). Referitor la sursele veterotestamentare româneşti , cum ar fi Paliia, Orăştie, 1582, Virgil Cândea nu agreează teoriile care stabilesc filiații între versiunea Bibliei de la Bucureşti şi textele manuscrise şi tipărite de secol XVI, XVII (inclusiv Dosoftei), afirmând că ele reprezintă izvoare insuficiente şi

www.cimec.ro

improbabile. “Traducând Vechiul Testament Nicolae Milescu ia ca bază ediţii catolice şi protestante, convins că va obţine astfel o versiune mai bună decât folosind tradiţionalele codice ortodoxe. El aplică pentru prima oară, cu consecvenţă, critica de text în pregătirea unui text românesc” (ibidem, "Spiritul critic", p. 28)
* Revizorii textului lui Milescu au avut în faţa ochilor şi ms. 4389, dovadă că acesta din urmă conţine o apocrifă neinclusă în Septuaginta – IV Ezdra, redenumită “a treia”, faţă de care “editorii” iau atitudine. Cu toate acestea, ei includ "Cartea a IV a Macabeilor", tradusă în româneşte prin "Pentru sângurul, ţiitorul gând") - “Tratatul lipseşte din Vulgata, din bibliile în traducere slavonă, ca şi din ediţiile protestante în limbi moderne. De remarcat că între versiunile Bibliei în limbi vernaculare, cea românească este singura care, în câteva ediţii (1688, 1795, 1855) a inclus această carte atât de controversată şi tot singura care a făcut această excepţie în toate literaturile sacre ortodoxe (Biblia editată de Şerban Cantacuzino la Veneţia, 1687, cuprinde tratatul, la p. 894-904; este însă o ediţie în greaca veche, care o reproduce pe cea din Frankfurt, 1597)” (idem, „Despre raţiunea dominantă, prima operă filosofică publicată în limba română (1688)”, subcapitolul "Traducerea românească şi raţiunile ei", p. 181, op. cit. infra). "Peri tou autokratoros logismou" (cf. lexiconul Suda, poz. Iota 503), a fost reeditat în Biblia de la Blaj, 1795 şi în Biblia de la Buzău, 1854-56, nu însă şi în ediţia Sankt Petersburg, 1819. În versiunea românească a tratatului apare termenul "filosofie", care circula deja la noi, în literatura religios-sapienţială, tradus din slavonă, cum ar fi, în "Cheia Înţelesului" (Bucureşti, 1678) şi în "Vieaţa şi petrecearea svinţiloru", de Dosoftei (Iaşi, 1682-86)
* În afara tratatului sus amintit, inclus în secvenţa p. 740-750, Biblia de la Bucureşti cuprinde, între psalmii 76 şi 77, la p. 406, o altă traducere (din anii 1661-1665) a spătarului, o epigramă din 10 versuri: "Stihuri la dumnezăescul David, o formulă de încheiere şi un titlu al întregii Psaltiri: A armoniei sfinte, ca miiarea de dulce cântările lui David" (titlu menit, de fapt, a sta în fruntea întregii secţiuni psaltice). Epigrama, în trimetri iambici de 12 silabe, cu cezura după a 5-a silabă, conform prozodiei bizantine, se întâlneşte în cele două ediţii ale Bibliei greceşti folosite de traducătorii români din secolul al XVII-lea, ambele existente în Biblioteca Academiei Române – Frankfurt 1597, p. 506 şi Veneţia 1687, eadem pagina. A fost reimprimată şi în "Psaltirea grecească" a lui Antim Ivireanu, din 1700. Ed. princeps, a stihurilor: Veneţia, Aldo Manuzio, 1494. "În afara importanţei lingvistice sau literare, subliniem semnificaţia culturală a versurilor traduse. Ele confirmă caracterul laic şi umanist al traducerii din 1688 a Bibliei" (Cândea, ibidem, cap. "O epigramă grecească tradusă de spătarul Nicolae Milescu", p. 220)
* O altă chestiune în legătură cu ediţia 1688, este presupusui tiraj dublu al Bibliei, pe baza existenţei unor variante ale foilor de titlu şi ale epilogului, numite de tip "A" şi "B". Alternanţa acestor variante cu varianta predominantă, cea în care apare numele lui Constantin Brâncoveanu pe foaia de titlu, suscită însă ideea existenţei nu a două tiraje ale corpusului scripturistic, ci a două categorii de exemplare aparţinând aceluiaşi unic tiraj, categorii care despart, simbolic, responsibilitatea cantacuzină (încheiată prin decesul voievodului Şerban, în 1687) de cea brâncovenească, asumată o dată cu preluarea domniei (la 20 octombrie 1688). Astfel, exemplarelor nedistribuite li se ataşează o nouă foaie de titlu cu menţiunea noului patron al vastului proiect editorial întruchipat de Biblie, dar şi un epilog îmbogăţit cu 16 rânduri, în care este detaliată principala sursă veterotestamentară, şi anume - Septuaginta în ed. aldină, Frankfurt, 1575-79 (cf. BRV IV, p. 206-207 referitor la aceste exemplare). Adevărata dată de încheiere a tipăririi Bibliei este septembrie 1688, aşa cum se specifică, de altfel, în colofon. Înaintea învestirii sale de către Înalta Poartă (la 15 nov. 1688), Constantin Brâncoveanu iniţiază un al doilea tiraj al foilor de titlu, schimbând şi data iniţială a tipăririi (cu 10 noiembrie 1688). Exemplarul descris în BRV I, poz. 86, prezintă o

www.cimec.ro

particularitate: aceea că este unul de tip B, după foaia de titlu, etalând în acelaşi timp un epilog de tip A (caracteristic categoriei cu interval de imprimare “noemvrie 7196 – septevrie 7197”, în contrast cu data specificată în frontispiciu, semn că acestui exemplar i s-a ataşat doar, noua foaie de titlu, nu şi un epilog modificat. În plus, investigaţia bibliologică a semnalat existenţa unui exemplar aparte, reprezentat de specimenul din colecţia Patriarhiei, unde se regăsesc atât epilogul A, cât şi epilogul B. De aici rezultă că exemplarele Bibliei de la Bucureşti prezintă o diversitate tipologică datorată unor iniţiative succesive: prima iniţiativă vizează „prelucrarea” pripită a unei părţi din seria exemplarelor de tip A, după decesul lui Şerban Cantacuzino, prin reataşarea unei foi de titlu (fără influenţă asupra datei de finalizare a proiectului editorial), dată fiind distribuţia întârziată a exemplarelor, iar cea de a doua vizează o ajustare ceva mai minuţioasă, cu schimbarea atât a foii de titlu, cât şi a epilogului, ca elemente definitorii (în care se include şi un alt tip de vinietă de final). Nu este deci vorba de două tiraje ale Bibliei propriu-zise, ci de intervenţii care "actualizau", din punct de vedere istoric şi politic, contextul editării Scripturii şi îi revalorizau semnificaţia (a se vedea, în acest sens, şi “Tiparul românesc la sfârşitul secolului al XVII-lea, începutul secolului al XVIII-lea”, de Doru Bădără, Brăila, Ed. Istros, 1998, p. 65). Deoarece, cel puţin până la o statistică atent considerată, a tuturor exemplarelor Bibliei lui Şerban Cantacuzino, atât din ţară, cât şi din străinătate, nimic nu ne îndreptăţeşte, în mod temeinic, a afirma că epilogul secund sau rândurile inserate în textul epilogului iniţial, scrise în 1687 (când Şerban Cantacuzino trăia încă, şi când se tipăreşte cu contribuţia sa, Biblia venеţiană a lui Nikolaos Glykys, ediţie urmând aceluiaşi izvod septuagintic, menţionat la sfârşitul aşa-zisului "tiraj B", şi când, de asemenea, debutează imprimarea Bibliei de la Bucureşti), lipseşte cu desăvârşire din exemplare aparţinând primei categorii, unde şi-ar fi găsit, firesc, locul (n.n.)

* Caietele de câte 4 foi au ca signatură alfabetul chirilic repetat de trei ori. Textul Bibliei este tipărit pe două coloane iar prefeţele pe una singură. Mărimea literelor, ancadramentul iniţialelor, dispunerea generală a textului au drept model Biblia lui Ivan Feodorov (Ostrog-Volynia, 1581). Hârtia este filigranată (cu două tipuri de filigran: unul cu 3 semilune în descreştere şi altul cu iniţialele P, A şi motive florale stilizate), de provenienţă venеţiană, acelaşi tip de hârtie pe care se va imprima şi Evanghelia greco-română, din 1693 şi care va fi utilizată, bunăoară, la copierea Liturghierului grecesc comanditat de Constantin Brâncoveanu, în perioada 1693 -1697, de către ieromonahul Calinic (V. Ms. 23 din colecţia Muzeului Naţional de Artă, descris de Liana Tugearu în: "Miniatura şi ornamentul manuscriselor din colecţia de artă medievală românească. Vol. I : Manuscrise bizantine şi greceşti târzii", Bucureşti, 1996, p. 161)

* Din punct de vedere al ornamenticii, se remarcă compoziţia barocă a ancadramentului Stemei, cu motive florale şi heraldice şi stema care înfăţişează o acvilă bicefală timbrată de o coroană, ţinând în ghiare sceptrul şi sabia, iar pe pieptul acvilei, pe un scut sub formă de inimă, corbul valah cu crucea în cioc între Soare şi Lună. Iniţialele lui Şerban Cantacuzino flanchează stema. Frontispiciile sunt realizate din benzi fitomorfe stilizate (desupra predosloviilor şi la p. 933), dintr-un chenar lat, cu motiv angelo-fitomorf timbrat de o cruce (la începutul "Facerii") şi din alte benzi fitomorfe care deschid cărţile Bibliei, preluate din ediţia Ostrog, 1581 (p. 241r, 363r, 529r, 901r, 921r). Alt tip de frontispicii etalează o gamă de motive vegetale care includ florile de bujor, de floarea-soarelui, fructele de rodie, şi mascheron. Vinietele prezintă şi ele modelul ucrainean - linii duble, formând volute elipsoidale, terminate sus cu o cruce, sau modelul geometric creat de gravorul elveţian Jost (Jodocus) Amman (autor al "Bibliorum utriusque testamenti icones", Frankfurt, 1571), de asemenea preluat în Biblia de la Ostrog şi reprodus, bunăoară şi de Antim Ivireanu (în Biblia cantacuzină figurează la p. 69, 152, 240, 264, etc.). De altfel, apud Dragoş Morărescu, Antim Ivireanul, împreună cu

www.cimec.ro

Damaschin Gherbest şi Ioanikie Bakov, este responsabil de crearea iniţialelor şi vinietelor care împodobesc Sf. Scriptură. Ancadramentul tip poartă, al titlului, prezintă, de asemenea, un model caracteristic ornamentaţiei de carte slavo-ucrainene, din secolul al XVII- lea.

* Publicări ulterioare: Biblia Adecă Dumnezeiască Scriptură a Vechiului şi a Noului Testament : Tipărită întâia oară la 1688 în timpul lui Şerban Vodă Cantacuzino Domnul Ţării Româneşti . — Retipărită după 300 de ani în facsimil şi transcriere / cu aprobarea Sfântului Sinod şi cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române . — Bucureşti : Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1988 (990 p.) ; Monumenta Linguae Dacoromanorum. Biblia de la Bucureşti (1688) : (20 vol.). — Ediţie integrală / [autor colectiv]. — Iaşi : Editura Universităţii "Al. Ioan Cuza", 1988- ; Biblia 1688 : (2 vol). — Ediţie integrală / V. Arvinte, I. Caproşu, Al. Gafton, Laura Manea, N.A. Ursu. — (Colecţia Cărţi Fundamentale ale Culturii Române). — Iaşi : Editura Universităţii "Al. Ioan Cuza", 2002 (1500 p.) ; Monumenta Linguae Dacoromanorum. Biblia 1688. — Ediţie critică şi corpus adnotat / proiect realizat de Institutul de Filologie Română „A. Philippide" din Iaşi, finanţat de MEC, prin CNCSIS (2006 – 2007) ; în colaborare cu Facultatea de Informatică a Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi şi Albert Ludwigs Universität din Freiburg (Resurse lingvistice în format electronic), 2006- ; [Glykys, Nikolaos]. The Holy Scriptures. The Old and New Testament : Facsimile of the Greek Bible published in Venice in 1687. — Athens: Militos Editions, 2003 [reproducere a ediţiei cantacuzine de la Veneţia]

* Citat în: BRV. - vol. I, 86; BRV. - vol. IV, p. 206-207; BRV Additamenta, p. 194-201 [oferă o amplă bibliografie]

* Citat în: Cândea, Virgil-- Raţiunea dominantă : Contribuţii la istoria umanismului românesc. — Cluj : Ed. Dacia, 1979, p. 105-240

* Citat în: Cândea, Virgil-- Semnificaţia politică a unui act de cultură feudală. — În : "Studii",16 (1963), nr. 3, p. 651-657

* Citat în: Cândea, Virgil-- Les Bibles grecque et roumaine de 1687-1688 et les visées impériales de Şerban Cantacuzčne . — În : "Balkan Studies" 10 (1969), nr. 2, p. 351-376

* Citat în: Morărescu, Dragoş-- Un xilograf moldo-valah: Damaschin Gherbest stemarul. — În: "Arta", XXIX, 7-8, 1982, p. 24

* Citat în: Andreescu, Ana-- Arta cărţii : Cartea românească veche 1508-1700. — Ed. a II-a revăzută şi adăugită. — Bucureşti : Univers Enciclopedic, 2002, p. 104

Biblia de la Bucureşti. 1688 [titlu uniform local]

Brâncoveanu, Constantin, mare logofăt, apoi domn al Ţării Româneşti. editor comercial ; editor

Cantacuzino, Şerban, domn al Ţării Româneşti. comanditar ; patronaj ; prefaţator

Dositheos, patriarh al Ierusalimului. prefaţator

Theodosie, mitropolit al Ţării Româneşti. patronaj

Cantacuzino, Constantin [stolnic] . editor

Antim Ivireanul, ieromonah, apoi mitropolit al Ţării Româneşti. gravor

Dosoftei, mitropolit al Moldovei. corector ; traducător

Milescu, Nicolae, Spătarul. traducător

Germanos din Nissis [director al Academiei greceşti din Constantinopol] . editor

Sevastos Kymenites [profesor din Trapezunt] . editor

Greceanu, Radu, logofăt. editor

www.cimec.ro

Greceanu, Şerban, vtori logofăt. editor
Mitrofan, episcop al Huşilor. tipograf
Damaschin Gherbest. gravor în lemn
Bakov, Ioanichie. gravor în lemn
Mitropolia Țării Românești. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [5] f., 932 p. +

* Prezentul exemplar al "Bibliei lui Şerban Cantacuzino" aparține celui de-al doilea grup de exemplare, care prezintă ca etapă finală a imprimării, data de 10 noiembrie 1688; privitor la patronajul lucrării, pe pagina de titlu, privitor la patronajul lucrării, alături de numele lui Şerban Cantacuzino apare cel al lui Constantin Brâncoveanu, mare logofăt, proaspăt desemnat ca succesor al lui Şerban Cantacuzino în scaunul de domnie (la 29 octombrie 1688).

* În exemplarul de față, foaia care cuprinde "A CĂRȚILOR DUMNEZEIEŞTII SCRIPTURI DESLUŞIRE", este legată înaintea titlului. Recto-ul foii, de fapt - verso-ul inițial - este ocupat de însemnări manuscrise. În continuarea acestei foi vine foaia de titlu, apoi prefața lui Şerban Cantacuzino (f. [3]r - [4]v) şi prefața lui Dosithei, Patriarhul Ierusalimului (f. [5]r - [5]v). Corpul Bibliei ocupă p. 1 - 932 cu "Apocalipsis"- ului Sf. Ioan. Este prezent colofonul, pe jumătate ilizibil din cauza deteriorării foii şi a intervențiilor empirice. După p. 932 urma, inițial, o foaie nenumerotată cu epilogul lui Mitrofan. Sunt atestate două tipuri de epilog în exemplarele acestei Biblii: nu avem cum şti dacă în exemplarul de față exista epilogul descris în BRV sau epilogul mai amplu, cu uşoare accente polemice, în care se specifică una din sursele importante ale ediției 1688, utilizată de Nicolae Milescu Spătaru pentru partea veterotestamentară a Scripturii - ediția Frankfurt a Septuagintei (1575-79).

* Exemplarul a circulat în Ardeal, ca multe cărți reprezentative ale secolului al XVII-lea, cu precădere în județul Alba (Sohodol, Soharu, Abrud, Izbita) dar şi în Hunedoara (sat Dupăpiatră, com. Buceş) - cf. Ioana Cristache-Panait, "Circulația cărții românești vechi bucureştene în Transilvania", Bucureşti, Ed. Biblioteca Bucureştilor, 1998, p. 92, care ignoră, însă, celelalte localizări ale exemplarului şi Doina Braicu, "Circulația pe meleaguri hunedorene a unor cărți românești din secolele XVI-XVII, păstrate în patrimonul cultural național sibian", în: "Sargetia. Acta Musei Devensis", XVI-XVIII (1982-1983), p. 531-536; Doina Braicu face o importantă afirmație, la p. 535 a materialului, referitor la circulația Bibliei lui Şerban Cantacuzino: "Din cele 12 exemplare aflate în colecția studiată, două au circulat prin meleagurile hunedorene, la Deva şi în localitatea Dupăpiatră (Brad)". Am avea astfel mărturia existenței unui alt exemplar al Bibliei provenind din aceeaşi parohie, admițând că autorul însemnării de pe acest exemplar, despre decesul preotului Vasile din Dupăpiatră este un om al locului şi că însuşi preotul răposat activase în respectiva localitate (altfel spus, că nu avem de-a face cu un simplu indiciu al obârşiei).

* Interesantă, în repertoriul însemnărilor, este prezența membrilor familiei Anca, semnatari ai unor note de posesor (sau de altă natură) descoperite, bunăoară, pe filele unor exemplare de carte veche românească din județele Alba şi Cluj. Aşa este cazul cantorului Avram Anca din Soharu (M-ții Apuseni), care a deținut , la 1869, un exemplar din "Psaltirea în versuri" a lui Dosoftei (Uniev, 1673, inv. 2211), ap. Eva Mârza şi Doina Dreghiciu, "Cartea românească veche în județul Alba. Secolele XVI- XVII", 1989, p. 123, exemplarul de la Ciuruleasa. De la

www.cimec.ro

familia Anca, exemplarul Psaltirii de Uniev intră în posesia lui Gheorghe Felea (semnat "Fellya"), din acelaşi sat Ciuruleasa, aflător la Viena în 1909, aşa cum o dovedeşte însemnarea din interiorul coperţii anterioare; alţi alde Anca, posibili membi ai unei ramuri clujene a familiei (din Poeni), care semnează "Moissis Ancha" şi "Ioannu Anca" se regăsesc ca vechi proprietari de carte (între 1836-42) pe filele unui exemplar al "Teologhiei dogmatice" (Ioan Bobb, Blaj, 1811) - vezi C. Mălinaş, "Catalog de carte românească veche 1643-1830" (Oradea, 1993), nr. 88, p. 96-97. Cât despre numele de Felea, el se regăseşte într-o însemnare din 1 decembrie 1918, identificată pe un caiet de "Cântece naţionale" scris în arealul Munţilor Apuseni, între anii 1870-1924, după cum ne informează Florian Dudaş în "Memoria vechilor cărţi româneşti", p. 383, poz. 1074: "Ioan Felea, moţ miner, împreună cu alţi 159 de moţi din Munţii Abrudului"
* Unul dintre posesorii acestui exemplar al Bibliei de la Bucureşti este generalul Teodor Nicolau (n. 3 septembrie 1879, la Secătura, Jud. Cluj, m.?), general al brigadei de grăniceri din M-ţii Apuseni (Petre Otu, "Personalităţi ale gândirii militare româneşti", Vol. II. Bucureşti: Editura Academiei de Înalte Studii Militare, 2001, p. 72).
* Legătură originală în piele pe lemn, cu ornamente presate şi aurite: pe ambele coperţi se află un medalion ("Răstignirea"), înscris într-un ornament vegetal cu 8 lobi, anturat de alte mici medalioane florale; chenar fitomorf subţire, cu portretele celor patru evanghelişti în colţurile interioare, dublat de alt chenar exterior, tot fitomorf. Cotorul are 6 nervuri profilate. Pielea avea, cândva, o nuanţă închisă de culoare grena. Urme de încuietori metalice.
* Conservare: legătură: coperta anterioară este zgâriată, pătată pe mijloc de o dungă albicioasă care se prelungeşte până pe marginea superioară a coperţii. Galerii de insecte. Marginea inferioară şi o parte a acestei coperţi lipsesc. Lateral şi lângă cotor se pot observa nişte găuri mici, grupate, de formă regulată (6 în total). Colţurile coperţii sunt deteriorate. Tăblia este dezgolită, în interior, fără forzaţ. Pielea cotorului este deteriorată: tocită, cu canale, absentă pe mici porţiuni (nervurile, lângă prima copertă), desprinsă (tot în zona nervurilor). Aceeaşi pată alb-gălbuie. Coperta posterioară este mai deteriorată decât prima: pătrunsă de cari, învelitoarea de piele lipsă, sus şi jos, tăblie crăpată vertical, pe mijloc. Modelul imprimat nu se mai discerne. Se mai poate observa în partea de jos, a ornamentului, un cap încoronat şi o suită; în fundal, 2 clădiri crenelate şi simbolul Duhului Sfânt. Piele jupuită în partea superioară a ornamentului, pe interior. Colţul superior al coperţii lipseşte, cu tot cu blat. Învelitoarea colţului inferior s-a desprins. A rămas foaia liberă a forzaţului nou, din hârtie poroasă. ; corp: exemplar incomplet, afectat de umezeală, cu cearcăne de apă accentuate, cu depozite de ceară şi pete de mucegai; numeroase note de lectură. File cu margini zdrenţuite, desolidarizate, consolidate empiric prin lipituri, îmbrunite, fragilizate (în special de la f. 900 spre sfârşit). Începutul şi sfârşitul volumului au fost restaurate.
* Ex libris: "ROMÂNIA. Şcoala Primară Sohodol. Valea Verde" [p. 146, 590-591, 612 [18 ştampile în total, unele cu text aproape ilizibil]]
* Ex libris: Această carte numită Biblie este a mea Gheorghe Anca lui Nicolae [p. 194, sus]
* Ex libris: Aciastă carte este a lui popa Sofronie [cu caractere latine] [p. 475]
* Ex libris: TRAIAN SICUE ABRUD SAT JUD. ALBA [ştampilă] [p. 591]
* Ex libris: [ştampilă neagră, circulară, cu blazon] "MAGYAR… KI… CYI… ALTO V..." (text ilizibil) [p. 750]
* Ex libris: General Nicolae [Nicolau Teodor] 1937 [scris cu roşu] [p. 821]

www.cimec.ro

* Însemnări: „Subscris de mine Moise Anca. În anul 1925 luna lui Februarie 29” , alfabet: latin extins [f. de gardă ant.r]
* Însemnări: „Subscris de mine Nicolae Anca în anul 1926 luna lui Februarie 5” , alfabet: latin extins [f. de gardă ant.r]
* Însemnări: „Cumpărată de Generalul Nicolau Teodor comandantul Diviziei I Vânători Munte din Aiud în anul 1936” , alfabet: latin extins [f. de gardă ant.r]
* Însemnări: „Să să ştie că Preotul popa Vasilie de Dupăpiatră au răposat la Anul 1803 în 27 de zile luna lui Ianuarie” , alfabet: chirilic [f. [3]r]
* Însemnări: „Nicolae Jurca au plătit 7 f” , alfabet: latin extins
* Însemnări: „Pentru cartea asta Felea Petru lui Simion au plătitu 8 f[lorinți] 50 cr[eițar]i la Nicolae Jurca lui Petru în Anulu 1894 in apriliea 23. F. P. [inițiale caligrafiate]” , alfabet: latin extins [f. [3]r]
* Însemnări: „Io Felea Pătru lui Simionu m-am născutu in luna lui octovra intr-a 4 in anulu 1864 şi m-am căsătoritu in luna lui Maiu in 14 in anulu 1889 [însemnare încercuită]” , alfabet: latin extins [ibidem]
* Însemnări: „Felea Simionu Hărăliea s-au născutu in luna lui februarie intr-a 7 joi sara la zece ore 1819 [însemnare încercuită, ornată cu o floare]” , alfabet: latin extins [ibidem]
* Însemnări: „Felea Maria s-au nâsc[u]tu în luna lui octovru în 28 1892 [însemnare ” , alfabet: latin extins [ibidem]
* Însemnări: „Felea Iuli s-au născutu în luna lui Septemvre in a 3 in 1893” , alfabet: latin extins [ibidem]
* Însemnări: „Felea Vasilie Filipu s-au născ[ut] în luna lui noemvrie in 14 in anulu 1895 tri zile au tr[ă]itu” , alfabet: latin extins [ibidem]
* Însemnări: „Felea Avramu s-au născutu în luna lui Decemvrie în 11 1896 in… [foaie ruptă]” , alfabet: latin extins [ibidem]
* Însemnări: „[p]salm 32.6… fapte 14.15, evrei 11.3” , alfabet: latin / . [4]r, marg. inf.
* Însemnări: „Despre cele 10 porunci care au auzitără Moisi… 1813” , alfabet: chirilic [p. 53]
* Însemnări: „au tunatu in ianuar in 11 de doao zi anulu1895 şi au fostă zăpadâ forte mare fârâ mâsura. Felea Petru 1898” , alfabet: latin extins [p. 107, marg. sup.]
* Însemnări: „Subscris de mine Nicolaie Anca lui Gheorghe în anul 1930 luna febru[arie] au fost căldură de puteai durmi la soare de nu au mai fost de mult timp aşa au vrut Dumnezeu să să milostivească cătră noi păcătoşi[i]. Subscris de mine Anca lui Gheorghe” , alfabet: latin extins [p. 240, sub col. 2]
* Însemnări: „Veczel 16, 10, Lumi 20, Slănină 15, Sare 5, Mazere 13, Unsoare 10, 10 [total] 99” , alfabet: latin extins [p. 269, în manşetă]
* Însemnări: „Anu 1804 în luna l[u]i avgust în 23, au răposatu preuteasa lui popa Paşiu” , alfabet: de tranziție [p. 344, în manşetă]
* Însemnări: „Eu ca băiat de şcoală Nicolaie Anca. În luna December în 20 s-au făcut un povoiu mare şi au tunat şi fulgerat mai tare ca în dricu veri[i]. Eu ca băiat de 13 ani, am fost atunci” (1925), alfabet: latin extins [p. 344, deasupra textului]
* Însemnări: „În luna December 21 au fostu un povoiu [puhoi] de s-au spăriatu totu Abrudul câ oameni bătrâni 70-80 de ani numai ştiu sâ fi mai fostu de cându-i Abrudu aşa pedea[p]să dela Dumnezeu n-au mai fostu pentru pacatele oamenilor” (1925), alfabet: latin extins [p. 359, deasupra textului]
* Însemnări: „Nicolaie Anca lui Gheorghe” , alfabet: latin extins [p. 363, sus]
* Însemnări: „Aceasta biblie au fost a mea Gheorghe Anca din Shoaru [Soharu] născut la anul 1849 iunie 24” , alfabet: latin extins [p. 362]

www.cimec.ro

* Însemnări: „Când se ridică vrăjmaşii asupra ta zi Psalmul 3.19, 30.31. Cându dai de ciumă zi 90. Când ai căzutu în păcat 50, 45, 46., 70, 72. Când mergi la judecată 20, 75. Când va cădea frica peste tine 6, 66, 76; când ai supărare de duh ne curat 37. Când cazi la mare [cercare] zi Psalm[ul] 69” , alfabet: latin extins [p. 382, jos]
* Însemnări: „În anul 1916 în 30 Detember [sic] s-au încoronat impăratu nou in Austria şi-n Ungaria cu numele Franțiscu Carol. Şi am scrisu eu George Anca de suvenire ca să afle copii[i] la bătrâneţile loru. George Anca” , alfabet: latin extins [p. 455, sub col. 1]
* Însemnări: „Subscris de mine Nicolaie Anca băiat. Gheorghe Anca. Ana Anca. Nicolaie A. Gh. A. Iafi A. Romoluț A. Mariți A. Ioan A. Moise Anca. Neti” , alfabet: latin extins [p. 571]
* Însemnări: „În anul 1925, a fostu o iarnă foarte uşoară aşa că în 15 februarie am şezut jos pe pajişte la soare. Moise [Anca]” , alfabet: latin extins [p. 578, 813]
* Însemnări: „La anul 1815 au răposat preuteasa l[u]i Sofronie” , alfabet: de tranziție [p. 593, jos]
* Însemnări: „La anul 1803 în luna lui mai în 28 s-au născutu Codinu” , alfabet: chirilic [p. 652-653]
* Însemnări: „în 14 martie 1925 a fostu ger foarte mare” , alfabet: latin extins [p. 652- 653, sus]
* Însemnări: „La anul D[omnului] 1899 într-a 2 dzi a lui Februarie în dzioa de stretenie au fostu o dzi ca vara şi s-au jucatu copii[i] la loptă. Prin George Anca epitrop” , alfabet: latin extins [p. 633]
* Însemnări: „În anul 1917 s-au lucratu clopotile de la toate bisericile din Ardeal de au fâcut turnuri pentru răsboiu. Am scris eu în luna lui Ianuarie 15/1917. George Anca din Soharu” , alfabet: latin extins [p. 691, sub vinietă]
* Însemnări: „La anul 180[0] s-au căsătorit Ion Popa în luna lui iunie în 21 de zile” , alfabet: latin extins [p. 750-751, marg. inf.]
* Însemnări: „La anu 1804 a răposa`tu Popa Vasilie în luna lui ianuarie în 12” , alfabet: chirilic [p. 814, jos]
* Însemnări: „Această carte numită Biblie este a mea Gheorghe Anca” , alfabet: latin extins [p. 814]
* Însemnări: „Subscris de mine Moise Anca, Anul 1925” , alfabet: latin extins [p. 814]
* Însemnări: „Traian Sicoe Clătănița Abrud Alba” , alfabet: latin extins [p. 814, colț dreapta]
* Însemnări: „Traian Sicoe Călănița [sic]” , alfabet: latin extins [f. de gardă ant.,r]
* Însemnări: „Amintire… de ar fi cerul ca hârtia şi oceanul ca lacrima, tot nu ți-aş putea descrie ale mele lacrimi...” , alfabet: latin extins [p. 853, marg. inf.]
* Însemnări: „[încercări de condei: "Aciastă carte", numere, data "1815 fevruar"]” , alfabet: chirilic [p. 895, col. 2]
* Însemnări: „Scris-am eu Suciu sin Ghiorghie Nicolaie din [?]” , alfabet: chirilic [p. 897, sus]
* Însemnări: „Ghiiorghie din Izbita lanu [la anu] 1815 Femvrare [sic] 21 zile” , alfabet: chirilic [p. 901, col. 2]

Sicue, Traian. (Abrud, [post 1930, ante 1936?]) [menționat pe: f. de gardă ant. r, f. 591, f. 814] [deținător anterior]

Anca, familia. (Soharu, [1899]-1930) [menționat pe: f. de gardă ant. r, p.: 194, 240, 344, 362, 363, 455, 571, 578, 633, 691, 813] [deținător anterior]

Felea, familia. ([jud. Alba], 1894-1898) [menționat pe: f. [3]r, p. 107] (cumpărare) [deținător anterior]

Jurcă, Nicolae. ([jud. Alba], până la 1894) [menționat pe: f. [3]r] [deținător

www.cimec.ro

anterior]
Gheorghe. (Izbita, la 1815) [menționat pe: p. 901] [deținător anterior]
Sofronie [preot] . ([jud. Alba], [sec. XX]) [menționat pe: p. 475] [deținător anterior]
Nicolau, Teodor, general de brigadă. (Aiud, 1936-) [menționat pe: forzat anterior] (cumpărare) [deținător anterior]
Şcoala Primară (Sohodol, Valea Verde) (jud. Alba) [menționat pe: p. 146, 590-591, 612] [deținător anterior]
Inv. 14966

1693

Biblia N.T. Evanghelie (greacă medie, română). 1693

7 Theion kai hieron Euangelion, Hellenoblachikon [...] = Sfânta şi dumnezăiasca Evanghelie elinească şi rumânească [...] : acuma întâi alcătuită într-amândoao limbile şi [...] aşezată / cu a blagocistivului [...] Ioan Constantin Basarab Voevod poruncă şi cheltuială ; [iară cu nevoința şi cu cea după putere amânduror limbilor îndereptare a prea micului întru ieromonahi Athanasie Moldoveanul] ; [tip. de Antim Ivireanul]. — Acuma întâi alcătuită într-amândoao limbile . — [Bucureşti] : şi s-au tipărit întru sfânta mitropolie a Ungrovlahiei, [de Antim Ivireanul], 1693. — [10], 368 p. (2 col.) : 5 il. ; 2° (32 cm), 47 R (25,5 x 17 cm)

* Pagină de titlu: THEION // kai hieron // EUANGELION, // Hellenoblachikon, ta nyn proton // synarmosthen kata tas amphoterous // dialektous, kai kata ten tes ekklesi- // as hellenikon typon estromme- // non, te tou eusebestatou, eklam- // protatou te, kai megaloprepestatou // authenou kai hegemonos pases unk- // roblachias, kyriou kyriou Ioannou // KONSTANTINOU // basarampa Boeboda, // protro- // pe te kai analomasi, pros ten ton // orthodoxon koinen opheleian. // Euthynontos ton oiaka tes orthodoxias // tou panierotatou m[e]tropolitou kyriou // THEODOSIOU. // En etei soteriou 1693. // Etypothe de en te hagiotate // metropolei tes unk(r)oblachias.
* Pagină de titlu: SFÂNTA // şi dumnezăiască // EVANGHELIE // elinească şi rumânească acu // ma întâiu alcătuită întra // mândoao limbile, şi după gre // cieasca şi bisearicii orânduială // aşezată. Cu a blagocistivului // prea luminatului şi a mare cu // vântatului, domnu şi oblă- // duitoriu a toată Ungrovlahiia, // Ioan COSTANDIN Basarab // voevod poruncă şi cheltuială, // spre cea de obşte a pravoslavnicilor // folosință. // Îndireptând cârma pravoslaviei // preasfințitul mitropolit Kyr // THEODOSIE // în anul mântuirii. 1693 // Şi s-au tipărit întru sfânta // mitropolie a Ungrovlahiei.
* Varianta în limba română este cea din Evanghelia de Bucureşti, din 1682.
* Textul este imprimat în două culori, roşu şi negru, pe două coloane: în stânga textul grecesc, în dreapta cel românesc. Signatură grecească şi chirilică, custos. Hârtia imprimatului este filigranată, de proveniență venețiană (filigran cu 3 semilune în descreştere, ca în Biblia lui Şerban Cantacuzino). Foaia de titlu prezintă, pe recto, un ancadrament-poartă, cu ornamentație barocă şi câte trei medalioane religioase pe laturile superioară şi inferioară (sus: Iisus Hristos şi evangheliştii Mathei şi Ioan, jos: Sf. C-tin şi Elena şi evangheliştii Marcu şi Luca; titlurile sunt separate de o coloană iar sub cei doi lobi ai arcadei sunt doi serafimi). Pe verso, Stema domnitorului Brâncoveanu, între doi arhangheli care țin în mâna dreaptă sceptrul şi sabia, timbrată de o coroană, la rândul ei susținută de două sirene, este anturată de motive fitomorfe şi încadrată într-o

www.cimec.ro

ramă subțire, stilizată. Stema cu corb cruciat se sprijină pe un cap de leu din gura căruia ies foliaje (model de stemă preluat şi în ornamentica secolului al XVIII-lea, de exemplu în Triodul de Râmnic, 1782, unde apare într-o variantă mult simplificată; gravor: Popa Constantin Tip. Râmniceanul). Urmează prefața logofătului Şerban Greceanu, pe f. [2]r - [4]r; pe f. [4]v - [5]r "Viața" Sf. Ev. Ioan, după cei doi cunoscuți hagiografi, Sofronie şi Dorothei. Ultima filă nenumerotată cuprinde pe verso o gravură cu Sf. Ioan în plină pagină (25,5 x 15 cm.), cu legenda în greceşte. Evanghelia dupa Ioan începe la f. 1 sub un frontispiciu cu Iisus Hristos (17 x 7 cm.), într-un medalion anturat de motive vegetale ample; ornamentație secundară în afara cadrului; două inițiale roşii, fitomorfe, deschid textul (4 x 3,5 cm.). Epilogul Evangheliei după Ioan şi indicațiile tipiconale, tipărite cu roşu, la p. 45. Pe aceeaşi pagină, despărțită de texul anterior printr-o bandă fitomorfă de compoziție tipografică, încadrată de alte două benzi, mai înguste (se regăseşte la p. 289), începe "Viața Sf[â]ntului şi Evanghelistului Mathei, de Sofronie". La p. 46, gravura cu Sf. Ev. Matei. Pe pagina următoare debutează Evanghelia acestuia, sub un frontispiciu cu Emanuel, în medalion format din tije florale, încadrat de două inflorescențe mari (floarea soarelui) şi foliaje palmate (17, 3 x 7 cm.); sunt prezente inițiale ornate şi încadrate într-un chenar dublu, liniar (dim.: 4 x 3,8 cm.). Epilogul la p. 118. Ibidem, în josul paginii, viața Sf. Luca. Gravura înfățişându-l pe evanghelist, la p. 120. Pe pagina următoare, frontispiciu cu "Deisis": Iisus Hristos în veşminte arhiereşti, într-un caliciu floral, binecuvântează cu ambele mâini; este reprezentat într-un medalion cu rama punctată. Sf. Fecioară şi Ioan Botezatorul sunt figurați în acelaşi mod, dar în interiorul unor medalioane vegetale; ornamentație secundară. Dimensiuni: 17 x 7 cm. (Cf. frontispiciul Mineiului tipărit de episcopul Mitrofan, Buzău, 1698 ş.a.). Inițialele cu care începe textul bilingv al acestei secțiuni măsoară 4 x 3,5 cm. Un alt frontispiciu fitomorf xilogravat, la p. 189, de 17,3 x 3 cm, deasupra capitolului "Duminica, 16, a vameşului şi fariseului de la Luca, 89". Evanghelia dupa Luca nu are epilog. La p. 214, Viața Sf. Ev. Marcu, iar pe pagina următoare - gravura cu acest evanghelist. La p. 216, frontispiciu cu Emanuel 2 inițiale ornate şi încadrate, de 4 x 3,5 cm. "Minologhionul" prezintă, de asemenea, un frontispiciu şi acelaşi tip de inițiale. Sfârşitul Evangheliilor la p. 370, în piramidă întoarsă, împodobit cu 2 viniete florale. Exista două epiloguri ale cărții, de asemenea bilingve, pe p. 370-371, adresate cititorului. Pe ultima pagină a volumului se află "Scara a 4 evangheliști. Ioan întâiu". Ornamentele de final, xilogravate, constau în viniete, fie de forma unor vase cu flori, fie de forma unei cruci (din motive florale grupate), fie florale. Ultimul ornament este alcătuit din 3 viniete cul-de-lampe, filigranate.

* Citat în: BRV. - vol. I, 95; BRV Additamenta, p. 207-208
* Citat în: Andreescu, Ana-- Arta cărții : Cartea românească veche 1508-1700. — Ed. a II-a revăzută şi adăugită. — Bucureşti : Univers Enciclopedic, 2002, p. 95-104

Evanghelie greco-română [Bucureşti] . 1693 [titlu uniform local]
Brâncoveanu, Constantin, domn al Țării Românești. editor comercial ; patronaj
Theodosie, mitropolit al Țării Românești. patronaj
Athanasie Moldoveanul, ieromonah. traducător
Greceanu, Şerban, vtori logofăt. dedicator ; prefațator
Antim Ivireanul, ieromonah, viitor mitropolit al Țării Românești. gravor în lemn ; tipograf
Sophronios, patriarh al Ierusalimului. autor al materialului însoțitor; hagiograf
Dorotheos, episcop al Thyrionului. autor al materialului însoțitor; hagiograf
Mitropolia Țării Românești. Tipografia (Bucureşti)

www.cimec.ro

Exemplare:

a. . — [5] f., 372 p.

* Legătură în piele maro pe lemn, cu ornamente presate şi aurite: medalion cu Dreptul Judecător, în câmpul central al primei coperți; evangheliştii sunt figurați în cele patru colțuri ale chenarului interior. Deasupra şi dedesubtul acestuia - două tăblii îmbrăcate în drapaje cu ciucuri, decorate cu fleuroane, pe care sunt aşezate vase cu flori. Chenar marginal cu motive fitomorfe şi ciucuri. Coperta posterioară: medalion cu "Răstignirea". Acelaşi tip de chenare. Cotorul are patru nervuri profilate, împodobit cu fleuroane între cele 4 nervuri (tije vegetale subțiri pe margini, ornament central fitomorf). Capetele cotorului sunt, de asemenea, marcate prin ornamente. Forzaț marmorat (alb, mov, negru, maro) recondiționat. Şnit incizat cu 5 ciorchini; între ei, cartuşe ovale înflorate.

* Conservare: legătură: atac de insecte. Coperta posterioară în curs de recondiționare. ; corp: complet, relativ bine conservat. Numeroase cearcăne de apă, depozite de ceară şi pete de mucegai (în special p. 17-44, 105, 153-169, 189-201, 263-269, 281-310 sqq). Pagina 189 prezintă o pată închisă la culoare, pe mijlocul coloanei din stânga şi urma unui lichid în partea de sus; cearcăn dublu, de apă, lateral. Patină vulgară intensă pe p. 281-290. Passim, benzi de hârtie albă lipite pe zone restrânse. P. 271-284 prezintă găuri de zbor. Secvența 353-372 a fost consolidată. Sublinieri cu roşu şi albastru, în text, p. 7. Exemplarul nu are însemnări sau ex librisuri.

Inv. 13479

1697

Biblia N.T. Evanghelie (română). 1697

8 Sfânta şi Dumnezeiasca Evanghelie ; cu voia prea luminatului [...] Ioan Constandin Voevod ; şi cu porunca purtătoriului Pravoslaviei prea sfințitul Kyr Theodosie Mitropolitul [...] ; de smeritul întru ermonahi Anthim Ivireanu. — Acum a doua oară tipărită şi diorthosită. — Snagov : în sfânta Mânăstire, de smeritul întru ermonahi Anthim Ivireanul, 1697. — [3], 180 f. (2 col.) : il. ; 2° (30 cm), 35 R (23 x 15,5 cm)

* Pagină de titlu: SFÂNTA ŞI DUMNEZEIASCA // EVANGHELIE // Cu voia prea luminatului şi înălța // tului Domn. Şi oblăduitoriu // a toată Țara Rumânească, Ioan // Constandin V: Voevod. // ai cu porunca purtatoriului Pravoslaviei // şi cu porunca purtătoriului Pravoslaviei prea sfințitul Kyr Theodosie Mitropolitul // a toatei Țări Rumâneşti. Şi // exarhu plaiurilor: // Acum a doa oră Tipărită şi diorthosi // tă mai cu multă nevoință. // În sfânta Mânastire în Sneagov // La anul dela speseniia lumii, 1697. // De smeritul întru ermonahi // Anthim Ivireanul.

* Reprezintă reeditarea Evangheliei de Bucureşti, din 1693, numai în versiune românească (ea însăşi reluând textul evanghelic din ediția 1682, rânduit după canonul bizantin). Tipărită cu garnitura de litere chirilice confecționată de însuşi Antim Ivireanul pentru noua tipografie de la Snagov. Tipar negru şi roşu, pe 2 coloane, 30 de rânduri de coloană, text încadrat. Signatură chirilică ("A; Aa - Uu; A; Aa - Jj"). Hârtia este filigranată, de proveniență, probabil, tot italiană (filigranul este indistinct). Ornamentica este aceeaşi cu cea din Evanghelia greco-română, cu menținea că şi în acest caz, gravurile, vinietele mari de final şi frontispiciile sunt atribuite lui Antim Ivireanu.

* Cartea nu prezintă nici un fel de prefață. După foaia de titlu, lucrarea debutează, la f.

www.cimec.ro

[2]r, cu biografia sfântului Ioan Evanghelistul după Sofronie, patriarhul Ierusalimului şi Dorothei, Episcopul mucenic al Thyrionului. Pe f. [3]r sunt 7 viniete tipografice, cruciforme, din care cea din mijloc este roşie. În josul foii, într-un cartuş, se află următoarea notă: "Cade-se a şti că la ev[an]ghelia aciasta nu s-au pus zacialele precum au fost întâi, ci capetele: pentru ca să poată afla fieşte cine mai lesne ce i-ar trebui la Tetravanghel. Şi pre unde este steaoa aciasta
* să nu gândească neştine că s-au pus în toate locurile pentru soroacă de săvârşit, ci pentru unirea stihurilor din Tetravanghel" (cf. Evanghelia de Bucureşti, 1722, 1750 ş.a.). Verso-ul acestei foi conține gravura cu Sf. Ev. Ioan (24 x 15,5 cm.) cu legenda în limba greacă. La f. 20r se află epilogul Evangheliei după Ioan. Foaia 20v, fără coloncifră, cuprinde indicații tipiconale. Pe f. 21r se află biografia Sf. Ev. Matei. Gravura cu acest evanghelist, pe f. 21v. Evanghelia după Matei, începe la f. 22r iar epilogul, la f. 55r, unde există şi o notă referitoare la Evanghelia după Luca. Viața acestui evanghelist, pe verso-ul f. 55. Recto-ul f. 56 prezintă numai ancadrament şi viniete. Pe verso, gravură cu Sf. Ev. Luca. Începutul Evangheliei după Luca, la f. 57r, iar epilogul la f. 98v, însoțit de indicații tipiconale. Biografia evanghelistului Marcu, gravura, începutul Evangheliei, ocupă f. 99r - 100r. La f. 133v, într-un cartuş, o notă privind succesiunea evangheliilor. La f. 134r începe secțiunea "Minologhion", iar la f. 162v - "Evangheliile de obşte". La f. 177v - "Sfârşitul cu Dumnezău, al tuturor evangheliilor carele s-au aşăzat după rânduiala evan[gh]eliei greceşti". Epilogul cărții la f. 180v, urmat de "A Tratajilor rânduită urmare" şi de următoarele versuri: "Precum cei streini doresc moşiia să-şi vază / Când sânt întraltă țară de nu pot să şază. / Şi ca cei ce-s pre mare bătuți de furtună, / Şi roagă pre D[u]mnezău de linişte bună. / Aşa şi Tipograful de-a cărții sfârşire, / Laud[ă] neîncetată dă şi mulțumire".
* Citat în: BRV. - vol. I, 103
* Citat în: Andreescu, Ana-- Arta cărții : Cartea românească veche 1508-1700. — Ed. a II-a revăzută şi adăugită. — Bucureşti : Univers Enciclopedic, 2002, p. 104-105

Evanghelie [Snagov] . 1697 [titlu uniform local]

Antim Ivireanul, ieromonah, viitor mitropolit al Țării Româneşti. diortositor ; tipograf

Theodosie, mitropolit al Țării Româneşti. patronaj

Sophronios, patriarh al Ierusalimului. autor al materialului însoțitor; hagiograf

Dorotheos, episcop al Thyrionului. autor al materialului însoțitor; hagiograf

Mânăstirea "Intrarea în Biserică a Sf. Născătoare de Dumnezeu". Tipografia (Snagov)

Exemplare:

a. . — [5], 180 f.
* Exemplarul a avut, în secolul al XVIII-lea, o traiectorie interesantă: pe timpul foametei din 1748, un anume popa Dragomir, sin popa Nicolae din Buzău, vinde cartea cu 5 taleri, în prezența a numeroşi martori; numele cumpărătorului nu apare, dar este posibil ca el să fi fost preotul Avram, cel de la care preotul Dragomir achiziționase exemplarul, anterior anului 1748. Evanghelia va reveni în familia preotului Dragomir, aşa cum indică însemnarea preotului Mitre(a) din 1765, în care se afirmă că evanghelia se afla, la acea dată, în posesia lui Constantin, fiul lui Dragomir, semn, deci, că acesta o răscumpărase. Ulterior, fiul lui Mitre, Toader, o vinde, la rândul său, preotului Cârstea Gustă ot Goleşti, cu 60 de taleri (un preț de 10 ori mai mare decât cel de la 1748, impus de condițiile defavorabile create de calamitate) la 1793. În anul 1800 (1802, după o altă însemnare) cartea ajunge la

www.cimec.ro

preotul Miron Omusluț din Cârciu, contra sumei de 17 taleri (sau "lei"), din nou, pe timp de foamete. În secolul al XIX-lea, la 1886, evanghelia se afla la Kostis Nikolaos Altiparmeli din districtul Bitolia, Macedonia, ca mai apoi, peste aproape 50 de ani, un anume prof. Bârlădescu să doneze cartea generalului Toader Nicolau, în 1930 (nu este specificat locul unde s-a efectuat donația). În afara acestor posesori consemnați în clar, însemnările indică un preot Pavel, probabil trăitor tot în secolul al XVIII-lea şi un preot Ioan, ale cărui autografe datează din perioada 1774-1785. Locul de origine, aşa cum apare el consemnat, pare a indica satul Proboteşti, ținutul Herța (din fostul județ Dorohoi).
* Legătură în piele pe lemn, cu ornamente presate la rece: medalion (mandorlă) cu Iisus Hristos (în picioare), în câmpul central al primei coperți; evangheliştii sunt figurați în cele patru colțuri ale primului chenar, decorat pe mijlocul laturilor cu mici motive ale Soarelui şi Lunii. Marginile chenarelor sunt fitomorfe. Coperta posterioară: medalion cu "Răstignirea" (Iisus pe cruce, între Fecioara Maria şi Ap. Ioan) ornamentat cu flori şi o Lună, secondat de un alt medalion, mai mic. Restul ornamentației este neclar (sec. XVIII)
* Conservare: legătură: deteriorată, în curs de recondiționare: pătrunsă de cari, cu zone lipsă lângă cotor, pe cotor, la ambele capete; coperta anterioară desprinsă din legătură. Cotorul este foarte deteriorat; a supraviețuit doar un fragment din învelitoare. Forzațuri de asemenea deteriorate din cauza umezelii şi a carilor, cu unele însemnări ilizibile. Urme de încuietori metalice ; corp: exemplar complet, în stare proastă de conservare. Primele 5 foi sunt desprinse, cu colțurile rupte şi găurite de cari. Fasciculul f. 165-180 desprins din corpul cărții. Foaia de titlu este îmbrunită, pătată de mai multe ori în acelaşi loc - lateral. Per ansamblu, filele cărții sunt îmbrunite, cu depozite de ceară, pătrunse de cari, consolidate empiric (passim), cu lipituri ce obturează textul (f. 67). O bandă de remarginație laterală desprinsă, la f. 178. Pigmentație fungică intensă, în special pe f. 132-134. Secvența 59-91 prezintă o pată rotundă, de culoare violet, pe colțurile inferioare. F. 76 are text completat de mână, în alfabet latin. De la f. 177 spre sfârşit, marginile inferioare sunt foarte deteriorate. Pierderi de text: f. 175r - 180r. Pe f. [2] v un desen cu penița. Sublinieri cu creionul, în text, passim.
* Ex libris: Pop(a) o[t] Probo̧teşti maiu 1785 [în chirilică] [f. 20]
* Ex libris: idem [f. 120v]
* Însemnări: „Pop(a) o[t] Probo̧teşti am scris la leat 1781 [cu slovocifre şi cifre arabe]” [f. 21v]
* Însemnări: „idem maiu 5 1774” , alfabet: chirilic [f. 56r]
* Însemnări: „Acestă carte este a lui părintelui Pavilu ce să numeşte vanghilie” , alfabet: chirilic [forzaț ant.]
* Însemnări: „Radu, Şărban, Maria, Păune [stânga], Dilia, Gheorghi, Io(a)na [dreapta]” , alfabet: chirilic [foaia liberă a forzațului ant. r]
* Însemnări: „[pe o singură coloană] 100 la Focşeani la dnu Luca, 40 la Simoan, 28 la greu [grâu], 18 la Petrea, 38 la greci, 32 la Vángáu, 60 la paini, 32 la Vásáli, 12 la Toader, 20 la Gámárlie / 380 - 37 tataei la Focşeani, 55 la Neculai fratemiau / 72 - 66 la Focşeani, la tulpani, basmali, floarea [dedesubt, corectat de o altă mână, cu creionul: "basmale"]” , alfabet: latin extins [foaia liberă a forzațului 1, v]
* Însemnări: „Kostis N. Altiparmeli te 21 Maiu 1886 tina ? semera hagios Konstantinos kai Helene” , alfabet: grecesc [f. de gardă ant. r]
* Însemnări: „Donez această Sf[ân]tă Evanghelie Domnului General Teodor Nicolau, vrednicul fiu al "Moților" în semn de amintire şi cu cele mai curate sentimente de afecțiune. Am d[onat] la 4. VIII. 930. Prof. Bârlădescu protoiereu mirean” , alfabet: latin extins [f. de gardă ant. v]

www.cimec.ro

* Însemnări: „Ianuariou 5 1886 Kostis Nikolaou Altiparmeli Apo Makedonia(s) Apo Distriktou Bitolia to chorio Tirnavon [dedesubt, de o altă mână, cu caractere latine:] Kostis Nikolai Altiparmeli Din Machedonia Districtu Bitolia Sat Tirnovo. [dedesubt:] Asemenea şi eu G. G. N. Altipanale” , alfabet: grecesc, latin extins [f. de gardă post. r]
* Însemnări: „Aciastă evanghel(ie) este a popii lui Drag(o)mir sin pop(a) Necul(a)i ot Bozău şi am cumpărat-o eu pop(a) Drag(o)mir de la deadul (Dediu ?) peciorlu [feciorul] poppie [popei] lui Avram şi o am vândut drept t(a)l(eri) 5 p şi cându om vândut fost-au mult(ă) om(e)nie martură dar se vor iscăli mai jos anume: leat 7257 (1748) eu popa Hrizea mar(tor), eu jupan Dobriță mar(tor), eu Dumitraşco mar(tor), eu Lazăr mar(tor), eu Necul(ai) mar(tor), eu Tudora v(ă)du(va) mar(toră), eu Şteful sin pop(a) lui Grigore; am scris eu Cuzma, eu Nedelco ot Moş… [filă tăiată], eu Necula Diiacon ot Lip(ova)… [filă tăiată]. Şi am cunpărat pe fo(a)mete eu pop(a) Drag(o)mir de la pop(a) Avram şi o vând de foamete şi am scris să (se) ştie de cându fomete şi au fost domnu nostru Ion vodă în scaunul în Bucureşti dech. 21 leat 7257 (1748) şi cându om cumpărat am fost diiacon eu Drag(o)mir” , alfabet: chirilic [f. [3]r]
* Însemnări: „Aciastă ivanghelie este a popiii lui Costandin sin popi Dragomir ot Buzău care este cunpărată de tată-său popa Dragomir ot Buzău şi am scris eu popa Mitre cu zisa popii lui Costandin dech. 20 1765 eu popa Mitre” , alfabet: chirilic [f. [3]r]
* Însemnări: „Aciastă sfântă evanghele este a popi Cărsti este coînpărată (sic) de la toderu fecior popi Mitri” , alfabet: chirilic [f. 73v - 74v]
* Însemnări: „Evanghelia mucenicului Haralambie cantate la 5 şi 6 December” , alfabet: latin [f. 92v - 93r]
* Însemnări: „Adică eu dascălul Toader sin popa Mitre dat-am adevărat zapisul meu la măna priotului Cărsti precum să (se) ştie că I-am vândut acestă evangheliia [sic] dreptu talere 60 [adică] şasăzeci şi banii mi-au datu toți deplinu în măna me [urmează un text fără legătură cu primul, despre pomenirea unor fețe bisericeşti]” (1793), alfabet: chirilic [f. 98v]
* Însemnări: „Aciastă ivanghelie au cumpărat-o preotul Miron Omusluț de la preotul Cărstea Gustă în taleri 17 adi(că) şaptesprezece lei la leat 1802 fev. 22” , alfabet: chirilic
* Însemnări: „Să să ştie că aciastă ivanghelie este a popi lui Miron ot Cărciiu [Cârciu] şi au cumpărat-o de la popa Crăste Gustă din satu Goleşti de când foamete în talere 17 1800” , alfabet: chirilic [f. 160v]
* Însemnări: „Să ştia [sic] de când s-au cutremurat pământul foarte tare la mezul nopții în luna lui octomvre la 17 [zile] spre sfânta duminecă vo leat ? Popa ? [filă zdrențuită]” (sec. XVIII), alfabet: chirilic [f. 177v]
* Însemnări: „Să (se) ştie de când au robit turcii țara Muntenească şi ța(ra) Moldovii până unde au putut ajunge. Popa Mitre maiu dni 1 1770” , alfabet: chirilic [f. 180v]
* Însemnări: „[notă autobiografică incompletă, datorită deteriorării paginii]” (6 mai 1886) / Kostis N. Altiparmeni, alfabet: grecesc [f. de gardă post. r]

Avram [preot] . (Buzău, ante 1748) [deținător anterior]

Dragomir [preot] . (Buzău, ante şi post 1748) [menționat pe: f. 3r] (cumpărare) [deținător anterior]

Constantin [preot, fiul lui Dragomir] . (Buzău, până la 1765) [menționat pe: f. [3]r] [deținător anterior]

Toader [preot, fiul lui Mitrea] . (Buzău, 1765) [menționat pe: f. 98v] [deținător anterior]

www.cimec.ro

Gustă, Cârstea [preot] . (Goleşti, 1765-1793) [menționat pe: f. 73v - 74v, f. 98v] (cumpărare) [deținător anterior]
Omusluț, Miron [preot] . (Cârciu, 1793-) [menționat pe: f. 145v, 160v] (cumpărare) [deținător anterior]
Altiparmeni, Kostis Nikolaos. (Bitolia, 1886) [menționat pe: f. de gardă post. r] [deținător anterior]
Bârlădescu [profesor, protoiereu] . ([Ardeal?], până la 1930) [menționat pe: f. de gardă ant. v] [deținător anterior]
Nicolau, Teodor, general de brigadă. (1930-) [menționat pe: forzaț anterior] (donație) [deținător anterior]
Inv. 967

1699

Biblia N.T. Evanghelie (română). 1699

9 Kiriakodromion sau Evanghelie învățătoare : care are întru ea cazanii la toate duminecile preste an, şi la praznicele domneşti, şi la sfinții cei numiți / cu blagosloveniia prea sfințitului Kyir Athanasie Mitropolitul Țărâi, şi mai luminat diorthosită de Mihai Iştvanovici tipograful. — Acum întâi întru acesta chip aşezată şi tipărită. — Bălgrad [Alba Iulia] : în sfânta Mitropolie, de Mihai Iştvanovici typograful, 1699. — [2], 415 f. ; 2° (27 cm), 31 R (22 x 13,5 cm)

* Pagină de titlu: KIRIAKODROMION // SAU // EVANGHELIE ÎNVĂȚĂTOARE // Care are întru ea cazanii la toate Duminecile // preste an, şi la Praznicele Domneşti, şi // la sfinții cei numiți. // Acum întâi întru acesta chip aşezată şi // Tipărită şi mai luminat în limba // Rumânească diorthosită. // Supt biruința prea luminatului şi înălțatului // IOSIF LEOPOLD. // Craiul Budei, şi al Țărâi ungureşti, şi // al Ardealului. // Fiind Gubernator Țărâi Mariia sa Bamfi GHEORGHIE. // Cu blagosloveniia prea sfințitului Kyr // ATHANASIE Mitropolitul ȚĂRâi. // În sfânta Mitropolie în BĂLGRAD. // În anul dela mântuirea Lumii 1699. // De Mihai Iştvanovici Typograful // Tou ex Ungrovlachias.
* Colofonul: Tipăritu-s-au aciastă Dumnezeiască Carte în sf[â]nta Mitropolie în Bălgrad Hramul Sf[i]ntei Troiță, Şi s-au început în Luna lui Martie la întâia zi. Anul Domnului 1699. Şi s-au săvârşit în Luna lui Dechemvrie în 20 de zile, iară întru acestaşi an.
* Lucrarea include texte din mai multe cazanii, atât din Cazania lui Varlaam , Iaşi, 1643 (75 de predici din cele 81), cât şi din: "Evanghelie învățătoare", Mănăstirea Dealu, 1644 şi "Cheia înțelesului", Bucureşti, 1678 (5 cazanii). Ultima cazanie, apud Eugen Pavel ("Considerații asupra tipăriturilor bălgrădene de la sfârşitul secolului XVII", "Cercetări de lingvistică", 1981,nr. 2, p. 196) citat de Corina Teodor (v. infra), provine din "Poveste la 40 de mucenici" (1689). Cópii manuscrise ale "Cheii înțelesului" circulau de multă vreme în Transilvania, fapt care explică prezența în Chiriacodromionul de Bălgrad a unor cazanii care nu se regăsec în ediția bucureşteană a cărții lui Galjatovskij, din 1678: "Cazania II la Rusalii", "Cazania II la Învierea Domnului", "Cazania la 20 de zile a lui iulie la sfântul şi slăvitul prooroc Ilie"; acestea au fost preluate de Mihai Iştvanovici, o dată cu cele imprimate la Bucureşti, în tălmăcirea mitropolitului Varlaam (ap. Ştefan Ciobanu, "Din legăturile culturale româno-ucrainene. Ioannichie Galeatovski şi literatura română veche", Bucureşti, 1838)
* Tipar negru şi roşu, finalul capitolelor în piramidă întoarsă, decorat cu viniete. Pagina este încadrată. Coloncifrele paginilor cu frontispicii sunt imprimate în dreapta jos. Titlul

www.cimec.ro

plasat într-un chenar dublu. Pe verso-ul foii de titlu, gravură cu Sf. Treime sub stejarul din Mamvri, cu legenda "Prealuminatului Sămn al sf[i]ntei, şi nedespărţitei Tro[i]ţe, Hramul Mitropoliei Belgradului din Ardeal", 11 x 10 cm., în ramă liniară dublată de una fitomorfă; gravura este flancată de iniţialele A, D, E, S, Ş, Ci, Ş, Ci (stânga) şi D, A, M, B, A, A, P, U (dreapta) şi este urmată de versuri dedicatorii. F. [2]r - [3]r cuprind scrisoarea de dedicaţie adresată Mitropolitului Ardealului, Atanasie Anghel, de către Mihai Iştvanovici "Tipograful ex Ungrovlachias". Verso-ul f. [3] conţine o serie de citate din Evanghelia după Ioan, Apocalipsă, una din epistolele Ap. Pavel către Corinteni. La f. 1 începe chiriacodromionul, cu "Cazanie la Dumineca Vameşului şi a Fariseului", sub un frontispiciu "Deisis" ornat secundar cu volute de vrejuri îmbobocite, cu flori de acant, garofiţe şi rodii reluat la f. 272r, 305v, 392r (prezent şi în Evanghelia de Bucureşti, 1682 şi în "Mărgăritare", 1691). Frontispiciile însoţesc fiecare cazanie; când nu conţin motive religioase, sunt alcătuite din arabescuri de flori şi foliaje (f. 14r, de ex.). Alt frontispiciu, cu Iisus binecuvântând, ţinând globul pământesc în mâna stângă (Pantokrator), într-un medalion încadrat de 2 rozete şi de tulpini spiralate, alb pe fond negru, la f. 197v, 215v, 243v, 280v, 343v, 384v. Există şi frontispicii mai simple, din benzi fitomorfe cu margini stilizate, la f. 34v, 37r, 40v etc. Ornamentica include câteva tipuri de iniţiale şi viniete. Iniţialele mari, încadrate, măsoară fie 3 x 3,5 cm., cu unele variaţii, fie aprox. 4 x 4,5 cm: iniţiala roşie de la începutul primei Cazanii, un "H" profilat pe o floare deschisă, iniţiale "Z", cu negru, pe fond foliaceu de formă pătrată (f. 178v, 183r, 193r, 216r, 226r, 248r), iniţiale diverse albe pe fond negru, într-un ancadrament suplimentar, vegetal, din flori stilizate, de 3,3 x 2,5 cm., altele mai mari, în acelaşi stil, iniţiale simple, negre pe fond alb, cu ancadrament fitomorf, de 3,8 x 3 cm. şi 3,5 x 3,5 cm., iniţială cu apostolul Pavel (apud Ana Andreescu, "Arta cărţii") îmbrăcat în arhiereu ("P"), preluată, după cum afirmă Dan Râpă-Buicliu, din repertoriul grafic al Noului Testament de la Bălgrad, 1648 dar şi al Psaltirii de Bălgrad din 1651; dim.: 3,3 x 2,8 cm. La f. 164r, iniţială "IA", cu Iisus (numai capul), decorată secundar cu motive fitomorfe (f. 174r); iniţiale "A", profilate pe vase cu flori, dim. 4 x 3,5 cm., frecvente, (preluate la rândul lor, din aceleaşi tipărituri, de fapt, aparţinând plăcilor bucureştene mai vechi) - la f. 105v, 154v, 183v, 255r, 260r, 272r, 275v, 279r, 282v, 357v, 378v. Sunt prezente şi iniţialele simple, în chenar liniar, de 2,5 x 2,5 cm. Tipologia ornamentelor finale constă în viniete mari, anturate de altele mici, dispuse simetric, sus-jos, dreapta-stânga (f. 40r, 239r, 271 v), viniete cruciforme din motive stilizate, la f. 271r, 367v (10, 5 x 10,5 cm.), 378r (din 2 cruci, din care una este încadrată, anturate de alte 7 viniete mici dispuse de jur împrejur; dim.: 6 x 7 cm., 384r. La sfârşitul acestei "evanghelii învăţătoare", o vinietă cruciformă (cu motive care se regăsesc şi în variantă unică) şi "IS HS NI KA" (f. 409v). La f. 415r, un cul-de-lampe, din benzi florale stilizate. Vinietele compozite sunt delimitate de text, printr-o linie. Sub frontispicii şi uneori, deasupra lor, sunt prezente viniete mici, de formă rectangulară (cele plasate sub latura inferioară a frontispiciilor încadrează titlul secţiunii respective). De asemenea, marginile superioare ale filelor sunt ornate cu motive fitomorfe stilizate (din care se compun majoritatea vinietelor). La f. 168r, 229r, 279r (aici plasată pe frontispiciul paginii) şi 297 se află o xilogravură cu Sf. Constantin şi Elena, de 7 x 5,3 cm., al cărei ancadrament este format dintr-un chenar simplu, liniar şi o ramă exterioară dublă, florală. Revenind asupra cuprinsului, f. 410r - 412v cuprind "Pinax"-ul, sau "însemnare pentru toate cazaniile ce sânt în cartea aciasta" (frontispiciu tipografic). Pe f. 413r - v se află "A Praznicelor domneşti şi a sfinţilor celor mari însemnare", după care, pe f. 414r - v - "A Tipografului cătră cei ce să vor întâmpla a ceti bucurie", semnat: "Tot cel mic şi plecat de bine voitoriu Mihai Iştv[anovici] Tipograful Tou ex Ungrovlachias". Pe f. 415 r, colofonul (reprodus mai sus), iar dedesubt: "Urmarea azbuchilor ce arată Tratazii cărţii aceştiia". Urmează un epilog versificat, pe alocuri neclar din cauza deteriorării

www.cimec.ro

foii: "Înce chip Cerbul doreşte de izvorul cel rece, / Şi streinul de moşie-şi când aiurea petrece. /Şi ca cel ce-i de furtună pre mare prea supărat: / Şi să roagă de pururea să vază pământ uscat. / Asemenea Tipograful pentr'-a Cărţii sfârşire, / Lui D[u]mnezău dă laudă, cântare, mulţămire". Verso-ul foii ultime este alb.
* Citat în: BRV. - vol. I, 115; BRV Additamenta, p. 213
* Citat în: Andreescu, Ana-- Arta cărţii : Cartea românească veche 1508-1700. — Ed. a II-a revăzută şi adăugită. — Bucureşti : Univers Enciclopedic, 2002, p. 106
* Citat în: Teodor, Corina-- O carte ortodoxă din anii unirii ecleziastice: Chiriacodromionul (Alba Iulia, 1699)". — În : "300 de ani de la Unirea Bisericii Româneşti din Transilvania cu Biserica Romei", Cluj-Napoca, 2000, p.117-124

Evanghelie cu învăţătură [Bălgrad] . 1699 [titlu uniform local]
Athanasie Anghel, mitropolit al Transilvaniei. patronaj
Iosif Leopold, rege al Ungariei şi Transilvaniei. patronaj
Bánffy György, guvernator al Transilvaniei. patronaj
Gheorghe din Daia [protopop] . editor comercial
Raţiu, Ştefan. editor comercial
Mihai Iştvanovici. diortositor ; prefaţator ; tipograf
Mitropolia Transilvaniei. Tipografia (Bălgrad [Alba-Iulia])

Exemplare:

a. . — [3], 415 f.
* Exemplarul a circulat în parohia greco-catolică Chereluş, jud. Arad, conform însemnărilor, ca şi exemplarul Noului Testament de la Bălgrad (inv. 27635)
* Cu ocazia legării din nou a volumului, f. 413 şi 414 au fost prinse greşit, la sfârşitul volumului.
* Legătură în piele pe lemn, cu ornamente presate şi aurite: cruce florală în câmpul central al primei coperţi, cu mici fleuroane între braţe, chenar tip ramă, cu margine exterioară fitomorfă, împodobit cu buchete de flori în interior, în cele patru colţuri. Coperta posterioară are un ornament rotund cu motiv indistinct (o cunună ?). Pe margini, ambele coperţi prezintă câte un chenar lat, fitomorf. Cotor cu 4 nervuri profilate, neornamentate (sec. XVIII)
* Conservare: legătură: atac de insecte. Învelitoarea coperţii posterioare deteriorată, cea a cotorului, cu canale. Urme ale încuietorilor metalice. Foi de gardă noi, din hârtie cu filigran. ; corp: exemplar complet. Primele 4 şi ultimele 3 foi au fost consolidate. Patină vulgară. Cearcăne de apă pe marginea superioară a filelor şi lateral (passim). Sublinieri în text, adnotări marginale (cu creionul, passim, în alfabet latin). Pe foaia de titlu, marg. inf., o dată cu chirilice - "1762", iar pe f. [2]r, ibidem, "1763". F. 415v, marg. inf. - "1889" (cu creionul); forzaţ posterior, tot în partea de jos, "1868". Verso-ul ultimei foi prezintă, de asemenea, însemnări.
* Însemnări: „Eu Grigorius Gaborovici învăţătoriu Chereluşi” , alfabet: chirilic [forzaţ ant.]
* Însemnări: „Înn Văţătoriul Grigorius fon Chereluşi Anno 1790 Martje 20 zile Chereluşi” , alfabet: chirilic-latin [forzaţ ant.]
* Însemnări: „Aciastă carte jeste alui Abesericii Chereluşului scris-am eu Onuţ Popovici” , alfabet: chirilic [f. 415v]
* Însemnări: „Aciasta Cazanie jeste a Beserici Chereluşului scris-am eu Nickas Todor Cherelus” , alfabet: de tranziţie [f. 415v]
* Însemnări: „Scris-am eu Gligori din chereluş 1787 dechevrio zece zile” , alfabet: chirilic [forzaţ post., sus]

www.cimec.ro

* Însemnări: „Anno 790 Grigorius Gaborovici fon Chereluş” , alfabet: chirilic [forzaţ post. r, sus]

Biserica parohială greco-catolică (Chereluş [Kerülős]) (jud. Arad). (1790-) [menţionat pe: forzaţ ant. şi post.] [deţinător anterior]

Inv. 37393

Maximos Peloponnesios

10 Carte sau lumină : cu dreapte dovediri din Dogmele Besearicii Răsăritului / descoperită şi aşezată de prea învăţatul ieromonah Maxim Peloponesianul ; [tradusă şi] tipărită de Antim Ivireanul. — Acum întâiu tipărită pre limba rumânească. — Snagov : în Sfânta Mănăstire… în Tipografia Domnească, 1699. — [3], 108 f. : il. ; 4° (20 cm), 19-28 R (17 x 12 cm)

* Pagină de titlu: CARTE SAU LUMINĂ // Cu dreapte Dovediri din Dogmele // Besearicii Răsăritului asupra dejghinării Papistaşilor // descoperită şi aşezată de // prea învăţatul ieromonah Maxim Peloponesianul. Acum întâiu typărită // pre limba Rumânească cu porunca şi toată cheltuiala // a prea Luminatului şi înălţatului Domn // şi oblăduitoriu a toată Ţara Rumânească, Ioan Constantin B.B. Voevod // Purtând cârma Pravoslaviei Prea Sfinţitul Mitropolit Kyr Theodosie. // şi s-au tipărit în Tipografia Domnească în Sfânta Mănăstire în Sneagov. // La anul mântuirii lumii 1699 în luna lui aprilie. // De smeritul întru ieromonahi Anthim Ivireanul // pentru ca sa dea dar Pravoslavnicilor.
* Reprezintă traducerea cărţii lui Maxim Peloponesianul, "Encheiridion kata tou Schismatos ton Papiston", apărută în versiune originală, la Bucureşti, în 1690, sub îngrijirea lui Antim Ivireanul.
* Titlul şi textul tipărite cu caracterele "Bibliei de la Bucureşti". Pe foaia de titlu v, obişnuita Stemă şi versuri la stemă dedicate domnitorului Brâncoveanu, urmate de o prefaţă. La f. 1 se intră în materie, cu titlul: "Carte făcută de Preaînvăţatul ieromonah Maxim Peloponis[ia]nul, ucin[i]cul Prea vestitului Kyr meletie Piga, Papă şi Patriarh Alexandriei". La f. 105r, un epilog versificat: "Cu ajutoriul D[o]mnului luat-au săvârşitul/ Aciastă carte vrednică de Papa ereticul./ În luna lui aprilie în trei zeci de zile,/ Era şi cursul anilor cel dela mântuire./ O mie şi şase sute şi noaozeci şi noao,/ Şi iară slavă D[o]mnului ci ne ajută noao". ; Aducem câteva completări privind grafica: volumul prezintă o serie de iniţiale ornate şi încadrate, frontispicii de capitol şi viniete, toate din motive fitomorfe delicate. Se disting vinietele mari la f. 72r şi 74r: vinieta cu cap de leu din gura căruia ies mladiţe înflorite (motiv baroc de provenienţă ucraineană, preluat de ilustraţia de carte a secolului următor) şi vinieta romboidală cu acelaşi tip de motiv vegetal (fără reprezentări zoomorfe). Pagina de titlu este încadrată într-un chenar fitomorf stilizat iar pagina de text, într-un chenar simplu, liniar. Structura cărţii este următoarea: "Pentru începătoriia Papei", f. 1r -72r; "Pentru purcederea Sf. Duh", f. 72v-74r; "Pentru azime" (în II părţi), f. 74v - 82v; "Pentru schimbarea adecă prefacerea Fiinţei Tainelor", f. 83r - 89r; "Pentru cel de curăţenie foc", f. 89v - 96r; "Pentru îndreptarea sfinţilor", f. 96v -105v; "Scara a cărţii aceştiia", f. 106r-108r.
* 1690 : Ed. I, în lb. greacă în original
* Citat în: BRV. - vol. I, 114; BRV. - vol. IV, p. 210

Manual contra schismei papistaşilor [Snagov] . 1699 [titlu uniform local]

Carte sau lumină (română). 1699 [titlu uniform]

Antim Ivireanul, ieromonah, viitor mitropolit al Ţării Româneşti. traducător ; dedicator ; editor ; prefaţator ; tipograf

Brâncoveanu, Constantin, domn al Ţării Româneşti. patronaj ; editor

www.cimec.ro

comercial
Theodosie, mitropolit al Țării Românești. patronaj
Mânăstirea "Intrarea în Biserică a Sf. Născătoare de Dumnezeu". Tipografia domnească (Snagov)

Exemplare:
a. . — [1] +, 108 f.
* Acestui exemplar îi lipsește prefața reprodusă în volumul I al Bibliografiei Românești Vechi. A circulat în în parohia ortodoxă din Valea Mare (de Criş), jud. Hunedoara
* Legătură în piele neagră pe lemn, cu ornamente presate; vas cu flori, în câmpul central al primei coperți, înconjurat de motive secundare; chenar liniar împodobit cu frunze de acant, în cele patru colțuri. Cotor cu 5 nervuri profilate, neornamentate. Două încuietori funționale. Șnit roșu.
* Conservare: legătură: bună. O însemnare cu creionul, trunchiată, în alfabet detranziție (o urare de sănătate) pe forzațul coperții posterioare. ; corp: complet, bineconservat. Urme de cari în coperți și în blocul cărții. File reparate (la început). Colțurile superioare ale foilor 101-105 au fost consolidate. Depozite de ceară, patină vulgară,mici cearcăne de apă, pigmentație fungică. Prima foaie de gardă verso, acoperită cu socoteli.
* Însemnări: „Această carte vorbește în contra Apusenilor credincioşi şi aduce multe Dovede dupre credința biseri(cii) răsărit(ului) citiți-o cei ce vă înteresați 863 iunie 26” , alfabet: de tranziție [forzaț ant.]
* Însemnări: „Toate să ispitiți ce iaste bun să țineți, de tot feliul de lucru rău să vă feriți autoriul Tata învățătoriul” , alfabet: de tranziție [f. de gardă ant., marg. sup.]
* Însemnări: „Propietar al acestei cărți este Ioan Zichil paroh gr(ec) ort(odox) în Valea Mare a comitatul(ui) Hunedoarei” , alfabet: latin extins [f. de gardă post. r]

Zichil, Ioan [preot paroh grec-ortodox] . (Valea Mare de Criş, jud. Hunedoara, [ante 1918]) [deținător anterior]
Inv. 26660

1709

Biblos eniausios (greacă medie). 1709

11 Biblos eniausios : ten hapasan ekklesiastiken akolouthian aneillepos periechousa / typotheisa men… epi tou eusebestatou.. Authentou Kyr Ioannou Konstantinou Basarampa Boeboda tou Brankobanou, kai aphierotheisa to panagiotato… Oikoumeniko Patriarche, Kyrio… Athanasio, para tou panierotatou… Metropolitou Kyriou Anthimou tou ex Iberias ; Diorthotheisa de met'epimeleias para Metrophanes Presbyterou Gregora, tou ek Dodones. — En Tergobysto : en te Hagiotate Metropolei, 1709. — [2] f., 973 p., [1] f. albă, 588, 36 p. ; 4° (27 cm), 53 R (16 x 23 cm)
* Pagină de titlu: BIBLOS ENIAUSIOS // TEN HAPASAN EKKLESIASTIKEN // Akolouthian // ANELLEIPOS PERIECHOUSA, // Typotheisa men kai aphierotheisa // To Panagiotato, logiotato, kai sophotato Archiepiskopo // Konstantinoupoleos, Neas Romes, kai // Oikoumeniko Patriarche, // Kyrio Kyrio ATHANASIO. // Epi tou Eusebestatou, Eklamprotatou, kai, // Galenotatou Authentou Kyr, Kyr Ioannou

www.cimec.ro

KONSTANTINOU. // Basarampa Boeboda, tou Brankobanou, Hegemonos pases // Ungroblachias. // Para tou Panierotatou, kai Theosebestatou Metropolitou Unk- // roblachias, ky[riou] ky[riou] ANTHIMOU, tou ex Iberias, // Analomasi, kai Typois tois autou. // Diorthotheisa de met'epimeleias para Metrophanes Presby- // terou Gregora, tou ek Dodones. // En etei, 1709. Kata mena Augyston. // En te Hagiotate Metropolei te en Tergobysto // tes Unkrovlachias.

* Titlul tradus: Carte de peste tot anul, cuprinzând fără lipsă tot serviciul bisericesc, tipărită şi afierosită preasfinţitului, prea învăţatului şi prea înţeleptului Arhiepiscop al Constantinopolului, al Noii Rome, şi Patriarh Ecumenic, Domnului Domn Atanasie. Pe timpul prea piosului, prea strălucitului şi prea luminatului Domnitor, Domnul Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, Brâncoveanu, Egemon a toată Ungrovlahia. De prea sfinţitul şi iubitorul de Dumnezeu Mitropolit al Ungrovlahiei Domnul Domn Antim din Ivir, cu cheltuiala şi cu tiparul său. Corectată cu îngrijire de Mitrofan Presviterul Gregoras, din Dodona, în anul 1709, în luna lui August, în preasfinţita Mitropolie a Târgovişţei din Ungrovlahia [apud BRV]

* Textul este în greaca bizantină ecleziastică (koiné-ul literar medieval). Titlul alternativ, evidenţiat de ediţiile de secol XVIII, este: "Panthekte" (apud "Biblos eniausios hetis kai panthekte kaleitai pasan ten tou chronou akolouthian periechousa" - ediţia Leipzig, 1761 sub îngrijirea lui Apostolos Rozanes, şi urm.)

* Tipărită cu negru şi roşu, pe două coloane; s-au folosit 4 corpuri de literă grecească. Signatură şi numerotaţie de asemenea greceşti. Hârtia este filigranată. Titlul este încadrat într-un chenar fitomorf. Pe frontispiciu, medalion central cu Iisus Hristos. În partea de jos a chenarului, alt medalion, cu Maica Domnului. Frontispicii vegetale, iniţiale şi viniete xilogravate. Frontispicii tipografice de capitol, din motive variate. Ornamentica de compoziţie xilografică poartă amprenta stilului ivirean şi se inspiră din grafica "Bibliei" de la 1688 (vinietele de final cu împletituri, în special, calchiate după cele din Biblia lui Ivan Feodorov, de la Ostrog, 1581, dintre care vinieta cu contur geometric, creaţie a xilogravorului elveţian Jost Amman). Pe foaia de titlu verso, se află stema Constantin Brâncoveanu, dublu încadrată, şi versurile asupra stemei, în număr de 10. Foile liminare cuprind două dedicaţii, "APOLOGIA HYPOTHETIKE DIASTICHON TOU ANOTHEN", în 35 de versuri, dedicată domnitorului Brâncoveanu de către Mitrofan Gregoras, episcopul Dodonei şi încă o dedicaţie intitulată: "TO PANAGIOTATO SOPHOTATO… ARCHIEPISKOPO TES EN KONSTANTINOUPOLEI … EKKLESIAS... Kyrio ATHANASIO", semnată "Ho tes Panagiotetos prothymos… Metropolites Unkrovlachias Anthimos ho ex Iberias", şi Cuprinsul - "PINAX".

* Citat în: BRV. - vol. I, 157

Serviciul bisericesc [Târgovişte] . 1709 [titlu uniform local]
Brâncoveanu, Constantin, domn al Ţării Româneşti. patronaj
Athanasios, patriarh al Constantinopolei. beneficiarul dedicaţiei
Antim Ivireanul, mitropolit al Ţării Româneşti. editor ; editor comercial ; tipograf
Gregoras, Metrophanes, corector al Tipografiei greceşti din Bucureşti. corector
Mitropolia Târgovişţei. Tipografia (Târgovişte)

Exemplare:

a. . — + 92, 36 p., [2] f. +

* Reprezintă un fragment din impresionantul "Serviciu bisericesc", de peste 1000 de pagini, însumând circa 20 de serii liturgice de mare şi mică întindere, specifice

www.cimec.ro

ritului bizantin, aşa cum se săvârşea el în Biserica din Constantinopol, şi tipărit la Târgovişte, în 1709, de către Antim Ivireanul. Cartea era destinată bisericilor din cuprinsul Imperiului Otoman, fiind, ca majoritatea lucrărilor de acest gen, dăruită păstorilor respectivelor comunităţi ortodoxe. Vechiul fond (distrus în decembrie 1989), al Bibliotecii Centrale Universitare din Bucureşti deţinea un singur exemplar incomplet (reprezentând prima parte a cărţii). Foarte puţine exemplare (deseori defectuoase) există în fondurile bibliotecilor din ţară. Cele mai multe exemplare, 8 la număr, aparţin Bibliotecii Academiei. Judecând după forma de fragment "de sine stătător", a tipăriturii, aşa cum ni se prezintă în cazul de faţă, deducem că ea provine dintr-un exemplar descompletat datorită uzurii, sau din raţiuni practice, ale cărui părţi componente au fost legate (recompactate) ulterior într-o ordine inteligibilă, dar infidelă topicii originale. Biblioteca muzeului deţine un alt fragment din aceeaşi lucrare, care cuprinde şi pagina de titlu. Cele două fragmente, constituind fiecare, câte un tom distinct, nu pot fi puse reunite în mod secvenţial, ci din aproape în aproape, pe bază de conjecturi. Singurul indiciu privind structura reală a cărţii şi sursa fragmentelor, totodată, este nota de pe verso-ul celei de-a doua foi liminare - "Peri tou posechousi taxeos en tede te biblo", în care este specificat în detaliu întregul conţinutul al "Serviciului bisericesc". Din parcurgerea acestei note am putut stabili următoarele: primul fragment este un melanj de texte aparţinând atât primei părţi a corpusului liturgic, şi anume: secţiunea de început, de 973 de pagini, cât şi din ultimele 36 de pagini ale întregului tom, iar celălalt fragment se compune din trei slujbe enumerate de către editorul cărţii printre slujbele de început ale liturghierului pe care îl numeşte: "panchrysos seira tes katholikes kai apostolikes ekklesias tes anatolikes Akolouthion" ("colecţia întru totul de aur, a slujbelor Bisericii soborniceşti şi apostoliceşti a Răsăritului"). Aşadar, logica internă a grupajului original, al textelor este greu de reconstituit practic, fiindcă însăşi paginaţia, individualizată în cazul fiecărei secţiuni, nu mai reflectă, aici, ordinea în care Antim Ivireanul le-a aşezat conform necesităţilor cultului (dar pe criteriul accesibilităţii imediate). Putem spune doar că cele trei slujbe din fragmentul II pot fi alipite fragmentului I fiindcă, teoretic, potrivit notei ivirene, ele se integrează primei serii liturgice, care cuprinde Psaltirea, Paraclisul Născătoarei, Ceaslovul, Exapostilarele, Cele 11 Evanghelii ale Învierii şi 2 Canoane închinate Născătoarei de Dumnezeu, intrând cu toatele în fasciculul de 973 de p., al cărţii, iar cele 4 slujbe din primul fragment, aparţinând ultimului fascicul, de 36 de p., ar trebui ordonate după slujbele menţionate anterior. Între aceste serii liturgice existau Antologhion-ul, Octoihul, Triodul şi Penticostarul, cu toate rugăciunile (şi cântările) specifice, adică restul de 588 de pagini.

* Fondul de carte veche al Patriarhiei deţine, din acest volum, "Triodul" şi "Paraclisul Născătoarei" (inv. 2424). Ţinând cont că şi pe acest exemplar sunt prezente însemnări de proprietate care indică drept posesor istoric - Biserica Domniţa Bălaşa, credem că putem reconstitui traseul acestei cărţi şi reuni cele două fragmente (cu lipsurile inerente). Autorul însemnărilor din exemplarul Patriarhiei, dar şi din fragmentele 1 şi 2, ale bibliotecii Muzeului, este "Gheorghe, para(e)clisiarh".

* La începutul fiecărui capitol există câte un frontispiciu compus dintr-o bandă fitomorfă încadrată (cu excepţia frontispiciilor de la p. 31 şi f. [2]v, fără cadru; dimensiuni: 1 x 16,3 cm.). Volumul mai este împodobit cu iniţiale ornate, roşii: la începutul Psaltirii, iniţiala "M", de 2,4 x 2,3 cm.; "B", la începutul Horologion-ului, într-un chenar din motive stilizate, de 1 x 1,5 cm.; iniţială ornată fitomorf şi încadrată, "T", la începutul dedicaţiei lui Antim Ivireanu, de 2,3 x 2,3 cm.

www.cimec.ro

Vinietele sunt de mai multe tipuri şi sunt plasate fie sub una dintre coloanele textului, fie sub ambele coloane: viniete din două linii orizontale împletite, formând în partea de jos o buclă (p. 92), din 3 linii şerpuite (coloana din dreapta, p. 25 a părţii a II-a), vinieta cul-de-lampe, din trei elemente, de la p. 30 (p. a II-a), având ca motiv foliajele spiralate: cel de-al doilea element este zoo-fitomorf, cu cap de leu iar cel de-al treilea este doar fitomorf şi are culoarea roşie. Mai este de menţionat vinieta cruciformă din linii împletite care ornează finalul primei dedicaţii, pe foaia [1] verso. Majoritatea motivelor se regăsesc în tipăriturile începutului de secol XVIII şi chiar în secolul următor. Volumul mai conţine şi ornamente tipografice constând în frontispicii înguste, de capitol, la începutul cărţii.
* Cuprinsul: "PSALTERION TOU PROPHETOU KAI BASILEIOS DAUID...", pe paginile 1-50; "Horologion syn Theo Hagio periehon ten prepousan auto Akolouthian...", pe p. 51-92; "Akolouthia tes Hagias Metalepseos" [Slujba sfintei Împărtăşanii], p. 1-9 (a celei de-a doua numerotări); "He theia Leitourgia tou en hagiois patros hemon Ioannou tou Hrysostomou" (cu colontitlul: "Tou Hrysostomou he Leitourgia"), p. 11-25; "He theia Leitourgia ton Proegiasmenon", p. 26-30; "Akolouthia tou mikrou Hagiasmou", p. 31-36. Urmează, pe f. [1]r - [2]r, cele două dedicaţii: una a lui Mitrofan din Dodona, către domnitor, şi cealaltă, a lui Antim Ivireanu către Athanasie, Arhiepiscop de Constantinopol, legate greşit, la finele volumului. Pe f. [2]v, nota referitoare la conţinutul "Serviciului bisericesc", menţionată anterior. După această ultimă dedicaţie urma "Pinaxul" (aşa cum indică custosul), din care nu s-a păstrat însă niciun fragment.
* Signatura fasciculului este Ad - G.
* Legătura din piele maro pe carton presat, cu tente mai deschise, stropită cu negru; chenar vegetal ondulat, imprimat pe ambele coperţi. Cotor cu 4 nervuri profilate, capătul inferior dublu conturat, fleuroane între nervuri. Şnit roşu. La legarea din nou, a volumului, în secolul al XIX-lea, s-a utilizat hârtie filigranată pentru protejarea acestuia. Filigranul, vizibil în ambele foi de gardă, constă într-o acvilă rusească (bicefală) încoronată, pe al cărei corp este reprezentat un blazon; sub blazon, data: "1813", prima foaie de gardă şi "1812", cea de-a doua. În plus, acvila inserată aici ţine în gheare sceptrul şi sabia.
* Conservare: legătură: cotorul este deteriorat la ambele capete. Învelitoarea de piele lipseşte în partea de sus. Pielea nervurilor tocită. Colţurile primei coperţi îndoite, colţurile coperţii posterioare - fără învelitoare (idem marginea inferioară). Galerii de insecte. Depozite de ceară pe ambele coperţi. Interiorul coperţilor este înnegrit, pătat, cu galerii de insecte. ; corp: exemplarul prezintă un fragment de filă în faţa textului. Restaurări empirice şi de laborator - consolidări prin transpunere pe alt suport şi lipituri (remarginaţie). Până la f. 43 (p. 85, din Horologion), filele sunt înnegrite, pătate de ceară, cu patină vulgară, consolidate lateral prin benzi de hârtie. Paginile 1-10 de la începutul cărţii, serios afectate de atacul carilor, cu pierderi de text; pagina 13 a fost completată cu text manuscris în partea superioară. Urme ale atacului de cari pe p. 1-12 (sus şi jos, în partea stângă). Colţurile inferioare ale p. 83-92 şi cele ale p. 31-34 au fost refăcute. Margini zdrenţuite în a doua parte a volumului. Pigmentaţie fungică. Text lacunar, la p. 35, în partea de jos, unde marginea a fost reconstituită. Pierderi de text şi pe pagina următoare, coloana 2. Foaia [1] este îmbrunită, pătată lateral, pătrunsă de cari, găurită. Foaia [2] cu remarginaţie inferioară şi laterală, pete de ceară, cearcăne de apă.
* Ex libris: tes domnes balases [ekklesias] chryses [p. 1]
* Ex libris: [pecete în fum, acronim cu chirilice] I O S N [Nicolae Suţu ?] [f. [3]r, marg. inf.]

www.cimec.ro

Biserica "Domnița Bălașa". ([sec. al XIX-lea]) (București) [menționat pe: p. 1] [deținător anterior]

b. . — + [1] f., [46] f. albe, 296 p. +

* Reprezintă cel de-al doilea fragment din cartea "Serviciului bisericesc", cu foaie de titlu. După pagina de titlu, textul "sare" la p. 43, după care urmează p. 44 şi 46 de foi goale; lucrarea continuă cu p. 49, apoi vin paginile numerotate de la 100 la 112; din nou o foaie albă, care are inserat un filigran (un leu încoronat cu laba stângă ridicată), urmată de paginile 115-395. Fila de gardă posterioară prezintă acelaşi tip de filigran ca în primul fragment descris.
* Greşeli de numerotare: 455 pentru 355, 341 pentru 391, 345 pentru 395.
* Cuprinsul: "Paraklitike" (p. 43-386), cu colontitlul - "Paraklitike Echos"; "Euangelia Eothina, Anastasima. Ta [11]" [cele 11 evanghelii ale Învierii], p. 388-390; "Kanon paraklitikos eis ten hyperagian Theotokon, poiema tou Basileiou kyriou Theodorou Douka tou Laskareos" (ultima secțiune a fragmentului, "Canon de rugăciune către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, compoziție a Împăratului Theodor Duca Lascaris") - p. 391-395. Sunt prezente frontispicii fitomorfe la începutul ambelor părți ale Paraclisului şi la începutul fiecărei rugăciuni din Paraclis. Passim, viniete de final din împletituri. Câteva inițiale roşii încadrate, unele în negativ - albe pe fond roşu fitomorf. Dimensiuni: 1,5 x 1,5 cm sau 2,2 x 2,2 cm.
* Legătura din piele maro pe carton; pielea este ornamentată cu striuri arborescente şi stropită cu negru; chenar fitomorf negru, subțire, imprimat pe ambele coperți. Cotor cu 4 nervuri profilate, decorate cu linii şi puncte negre. Fleuroane între nervuri. Şnit roşu, decolorat în partea de jos.
* Conservare: legătură: cotorul atacat de cari, înnegrit, cu pielea tocită. Colțurile inferioare ale coperților nu mai posedă învelitoare şi sunt îndoite spre interior. Zone lipsă în învelitoarea celei de-a doua coperți (lateral). Forzațuri pătate. ; corp: afectat de umezeală, cu depozite de ceară (p. 273-280; 346-359; 380-395), cu pete de cerneală neagră (p. 273), patină vulgară (p. 49, 100-105, 133-138, 317-319), cearcăne de apă (p. 100, 103, 105, 112). Pete de grăsime - p. 183-186 (sus, pe muchie, şi deasupra coloanelor de text), 317-319. Intervenții: pagina de titlu - remarginație laterală şi inferioară; idem p. 43; p. 49 - colțuri refăcute. Alte intervenții: p. 50, sus şi jos, 131, colțurile, 133, 134 - marginea laterală, colțurile; remarginație, colțuri refăcute p. 135-140, 169; 315 - sfârşit. Ultima filă prezintă o bandă lată de hârtie în locul marginii inferioare originale, pe recto este îmbrunită şi acoperită cu numeroase depozite de ceară, iar pe verso prezintă cearcăne de apă şi pete închise la culoare.
* Ex libris: tes Domnes Balases ekklesias chryses [p. 43]
* Însemnări: „astăzi la 7 octombrie anul 1834 s-au născutu Mariia sîn Simion … ? ... mah[alaua] D[omnița] b[ă]l[aşa] naş fiind Ştefan vizitiu Manului. Eu popa Gheorghe M.” , alfabet: chirilic [forzaț anterior]

Biserica "Domnița Bălașa". ([sec. al XIX-lea]) (București) [menționat pe: p. 43] [deținător anterior]

Inv. 3433

www.cimec.ro

Liturghier (română). 1729

12 Dumnezeeştile şi Sfintele Liturghii : a celor dintru sfinţi Părinţilor noştri a lui Ioan Zlatoust, a lui Vasilie cel Mare, şi a Prejde[o]s[ă]ştenii. — Acum întracestaş chip tipărită. — Bucureşti : în sfânta Mitropolie, de... Popa Stoica Iacovici, 1729. — [4], 210 p.. : il. ; 4° (19,5 cm), 26 R (15,5 x 11 cm)

* Pagină de titlu: Dumnezeeştile şi Sfintele // Liturghii // A celor dintru sfinţi Părinţilor // noştri a lui Ioan Zlatoust, a lui Va // silie cel Mare, şi a Prejdesştenii // Acum întracestaş chip Tipărită // în zilile prea Luminatului Domn, şi // oblăduitoriu a toată Ţara Rumânească, // Ioann Nicolae Alexandru Voevod // cu toata chieltuiala prea sfinţitului // Mitropolit al Ungrovlahiei // Kir Daniil // În sfânta Mitropolie a Bucureştilor // La anul dela Hs 1729 // De cucearnicul întru Preoţi Popa // Stoica Iacovici
* Stoica Iacovici a activat în tipografia Mitropoliei Ungrovlahiei între anii 1715-1746. Prima carte imprimată de el este celebra "Peri ton kathekonton Biblos" (Despre datorii), a lui Nicolae Mavrocordat, Bucureşti, 1719. Au urmat Evanghelia, 1723, Catavasierul, 1724, Slujba Sf. Andrei, 1726, Molitvenicul, 1729, seria de Liturghiere (1728-1746), Ceaslovul, 1731, Chiriacodromionul, 1732, Antologhionul şi Octoihul din 1736 şi Slujbele sfinţilor Haralambie, Matrona din Chios şi Spiridon, în greceşte, din acelaşi an, Penticostarul din 1743 etc. Ultima carte care-i poartă numele este un "Synopsis euchon ek tou psalteriou" (Prescurtare de rugăciuni din Psaltire), a lui Genadios Scholarios, patriarhul Constantinopolei, apărută în 1749.
* Conform menţiunii din BRV II, 196, şi în 1728 s-a tipărit un Liturghier de Bucureşti. Acesta, din 1729, este reimprimarea celui dat în tipar cu un an înainte.
* Tipar negru şi roşu, 3 corpuri de literă chirilică. Stema dublă, a Ungrovlahiei şi Moldovei, imprimată pe verso-ul foii de titlu. Foile liminare cuprind titlul şi tabla de materii. Între p. 179 -199 se află "Dumnezeiasca Liturghie a Prejde[o]s[ă]ştenii". Tot pe p. 199 încep "Otpusturile Prazdnicilor celor domneşti ce să zic la vecernie, la utrenie...". Pe p. 205, o serie de rugăciuni de blagoslovire. Pe ultimele 2 pagini sunt "Ecteniile ce să zic la morţi", al căror final este ornat cu o vinietă elipsoidală din linii împletite, terminate cu o buclă.
* Din punct de vedere al ornamenticii, volumul nu cuprinde ilustraţii originale; în el sunt reproduse motive grafice heterogene aparţinând cărţilor de cult realizate în tiparniţele de la Snagov (de Antim Ivireanu) şi Buzău (de Episcopul Mitrofan, tipograf şi gravor, ca şi Antim), la începutul secolului al XVIII-lea. De exemplu, la f. [2]v se află o vinietă mare, compozită, xilogravată, cu iniţialele M. E. ("Mitrofan Eromonah", apud Dragoş Morărescu), aceeaşi din "Triodul" de Buzău, 1700, atribuită de unii cercetători lui Ursul Zugravul. Sunt de menţionat: frontispiciul cu Iisus Hristos anturat de motive vegetale, la p. 12 (începutul Vecerniei) şi iniţiala roşie decorată fitomorf (3 x 2,6 cm.); vinieta mare din mlădiţe înfrunzite la p. 45; gravura "Deisis", la p. 46: Iisus Hristos pe tron, ţinând Evanghelia; în spatele tronului, de-o parte şi de alta - Sf. Fecioară şi Sf. Ioan; dimensiuni: 9,5 x 15,7 cm. (icoană dublu înrămată, chenarul exterior ceva mai stilizat, cu unele elemente geometrice; legenda gravurii este în limba slavonă: "Velikii Arhierei Hs"); gravura intitulată "Închipuirea Sfântului Diskos", 9,5 x 14,5 cm - p. 55; "Sf. Ioann Zlatoust" (14 x 10 cm.) la p. 65, "Sf. Grigorie" (14 x 10 cm.) la p. 178, semnată IOANICHIE, "Sf. Vasile cel Mare", dim. idt., la p. [119] cu monograma artistului şi datată - "Dimitrios 1698"; gravura cu Iisus în potir, încadrată în următorul text-legendă, imprimat cu majuscule roşii: "H[risto]s pâinea cea de viaţă purtătoare cu

www.cimec.ro

darul pre toţi credincioşii pururea hrăneşte" (10 x 7,5 cm.), la p. 212. La p. 108 este reprezentată masa proscomidiei cu iniţialele "IS HS NI KA", între care sunt imprimate indicaţiile pentru săvârşirea jertfei euharistice. În sfârşit, vinieta cu Arh. Mihail, la p. 118. Gravurile semnate "IOANICHIE" şi "DIMITRIOS", au împodobit atât Liturghierul greco-arab tipărit la Snagov, în 1701, cât şi Liturghierul slavo-român tipărit la Buzău în 1702, pentru a fi reproduse din nou în prima ediţie a prezentului Liturghier, din anul 1728, apărută la Bucureşti, în Liturghierul din 1729, de asemenea, dar şi în celelalte cărţi ale ritualului ortodox tipărite de meşterii bucureşteni. Gravurile nesemnate, cu simbolurile Împărtăşaniei, gravurile cu cei trei ierarhi, din seria de Liturghiere de Bucureşti – 1728, 1729, 1741, 1746, 1747, 1780, 1797 sunt realizate după modelul Liturghierului ivirean din 1706, apoi 1712 (Cf. BRV I, 130, 132; BRV II, 196, Doru Bădără, op. cit. infra, şi Ana Andreescu, op. cit. infra)

* Din această ediţie a Liturghierului lipseşte gravura cu simbolul Euharistiei (Iisus în potir), prezentă, bunăoară, în ediţia 1741 (n.n.)

* Citat în: BRV. - vol. IV, 65

* Citat în: Bădără, Doru-- "Tiparul românesc la sfârşitul secolului al XVII-lea şi începutul secolului al XVIII-lea". — Brăila : Istros, p. 73

* Citat în: Ana Andreescu-- Cartea românească în veacul al XVIII-lea : repertoriul ilustraţiilor. — Bucureşti : Ed. Vremea XXI, 2004, p. 26

Liturghier [Bucureşti] . 1729 [titlu uniform local]
Mavrocordat, Nicolae, domn al Ţării Româneşti. patronaj
Daniil, mitropolit al Ţării Româneşti. patronaj ; editor comercial
Stoica Iacovici. tipograf
Mitropolia Ţării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [2] f., 210 p.

* Exemplarul a circulat în zona Munţilor Apuseni, aflându-se în posesia generalului Teodor Nicolau, deţinător a trei exemplare de carte veche aflate azi în Biblioteca Muzeului: este vorba de Biblia de la Bucureşti, 1688, Evanghelia de Snagov, din 1697, imprimată de Antim Ivireanu şi de acest Liturghier de Bucureşti, 1729. Ca şi în cazul evangheliei citate, liturghierul este donat generalului diviziei de grăniceri, în 1930. Donatorul este preotul parohiei ortodoxe din Ohabamâtnic (Caraş-Severin), Ioan Lăpăduş (Lepăduș), pe care îl regăsim pe lista celor care s-au opus atacului asupra Serbiei, în urma evenimentelor de la Sarajevo, din 1914. Cf. Vasile Dudaş, "Aspecte privind situaţia Banatului în anii primei mari conflagraţii mondiale", în "Analele Banatului", s.n., arheologie-istorie, XV, 2007, p. 252-254: "Sub pretexte ca: spionaj în favoarea României, sentimente daco-române, înaltă trădare, agitaţii contra statului un număr mare de români bănăţeni au fost arestaţi, întemniţaţi, deportaţi sau puşi sub pază politică. […] O mare parte a celor consideraţi suspecţi de către autorităţi au fost întemniţaţi în mai multe localităţi din vestul Ungariei"
(http://muzeulbanatului.ro/mbt/istorie/publicatii/ab.htm.)

* Exemplarul a circulat şi în judeţul Timiş, localitatea Nevrincea, şi în Arad, conform însemnărilor

* Legătură în piele marmorată pe carton, cu ornamente în presaj argintat. Coperta anterioară - crucifix cu postament vegetal; chenar fitomorf. Coperta posterioară nu are medalion. Cotor cu 5 nervuri false şi fleuroane între ele (rozete). Şnit stropit cu albastru deschis.

* Conservare: legătură: bine păstrată. Forzaţul ambelor coperţi este de dată recentă

www.cimec.ro

; corp: numeroase sublinieri cu creionul, în text, şi adnotări cu cerneală albastră. Îngălbenire a hârtiei. Paginile 18, 19, 21 au fost consolidate prin lipituri. Remarginaţie laterală a paginilor 13-45. Patină vulgară, depozite de ceară. Proces avansat de degradare a marginilor laterale, ale filelor. Pete mari pe p. 179-210. Intervenţii: foi consolidate, în caietele 3 şi 4; pagina [65] a fost restaurată.
* Ex libris: Ion Lăpăduş [forzaţ anterior]
* Ex libris: Preotul Mihail Păun [f. [2]v]
* Ex libris: Preotul Mihail Păun [p. 1, jos]
* Însemnări: „Această sfântă liturghie este a c. Preot Mihail Raini din satul Nevrincea (18)84 august 10 zile” , alfabet: latin extins [f. 4r]
* Însemnări: despre: notă autobiografică a preotului greco-catolic arădean, Avraam Blăjan (1864), alfabet: de tranziţie [f. 64v]
* Însemnări: „Dăruită de Ioan Lăpăduş teolog cIII 1892/893. de prezinte paroh ort. rom. în Ohabamâtnic Domnului General Nicolau Teodor. 1930 Octombre 24 Ioan Lăpăduş paroh ort. rom.” , alfabet: latin extins [forzaţ anterior]

Raini, Mihail. (Nevrincea, jud. Timiş, 1884-) [menţionat pe: f. 4r] [deţinător anterior]

Lepăduş, Ioan [preot paroh ortodox] . (Ohabamâtnic, jud. Caraş-Severin, până la 24 octombrie 1930) [menţionat pe: forzaţ anterior] [deţinător anterior]

Nicolau, Teodor, general de brigadă. ([Aiud], 1930-) [menţionat pe: forzaţ anterior] (donaţie) [deţinător anterior]

Inv. 14970

1730

Octoih (română). 1730

13 Octoih de obşte / tipărit în zilele... Prea luminatului oblăduitoriu a toată Ţara Românească Nicolae Alexandru Voevod, cu blagosloveniia şi cheltuiala prea sfinţitului Mitropolit al Ungrovlahiei Kyr Daniil ; de popa Stoica Iacovici Tipograful. — [Ed. a II-a]. — Bucureşti : în sfânta Mitropolie a Bucureştilor de... popa Stoica Iacovici Tipograful, 1730. — [2] f., 464, 166 p., [1] f. ; 4° (19 cm), 26 R (16 x 11,3 cm)

* Pagină de titlu: Octoih de obşte, şi Tipărit. // În zilele, de Dumnezeu înălţatei Dom // nii a prea luminatului oblăduitoriu // a toată Ţara Rumânească. // Io Nicolae Alexandru Voevod. // Cu Blagosloveniia, şi cu chieltuiala prea sfinţitului Mitropolit al Ungrovlahiei. // Kyr Daniil. // În sfânta Mitropolie a Bucureştilor. La anul dela Hs. 1730. // La anul dela facerea lumii. 7239 // De cucearnicul întru Preoţi, popa // Stoica Iacovici Tipograful
* Colofonul: Tipăritu-s-au la anul dela zidirea lumii 7239, în mitropolia Bucureştilor. Cucernicul întru preoţi, Popa Stoica Iacovici Tipograful.
* Colofonul acestei ediţii a Octoihului este identic cu cel al ediţiei ulterioare, 1731, descrisă în BRV la p. 41, inclusiv din punct de vedere al văleatului: 7239. Foaia de titlu a ediţiei 1731, însă, are imprimat văleatul 7240 [1731, dacă se scad 5509 ani]. Admiţând ca ambele tiraje s-au tipărit în acelaşi interval (septembrie-decembrie), data din colofon în cazul ediţiei de faţă este corectă, spre deosebire de cazul ediţiei 1731 în care textul Octoihului din 1730 a fost reprodus integral (reimprimat), singura modificare constând în modificarea văleatului pe foaia de titlu.
* Tipar negru şi roşu, caractere chirilice de 3 mărimi diferite, chenarul paginii de titlu ca

www.cimec.ro

în Molitvenicul imprimat la Bucureşti în 1729 (motive vegetale foarte stilizate pe cele două laturi şi în partea de jos a ancadramentului; foliaje răsfrânte, în registrul superior). Stema Țării Româneşti, reprodusă după Noul Testament din 1703. Viniete de colontitlu, inițiale roşii (2,5 x 1,5 cm.), frontispicii de capitol, de compoziție tipografică (din varii motive vegetale), viniete de final, cul-de-lampe. Cartea se compune din două părți, fiecare cu altă numerotare: prima o constituie Octoihul propriu-zis (până la p. 464), cea de a doua - "Slujbele de obşte a lui Apostol" (p. 1-166). Între p. 437-449 se află "Troparele Voskreasnelor", iar la p. 450 încep "Evangheliile Învierii". Cuprinde un "PINAX, Adecă Însemnare De ceale ce se află într-aciastă carte (Octoihul desăvârşit...)", la f. [2]r. Urmează o gravură cu Sf. Ioan Damaschin (14,5 x 11 cm.), cu legenda în greceşte şi versurile: "Organul b[la]gosloviei Damaschin încordează/ şi noao sf[â]nta Troiță bine ne adeverează". Dintre ornamente se remarcă inițiala "P", de la începutul Octoihului, plasată într-un medalion fitomorf, de 3,5 x 2,8 cm, şi vinietele: una alcătuită din "cartuşe" vegetale dispuse simetric, încadrând vinieta principală, de culoare roşie - p. 434 (o variantă la p. 197), vinieta din 2 spirale unite în partea de jos printr-o cruce malteză, la p. 96, 449; îngerul având în jurul gâtului un şir de mătănii cu cruce, la p. 436, ornamentul cul-de-lampe din 6 benzi fitomorfe şi decorație secundară, la p. 230.

* 1720 : Prima ediție (Bucureşti)
* 1731 : Ediția III-a (ibidem)
* Citat în: BRV. - vol. IV, 66

Octoih [Bucureşti] . 1730 [titlu uniform local]
Mavrocordat Nicolae, domn al Țării Româneşti. patronaj
Daniil, mitropolit al Țării Româneşti. patronaj ; editor comercial
Stoica Iacovici. tipograf
Mitropolia Țării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [2] f., 464, 166 p. +

* Cartea a circulat în județul Hunedoara, localitatea Căstău, conform însemnărilor, ca şi Octoihul de Bucureşti din 1792. O altă localitate de proveniență, menționată în nota de posesor a preotului Iosif, este Sadu (lângă Cisnădie, județil Sibiu). Cf. Ioana Cristache-Panait. "Circulația cărții româneşti vechi bucureştene în Transilvania", Bucureşti, Ed. Biblioteca Bucureştilor, 1998, p. 114.
* În acest exemplar, Octoihul se sfârşeşte (fără a se încheia, însă) cu: "Slujba la cuvioasă muiare". Lipseşte ultima foaie a volumului, nenumerotată, care cuprindea, pe recto - "Scara slujbelor", iar pe verso o învățătură despre rânduiala slujbelor, urmată de epilogul lui Stoica Iacovici Tipograful. Ultimul rând tipărit este: "întru pomenire veacinică va fi dreptul".
* Legătură în piele pe lemn, cu urme de încuietori metalice. Medalion religios istoriat pe coperta anterioară, aproape indistinct (dar contururile par să indice că este vorba de "Bunavestire"), inițial aurit. Chenar liniar-fitomorf dublat de alt chenar lat, doar fitomorf, imitând ramele icoanelor (cu urme de aurire). Coperta posterioară prezintă un model geometric în câmpul central. Cotorul are 4 nervuri profilate. Şnit colorat cu 5 dungi albastre.
* Conservare: legătură: legătura a fost pătrunsă de cari, iar stratul superficial al pielii este neuniform şi crăpat. Pielea cotorului uzată. Forzațul primei coperți şi fila liberă a forzațului au fost consolidate. Interiorul ambelor coperți este afectat de umezeală. Şnit îmbrunit, ondulat. Recondiționată ; corp: hârtie îngălbenită. Unele file sunt îmbrunite, cu depozite de ceară . P. 271, are, în partea stângă, o lipitură

www.cimec.ro

care obturează textul [f. de titlu r - v (marginea inferioară cu pierderi de text, pe verso), colțurile inferioare ale p.: 1-4, 99, 131-134; p. 236-270 (colțurile și jumătate din pagină). P. 437-445; 456-457: p. 61-64, ale părții a II-a au marginile inferioare și o parte din marginile laterale consolidate.]
* Însemnări: „Ioan Samoilescu Dascăl din Căstău. Această carte iaste a Bisericii Castăului Greco Răsăriteană. Kasztteu in 26/2 856” , alfabet: de tranziție [f. de gardă ant., f. 1r, p. 1, 3, 230]
* Însemnări: „la a 898 au betut piatră grau la Ca. (capul?) Boului de au cos[it] holdele in… [șters] 4 iunie...” , alfabet: de tranziție [f. de gardă ant. r]
* Însemnări: „Ioan Rugătoriul. D(oa)mne Is(us)e H(ristoa)se păzește turma ta povățuiește-o la înpărăția ta Ioan Szamoilesscu” [f. de gardă ant. v]
* Însemnări: „Acaista [sic] carte iaste a Bisericii Gr. R. a Castăului, neunită Kosetau în 3/4 1888 per Ioan Samoilesscu cantor Greco-Răsăritean” [f. de gardă ant. v]
* Însemnări: „Eu popa Iosiv din Căstău dila un diac din Sadu cu 13 florinți l-am cumpărat mie uric” , alfabet: chirilic [f. de gardă ant. v]

Iosif, preot. (Căstău) [menționat pe: f. de gardă ant. v] (cumpărare) [deținător anterior]

Biserica parohială ortodoxă (Căstău) ([jud. Hunedoara]) [menționat pe: f. de gardă ant. r - v, p. 1, 3, 230] [deținător anterior]

Inv. 14971

1741

Liturghier (română). 1741

14 Dumnezeeştile şi Sfintele Liturghii : A celor dintru sfinţi Părinţilor noştri a lui Ioann Zlatoust, a lui Vasilie cel Mare, şi a Prejde[o]s[ă]şteniei. — Bucureşti : în Mănăstirea sfântului Savvei în Bucureşti ; în Tipografia Şcolii Văcăreştilor, de... Popa Stoica Iacovici, 1741. — [4], 246 p. ; 4° (21 cm), 27 R (16 x 11,5 cm)

* Pagină de titlu: Dumnezeeştile şi Sfintele // Liturghii // A celor dintru sfinţi Părinţilor // noştri a lui Ioann Zlatoust, a lui Va- // silie cel Mare, şi a Prejdesşteniei; // Acum într-acestaş chip Tipărite // În zilele prea luminatului Domn, şi // oblăduitoriu a toată Ţara Românească // Ioann Costantin Nicolae Voevod // Cu cheltuiala prea sfinţitului Mitro- // polit, al Chesariei Palestinei // Kir Anania // şi s-au Tipărit în Mănăstirea sfântului // Savvei în Bucureşti, Ce iaste închinată // Ierusalimului // În tipografia Şcolii // Văcăreştilor // La anul dela Hs. 1741 // De cucearnicul // între Preoţi Popa // Stoica Iacovici
* Tipar negru şi roşu, 3 corpuri de literă chirilică. Titlul încadrat într-un chenar dublu, fitomorf; ornament din volute vegetale în partea superioară a chenarului. Pe verso-ul foii de titlu, Stema Ţării Româneşti şi a Moldovei, într-un ancadrament identic cu cel de pe recto şi stihuri închinate "peceţii" domnitorului. Urmează un "Pinax" (tabla de materii), al cărui final este împodobit cu o vinietă fito-antropomorfă. Cartea se deschide cu "Rânduiala Diaconiei", a Patriarhului Filothei, pe p. 1-12, continuă cu rânduielile vecerniei şi utreniei (p. 13-45) iar textul propriu-zis al liturghiilor începe la p. [47] cu titlul: "Rânduiala Sfintei şi Dumnezeieştei liturghii carea iaste aşa în Biserica cea mare şi la s[fe]tagora", luând sfârşit la p. 210. Pe paginile 211-246 se află "Rânduiala Sfintei Priceştanii". Cartea se încheie cu "Altă Rugăciune către prea sfânta Născătoare de

www.cimec.ro

Dumnezeu".
* Volumul excelează în ornamente de mare efect, preluate, majoritatea, din ediţiile anterioare ale Liturghierului: viniete de colontitlu fitomorfe, uneori încadrând un cap de înger, viniete finale cum este cea de la sfârşitul tablei de materii, descrisă mai sus, sau vinieta de la finele primului capitol - un serafim (sau arhanghelul Mihail, după unele interpretări) având în jurul gâtului un şir de mătănii terminat cu o cruce de Malta, anturat de motive vegetale - vinietă decorată secundar, de jur-împrejur, cu alte 6 mici viniete cruciforme, tot din flori stilizate (p. 11); vinietă floral cruciformă la sfârşitul Rânduielii Utreniei, p. 29; frontispicii cu cei trei mari ierarhi ai Bisericii în medalioane formate din volute vegetale (p. 65, p. 119); frontispiciu cu Iisus Hristos binecuvântând, tot într-un medalion vegetal, la p. 13 (la începutul Vecerniei); p. 47. Iniţiale ornate (roşu) şi, mai ales, o serie de gravuri, descrise la ediţia 1729: "Deisis", la p. 46, cu legenda în limba slavonă; cea intitulată "Închipuirea Sfântului Diskos", p. 55; "Sf. Ioann Zlatoust", p. 65, "Sf. Grigorie", p. 178 (semnată IOANICHIE), "Sf. Vasile cel Mare", p. [119] semnată "Dimitrios 1698"; Iisus în potir, la p. 212. La p. 105 este reprezentată masa proscomidiei cu iniţialele "IS HS NI KA", între care sunt imprimate indicaţiile pentru săvârşirea jertfei euharistice.
* Citat în: BRV. - vol. II, 220; BRV. - vol. IV, p. 239; BRV Additamenta, p. 245

Liturghier [Bucureşti] . 1741 [titlu uniform local]
Mavrocordat, Constantin, domn al Ţării Româneşti. patronaj
Anania, mitropolit al Cezareei. patronaj
Stoica Iacovici. tipograf
Mânăstirea "Sfântul Sava". Tipografia (Bucureşti)
Şcoala Văcăreştilor. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [2] f., 246 p.
* Exemplarul a circulat pe teritoriul actualului judeţ Mureş (în comuna Hudac, azi Maioreşti), conform însemnării reproduse mai jos. Foile de gardă ale exemplarului constau în fragmente dintr-un acatistier manuscris în lb. română, cu caractere chirilice mari, caligrafiate, cu negru şi roşu. Primele 2 foi ale manuscrisului provin din acatistul Sf. Arh. Mihail şi Gavril, celelalte foi, de la sfârşit, din alt acatist, închinat Maicii Domnului. La a 2-a f. de gardă, anterioară, o iniţială roşie, M, decorată de copist cu o buclă formată din puncte roşii şi negre.
* Legătură în piele maro-roşcat pe lemn, cu două încuietori metalice intacte. Ornamente presate la rece, pe ambele coperţi şi pe cotor. Coperta anterioară: medalion romboidal cu "Răstignirea" (Iisus pe cruce între Sf. Fecioară şi Sf. Ioan), decorat la fiecare din cele 4 capete cu câte un buchet de flori. Medalionul este plasat într-un chenar cu 8 compartimente: compartimentele centrale, de sus şi de jos, prezintă câte 3 rozete în mijloc şi ornamentaţie vegetală în interiorul marginilor, model care se regăseşte şi în registrele laterale, ale ancadramentului. Compartimentele mici, din colţurile acestuia, sunt marcate de câte un buchet alcătuit numai din caliciile florilor. Dimensiunile chenarului: 18,2 x 12,5 cm. Coperta posterioară: cruce floral în câmpul central şi acelaşi chenar ca pe prima copertă. Cotor cu 4 nervuri profilate, cu mici fleuroane între nervuri. Şnit stropit cu roşu.
* Conservare: legătură: foarte bine conservată. ; corp: exemplar complet, restaurat; depozite de ceară în cuprinsul volumului, foi îngălbenite (p. 108-111); text completat de mână: p. 52, 110.
* Însemnări: „Aciastă sfântă şi dumnezeiască leturghie o am vândut eu Bucur

www.cimec.ro

jupânului Iacob precup[eț] din Hudac direpț 13 horgoşi şi un pitac" , alfabet: chirilic [marg. sup. a p. 113-118 (în ordinea descrescătoare a paginilor)]
* Însemnări: „Aciastă … [foaie ruptă] este dată la sfânta [biserică] a Hudacului ca să fie mie şi soții mele precup(eața) Marie Ion Moisi Gligoriia să fiia pom(a)n(ă) au dat. Iară cine s-ar ispiti să o fure să fie anathima" , alfabet: chirilic [marg. sup. a p. 103-111 (în ordinea descrescătoare a paginilor)]
* Însemnări: despre: [un pomelnic (cu creionul)], alfabet: latin extins [p.110]

Bucur. ([Hudac, jud. Mureş, sec. al XVIII-lea]) [menționat pe: p. 113-118] [deținător anterior]

Iacob [precupeț] . (Hudac, jud. Mureş, sec. al XVIII-lea) [menționat pe: p. 113-118] (cumpărare) [deținător anterior]

Biserica parohială ortodoxă (Hudac (Maioreşti)) (jud. Mureş). (1701-) [menționat pe: p. 211-213] (donație) [deținător anterior]

Inv. 10793

1743

Penticostar (română). 1743

15 Pentikostarion : Ce are întru sine Slujba ce i să cuvine. — Acum întâi s-au tălmăcit pe limba rumânească, şi s-au tipărit. — Bucureşti : Stoica Iacovici Tip[ograful] [şi Radu Iacovici, vtori logofăt, tipograful], 1743. — [2], 224 f. ; 2° (32 cm), 40 R (25 x 16 cm)

* Pagină de titlu: Pentikostarion // Ce are întru sine Slujba cei să cuvine. // Care acum întâi s-au tălmăcit pe Limba Ru- // mânească, şi s-au Tipărit. // În zilele prea Înălțatului Domn Io // Mihai Racoviță Voevod // Cu Blagosloveniia, şi cu cheltuiala prea // sfințitului Mitropolit a toată // Ungrovlahia, Kir: // Neofit dela Crit // În Oraş în Bucureşti, La Leat 7251. // De cucearnicul între Preoți, Popa // Stoica, Iacovici Tip.
* Colofonul: Tipăritu-s-au în anul de la spăseniia lumii 1743. De Cucernicul între Preoți, Popa Stoica Iacovici. Cu Cel din preună ostenitoriu Şi Frate Radul v[tori] logothet, Iacovici, Tipog[raful]
* Epilogul: "Slavă, Cinste, şi Închinăciune: Celui în Troiță Unuia D[u]mnezeu, Care ne-au ajutat după început de am ajuns şi sfârşitul. Iară cei ce vă veți întâmp[l]a a citi bucurați-vă în D[o]mnul, şi vă rugați pentru noi, şi ce greşale veți afla, veri în cuvinte veri slove, îndreptați cu d[u]hul blândeților, nepuindu-ne în ponos, în slove pentru lunecarea şi neputința trecerii ochilor, iară în cuvinte pentru tâlmăcirea cea de pre limba Ellinească, pre cea Rumânească pe câte s-au putut apropiia cuvântul întru înțeles; că precum iaste cu neputință omului a nu păcătui, aşa şi tipografului a nu greşi" [urmează impressum-ul şi "A tratajilor rânduită urmare"]
* Tipărit cu negru şi roşu, pe hârtie filigranată. Text pe 2 coloane, 3 corpuri de literă chirilică. Ca particularitate, slujbe întregi din acest Penticostar sunt tipărite numai cu roşu. Titlul este încadrat în stilul tipăriturilor anterioare, scoase de Stoica Iacovici de sub teascurile Mitropoliei. Foaia de titlu este reluată în Triodul din 1746 şi Antologhionul din 1777 (ap. Ana Andreescu, op. cit., loc. cit. infra). Pe verso-ul foii de titlu - pecetea domnitorului Racoviță (9,5 x 10 cm.) şi 12 stihuri asupra peceții, urmată de o prefață a Mitropolitului Ungrovlahiei, Neofit, adresată cititorilor. Volumul cuprinde o serie de gravuri, din care unele, conform uzanței, provin din tipărituri mai vechi şi poartă semnătura lui "Ioanichii B.": un frontispiciu cu titlul "Voskresenie Hvo", de 10,5 x 15 cm., la f. 1r, având un cadru din flori stilizate, pe 3 laturi, calchiat din

www.cimec.ro

Apostolul de Buzău din 1702 (apud BRV). Miniatură la f. 47v, înfățișându-le pe cele 3 mironosițe în fața mormântului deschis, la dreapta textului (f. 1r); la stânga, în registrul superior, Iisus Hristos şi Maica Domnului, semiîncadrați de două benzi florale stilizate dispuse în oglindă (10,5 x 14 cm.). La 71r, frontispiciu semiîncadrat reprezentând un înger ținând crucea şi steagul şi un personaj în fața unei ape curgătoare (probabil - Sf. Ioan Botezătorul); în fundal: cetatea Ierusalimului. Dim.: 10,5 x 14,5 cm. În josul foii, o miniatură cu vindecarea paraliticului (cu legenda în slavonă). La f. 97r, o gravură a lui Ioanichie, înfățișându-i pe Iisus şi pe femeia samariteancă. La f. 120r - vindecarea orbului din naştere 10,5 x 13,6 cm.). Deasupra titlului "Vecerniei celei mari" - un frontispiciu cu "Înălțarea Domnului", în semicadru, de 10 x 14,3 cm., cu numele gravorului pe latura inferioară: N I C O L A E I O A (N), la f. 144v. O gravură, tot semiîncadrată, cu Pogorârea Sf. Duh având în registrul inferior imaginea lui Dumnezeu-tatăl care susține întreaga lume creată, cu titlul "Kosmos", de 10,7 x 13,5 cm., la f. 185v. La f. [203]v, numerotată greşit, 183, o gravură cu Judecata de apoi, nesemnată, nedatată, măsurând 12 x 14,3 cm. Frontispicii "clasice", preluate din Evanghelia de la Snagov, din 1697, ap. Ana Andreescu, cu motive antropo-fitomorfe: frontispiciu cu Emanuel, anturat de 2 flori de floarea soarelui (preluat din ornamentica ivireană), cu tulpini şi frunze răsfrânte, depăşind cadrul, la f. 28r, 118v; frontispiciu cu "Deisis" pe fond plin, fitomorf - f. 46r, 143v. "Deisis" cu medalioane formate din tulpini de bujori; Iisus Hristos, în veşminte de arhiereu, figurat în interiorul unei flori de mac şi înconjurat de numeroase alte motive florale - f. 70r, 156r. Iisus Hristos în medalion cruciform anturat de bogate motive vegetale, pe 3 laturi, la f. 95v. Frontispiciu de capitol din palmete (frunze de acant) în arabesc, la f. 96v. Frontispicii, passim, din alte foliaje în arabesc, executate în câmp liber, stil lambrechin. Inițialele ornate sunt de mărimi diferite şi se compun din inițiale albe pe fond roşu, înflorate, încadrate, de 2,3 x 1,8 cm.; roşii, pe fond alb ("A"), în cadre fitomorfe stilizate, de 2,4 x 2,6 cm., inițiale roşii pe fond alb, de 3 x 2,5 cm., zoomorfe (cu iepuri), de 2,5 x 2 cm. Inițiale "Î(n)", de regulă, încadrate de 2 şiruri de flori stilizate, 3 x 2,7 cm. şi roşu pe alb, cu înfloriturі, triplu încadrate, de 3,5 x 3,1 cm. Inițiale dublu încadrate: "A"-uri de 3,2 x 2,5 cm. (alb pe roşu) şi "D"-uri de 2,3 x 3,2 cm., filigranate. Vinietele sunt atât ornamente ce însoțesc colontitlurile, cât şi viniete de final de 3 tipuri: renumita vinietă cu inițialele M. E., la f. 27v, 45v, 143r, 223v (i.e. 219v), vinieta cruciformă din grupuscule de flori stilizate, dispuse în oglindă, f. 69v, serafim cu cruce de Malta, f. 95r, [204]v, vinieta cul- de-lampe din frunze negre şi tije subțiri împletite (f. 185r), alte viniete cu împletituri la f. [2]v, 118r, 144r, 184r. ; F. 2 de la începutul lucrării este nepaginată (recto-verso). Greşeli de numerotare: 181 pentru 184, 180 pentru 200, 205 pentru 201, 182 pentru 202, 183 pentru 203, 184 pentru 204, 209 pentru 205, cu greşeli până la sfârşit.

* Citat în: BRV. - vol. II, 232

* Citat în: Ana Andreescu-- Cartea românească în veacul al XVIII-lea : repertoriul ilustrațiilor. — Bucureşti : Ed. Vremea XXI, 2004, p. 18, 25

Penticostar [Bucureşti] . 1743 [titlu uniform local]
Racoviță, Mihai, domn al Țării Româneşti. patronaj
Stoica Iacovici. tipograf
Radu Iacovici, vtori logofăt [fratele lui Stoica] . tipograf
Neofit Cretanul, mitropolit al Țării Româneşti. patronaj ; editor comercial
Mitropolia Țării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [3], 223 (i.e. 219) f., [1] p.

* Exemplarul a circulat în parohia ortodoxă a comunei Stremț, județul Alba.

www.cimec.ro

* Legătură în piele pe lemn, cu impresiuni la cald. Pe coperta anterioară se mai poate distinge un medalion aurit cu "Răstignirea", cu contur secundar din rozete; în colțurile ramei centrale, sunt figurați cei 4 evanghelişti. Între ei - o serie de fiare fitomorfe imprimate asimetric. Chenar marginal lat, fitomorf. Urme de aurire. Cotor cu 4 nervuri profilate. Şnit de culoarea şofranului, mai accentuat la capul superior al volumului (1788)
* Conservare: legătură: învelitoarea originală a coperților este fragmentară. Numeroase găuri de zbor în stratul recent, al învelitorii. Forzațuri noi, consolidate. Recondiționată ; corp: destul de prost conservat. Patină vulgară, cearcăne de apă, pigmentație fungică; file rupte în partea de jos şi la muchie, file reparate şi consolidate. Hârtie îngălbenită, pe alocuri îmbrunită. File cu marginea inferioară franjurată. Depozite de ceară, urme de cari. Exemplar complet, ca număr de file, dar cu lacune în text (primele 9 foi numerotate, f. 14-15, 33, 70, 71, 82, 83, 178, 179, ultimele 3 foi). Intervenții de consolidare: primele 2 foi nenumerotate, remarginație inferioară: f. 53-58, f. 59 - colțul inferior, idem f. 60; filele de gardă. Foi rupte, jos: 131, 151, 152, necesită intervenție. Idem f. 192. Fila 70 ruptă pe mijloc, vertical, deasupra frontispiciului. Caietele 1-6 îmbrunite, afectate de umezeală, pătate. F. 118-119 desprinse din cusătură. Idem f. 158-159. Foile "209"-"220" prezintă o pată roşie în partea stângă, datorată migrării cernelii tipografice. Atac masiv de insecte în zona cotorului interior, foile 212-216.
* Însemnări: „Această carte iaste a sfintii mănăstiri Stremți” , alfabet: chirilic [f. de gardă 1 r]
* Însemnări: „Această carte este a sfintii biserici [din Stremț, probabil, însemnarea a fost afectată de umezeală]” , alfabet: chirilic [f. de gardă ant. r]
* Însemnări: „Aicea am scris eu Tot Nicolae din Stremți Popa Tot paroh local 844” , alfabet: latin extins [f. de gardă ant. r]
* Însemnări: „Aicea am scris eu Tibrean Niculae” , alfabet: latin extins [f. 20v, lateral]
* Însemnări: „Scris-am eu mintean Ion Pop din Stremți în luna... [îns. se opreşte aici]” , alfabet: latin extins [f. 46v, lateral]
* Însemnări: „Nikulaie Kristia din Stremți [cu creionul]” , alfabet: latin extins [f. 95r]
* Însemnări: „Măreşte suflete al meu pre prea sfântul Duh cel ce din Tatăl purcede” , alfabet: latin extins [f. 191r]
* Însemnări: „măreşte suflete al meu pre cel în trei fețe D[umne]zeire una” , alfabet: de tranziție [f. 191v, lateral]
* Însemnări: „pro memoria scripsi Ioanu Popescu parochulu 1880” , alfabet: latin extins [f. 219r]
* Însemnări: „Această carte (s-)au legat la Înălțarea lui Hs în anul 1788 [cu creionul]” , alfabet: chirilic [f. 219v]
* Însemnări: „Această sfântă şi dumnezeiască carte ce să chiamă Penticostar iaste a sfintii biserici Stremți cumpărată cu bani bisericii şi cine o va fura în iad va întra şi tare va striga a drace că ace slăbiți-mă că ce-am făcut n-oi mai face şi am scris eu Florea Toader din Stremți” , alfabet: chirilic [f. 219v]
* Ex libris: D.D. [cu tuş negru] [f. 219v]
* Însemnări: „Această carte au legat la Înălțarea lui H[risto]s în anul 1788 [cu creionul]” , alfabet: chirilic [f. 219v]
* Însemnări: „Scris-am eu Dumitru fiind şi eu diac în 1788 luna lui iulie în 8 zile” , alfabet: chirilic [f. 219v]
* Însemnări: „Pop Szimion din Sztremcsu am cumpărat o carte cu ani... [şters]” , alfabet: chirilic [f. 219v]

www.cimec.ro

Biserica parohială ortodoxă (Stremț) (jud. Alba). (ante şi post 1788) [menționat pe: f. de gardă ant. r, f. 219v] [deținător anterior]
Inv. 14.969

1745

Cantemir, Dimitrie, domn al Moldovei

16 Geschichte des Osmanischen Reichs : nach seinem Anwachse und Abnehmen / beschrieben von Dimitrie Cantemir. [Das Leben Demetrie Kantemirs, Fürsten von Moldau] / [Antioh Cantemir]. — Aus dem Englischen übersetzet . — Hamburg : bey Christian Herold, [gedrukt mit Piscators Schriften], 1745. — 64, 852 p. : 27 ilustr. ; 4° (27 cm), 33-38 R (20 x 14 cm)

* Pagină de titlu: Geschichte // des // Osmanischen Reichs // nach seinem // Anwachse und Abnehmen, // beschrieben von // Demetrie Kantemir, // ehemaligem Fürsten in Moldau. // Nebst den Bildern der Tüerkischen Kaiser, // die urspruenglich // von den Gemälden in dem Serai durch des Sultans Hofmaler // sind abgenommen worden. // Aus dem Englischen Übersetzet. // Hamburg, bey Christian Herold, 1745
* Colofonul: Hamburg, gedrukt mit Piscators Schriften
* Pagină de titlu ascuns: Das Leben Demetrie Kantemirs, Fürsten von Moldau
* Lucrare elaborată la cererea Academiei berlineze. Titlul orig.: "Historia incrementorum atque decrementorum Aulae Othomanicae".
* Conform informației din titlu şi conform referințelor științifice asupra operei cantemiriene, ediția germană reprezintă traducerea versiunii englezeşti a "Istoriei Imperiului Otoman", apărută la Londra, editor: N. Tindal, între anii 1734-1735. Traducătorul şi editorul versiunii germane este Johann Lorenz Schmidt (cu pseudonimul Schröter sau Schröder). Ediția lui Schmidt ar fi fost supravizată de orientalistul rus Meminsky, apud Nicolae Iorga citat de Dan Râpă-Buicliu în "BRV Additamenta", p. 249 şi "Studia bibliologica", p. 116. Acesta din urmă propune includerea în postul bibliografic, a biografiei lui Dimitrie Cantemir scrisă de fiul său, Antioh - prezentă în volumul de față şi inclusă anterior în ediția franțuzească a "Istoriei Imperiului Otoman", din 1743.
* Descriere în detaliu, cu completări la descrierea din BRV: tipar negru şi roşu pe pagina de titlu, numai negru în text, 4 corpuri de literă gotică. Colontitluri, note de subsol, reclame, rezumatele capitolelor în manşetă. Pagină de titlu fals. Hârtie filigranată, cu pontuzouri. Numerotația începe cu pagina 11. În volum au fost introduse 22 de planşe (nesemnate) cu portrete ale sultanilor executate în chalcogravură (nu în litogravură, aşa cum s-a afirmat, fiindcă tehnica litogravurii ia naştere abia la sfârşitul secolului al XVIII-lea), după originalele desenate de Dimitrie Cantemir. Modelul utilizat de Cantemir a fost identificat în suita de portrete realizate de Levni Abducelil Celebi, poet şi pictor oficial al Saraiului (n. 1680 - m. 1732), care a influențat considerabil, arta otomană a portretisticii. A. Veress afirmă, despre portretele sultanilor (BRU, p. 211): "[...] nu avem nicăieri altele atât de originale şi făcute în stil turcesc, prin care ele diferă cu totul de obişnuitele portete ale sultanilor, apărute prin publicațiuni apusene".
* Grafica ediției germane se caracterizează, în ce priveşte repertoriul însoțitor al textului, prin inițiale istoriate şi ornate, frontispicii, viniete. Două gravuri în metal - un portret al autorului cărții, realizat, apud Dan Râpă-Buicliu, de gravorul francez François Morellon La Cave, în 1735, în tehnica gravurii cu dăltița (cf. exemplarul original din

www.cimec.ro

colecția de stampe a BAR, cota G. 825) - şi un frontispiciu cu temă alegorică deschid seria ilustrațiilor. Este prezent şi planul Constantinopolei, în care este inclusă schița palatului principelui. Referitor la portretul amintit, al lui Fritzsch, executat în mezzo-tinto, comparația cu gravura anonimă reprodusă în ediția lui Tindal, din 1734 - primul portret postum, al lui Dimitrie Cantemir -, dezvăluie mari similitudini care exclud ca model, portretul realizat de gravorul francez; deşi prezintă aceleaşi elemente compoziționale, acesta înfățişează un personaj cu trăsături mult mai mature, chiar cu o expresie diferită. Este mai degrabă vorba de o calchiere, în cele mai mici detalii tehnice şi expresive, a portretului realizat la Londra, reprodus ulterior în ediția 1756 şi atribuit, fără temei ştiințific, lui James McArdell. Portret care, la rândul său, redă cu fidelitate figura principelui moldovean aşa cum a fost ea imortalizată la Skt. Petersburg, în anii 1719-1721, într-o pictură în ulei adusă la Londra de Antioh Cantemir. Argumentația noastră are drept fundament planşele gravurilor în discuție, redate în studiul lui Valerian L. Ciofu: "Iconografia lui Dimitrie Cantemir în artele secolelor XVIII-XIX", publ. în "Muzeul de istorie a Moldovei. Cercetări istorice, s.n., IX-X, 1978-1979", p. 327-348) * Volumul debutează cu o vinietă de frontispiciu înfățişând un personaj cu turban şi şalvari, aşezat pe pământ, citind dintr-o carte. Mâna stângă a personajului se sprijină pe un fragment de ruină. În spate, o cămilă iar în fundal, poarta exterioară şi zidurile Constantinopolei, minarete, moschei. Dedesubtul gravurii stă scris: "C. A. Wagner delin[eavit] G. D. Heuman sculps[it]". Verso-ul foii de titlu este alb, idem recto-ul foii următoare. Pe f. [2]v se află întreaga titulatură a Împărătesei Maria Tereza, cu denumirile teritoriilor stăpânite. Pe frontispiciul p. [1], apoteoza Mariei Tereza. Gravura este semnată: "C. A. Wagner delin. Hamburgi. Sculps. G. D. Heuman Chalcogr. Reg. In Acad. Georgia Augusta". Sub gravură, legenda: "Allerdurchlauchtiggsten, Grossmächtigsten Fürstin und Frau, Frau Maria Theresia, Römischen Kaiserinn, Königinn in Ungarn, Boeheim, Dalmatien, Croatien und Sclavonien, Erzherzoginn zu Österreich,… Meiner allergnädigsten Kaiserinn, Köeniginn und Frau" (titulatura continuă pe pagina [2] imprimată pe trei sferturi din pagină, în registrul inferior). Urmează, pe p. [3]-[8], o scrisoare de dedicație adresată împărătesei. Titlul şi textul propriu-zis încep, fiecare, cu câte o inițială istoriată, de 6 x 5 cm. Prima inițială, "A" prezintă, alegoric, naşterea Mariei Tereza, iar cea de-a doua inițială, care deschide textul, înfățişează două personaje masculine aparținând înaltei nobilimi (costume cu fireturi, căciuli de samur, hlamide, săbii) sărbătorind acest eveniment prin gesturi exuberante. Pagina [9] este albă. Pagina [10] cuprinde portretul lui Dimitrie Cantemir şi stema familiei susținută de 2 lei afrontați, timbrată de o coroană. Gravura măsoară 17,3 x 14,1 cm., este semnată şi datată: "C. Fritsch Sc. 1745". Legenda: "Demetrie Kantemir, des h. Russis. Reichs und in Moldau Fürst, bey dem russ. Kaiser Peter dem Grossen des hohes Senats Mitglied und geheimer Rath." P. 11-28 cuprind capitolul "Vorrede des deutschen Überseszers" (prefața traducătorului german). Inițială ornată, "W". Litera este încadrată într-un ornament reprezentând un interior. Deasupra literei este desenată o carte deschisă; sub literă, în prim-plan, se află un vas (călimară) şi o pană de scris, iar de-o parte şi de alta - două sfeşnice înalte. Peretele din fundal este acoperit cu o tapiserie. Paginile 29-60 cuprind un alt capitol introductiv, intitulat "Vorrede des Verfassers" (prefața autorului). Şi această secțiune începe cu o inițială, "B", "îmbrăcată" într-o haină de blană. Paginile 61-64 cuprind două tabele. Primul poartă titlul: "Vergleichung aller Jahre der Hidschret, die in diesem Werke vorkommen, mit den Jahren Christi" (tabel de corespondență între anii erei mahomedane şi anii erei creştine), iar cel de-al doilea, "Tafel zur Vergleichung der tuerkischen Münze mit der sächsischen" (tabel de corespondență între monedele turceşti şi cele saxone). Urmează textul lucrării cantemiriene, cu paginație separată (începând cu pagina 5), care se deschide cu propria foaie de titlu. Titlul detaliat este: "Der Osmanischen Geschichte

www.cimec.ro

erster Theil, dert den Anwachs des osmanischen Reiches in sich fasset, von der Regierung Osmans, des Stifters desselben, bis auf die Regierung Muhämmeds des IIII, das ist, von dem Jahre 1300, bis auf die Belagerung von Wien, im Jahre 1683". Verso-ul acestei foi este alb. Planşele metalografice (numerotate, în original) preced capitolele dedicate perioadelor istorice ale sultanilor reprezentaţi şi, cu un uşor decalaj imagine-text, ale urmaşilor acestora la tron, după cum urmează: planşa cu portretul sultanului Osman I ("Stifter des osmanischen Reiches im Jahre 1300"), între p. 2-3 ale lucrării propriu-zise; dim.: 16,5 x 11 cm. Titlul de intrare în materie, pe p. 3: "Geschichte von dem Anwachse des osmanischen oder oliosmanischen Reiches, in drehen Büchern verfasset". Frontispiciu încadrat într-o ramă ornamentală (arme în centrul fiecărei laturi, motive fitomorfe în colţuri) reprezentând o tabără militară. Gravura este semnată "Martin Tyroff Fec[it] Zum ersten Theil". Iniţială istoriată cu doi nobili, dim.: 4,5 x 4,5 cm. A doua planşă - "Orchan Osmans Sohn Zwenter Kaiser der Türken im Jahre 1326", în faţa textului de la p. 13, despre domnia sultanului Osman. Iniţială ornată: litera este flancată de două fântâni arteziene şi surmontată de două săbii încrucişate (4 x 4 cm.). Înainte de p. 33, unde începe domnia lui Orchan, planşa nr. 3 cu portretul lui Műrad I, "Orchans Sohn, dritter Kaiser der Türken im Jahre 1360". Iniţială ornată fitomorf (litera este flancată de doi arbori de măslin, pe trunchiurile cărora sunt înfăşurate corzi de viţă-de-vie cu ciorchini). P. 46 este albă. La p. 47 debutează domnia lui Műrad I, cu o iniţială ornată fito-ornitomorf. Planşa nr. 4 - "Baiezid I. Murads Sohn, vierter Kaiser der Türken im Jahre 1360" precede textul despre domnia acestuia, la p. 65. La p. 82: "Zwichenreich unter Süleiman Tschelebi, Iildirim Bajezids Sohne". Iniţială ornată ca în capitolul precedent. La p. 91: "Zwischenreich unter Musa Tschelebi, des Sultan Bajezids Sohne". Iniţială cu fântâni arteziene (havuzuri) şi arme. Planşa nr. 5 în faţa p. 99 - "Műhämmed I. Bayezids Sohn, fünfter Kaiser der Türken im Jahre 1413". Capitolul tratează despre domnia acestuia sultan. Iniţială plasată în centrul unui arbust surmontat de o tipsie. Planşa nr. 6 - "Műrad II. Műhämmeds Sohn, sechster Kaiser der Türken im Jahre 1422". Pagina succesivă, 111, cuprinde capitolul dedicat domniei acestuia. Iniţială fito-ornitomorfă. Planşa nr. 7, înaintea p. 139 - "Műhämmed II, mit dem Zunamen Fatih, Nurads Sohn, siebenter Kaiser der Türken im Jahre 1451". Iniţială plasată într-un cartuş arhitectural, timbrat de coroană; dedesubt, o lebădă cu aripile desfăcute. Cartuşul este încadrat de un baldachin. Planşa nr. 8, înaintea p. 171 - ""Bajezid II, achter Kaiser der Türken im Jahre 1481". Iniţială ornată (măslini şi viţă-de-vie). Planşa nr. 9, înaintea p. 213 - "Selim I, neünter Kaiser der Türken im Jahre 1512". Iniţială pe fond ornamental reprezentând un covor de rugăciune pe jumătate rulat; deasupra literei, un turban. Planşa nr. 11, înaintea p. 261, cu portretul lui Suleiman I, "dehenter Kaiser der Türken im Jahre 1520". Iniţială ornată, la începutul capitolului dedicat acestui sultan, cu motive antropo-zoomorfe: litera este flancată de două personaje, bărbat şi femeie; deasupra literei, o pisică. Planşa nr. 12, înaintea p. 329, "Selim II, eilster Kaiser der Türken im Jahre 1566". Iniţială ornată fitomorf şi covor de rugăciune, rulat, deasupra literei. Planşa nr. 13 - "Műrad III, zwölfter Kaiser der Türken im Jahre 1575", în faţa textului de la p. 345. Iniţială ornată cu elemente arhitecturale islamice - 2 minarete de-o parte şi de alta a literei, moschee în fundal; un rulou cu o inscripţie în partea superioară a compoziţiei. Planşa nr. 14, "Mehmed I, vierzehenter Kaiser der Türken im Jahre 1603", în faţa textului de la p. 357. Iniţială ornată, cu covor şi turban (cf. p. 213). Între p. 362-363 sunt inserate 2 planşe, 15 şi 16, cu portretele lui "Műstafa I, fuenfzehenter Kaiser der Türken im Jahre 1618" şi "Osman II, sechszehenter Kaiser der Türken im Jahre 1618". Iniţială ornată, la p. 363, care deschide istoria domniei acestor sultani. Litera este plasată în vârful unui arbore împodobit. Deasupra literei - o cutie deschisă cu piese de şah. Planşa nr. 17 se află înaintea p. 367 şi îl înfăţişează pe "Műrad III, siebenzehenter Kaiser der Türken im Jahre 1622". Iniţiala este antropo-zoomorfă, ca la p. 261. Planşa nr. 18, cu

www.cimec.ro

"Ibrahim, achtzehenter Kaiser der Türken im Jahre 1639", precede textul de la p. 381, la începutul căruia se află inițiala cu motive arhitecturale. Planşa nr. 19 - "Műhämmed IIII, neűnzehenter Kaiser der Türken im Jahre 1649", înaintea p. 387. Inițială cu covor de rugăciune, ca la p. 329. Planşele se continuă în partea a II-a a lucrării. La sfârşitul primei părți se află o vinietă în ramă ovală formată din două ramuri înfrunzite, semnată "M. Tyroff fec[it] zum I. Theil". Subiectul vinietei îl reprezintă un sultan şi suita sa. Pe pagina următoare se află titlul celei de-a doua părți: "Der osmanischen Geschichte zwenter Theil, oder die Geschichte von dem Abnehmen des osmanischen Reiches, von der Regierung Muhaemmends des IIII bis auf die Regierung Ahmeds des III, welche Geschichte der Verfasser selbst belebet hat". Această secțiune se deschide, la p. 411, cu un tablou al lui Martin Tyroff pe frontispiciu, de 7 x 13,5 cm., înfățişând scene dintr-o tabără otomană; rama tabloului este formată din snopuri legate cu panglici. Aceeaşi semnătură. Inițială istoriată ilustrând (simbolic) debutul unei perioade paşnice, de stabilitate politică Dim.: 4,5 x 4 cm. Planşa nr. 20 îl reprezintă pe Suleiman II, "Osmanischer Kaiser der Türken im Jahre 1687"; istoria acestei domnii, începe pe p. 563; inițiala înfățişează două personaje - cel din stânga serveşte ceaiul, aşezat turceşte, cel din dreapta stă în picioare şi ține în mâna stângă ceainicul. Deasupra capetelor celor două personaje este reprezentată o măsuță cu cești. Planşa nr. 21: "Mehmed II, ein űndzwanzigster Kaiser der Türken im Jahre 1691" precede textul dedicat acestei domnii, pe p. 617. Inițială cu stog de fân şi doi arbori. Pagina 652, care succede ultimei pagini a capitolului, este albă. În fața textului de la p. 653 se află cea de a 22-a planşă, "Műstäfa II, zweiűndzwanzigster Kaiser der Türken im Jahre 1695". Inițială cu pom împodobit şi joc de şah, la debutul istoriei acestei domnii. La p. 741 începe, neprecedată de nici-o planşă, "Geschichte der Regierung Mehmeds des III, Muhämmeds des IIII Sohnes, dren und zwanzigsten Kaisers der Tuerken". Inițială ornată cu o corabie de luptă şi două steaguri otomane în partea superioară, desupra literei. Cu acest capitol se termină lucrarea, la p. 770. Vinietă gravată, a lui M. Tyroff, încadrată de ghirlande cu panglici. Tema: primirea unei solii apusene în cortul unui demnitar turc. Dimensiuni: 7,5 x 13,5 cm. Urmează o planşă intercalată între p. 770 şi 771, "Grundisz von Constantinopel", de 34 x 42 cm, executat ("gestochen") de "I. Haas Hamb". În partea dreaptă, registrul inferior, sub forma unei stampe desfăşurate (8,5 x 10 cm.), este reprezentat palatul principelui moldav - "Palast der Fürsten Demetrie Kantemirs". Acest plan al "Țarigradului" a fost realizat de Dimitrie Cantemir şi gravat de Alexei Zubov, fiind reprodus mai întâi de N. Tindal, în 1734/35, după ediția rusească a hărții, din 1720, apărută la Skt. Petersburg ("Plan Konstantinopolja ili Carigrada"). Inițial, măsura 59,5 x 82,5 cm. Legenda originală nu a fost reprodusă. Ultima parte a ediției germane cuprinde lista cu numele sultanilor ale căror domnii au fost tratate în acest volum, cu titlul: "Berzeichniss der türkishen Kaiser, deren Regierung in diesem Werke beschrieben wird", pe p. 771, un index al numelor şi expresiilor de origine străină în varianta lor turcească - "Berzeichniss der in diesem Werke vorkommenden ausländischen Wörter und Stellen", p. 772-789, apoi un glosar cu titlul "Register", p. 790-840, şi biografia domnitorului Cantemir scrisă de fiul său Antioh - "Das Leben Demetrie Kantemirs, Fürsten von Moldau", p. 841-852, care debutează cu o inițială ornată, "D", reprezentând însemnul simbolic al familiei Cantemir (cu excepția blazonului) - doi lei afrontați susținând o coroană. La sfârşitul biografiei, sub note, colofonul, redat mai sus. Cartea se încheie cu o corrigenda ("Druckfehler und Berbesserungen") pe recto-ul filei ultime, nepaginate

* 1876-1878 : Ed. Bucureşti, Ediținea Societății Academice Române, bazată pe traducerea lui I. Hodosiu (2 vol.), din seria "Operele principelui Dimitrie Cantemir, Vol. III-IV"
* 1999 : Ed. Bucureşti, Roza vânturilor

www.cimec.ro

* 2005 : Ed. critică, Oradea şi Timişoara, Amarcord, trad. din latină şi note Dan Sluşanschi, pref. de Virgil Cândea. Titlul: "Incrementorum et decrementorum Aulae Othomanicae sive Aliothomanicae Historiae a prima gentis origine ad nostra usque tempora deductae libri tres "
* Publicări ulterioare: Istoria Imperiului Otoman / pref., studiu introductiv de Virgil Cândea; text ales, note, variante şi traducere de Dan Sluşanschi. — În : Manuscriptum (1985), . — Nr. 2. — p. 17-42; Manuscriptum (1986). — Nr. 2. — p. 33-58.
* Citat în: BRV. - vol. II, 238; BRV Additamenta, p. 249-251
* Citat în: BRU. - vol. II, 405, p. 211
* Citat în: Dan Râpă-Buicliu-- Cartea românească veche : Studia Bibliologica. — Galaţi : Editura Alma Galaţi, 2000, p. 116; 122
* Citat în: G. Mihăilă-- Scriitori şi filologi români (Secolele XVI-XX). — Bucureşti : Editura Academiei, 2005, p. 33-60 [despre ediţia facsimilată a ms. original în lb. latină]

Istoria creşterii şi descreşterii Imperiului Otoman (germană). 1745 [titlu uniform]
Cantemir, Antioh. autor al materialului însoţitor ; biograf
Herold, Christian. tipograf
Schmidt, Johann Lorenz. traducător ; editor
Wagner, C. A. gravor
Heuman, Georg Daniel. gravor
Fritzsch, Christian. desenator
Haab, I. desenator
Tipografia lui Johann Georg Piscator (Hamburg)

Exemplare:

a. . — [5] f., 64 p., 852 p., [1] f.
* Preţiosul exemplar al acestei ediţii germane a "Creşterii şi descreşterii imperiului otoman" s-a aflat în posesia familiei Ballagi (Bloch), din Budapesta, aşa cum o atestă ex libris-urile celor doi membri marcanţi ai acesteia: Ballagi Mór şi unul din cei doi fii - Ballagi Aladár. Conform “Magyar Életrajzi lexikon 1000–1990" (Főszerkesztő: Kenyeres Ágnes. 2 kötet Budapest: Akadémiai Kiadó, 1967-1969. Harmadik kiegészítő kötet A-Z, 1981), Ballagi Mór (Inócz, 18 mart. 1815. – Bp., 1 sept. 1891) a fost teolog, lingvist, lexicograf, membru al Academiei de Ştiinţă Maghiare. A scris: "Magyar példabeszédek" (o antologie de proverbe şi zicători maghiare) (közmondások, szójárások gyűjteménye, I-II., Szarvas, 1850); "A magyar nyelv teljes szótára" (I–II., Pest, 1866-73) [Dicţionarul complet al limbii maghiare]; "Brassai és a nyelvújítás" (Bp., 1876) [Brassai şi înnoirea limbii]; "Nyelvünk újabb fejlődése" (Bp., 1881) [O nouă dezvoltare a limbii noastre] etc. Este cunoscut şi pentru simpatiile sale filosemite, pentru suportul acordat intelectualilor diasporei evreieşti din Ungaria (ap. Kinga Frojimovics, Géza Komoróczy, Viktoria Pusztai (etc.):"Jewish Budapest: Monuments, Rites, History", Bp., Central European University Press, 1999, p. 90-91, n.n.). Fiul său, Ballagi Aladár (Kecskemét, 24 oct. 1853 – Budapest, 21 iun. 1928), fratele lui Géza, a fost istoric, membru al Academiei de Ştiinţă Maghiare (membru corespondent în 1884, apoi, din 1904, membru titular). Şi-a făcut studiile la universităţile din Pesta şi Heidelberg. În 1875 a obţinut diploma în filosofie la Universitatea de Ştiinţe din Budapesta. De orientare naţionalist-conservatoare, a fost preocupat de istoria universală modernă, de istoria culturii maghiare şi de lingvistică. A luat parte la polemica din presă asupra lucrării lui Szekfű Gyula, intitulată "A száműzött Rákóczi", apărută în 1913 (a se vedea Andrew L. Simon,

www.cimec.ro

"Made in Hungary: Hungarian Contributions to Universal Culture", Simon Publications LLC, 1999, n.n.). Dintre lucrările sale, amintim: "A magyar nyomdászat történelmi fejlődése 1472-1877" (Budapest, 1878) [Dezvoltarea istorică a tiparului maghiar 1472–1877] şi "A magyarság Moldvában. Földrajzi Közlemények XVI (Budapest, 1889)" [Maghiarimea în Moldova].
* Pe foile [3]r - [5]v, ale acestui exemplar, sunt 4 pagini dintr-un text care se repetă, dintr-o eroare tipografică, pe paginile 3-8 ale volumului. Iniţiala titlului acestui pasaj, precum şi iniţiala primei fraze, lipsesc. Ele apar, ornamentate, în varianta completă a secţiunii, la paginile mai sus menţionate (nu ştim dacă această eroare este caracteristică tuturor exemplarelor ediţiei). Volumul conţine o foaie albă intercalată între paginile 16-17.
* Legătură în piele maro pe carton. Cotor cu 5 nervuri profilate, delimitate prin linii triple. Titlul lucrării imprimat pe cotor, cu majuscule. Capitalband bleu, şnit colorat în roşu. Pima foaie de gardă prezintă vărgături.
* Conservare: legătură: prima copertă are învelitoarea scrijelată, tocită; în partea inferioară sunt imprimate nişte cercuri mari, concentrice (care s-au întipărit şi în foaia liberă a forzaţului) şi două cercuri mici. Crestături. Colţurile coperţii sunt îndoite spre interior. Învelitoarea colţului inferior lipseşte, parţial. Coperta posterioară se ţine doar în forzaţ şi în capătul de jos al cotorului, în rest fiind desprinsă. Zonă lipsă la colţul inferior şi extremitatea superioară. Învelitoare tocită, pătată de cerneală, sfâşiată pe mici porţiuni. Cotorul are învelitoarea şi capitalbandul desprinse în partea de jos. Capătul de sus are pielea şi capitalbandul roase. Galerii în zona cotorului interior, în coperţi şi în corpul cărţii. Colţul superior al filei corespondente din forzaţul 2, lipseşte. Forzaţul fix prezintă stropi de cerneală. Foaia de gardă cu titlul prescurtat s-a desprins în partea de jos. O însemnare indescifrabilă pe marginea superioară a forzaţului liber ; corp: complet, bine conservat. Îngălbenire a hârtiei. Cearcăne de apă la cotorul interior şi în centrul marginilor superioare şi inferioare ale paginilor. Patină vulgară, passim. Latura inferioară a p. 367-368 are o zonă lipsă, cu pierderi de text. P. 689 pătată cu negru. Marginea laterală stângă, a hărţii Constantinopolei, este ruptă vertical. Harta este pătată pe verso.
* Ex libris: BALLAGI ALADÁR GYÜJTEMÉNYÉBÓL [din colecţia lui Ballagi Aladar, ex libris ştampilă] [f. [5]r]
* Ex libris: DR. BALLAGI MÓR [ex libris ştampilă] [passim]

Ballagi Aladár [menţionat pe: f. [5]r] [deţinător anterior]
Ballagi Mór [menţionat pe: passim] [deţinător anterior]
Inv. 1211

1746

Liturghier (română). 1746

17 Dumnezeeştile şi Sfintele Liturghii : a celor dintru sfinţi Părinţilor noştri a lui Ioan Zlatoust, a lui Vasilie cel Mare, şi a Prejde[o]s[ă]ştenii. — Acum tipărite. — Bucureşti : în Tipografia Domnească, de... Popa Stoica Iacovici tipograful, 1746. — [2] f., 246 p. ; 4° (19 cm), 26 R (16,5 x 11,5 cm)

* Pagină de titlu: Dumnezeeştile şi Sfintele // Liturghii // A celor dintru sfinţi Părinţilor // noştri a lui Ioan Zlatoust, a lui Va- // silie cel Mare, şi a Prejdesştenii. // Acum Tipărite, întru al doilea an, // din a patra domnie a Ţării Rumâneşti, a prea luminatului şi

www.cimec.ro

prea înalțatu // lui Domnului nostru, // Ioann Constandin, // Nicolae Voevod. // Cu blagosloveniia prea sfințitului Mi- // tropolit al Ungrovlahiei, // Kiru Neofit. // şi sau tipărit în Tipografiia Dom- // neasc㠄, în oraşul Bucureştilor. // La Anul dela zidirea Lumii 7254. // de cucearnicul între Preoți Popa // Stoica Iacovici tipograful.
* Este vorba de reimprimarea Liturghierului din 1741. Tipărit cu negru şi roşu. Pe verso-ul foii de titlu, stemele reunite ale Munteniei şi Moldovei însoțite de patru versuri. Sunt prezente aceleaşi gravuri semnate "Ioanichie" şi "Dimitrios" şi vinietele cap-de-înger. La p. [46] se află aceeaşi gravură cu "Marele Arhiereu H[risto]s", cu singura diferență că în Liturghierul din 1741, legenda era în slavonă ("Veliki Arkhierei Hs."). Dimensiuni: 9,5 x 6,3 cm. (nesemnată). O inițială roşie, cu motive florale la p. 205, la începutul "Rugăciunii la blagosloveniia colivei".
* Citat în: BRV. - vol. IV, 92

Liturghier [Bucureşti] . 1746 [titlu uniform local]
Mavrocordat, Constantin, domn al Țării Româneşti. patronaj
Neofit Cretanul, mitropolit al Țării Româneşti. patronaj
Stoica Iacovici. tipograf
Mitropolia Țării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [2] f., 246 p.
* Exemplarul a circulat în nordul Moldovei, județul Neamț, în parohiile Buhalnița şi în Horodişte(a). Horodişte este un toponim întâlnit atât în județele Iaşi (comuna Cotnari) şi Botoşani, cât şi în jud. Orhei (Basarabia)
* Legătură originală în piele maro, pe lemn, cu ornamente în presaj aurit. Coperta anterioară are un medalion cu Iisus Hristos Pantokrator, deteriorat; chenar fitomorf cu flori în colțurile interioare. Coperta posterioară nu are medalion. Cotor ornamentat cu 5 benzi fitomorfe (nervuri false) şi fleuroane. Titlul "LITURGHII", imprimat pe cotor. Învelitoarea din piele a coperți are şi tente mai deschise, de culoare.
* Conservare: legătură: forzațul ambelor coperți a fost restaurat ; corp: exemplar complet, parțial afectat de umezeală. Paginile 1-115 îmbrunite, cu numeroase depozite de ceară şi pete de grăsime; p. 1-12 cu cearcăne de apă pe colțurile superioare. Patină vulgară. Paginile 18, 19, 21 consolidate prin lipituri. Remarginație laterală a paginilor 241-246. Intervenții asupra foii de titlu.
* Ex libris: [pecete cu blazon şi deviză, text indesc.] [p. 11]
* Însemnări: „Aciastă carte numită Liturghie este dăruită bisericii din cot. Buhalnița de Presvitera Elelena [Elena] D. Paulin. Alesandrescu 1894 sept. 6” , alfabet: latin extins [p. 11]
* Însemnări: „Când aqueste rânduri vei recita/Adu-ți aminte şi nu mă uita 1875 Sept. 29. Adres-rostitor Ghiația Alexandrovici” , alfabet: latin extins [f. [2]v]
* Însemnări: „[Să] se ştie de când am venit eu preutul Constantin în satul cuconului Alixandru postelnic în Horodişte înbla veleatul 7278 fev 20 dni cu tocmală de untdelemn, postav şi scutală pentru [o]dăjdii ş-un om scutelnic” ([dată eronată, cf. însemnarea de mai jos]), alfabet: chirilic [p. 211]
* Însemnări: „Să se ştie că după doi sprezi [doisprezece] ani a venirii mele aice la Horodişte la satul cuconului Alixandru postelnic[ul] iară am mai însemnat ca si se ştie leat 7279 ot Adam iar de la Hs. 1701 martie 15 dni ierei Constantin ot Horodişte” ([după văleat, ar fi vorba de anul 1771; considerând că data "1701" este corectă, văleatul ar fi, de fapt, 7209]), alfabet: chirilic [p. 212-213]
* Însemnări: „Ierei Vasilie drept 1831” , alfabet: chirilic [p. 246]

www.cimec.ro

Alexandrescu, Elena. (până la 6 septembrie 1894) [menționat pe: p. 11] [deținător anterior]
Biserica parohială ortodoxă "Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (Buhalnița) (jud. Neamț). (1894-) [menționat pe: p. 11] (donație) [deținător anterior]
Biserica parohială ortodoxă (Horodiște) (jud. Botoșani sau Iași). (1701-) [menționat pe: p. 211-213] [deținător anterior]
Inv. 14486

Triod (română). 1746

18 Triodion Adecă Trei Cântări : Ce are întru sine slujba Sfântului şi marelui Post. — Care acum adoa oară s-au tipărit . — Bucureşti : [în Tipografia Mitropoliei], de... Popa Stoica Iacovici Tipograful, 1746. — [2], 355, 119 f. ; 2° (34 cm), 40 R (25 x 16 cm)

* Pagină de titlu: Triodion // Adecă: // Trei Cântări // Ce are întru sine slujba Sfântului şi // marelui Post. // Care acum adoa oară s-au Tipărit în // tru al treilea an dintru a patra Domnie, // a prea înălțatului nostru Domn, Io: // Constandin Nicolae // Voevod. // Cu Blagosloveniia prea sfințitului Mitro- // politu Ungrovlahiia, Kyr: // Neofit Dela Crit // în oraş în Bucureşti, la Leat: 7255 // de cucearnicul între Preoți popa Stoica // Iacovici Tipograful.
* Reprezintă cea de-a doua ediției a Triodului tipărit în 1731. Conform descrierii din BRV, volumul IV, Triodul din 1747, semnalat doar, la poziția 261, în volumul II al Bibliografiei, este, de fapt, acest Triod. Volumul a fost imprimat în lunile septembrie-decembrie ale anului 1746: din anul 7255, scăzând 5509, va rezulta anul 1746. În plus, pe f. 355 verso (I parte) se află epilogul semnat de Stoica Iacovici tipograful, cu data "1746".
* Tipar negru şi roşu. Aducem câteva completări la descrierea din vol. IV al BRV, p. 59-60, pentru prima parte a Triodului: foaia de titlu este realizată sub forma unui portal xilogravat, cu compartimente. În partea superioară se află un medalion cu Sf. Treime sub stejarul din Mamvri; la dreapta medalionului este înfățişat Sf. Ioan Botezătorul, la stânga - Maica Domnului, iar în colțurile ancadramentului superior, Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril. Compartimentele laterale cuprind alte reprezentări de sfinți, astfel, de sus în jos: Sf. Ap. Pavel, Sf. Grigorie şi Sf. Dimitrie (dreapta); Sf. Ap. Petru, Sf. Nicolae şi Sf. Gheorghe (stânga). Pe latura inferioară sunt figurați Sf. Împărați Constantin şi Elena încadrați de Sfinții Procopie şi Ecaterina, între colonetele unui portic. Pe arcada principală sunt doi heruvimi. Foia de titlu conține, pe verso, Stema dublă şi stihurile politice dedicate domnitorului Nicolae Mavrocordat. Prima pagină a Triodului prezintă un frontispiciu cu "Deisis", alcătuit din 3 medalioane fitomorfe, anturate de flori şi frunze de acant. În partea dreapta, jos, a aceleiaşi pagini, o ilustrație - "Rugăciunea vameşului şi a fariseului", nesemnată, măsurând 7 x 5,6 cm. Un alt tip de frontispiciu este frontispiciul-triptic, compus din trei icoane înrămate, cu ornamentație vegetală secundară, reprezentându-l pe Iisus Hristos binecuvântând, între proorocii Moise (cu tablele Legii) şi Ilie (f. 8r, 13r, 21v, 47r, 55v, 209r, 268v...). Aceste frontispicii alternează cu unele pur fitomorfe. Volumul abundă în câteva tipuri de inițiale roşii ornate cu motive fito, zoo şi antropomorfe, dintre care menționăm seria inițialelor cu Arhanghelul Mihail (un "D", în tot cuprinsul cărții), inițiala zoomorfă (un "S" grafiat cu sigma grecesc), la începutul primului capitol şi, mai ales, inițiala ornată ("T") cu tulpini împletite, flori şi frunze, încadrată într-un chenar dublu liniar şi măsurând 4 x 3,8 cm. (f. 320v, la începutul secțiunii : "Joi la Canonul cel Mare//Viața Sfintei//Maicii noastre Mariei Egipteanca, scrisă de//sf[â]ntul Sofronie Patriarhul Ierusalimului"). Vinietele de final sunt antropo-fitomorfe (f. 7v, 175r), cu împletituri (f. 55, de ex.), sau în formă de

www.cimec.ro

cruce florală. Pe verso-ul foii 105 se află o gravură cu "Răstignirea" de 15,5 x 15,3 cm., nesemnată, având legenda în limba slavonă, prezentă şi la f. 175v. Deseori, capitolele (ornate, la rândul lor, cu frontispicii tipografice) se termină în cul-de-lampe. Colontitlurile apar între doi serafimi. Este prezentă vinieta cu inițialele M. E., specifică plăcii xilogravate din tipografia de la Buzău, passim.
* Ornamentica acestei ediții a fost studiată de Constantin Mălinaş. În "Catalog de carte românească veche 1643-1830", Oradea : Ed. Mihai Eminescu, 1993, în nota generală aferentă descrierii de exemplar, la p. 48, domnia sa precizează : "Dintre vignete se remarcă cea mare, triunghiulară, semnată şi aici M E, prezentă încă în cărțile ivirene. Deoarece aici e compusă invers față de felul în care apare, de pildă, în Antologhionul de Râmnic, 1737, înseamnă că placa a fost săpată din nou la Bucureşti, păstrând inițialele primului gravor, care se vede că avea o mare autoritate în tradiția tipografilor. În partea a doua a cărții, dintre xilogravurile semnate Ioanikie Bakov, reţin atenția: "Învierea lui Lazăr" (f. 1r), "Rugăciunea vameşului şi a fariseului", "Intrarea lui Iisus în Ierusalim" (f. 15r). Menționăm că şi ediția Bucureşti, 1726, a Triodului, preia scene realizate de gravorul Ioanichie pentru cartea de cult cu acelaşi nume, tipărită la Buzău, în 1700, de episcopul Mitrofan". ; Greşeli de numerotare – file cu coloncifru greşit: 60, 91, 96, 130, 145, 205, 208, 211, 223, 295, 310.
* Citat în: BRV. - vol. IV, 93

Mavrocordat, Constantin, domn al Țării Româneşti. patronaj
Neofit Cretanul, mitropolit al Țării Româneşti. patronaj
Stoica Iacovici. tipograf
Mitropolia Țării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [1], 329 f. +
* Constantin Mălinaş detaliază, în "Câteva completări la arta şi tiparul cărții vechi româneşti" ("Crisia", vol. XX/1990), p. 417-419, ornamentica celei de-a doua părți a Triodului, executată de Ioanichie Bakov pentru Triodul de Buzău din 1700 şi reprodusă în ediția Bucureşti, 1746 (este vorba despre gravuri cu legendele în slavonă, absente din acest exemplar): despre "Învierea lui Lazăr" (f. 1r), <<compoziția după erminii, frumos spațiată, desen de contur puternic>>. Sunt menționate: "Patru întâmplări din viața lui Iosif" (f. 27v), "Mironosițele purtătoare de mir" (f. 36v), "Cina cea de taină", cu legenda tot în slavonă, gravură-frontispiciu tip lunetă, cu chenar din frunze de laur (f. 51r), sprijinită pe două cornuri ale abundenței din care se desprinde un arbore al vieții şi încadrată de flori de compoziție tipografică. Simetric, în partea superioară, sunt doi serafimi (autorul probabil al gravurii este Stoica Iacovici); o altă lunetă, în acelaşi cadru compozițional, se află la f. 86r, fără legendă, cu tema coborârii de pe cruce. Idem, cu tema aşezării în mormânt, la f. 91v.
* Exemplarul s-a aflat în posesia Mănăstirii Cotroceni, cu hramul Sfinților Serghie şi Vach (7 octombrie), vechi şi puternic aşezământ monahal cu îndelungată istorie, închinat Muntelui Athos, ctitorie şi reşedință a domnitorului Şerban Cantacuzino şi important sediu politico-strategic în secolele ce au urmat. A fost desființată prin Decretul 410 din 1959. Biserica mânăstirii, înălțată în 1598, a fost demolată în 1984.
* Legătură în piele verde pe lemn, cu ornamente presate şi aurite: cruce cu raze, pe coperta anterioară, împodobită cu motive florale; chenar subțire, fitomorf, ornamentat în cele 4 colțuri şi chenar lat, exterior. Coperta posterioară prezintă un chenar cu volute florale, ornamentat în interior, la cele 4 colțuri, cu flori de câmp. În centrul coperții se mai poate distinge conturul superior al unei "mandorle" cu

www.cimec.ro

tema "Învierii Domnului". Cotor cu 6 nervuri false şi mici fiare stilizate, între nervuri (şi urme de aurire). Sus, titlul cărții: "TRIODULU". Şnit de culoarea şofranului.
* Conservare: legătură: stratul superior al pielii lipseşte din coperta posterioară, cu tot cu o parte din ornament ; corp: exemplar incomplet. Lipsesc: o foaie nenumerotată de la început, sfârşitul cărții, de la f. 329 la 355 plus cele 119 file; f. 23 şi 62 (aceasta din urmă a fost înlocuită cu o foaie albă). Foi rupte în partea de sus: f. 249 şi 270 (necesită intervenții); consolidate prin benzi de hârtie: f. 5r (lipitura acoperă o însemnare), 13, 16, 17 (cu pierderi de text, r - v), 22 (lipiturile obturează textul), 63r - lateral (text obturat), v - jos, 92r, jos, 135r, lateral; 182r, pe diagonală, col. 2 (text obturat), 209r (2 benzi care întretaie frontispiciul şi coloana din dreapta, bandă de remarginație, jos); f. 262v, colțul inferior, 301v, sus (peste o însemnare, din care se mai poate citi că unul din deținătorii istorici, ai acestei cărți era, la 1819, Biserica "Domnița Bălaşa"). Margini inferioare reajustate. Pete galbene: f. 295-329. Depozite de ceară, hârtie îmbătrânită, patină vulgară. Forzaturile sunt noi, din hârtie reciclată, de culoarea oului de rață (după filigran, realizate în laboratorul de conservare - Exemplare [BRV IV, 93]:restaurare) ; Pe foaia 192v se poate observa un desen cu penița, parțial acoperit de banda de hârtie care substituie fosta margine inferioară a paginii.
* Ex libris: [supralibros] "M(ĂNĂ)STIREA COTROCENI 1874" [pe cotor, sus]
* Însemnări: „Să (se) ştie precum [că] am scris eu Radu paracliseriu aici” , alfabet: chirilic [f. 3r, jos]
* Însemnări: „Să (se) ştie precu(m) [că] am scris eu Ra(du) para(e)clisiarhul aici pe acest Triod leat 1772” , alfabet: chirilic [f. 3r, lateral, "în oglindă"]
* Însemnări: „G. Marinescu canonarh oct. 7, 1900” , alfabet: latin extins [f. 22r, în manşetă]
* Însemnări: „la masă bem câte 2 chilice de vin iar dacă mai se îngroaşă gluma curgu cu ocalele. Psal. 149. de postim la la l(e)a(t) 1835 fe(v)rarie 26” , alfabet: chirilic [f. 192v, ds. vinietei]
* Însemnări: „Acest Triod s-a trecut cu vrerea lui Dumnezeu în cărțile de la leat 1832” , alfabet: de tranziție [f. 192v]
* Însemnări: „În anul 1900 luna octomb. I am ocupat acest post de canonarh la această sf. Biserică numită Domnița Bălaşa unde actualmente mai servesc încă. Spre amintire. 1900 iulie 5 Miercuri dim. Ora 11 a.m. George Marinescu” , alfabet: latin extins [f. 192 v, jos]
* Însemnări: „1793 : la 2 ceasuri din noampte [sic] noemvrie în 27 s-au cutremurat pământul foarte tare fiind zioa duminecă” , alfabet: chirilic [f. 252r]
* Însemnări: „1776 iulie 17 zioa dum(i)necă la 6 ceasuri din zi au întrat lăcustele în Bucureşti” , alfabet: chirilic [f. 252r]
* Însemnări: „Scris-am eu carele mai jos mă voi iscăli precum să se ştie de când m-a… [text lacunar] eu Ar. ? paracliseru aici la Domna Bălaşa şi am scris cu mâna de pă(mânt) iar mâna o să putrezească dar cel ce o să citească tot o să (mă) pomenească şi au să zică Dumnezeu să-l erte. [Artenie ?] Paracliser leat 1827 octov.” , alfabet: chirilic [f. 252r]
* Însemnări: „Popa Mihail ot D(o)m(nița) Băl(a)ş(a). Dm. Bălş. [dedesubt, încă o iscălitură trunchiată]” , alfabet: chirilic [f. 274v]

Mânăstirea Cotroceni. (1847-) (Bucureşti) [menționat pe: supralibrosul] [deținător anterior]

Biserica "Domnița Bălaşa". (1819-) (Bucureşti) [menționat pe: f. 192v, 301v] [deținător anterior]

www.cimec.ro

Biblia N.T. Evanghelie (română). 1750

19 Sfânta şi Dumnezeiasca Evanghelie / întru a dooa Domnie a Ţării Rumâneşti, a preaînalţatului Domn Grigorie Ghica, cu blagosloveniia şi toată cheltuiala a prea Sfinţitului Kir Neofit Criteanul, Mitropolitul atoată Ungrovlahia. — Acum întâi tipărită după orânduiala cei greceşti. — Bucureşti : în sfânta Mitropolie, de Barbul Buc[ureşteanul] i Grigorie Tipografi, 1750. — [3], 182 f. : iI. ; 2° (31 cm), 35 R (24 x 16 cm)

* Pagină de titlu: Sfânta şi Dumnezeiasca // Evanghelie // Acum întâi tipărită, întru a dooa // Domnie a Ţării Rumâneşti, a prea // Înalţatului Domn // Io Grigorie Ghica Voevod. // Iară cu Blagosloveniia şi toată chel- // tuiala a prea Sfinţitului // Kir Neofit Criteanul, // Mitropolitul a toatei Ţări // Rumâneşti, şi exarh plaiurilor. // Şi s-au Tipărit cu scara ei dupa o- // rânduiala cei greceşti. // În sfânta Mitropolie în Bucureşti: // La anii dela zidirea Lumii, 7258. // De Barbul Buc.: i Grigorie Tipografi
* Barbu Bucureşteanul a imprimat o serie de cărți religioase, în tiparnița Mitropoliei: Octoihul din 1731, Liturghierul din 1747, Evanghelia din 1750, Psaltirea din 1754 (foarte rară) şi cea din 1756 (I. Bianu nu cunoştea exemplare complete ale acesteia). Elena Chiaburu, în "Carte şi tipar în Ţara Moldovei până la 1829", Iaşi : Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", 2005, p. 332, îl prezintă ca “dascăl, tipograf la Rădăuți, Iaşi, Bucureşti. Imprimă Catavasierul (Rădăuți, 1744), Liturghia (Bucureşti, 1747), Psaltirea (Bucureşti, 1748), Ceaslovul (Bucureşti, 1748), Evanghelia (Buc., 1750)”. P. 215: “A lucrat la Episcopia Rădăuților şi la Mitropoliile din Iaşi şi Bucureşti”.
* Ca stil ornamental, această Evanghelie reproduce câteva elemente iconografice din repertoriul ediției 1693, scoasă la lumină de Antim Ivireanu (primă succesoare, din punct de vedere structural, al Evangheliei din 1682). Este vorba de gravurile cu cei patru evanghelişti, având legendele în greceşte, şi de frontispiciul cu Emanuel anturat de două flori de floarea soarelui şi de frontispiciul cu tema "Deisis", în care personajele apar în calicii florale. Realizarea ivireană rămâne, din momentul apariției sale, etalonul majorității evangheliilor ulterioare. Evanghelia din 1750 este ornată cu inițiale roşii, încadrate, fitomorfe; frontispicii şi viniete caracteristice, bunăoară, şi Octoihului din 1730, Penticostarului din 1743, Liturghierului din 1747 şi altor imprimate ieşite de sub teascurile Mitropoliei. Se remarcă vinieta de final cu serafim şi cruce de Malta, aceeaşi din "Îndreptarea legii". Titlul este încadrat într-un chenar având un frontispiciu "Deisis" în partea superioară, format din 3 medalioane anturate de motive vegetale. În partea inferioară a chenarului, frunze palmate formând volute. Acelaşi chenar "înrămează" Stema de pe verso. Dintre viniete, amintim modelele cruciforme, plasate între cartuşuri vegetale stilizate (f. 20v, 21r), o serie de 18 viniete cu arhanghel şi cruce şi alte 18 viniete cu împletituri formând, în partea de sus, o cruce malteză. Foaia [3]r este imprimată, în proporție de 3/4, cu mici ornamente în formă de cruce, iar în josul paginii se află o notă: "Cade-se a şti că la ev[an]ghelia aciasta nu s-au pus zacialele precum au fost întâi, ci capetele: pentru ca să poată afla fieşte cine mai lesne ce i-ar trebui la Tetravanghel. Şi pre unde este steaoa aciasta să nu gândească neştine că s-au pus în toate locurile pentru soroacă de săvârşit, ci pentru unirea stihurilor din Tetravanghel". Pe verso, se află o gravură cu Sf. Ioan Evanghelistul cu legenda în greceşte ("Ioann ho Theologos"). Textul Evangheliei după Ioan debutează cu o inițială ornată, "L", în care apar un vultur încoronat şi sintagma "la început" (3,2 x 2,2 cm.), sub un frontispiciu cu "Deisis" (repetat la începutul Evangheliei după Marcu, f. 100r). "Viața Sfântului şi

www.cimec.ro

Evanghelistului Ioan" (după Sofronie, patriarhul Ierusalimului şi după Dorotei, episcopul Thyrionului), care precede Evanghelia, începe sub un frontispiciu fitomorf. Pe f. 20v sunt câteva indicaţii tipiconale urmate de ornamente tipografice: viniete roşii şi negre (2 în formă de cruce). La f. 21v- gravură cu Sf. Matei în faţa Evangheliei după Matei, care se deschide cu altă iniţială ornată (de aceleaşi dim.), sub alt tip de frontispiciu, cu "Emanuel" (repetat la începutul Evangheliei după Luca, f. 57r, provenind tot din evangheliile ivirene). Foaia 56 prezintă, la rândul ei, doar un cadru decorativ umplut cu viniete, având dimensiunea gravurilor cu evanghelişti (22,5 x 14,5 cm.), fiind complet lipsită de text. Pe verso, gravură cu Sf. Luca. Sf. Ev. Marcu este reprezentat la f. 99v. Evangheliile se sfârşesc la f. 133v. Pe f. 134r începe "Minologhionul"; ca frontispiciu, un ornament vegetal cu lunetă având în interior o christogramă ("IS HS"), din care ies raze. Între f. 172v-180v se află "Evangheliile de obşte"; pagina de început prezintă un frontispiciu cu 3 medalioane în care sunt figuraţi cei trei mari ierarhi ai Bisericii. Verso-ul acestei foi cuprinde un epilog urmat de binecunoscutul îndemn la iertarea greşelilor de tipar; sub epilog, un chenar cu vinietă "cul-de-lampe" în interior. Urmează două file numerotate (181 şi 182) cu "Însemnare care arată citaniia Evangheliei anului şi urmarea Evangheliştilor unul după altul..." (pe 2 coloane). Foaia 182r este ocupată, în registrul inferior, de un grup de viniete, dintre care vinieta centrală include un element antropomorf şi foliaje. Cele 19 foi de la sfârşit sunt imprimate cu un corp foarte mic de literă şi cuprind, pe 2 coloane, "Paschalia" şi "Citirea evangheliilor dinpreună cu Apostolii" (aici, vinietele cap-de-înger alternează cu vinietele "împletite", a căror linie porneşte dintr-o cruce).

* Epilogul în versuri, menţionat anterior, care nu apare pe toate exemplarele, vine în continuarea acestor indicaţii tipiconale, după formula doxologică de încheiere - "Sfârşit şi lui Dumnezeu mărire". Epilogurile evangheliilor sunt tipărite cu roşu, înăuntrul unor chenare rectangulare, ornamentate în centru şi la colţuri. Passim, capitole terminate în piramidă răsturnată, după binecunoscutul model veneţian.

* Citat în: BRV. - vol. II, 275; BRV Additamenta, p. 257; CBRV, p. 193

* Citat în: Teodorescu, Dorin -- Cartea veche românească de secol XVIII din judeţul Olt. — Slatina: Editura Fundaţiei "Universitatea pentru toţi", 1998, p. XVII

Evanghelie [Bucureşti] . 1750 [titlu uniform local]
Ghica, Grigore al II-lea, domn al Ţării Româneşti. patronaj
Neofit Cretanul, mitropolit al Ţării Româneşti. patronaj
Barbu Bucureşteanul. tipograf
Grigorie. Tipograf
Mitropolia Ţării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [3], 182, [19] f.

* Exemplarul descris aici se înscrie în categoria exemplarelor din colecţiile Bibliotecii Naţionale şi Bibliotecii Universitare Bucureşti, menţionate de Daniela Poenaru: pe foaia de titlu nu apare decât numele unui singur tipograf în persoana lui Barbu Bucureşteanul. În plus, argumentul care ar pleda în favoarea a două tiraje ale acestei Evanghelii constă în faptul că, în exemplarul văzut de noi, este prezent acel epilog (comun mai multor tipărituri), care începe cu: "Precum cei streini doresc moşiia să-şi vază". Dan Râpă-Buicliu completează (apud Ion Roman) informaţia bibliografică adusă de Daniela Poenaru la descrierea din BRV, descriere unde apare acest epilog, afirmând că el nu se regăseşte, bunăoară, în exemplarele Bibliotecii Judeţene Braşov şi nici în cele ale Bibliotecii Patriarhiei, cercetate de DRB. Prin urmare, există exemplare unde sunt menţionaţi doi

www.cimec.ro

tipografi: "Barbu Bucur[eşteanul] i Grigorie Tipografi" şi unde există, sau nu, epilogul în versuri, şi exemplare unde apare specificat numai Barbu Bucureşteanul (prezența epilogului fiind, şi de această, aleatoare). Credem că exemplarele au primit foi de titlu şi foi ultime, diferite, în funcție de varierea responsabilităților tipografice în cadrul aceluiaşi tiraj şi de alți factori

* Exemplarul a circulat în localitatea Gârciu, Greci (sau Göröcsfalva), din județul Caraş-Severin aşa cum se afirmă şi în "Circulația cărții româneşti vechi bucureştene în Transilvania", de Ioana Cristache-Panait (Bucureşti, Ed. Biblioteca Bucureştilor, 1998, p. 162).

* Legătură originală, în piele maro-roşcat, pe tăblii de lemn, cu ornamente presate aurite: Maica Domnului cu Pruncul (şi acronimul "M[ETE]R TH[E]OU"), pe tron; deasupra tronului, un serafim. Chenar interior subțire, fitomorf, cu reprezentările figurativ- simbolice ale celor patru evanghelişti, în cele patru colțuri, şi inițialele acestora. De la stânga la dreapta de sus în jos: Sf. Ev. Ioan, Sf. Ev. Marcu, Sf. Ev. Luca şi Sf. Ev. Matei. Chenar marginal (tot aurit), din frunze şi flori. Din loc în loc, medalioane ovale fitomorfe, înconjurând medalionul central. Urme de încuietori metalice.

* Conservare: legătură: bine păstrată [forzațul] ; corp: file îngălbenite, pătate. Cearcăne de apă pe colțurile superioare ale filelor şi pe colțul inferior al f. 181. Depozite de ceară pe marginile laterale (f. 115-124, în special). Galerii în tranşele îmbrunite. F. 114 are o porțiune de filă ruptă, în dreapta, jos.

* Însemnări: „Popa Gorde(a) de la Gârciu au datu galbănu dppn [deplin ?] despre care să cvitălueşte [i.e. "se achită"] scri[s]-amu în Gârciiu 14 zile dechemvri 1756 Notaraşu Popa Mihaiu de la ppn [?]" , alfabet: chirilic [forzaț anterior, sus]

* Însemnări: „Diacul D(a)niil [ot] Gârciu au datu 3 mărieşi dispre care să cvitălueşte 1756 dechemvrie 14 zile scris-amu în Gârciu Notarăşu Popa M(ihai)" , alfabet: chirilic [forzaț anterior, jos]

Biserica parohială ortodoxă (Gârciu) (jud. Caraş-Severin). (1756) [menționat pe: forzaț anterior] [deținător anterior]

Inv. 14418

b. . — [3], 182, [9] f.

* Pe foaia de titlu sunt menționați ambii tipografi (Barbu şi Grigorie), iar la sfârşitul volumului există epilogul versificat.

* Acest exemplar poartă autograful preotului Dumitru Bârnovescu, din Bârlad. Mărturiile centralizate în "dosarul Procesul Comunismului" (documentație online cu acelaşi nume), secțiunea "Preoți şi diaconi arestați în perioada 1945-1989", ne informează că Dumitru Bârnovescu, născut la 10 octombrie 1906 în localitatea Cordeşti, Vaslui, paroh în Bârlad, a fost arestat în perioada 10 august 1948 -15 noiembrie 1956. În 1959 este arestat din nou şi condamnat pentru "uneltire împotriva ordinii sociale", prin sentința nr. 61 13. 01. 1959 a Tribunalului Militar laşi la 15 ani de muncă silnică. A fost eliberat în 1964 (p. 10 din sursa cit.). Informațiile sunt preluate din Cicerone Ionițoiu, "Victimele terorii comuniste. Arestați, torturați, întemnițați, uciși. Dicționar". Editura Maşina de scris, București, 2000- (coord. Domnița Ştefănescu), lucrare din care au apărut, deja, 9 volume (sunt preconizate 14).

* O însemnare pare să indice o donație, având ca obiect acest exemplar, a unui anume Stoicu Radoslaviciu către o posibilă parohie ortodoxă numită „Clopotmare", pe care însă nu am putut-o identifica.

* Legătură nouă în pergamoid bleumarin. Acest exemplar are 18 foi de culoare bleu, cu filigran (literele F, C) la începutul volumului, introduse la recompactare, şi alte 23 de foi filigranate, la sfârşit (filigranul constă într-un blazon timbrat de o

www.cimec.ro

coroană, în interiorul căruia se poate observa un urs încoronat, ridicat în două picioare, ținând pe umărul drept o halebardă; blazonul, de formă ovală, este ornat în exterior cu o cunună de laur). Foaia de gardă 2, originală, are şi ea un filigran sub forma unui blazon încoronat, în al cărui câmp central sunt 3 "jobene"; sub blazon, litera C.

* Conservare: legătură: cotor tocit pe ambele laturi. Pe foaia de gardă 1, originală, pete mici, închise la culoare, în partea superioară şi altele de culoare galbenă pe margini ; corp: exemplar bine conservat dar incomplet, lipseşte ultima parte. Hârtie îngălbenită; depozite de ceară şi urme de cerneală tipografică estompate, pe foile 128-130 r - v; cearcăne de apă pe mijlocul filelor. Secvența f. 175-201 cu pete marginale; patină vulgară accentuată pe filele 175-180. Colțul inferior al f. 164 şi 174 este rupt. Fasciculul de 23 de foi, de la sfârşitul cărții prezintă pete de cerneală albastră în zona tranşelor. Primele 5 foi din cele 18, de la început, au cearcăne de apă pe mijloc.

* Ex libris: Muzeul de Istorie a Municipiului Bucureşti. Biblioteca [prima f. de gardă r, jos (din primul fascicul)]

* Ex libris: Preot D. D. Bârnovescu Bârlad [cu cerneală verde] [f. de gardă ant. r (ibidem)]

* Însemnări: „Data Clopot mare 1798 de Stoicu Radoslaviciu [cu creionul]” , alfabet: latin extins [prima f. de gardă v, orig., sus]

Bârnovescu, D. D., preot. (Bârlad, jud. Vaslui, [sec. XX]) [menționat pe: f. de gardă ant. r] [deținător anterior]

Radoslaviciu, Stoicu (până la 1798) [menționat pe: f. 1 de gardă ant. (orig.), v]

Inv. 14418

1754

Biblia V.T. Psalmi (slavonă). 1754

20 Psaltirea Proorocului şi Împăratului David / în zilele prealuminatului Domn Costandin Mihaiu Racoviță voevod, cu blagoslovenia şi chieltuiala… Mitropolit(ului) Ungrovlahiei Filaret ; tipărită de Barbu Bucureşteanul. — Bucureşti : în sf[â]nta mitropolie a Bucureştilor, de Barbu Buc[ureşteanul] Tipog[raful], 1754. — [169] f. : il. ; 8° (16 cm), 23 R (12,2 x 7,5 cm)

* Pagină de titlu: PSALTIREA // Pr[o]orocului şi Împăratului // DAVID: // Acum întracesta chip Ti // părită, // în zilele prealuminatu // lui Domn IO Constandin // Mihaiu Rac[oviță] V[oe]vod, // Cu bl[a]gosloveniia şi chiel // tuiala prea snf[sfin!]țitu // lui Mitropolit al // Ungrovlahiei Chir // FILARET // În sf[â]nta mitropolie a Bucureştilor. // În anii 7262 // De Barbu Buc: Tipog.

* Lucrarea este bibliografiată sumar, în volumul al doilea al BRV, fără detalii descriptive. Conform notei lui Ion Bianu, Constantin Erbiceanu a semnalat existența acestei ediții specificând că numai titlul şi prefața sunt în limba română, restul textului este în slavonă. Contrar afirmației de mai-sus, cartea nu prezintă nici un fel de prefață, exemplarul văzut de noi fiind complet, cel puțin din punct de vedere al numărului de pagini constatat. Într-adevăr, titlul şi binecunoscuta formulă de încheiere: "sfârşit şi lui Dumnezeu mărire" sunt în limba română.

* Posibilă ediție în tiraj restrâns (niciuna dintre sursele bibliografice consultate nu o menționează, cu excepția BRV-ului). Cel mai probabil, cartea este reeditarea Psaltirii slavone din 1745, tipărită de Stoica Iacovici, cu blagoslovirea mitropolitului Neofit (cf.

www.cimec.ro

BRV II, 245).
* Titlul într-un ancadrament fitomorf, lat în partea superioară şi lateral, iar în partea inferioară compus dintr-o bandă îngustă de flori stilizate. Pe verso-ul foii de titlu se află o gravură cu Împăratul David, nesemnată. Vinietă din linii sinuoase împletite, pornind într-o cruce malteză, imprimată invers, pe pagina anterioară şi pe cea succesivă "Cântării lui Moise" ("Pĕsna Moyseeva ot Iskhoda. Glava 15"), la f. [153], [155].
* Fără paginaţie.
* Citat în: BRV. - vol. II, 292
* Citat în: Adamescu, Gheorghe-- Contribuţiuni la Bibliografia Românească. Fascicula a I-a. Istoria literaturii române. Texte şi autori de literatură : 1500-1920. Cărţi tipărite în Ţara Românească. — Bucureşti : Cartea Românească, 1921, p. 26

Psaltire (slavonă) [Bucureşti] . 1754 [titlu uniform local]
Filaret Mihalitzes, mitropolit al Ţării Româneşti. patronaj ; editor comercial
Racoviţă, Mihai, domn al Ţării Româneşti. patronaj

Exemplare:

a. . — [169] f.
* Exemplarul s-a aflat în posesia unui membru al familiei Năsturel - ar putea fi vorba de Petre Ştefan Vasiliu-Năsturel, general de artilerie, istoric, reputat specialist în heraldică şi vexilologie, membru al societăţii heraldice Adler din Viena. Ipoteza se cere coroborată cu alte elemente.
* Legătură în piele pe lemn, cu ornamente presate: chenar fitomorf şi mic ornament vegetal in campul central al primei coperţi; cotorul cu patru nervuri profilate prezintă două rânduri de linii oblice deasupra şi dedesubtul fiecărei nervuri; coperta posterioară prezintă un decor geometric. Şnit stropit cu roşu.
* Conservare: legătură: s-au păstrat încuietorile metalice. Învelitoarea de piele este umflată (neuniformă), tocită pe alocuri, cu găuri de zbor. ; corp: exemplar complet, bine conservat; file reparate pe marginile laterale (lipituri) - în special primele 3 foi; depozite de ceară, patină vulgară.
* Ex libris: [ex libris autograf cu cerneală violet:] Năsturel [f. de gardă 1r, f. [46]r, f. [76]r, f. [102]r, f. [169]v]
* Însemnări: „Aceasta pesaltirii iaste a mea si am dăruit-o lui Pavel Zaharia spre pomenirea mea şi a părinţilor miei Sofia Monahia morţii monahia Macaria, Ion, Ion şi tot neamul” , alfabet: chirilic [f. 169v]

Năsturel, [sec. XX] [menţionat pe: passim] [deţinător anterior]
Sofia, monahie. ([sec. al XIX-lea]) [menţionat pe: f. 169v] [deţinător anterior]
Zaharia, Pavel. ([sec. al XIX-lea]) [menţionat pe: f. 169v] [deţinător anterior]
Inv. 14972

1759

Akolouthia tou Hagiou Bessarionos (greacă modernă). 1759

21 Akolouthia tou en hagiois patros hemon Bessarionos Archiepiskopou Larisses / epi tou eusebestatou… Skarlatou Gkika Boeboda, Di analomaton kai dapanes… Metropolitou Oungroblachias… Philaretou ; Epimeleias… tou Megalou Satrare Kyriou Ioannou autadelphou tes autou panierotetos, para Georgio Stoianobitze. [Logos enkomiastikos] / [Anastasios]. — [Ed. a II-a]. — kata to Boukouresten : en te hagiotate Metropolei, para Georgio Stoianobitze to

www.cimec.ro

Typographo, 1759. — [5], 267 p. ; 4° (20 cm), 26 R (14 x 10 cm)

* Pagină de titlu: Akolouthia // Tou en hagiois Patros emon Bessarionos Archiepi- // skopou Larisses tou Thaumaturgou // Ioannou Konstantinou Bassarampa Boeboda // Kai hypo tou chronou exanalotheisa, Ta nyn de eis typon // exedothe to deuteron epi tou eusebestatou kai hypselotatou // Authentou, kai hegemonos pases Ungroblachias // Kyriou Kyriou Ioannou // Skarlatou Gkika Boeboda, // Di analomaton kai dapanes tou panierotatou kai theo- // probletou Metropolitou tes hagiotates Metropolos // Oungroblachias, Kyriou Kyriou // Philaretou Mihalitzes // Tou ek tes periphemou Nesou Zakynthou // Epimeleias, protropes te, kai epistasias tou eugenestatou // archontos, Megalou Satrare Kyriou Ioannou, autadelphou // tes autou panierotetos // Kopou de kai epidiorthoseos Konstantinou Triantaphyllidou // tou ek Zagoras tou doteros // En te kata to Boukouresten hagiotate Metropolei // eti Soterio 1759 // Para Georgio Stoianobitze To Typographo
* Pagină de titlu ascuns: Logos enkomiastikos, etoi bios kai politeia tou en hagiois patros hemon Bessarionos, Archiepiskopos Larisses, tou Thaumatourgou, metaphraistheis eis koinon dialekton, para Anastasiou
* Titlul tradus: Slujba celui întru Sfinți părintelui nostru Visarion, Arhiepiscopul Larissei, făcătorul de minuni, întâi tipărită în zilele pururea pomenitului Domn Ioan Constantin Basarab Voevod, şi cu timpul trecută, acum se tipăreşte a doua oară în zilele prea credinciosului şi prea Înălțatului Domn şi Stăpânitor a toată Ungrovlahia Ioan scarlat Ghica Voevod, cu cheltuiala Prea Sfințitului şi de Dumnezeu alesului Mitropolit al Prea Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei chir Filaret Mihalitzes, originar din renumita insula Zante, cu osârdia, îndemnul şi îngrijirea prea nobilului boier, mare Ştătrar chir Ioan, fratele Prea Sfinției Sale, cu osteneala şi îndreptarea lui Constantin Triandafilidi din Sotirul Zagorei. În Prea Sfânta Mitropolie din Bucureşti. Anul mântuirii 1759. De tipograful Gheorghe Stoianovici [apud BRV]
* Reprezintă cea de a doua ediție a acestei slujbe (prima ediție, 1705, a apărut tot la Bucureşti, îngrijită de Antim Ivireanul). O a treia ediție va apărea la Viena, în 1797, cu cheltuiala marelui vornic Ioan Florescu. Cel de-al doilea tipograf, Iordache, autorul gravurii cu Sf. Visarion, este nimeni altul decât Iordache Stoicovici, cel care va imprima, în Bucureşti, şi Evanghelia din 1760, Lafsaiconul din acelaşi an, Voroava de întrebări şi răspunsuri întru Hristos, din 1765, precum şi Ceaslovul de Bucureşti din 1767. A scris prefața Triodului de Râmnic, scos de Constantin Athanasievici în 1761.
* Hârtia are 2 filigrane - unul la f. 6, o monogramă, celălalt la f. 25 r - o floare. Foaia de titlu prezintă pe verso Stema celor două țări româneşti (a Moldovei şi "Ungrovlahiei"), timbrată de o coroană, între inițialele IO S G V (dim.: 7,5 x 9,5 cm.) urmată de 14versuri asupra stemei. La f. [2]r se află Stema Mitropolitului Filaret, flancată de inițialele acestuia; în registrul superior - un medalion cu Iisus Hristos arhiereu. Şi această stemă este însoțită de versuri dedicatorii ("Stichoi… pros ton panierotaton hagion… Philareton"). Pe verso-ul foii [2], prefața lui Filaret (până la f. [4]r). La [4]v, 7 ditirambi pentru mitropolit, urmați de alți 4. F. [5]r este albă. Pe verso - o gravură cu Sf. Visarion ("Ho hagios Bessarion") semnată, jos, "IORDA[CHE] TIP[OGRAFUL]", de 14 X 9,5 cm. La f. 1r începe mineiul pe septembrie, sub un frontispiciu compus din 2 benzi fitomorfe stilizate. La f. 14r - "Logos enkomiastikos" sau viața Sf. Visarion, scrisă de Anastasios (până la sfârşit, i.e. : f. 26r). Biografia debutează cu o frumoasă letrină "O", roşie, ornată, în cadru vegetal, de 2,2 x 2,2 cm. Lucrarea se încheie cu un imn dedicat sfântului, din 4 versuri, tipărit cu negru şi roşu. Pe f. 26v, o vinietă de final, precursoare a celei din "Molitvenic bogat", 1819, sub forma unei cruci florale.
* Citat în: BRV. - vol. II, 316

Slujba Sfântului Visarion (greacă modernă) [Bucureşti] . 1759 [titlu uniform local]

www.cimec.ro

Ghica, Scarlat, domn al Țării Românești. patronaj
Filaret Mihalitzes, mitropolit al Țării Românești. editor comercial ; beneficiarul dedicației
Mihalitzes, Ioan, mare șătrar. diortositor
Triantaphilides, Konstantinos. diortositor
Anastasios. autor al materialului însoțitor ; hagiograf
Gheorghe Stoianovici. tipograf
Iordache Stoicovici. tipograf ; gravor în lemn
Mitropolia Țării Românești. Tipografia (București)

Exemplare:

a. . — [5], 26 f.

* Exemplar dăruit de domnitorul Scarlat Ghica bisericii Domnița Bălașa.
* Legătură din piele maro închis pe carton, dungată în interior. Coperta anterioară: chenar îngust, floral, decorat la colțuri cu 4 mici fleuroane. Medalion central de formă ovală, din care ies raze, cu "Răstignirea". La jumătatea crucii, inițiala "H", între inițialele "I" şi "S". Sub cruce, o inimă străpunsă de 3 săgeți. Coperta posterioară înfățișează, în câmpul central, un personaj în veşminte de arhiereu (Iisus Hristos), având sub picioare o semilună. Cotorul avea, inițial, 5 nervuri profilate.
* Conservare: legătură: tocită, atacată de cari (coperta anterioară cu mici depozite de ceară). Cotor ros, tocit, cu o parte a învelitorii desprinsă. Forzațuri înnegrite, pătate, găurite. Forzațul celei de-a doua coperți s-a desprins.. ; corp: exemplar complet, dar deteriorat: depozite de ceară, patină vulgară, cearcăne de apă între file, galerii de insecte. Pigmentație fungică. Caiete parțial desolidarizate. Prima foaie de gardă este ruptă, zdrențuită.
* Însemnări: „1759 Dăpre măria sa Vod(ă). Pop(a) V. preot Buc(ureşti)” , alfabet: chirilic [forzaț anterior]
* Însemnări: „Popa D: b: l: [Domnița Bălaşa]1832” , alfabet: de tranziție [forzaț anterior]
* Însemnări: despre: Kai tou ktema kaimou Dionysiou hieromonachou Tyrnati Laris[sses] ?… 1788 fbr 11 [Şi aceasta este proprietatea mea, a ieromonahului Dionisie], alfabet: latin extins [f. [1]r]
* Însemnări: „Această sfântă cărticică griciască cu vrerea lui Dumnezeu mă scănesc a tălmăci şi eu cel care mă arăt iscălit mai jos 817 avg 17” / Theodor ? logofăt , alfabet: chirilic [f. 25v - 26r, marg. inf.]
* Însemnări: „Dar ce greu iaste omului rumân a tălmăci pre limba greciască pentru că nu este pelitinească [sic], ci este aleasă greciască” / idem, alfabet: chirilic [f. 25v - 26r, marg. inf.]
* Însemnări: „Cade-se a şti că această sfântă carte ce să cheamă viladră [i.e. filadă] este de la biserica Doamnii Bălaşii şi cu vrerea Domnului nostru Is. Hs, rugăm Domnului Hs. ca să-(mi) dea simțuri spre a face şi eu ca să pricep ceva la citire drept aceia am scris pe dănsa ca cel care mă voiu arăta mai jos 1817 avg 17 [Barbu ? logof(ăt)] Dărăştiu în zilele lui Gheorghie Caragea Vo(e)v(o(d)” , alfabet: chirilic [f. de gardă post. r]

Dionysios [ieromonah] . (1788-) [menționat pe: f. de tit., jos] [deținător anterior]
Biserica "Domnița Bălaşa". (1759-) (București) [menționat pe: f. de gardă post. r] [deținător anterior]
Inv. 9794

www.cimec.ro

Simeon, arhiepiscop al Tesalonicului

22 [Voroavă de întrebări şi răspunsuri întru Hristos] / Simeon, Arhiepiscopul Thesalonicului, întru întâiul an al aceii de Dumnezeu înălţatei domnii a prea luminatului... Domnului nostru Ştefan Mihaiu Racoviţă Voevod, cu blagosloveniia, şi cu toată cheltuiala a prea sfinţitului Mitropolit al Ungrovlahiei Kyr Grigorie ; tipărit de Iordache Stoicovici . — Acum întâi într-acesta chip s-au tipărit, s-au diorthosit după ellinie pre limba rumânească. — Bucureşti : în sfânta Mitropolie, de Iordache Stoicovici Tipograful, 1765 . — [4] f., 562, [2] p. ; 2° (30 cm), 39 R (25 x 17,5cm)

* Pagină de titlu: Simeon: // Arhiepiscopul Thesalonicului // Care acum întâi într-acesta chip s-au Tipărit, s-au // diorthosit după ellinie pre limba Rumânească // Întru întâiul an al aceii de Dumnezeu înălţatei Domnii // a prea Luminatului şi înălţatului Domnului nostru // Io Ştefan Mihaiu // Racoviţă Voevod // Cu Blagosloveniia, şi cu toată cheltuiala a prea sfinţi- // tului Mitropolit al Ungrovlahiei // Kyr Grigorie // În sfânta Mitropolie în Bucureştii // La anul dela zidirea Lumii leat 7273 // De Iordache Stoicovici Tipograful
* Reprezintă traducerea în româneşte a cărţii apărute la Iaşi, în 1683 (în greaca bizantină), cu titlul: "Kata haireseon" - prima ediţie critică a textului lui Simeon, realizată de învăţatul grec Ioan Molivdos (Comnenul). Titlul de intrare în materie: "A Preafericitului Symeon Voroavă de întrebări şi răspunsuri întru H[risto]s" (p. 1)
* S-au folosit 3 corpuri de literă chirilică. Titlul în chenar cu motive combinate, fitomorfe şi geometrice (cf. Molitvenicul din 1729 şi Octoihul din 1730). Partea superioară a chenarului are un "Deisis" bogat decorat cu motive vegetale (medalioanele cu Iisus Hristos, Maica Domnului şi Ioan Botezătorul sunt formate din spice, flori şi frunze, ocupând tot cadrul ornamental). În partea de jos se află un medalion cu Sf. Constantin şi Elena, susţinut de doi lei afrontaţi, care stau pe două tulpini spiralate. Pe verso-ul foii de titlu, Stema Ţării Româneşti în ramă fitomorfă stilizată, reprodusă după cea a Noului Testament din 1703, precizează I. Bianu; deasupra ancadramentului, formula "Eleo Theou" şi iniţialele domnitorului Mihai Racoviţă de-o parte şi de alta a stemei. Prefaţa semnată de mitropolitul Grigorie se deschide cu o frumoasă iniţială - "A", neîncadrată, de 3,5 x 3,5 cm. (f. [2]r). Pe f. [4]v, ilustraţie cu Dreptul Simeon, de 10,5 x 10,3 cm., în bogat chenar fitomorf, cu ornament central, din foliaje, în partea superioară. Prima pagină a lucrării prezintă un frontispiciu cu "Deisis" şi o letrină înflorată şi încadrată. Pagina de text apare în chenar liniar, inclusiv colontitlurile (acestea din urmă flancate de câte 2 viniete florale). Viniete de final, cruciforme, cu împletituri (vinieta din linii sinuoase pornind dintr-o cruce de Malta, a împodobit pentru prima oară filele "Cărţii româneşti de învăţătură" a mitropolitului Varlaam, ale "Cheii înţelesului", ale Evangheliei de la 1682 şi ale Bibliei lui Şerban Cantacuzino, fiind preluată din ornamentica Bibliei de la Ostrog, 1581). Secţiunile secundare sunt împodobite cu frontispicii fitomorfe neîncadrate, reprezentând un lujer central în torsadă, terminat cu trei lobi, din care se desprind bogate foliaje, aşezat pe o consolă (cf. "Octoihul" din 1774).
* Conform Anei Andreescu, op. cit. infra, "Voroava" reia stema Ţării Româneşti din Noul Testament imprimat de Antim Ivireanul la Bucureşti, în 1703, iar tipul de ornamentaţie a foii de titlu ar fi identic cu cel din Evanghelia de la Snagov 1697.
* Cartea conţine două predoslovii: prima este adresată domnitorului Racoviţă de către "smeritul mitropolit Grigorie", comanditarul şi editorul comercial al lucrării; cea de-a

www.cimec.ro

doua, "Predoslovie către pravoslavnicii cetitori" poartă semnătura traducătorului - "A prea cinstitii pravoslaviei Dumneavoastră smeritu Chesariie" (f. [2]r-[4]r). Scara cărții ocupă paginile 538-562. La p. 562, se află epilogul semnat "Mic şi plecat Iordache Stoicovici cu toți ucenicii săi", urmat de cunoscuta formulă de încheiere: "Pre cum doresc să sosească la vadul celcu adăpostire, carii sânt bătuți devaluri întru luciul mării, aşa am dorit şi eu să sosesc la sfârşitul cărții aceştiia. Slavă..." Ultimele pagini ([563] şi [564]) cuprind "Îndreptarea cuvintelor celor ce s-au găsit greşite în cartea aciasta". La sfârşit, următorul îndemn: „ Şi la sf[i]ntele voastre rugăciuni să nu uitați şi pre robul lui D[u]mnezeu mai micul nostru frate Flor Ierei Hartofilax cel ceau procitit cartea aciasta”.
* 1865 : Ed. a II-a, revizuită şi îmbunătățită, Bucureşti (Tip. Toma Teodorescu), cu titlul: "Întrebările religioase ale unui cleric şi răspunsurile prea fericitului Simeon, arhiepiscopul Tesalonicului... Retipărită după originala traducție din limba elenă cu data 1765 şi îndreptată în stil pe alocurea"
* eodem : Ed. a III-a, Bucureşti (Tip. Toma Teodorescu), cu titlul: "Tractat asupra tuturor normelor Credinței noastre Ortodocse... Retipărită după originala traducție din limba elenă cu data 1765 şi îndreptată în stil pe alocurea" (cuprinde, în plus, o planşă, la finele volumului)
* Publicări ulterioare: Simeon Thesalonicul. — Bucureşti : 1909 (Publicațiuni religioase ale Mânăstirei Române "Prodromul din Sf. Munte Athos")
* Citat în: BRV. - vol. II, 344
* Citat în: BRM. - vol. IV, p. 263, poz. 63223, 63224, 63225
* Citat în: Ana Andreescu-- Cartea românească în veacul al XVIII-lea : repertoriul ilustrațiilor. — Bucureşti : Ed. Vremea XXI, 2004, p. 23

Tratat contra ereziilor [Bucureşti] . 1765 [titlu uniform local]
Întrebări şi răspunsuri întru Hristos (română). 1765 [titlu uniform]
Racoviță, Ştefan, domn al Țării Româneşti. patronaj ; beneficiar al dedicației
Grigorie al II-lea, mitropolit al Țării Româneşti. patronaj ; editor comercial ; traducător
Iordache Stoicovici. tipograf
Floru, ierei hartofilax. corector ; diortositor
Mitropolia Țării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [4] f., 562, [2] p.
* Exemplarul a circulat în vechime, atât în Bucureşti, aşa cum ne arată însemnarea logofătului de divan, Badea (din familia logofeților Badea, atestați de notele de danie cantacuzină, din secolul al XVII-lea), cât şi în Moldova, județele Suceava (în localitatea Boroia) şi Neamț, la mânăstirile Bisericani (cu hramul "Bunavestire", ctitorie a lui Ştefan cel Mare, refăcută în 1786, sub Constantin Dimitrie Moruzi) şi Războieni (- Valea Albă, cu hramul "Soborul Sfinților Arhangheli Mihail şi Gavriil", ctitorie a aceluiaşi domn). De asemenea, exemplarul s-a aflat în posesia preotului Constantin Bobulescu, teolog şi istoric de marcă, diacon (1908-1912) şi preot (1912-1922) la catedrala mitropolitană din Iaşi, spiritual la Seminarul "Veniamin" (I913-1921), preot la bisericile "Sf. Ecaterina" (1922-1924), apoi la "Sf. Nicolae Tabacu" (1924-1958), ambele in Bucureşti. Autor al peste 80 de lucrări publicate privind istoria Bisericii şi a culturii româneşti, a unor familii, monumente şi localități (ap. Mircea Păcurariu, "Dicționarul teologilor români", Bucureşti, Ed. Univers Enciclopedic, 1996, p. 53). Cărți aflate cândva în posesia preotului Bobulescu se află astăzi în Colecțiile speciale ale Bibliotecii Naționale a României - un Minei pe martie, tipărit de episcopul Mitrofan la Buzău, în 1698,

www.cimec.ro

inv. 631653, şi în colecţia Muzeului Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova - un Molitvenic ivirean de Târgovişte, 1713, inv. 3812. Mineiul intră în proprietatea preotului în timpul păstoriei ieşene, aşa cum o indică ex librisul său autograf: "Pr. C. I. Bobulescu, Iaşi", de la f. 1 şi 120 ale exemplarului. Celălalt ex libris, prezent în Molitvenicul din 1713, apare la p. 308. În volumul IV al BRV, sunt citate titluri asupra cărora preotul Bobulescu atrage atenţia sub forma unor semnale publicate în două periodice: "Revista istorică", II, 1916, p. 81-83 - despre "Întrebări şi răspunsuri", Iaşi, 1787 (BRV IV, 204, p. 101) şi "Spicuitor în ogor vecin", I (1920), "Pentru bibliografia românească. Cărţi necunoscute", p. 46-50, despre: Liturghierul de Bucureşti, 1746 (BRV IV, 92, p. 59); Evhologhionul de Iaşi, 1774 (BRV IV, 153, p. 91); Ceasoslovul de Iaşi, 1763 (BRV IV, 332, p. 250); Octoihul de Blaj, 1770 (BRV IV, 371, p. 253); Ceaslovul de Buda, 1811 (BRV IV, 344, p. 132). La poz. 1259, p. 316 (din BRV IV), despre "Tablele alelodidactice" ale lui Veniamin Costachi, se specifică: "Se cunoaşte numai o foae (BRV III, 480). Colecţia întreagă o are preotul C. Bobulescu din Bucureşti". O incursiune în fondul Bobulescu aflat la Arhivele Naţionale (nr. 1828, din perioada 1918-1957), ar putea releva detalii interesante privind existenţa unei colecţii de rarităţi bibliofile aparţinând, cândva, acestei personalităţi.
* Legătură în piele pe lemn, cu ornamente presate: medalion a cărui deteriorare împiedică stabilirea temei, într-un chenar fitomorf anturat, din loc în loc, de mici fleuroane; coperta posterioară are imprimat un model geometric din linii triple intersectate şi un chenar cu compartimente verticale în care motivul fitomorf alternează cu cel liniar. Cotorul are 5 nervuri profilate, marcate de câte 2 benzi vegetale stilizate şi ornamente între nervuri. Foaia de gardă posterioară prezintă un filigran: un blazon timbrat de o coroană înfăţişând un şarpe în câmpul central. Forzaturile (interiorul coperţilor) sunt cele originale (sec. al XIX-lea) / Gavril Brat
* Conservare: legătură: coperţile au urme de cari, zgârieturi şi semnele obişnuite ale uzurii, însă legătura, în ansamblul ei, este bine conservată. Încuietori din piele şi metal intacte şi funcţionale. ; corp: complet, bine conservat. Patină vulgară, depozite de ceară pe p. 562-563; cearcăne de apă, pete de culoare închisă pe marginile superioare (p. 3-62; 511-564). Sublinieri cu creionul albastru şi note de lector în josul p. 523-560. Foile de gardă originale au fost înlocuite.
* Ex libris: Pr. Constantin Bobulescu [f. [4]r]
* Ex libris: [pecetea în fum, octogonală, cu iniţiale şi motiv avimorf deasupra unui motiv central indistinct, a logofătului Badea] [p. 1-33 (pe fiecare pagină, stânga jos, lângă însemnare)]
* Însemnări: „Acest Thesalonic este al mieu a(l) preotului Petru din satul Boroia dăruit de fratele mieu părintele Mitrofan din sf(â)n(ta) mănăstire Bisaricani şi mi l-au legat diaconu Gavril Brat cu şase lei în anul 1823 martie 21 şi Domn era atuncea Ion Sandu Sturza voevod şi mitropolit Veniamin în Moldova şi Paştele au fost april 28 şi omăt au fost şi pân(ă) după sf(â)nt(ul) Gheorghie şi piatră mare ca nucile au fost într-o joi în luna lui mai în trei zile. Preot Petru ot Boroia 1823 mai 5” , alfabet: chirilic [forzaţ anterior]
* Însemnări: „Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului moare în 1430” , alfabet: latin extins [f. [4]v, sub gravură]
* Însemnări: „Aciastă sf(ântă) carte ce să numeşte Simeon Thesalonic mi s-au dăruit de prea sfinţiia sa întru Duh(ul) sf(ânt) părinte sufletescu mitropolitul atoată Ungrovlahie kiriu Grigorie pe care şi eu am afierosit-o la beserica noastră... [text obturat de o bandă de hârtie] unde să cinsteşte şi să prăznuieşte hramul Nă(scăt)oarei de Dumnezeu şi a bunei noastre mângâieri a tu(tu)ror, [a] neamului omenescu, ce să numeşte Adormirea sa, ci dar cine să va îndrăzni a o înstreina de

www.cimec.ro

la aciastă sf(ântă) biserică să fie supt blestemul Maicăi Precistii iar cine va vrea ca să citească pe dânsa pentru folosința sufletului său să aibă blagosloveniia Maicăi Precistii şi ajutor sfinții sale şi pentru întărire am pus şi pecetea noastră iulie 15 zile 1765 şi am scris eu Badea logofăt za divan fiind log(ofăt) al d(oi)l(ea) din luna lui feb(ruarie) 28 1765" , alfabet: chirilic [p. 1-33]

* Însemnări: „Aceasta carte ce să numeşte Simeon Thesalonik iaste a popii lui Nicolae sîn răp(osa)t(ului) prot(opop) Florea, am scris eu Nicol(a)e log(ofă)t noemb(rie) 24 1772" , alfabet: chirilic [p. 225, jos]

* Însemnări: „Această dumnezeiască şi sfântă carte, am vândut-o părintelui Efrem arhimandritul din Războeni în 17 lei pentru credință am iscălit Ierei Tofan" , alfabet: chirilic [p. 564]

* Însemnări: „Aici însemnai eu popa Ioan pentru această sf(ântă) carte precum să (se) ştie că este a pop(ii) Nicolae şi am iscălit ca să (se) ştie [iscălitura lipseşte]" , alfabet: chirilic [p. 564]

Grigorie II, Mitropolit al Țării Româneşti. (până la 15 iulie 1765) [deținător anterior]

Badea, vtori logofăt. (1765) (donație) [menționat pe: p. 1-33] [deținător anterior]

Tofan, preot. (Moldova, [sec. al XIX-lea]) [menționat pe: p. 564] [deținător anterior]

Efrem, arhimandritul mânăstirii din Războieni. ([sec. al XIX-lea], cumpărare) [deținător anterior]

Nicolae [fiul protopopului Florea] , preot. (1772-) [menționat pe: p. 225, jos, p. 564] [deținător anterior]

Mitrofan [monah] . (Bisericani, jud. Neamț, până în 1823) [menționat pe: forzat anterior] [deținător anterior]

Petru [preot] . (Boroia, jud. Suceava, 1823-) [menționat pe: forzat anterior] (donație) [deținător anterior]

Bobulescu, Constantin [preot] [menționat pe: f. [4]r] [deținător anterior]

Biserica "Adormirea Maicii Domnului". (1765-[1772]) ([Bucureşti]) (donație) [menționat pe: p. 1-33] [deținător anterior]

Inv. 14487

1774

Octoih (română). 1774

23 Octoih Ce să zice elineaşte şi Paraklitiki / în zilele Preablagocestivei… Doamnei Noastre Împeratriței Ecaterinei Aleksievniei… şi a moşteanului eii Domnului Țesarevici şi Marelui Cneaz Pavel Petrovici, cu blagosloveniia şi toată cheltuiala Prea sfințitului Mitropolit al Ungrovlahiei Kyr Grigorie, prin osârdiia... preacuvioşiei sale Kyr Filaret ; tipărit de popa Constandin Râmniceanul. — Acuma iarăşi adoa oară tipărit . — Bucureşti : [în tipografia Mitropoliei], de pop[a] Constantin tipograful Râmnicianul, 1774. — [14], 437 f. ; 2° (31 cm), 40-41 R (25 x 16 cm)

* Pagină de titlu: Octoih // Ce să zice elineaşte şi // Paraklitiki Acuma iarăşi a // doaoară Tipărit în zilele Preablagoce- // stivei Singurei stăpânitoarei Marei // Doamnei Noastre Împeratri- // ței Ecaterinei Alek- // sievniei A toată Rossiia, şi a // moşteanului Eii Blagocestivului Domnu- // lui Țesarevici şi Marelui Cneaz // Pavel Petrovici: Cu bla- // gosloveniia şi toată cheltuiala Prea sfințitu- // lui Mitropolit al Ungrovlahiei Kyr //

www.cimec.ro

Grigorie, prin osârdiia şi sârguinţa // preacuvioşiei sale Kyr Filaret, Arhimandritul sfintei, Mitropolii în Bucu- // reşti; La anii de la Adam 1774. // De pop. Constantin tipograful Râmnicianul
* Principalul meşter tipograf şi gravor este preotul Constantin Râmniceanul, activ în Bucureşti între anii 1768-1775, unde va scoate "Învăţătură bisericească", "Omiliile" lui Macarie Egipteanul, Psaltirea), după care revine la Râmnic, unde îşi reia activitatea întreruptă în 1773, până în 1784, perfecţionându-şi arta grafică (ap. C. Mălinaş, care îl confundă însă cu Constantin Athanasievici Râmniceanul, a s evedea "Câteva completări la arta şi tiparul cărţii vechi şi româneşti", în "Crisia", vol. XX/1990, p. 420). Celălalt meşter tipograf şi gravor este Grigorie ieromonahul, viitor mitropolit de Sidis (SV Asiei Mici), studios al Academiei Greceşti (Domneşti) din Bucureşti şi ucenic al vlădicii Grigorie al II-lea al Ungrovlahiei: a diortosit Penticostarul şi Slujba Sf. Nicodim, apărute la Râmnic, în 1767, a imprimat la Bucureşti "Învăţăturile ortodoxe" ale lui Meletie Pigas, în 1769 (în greceşte), Slujba Sf. Dimitrie Basarabov, în 1779, Ceaslovul, în 1785 şi Antologhionul, în 1786 ; gravurile lui împodobesc şi alte tipărituri bucureştene, precum: Triodul din 1769, Evanghelia din 1775, Apostolul din 1784 (pe care l-a diortosit şi prefaţat).
* Tipărit cu negru şi roşu. Textul este încadrat, dispus pe 2 coloane; s-au folosit 3 corpuri de literă chirilică. Titlul cărţii apare sub forma unui portal xilogravat: sus, Sf. Treime la cina din Mamvri, între Sf. Fecioară şi Ioan Botezătorul; în stânga frontispiciului - Arhanghelul Mihail, în dreapta - Arh. Gavriil. Pe arcadă, 2 serafimi. Coloanele au reprezentări de sfinţi; coloana din dreapta: Sf. Ap. Pavel, Sf. Grigorie Teologul, Sf. Mc. Dumitru; Sf. Ap. Petru, Sf. Ier. Nicolae, Sf. Mc. Gheorghe. Pe latura inferioară, între coloanele unui portic, Sf. Mc. Procopie, Sf. Împ. Constantin şi Elena şi Sf. Ecaterina. Pe verso-ul foii de titlu, acvila bicefală rusească, încoronată, cu sceptrul şi sabia în gheare. Dedesubt o altă acvilă cu crucea în cioc, între Soare şi Lună, într-o ramă ovală fitomorfă (Stema domnitorilor Cantacuzini, din Evanghelia de Bucureşti, 1682). Legenda: "Stema Împărătesei Ekaterina Alexeevna şi a Cneazului Pavel Petrovici".
* Repertoriul grafic al tipăriturii este constituit dintr-o serie de gravuri în lemn executate de meşteri diferiţi (aici se includ frontispiciile), datate şi semnate, constând în variaţiuni pe aceleaşi teme religioase; de asemenea, sunt prezente iniţialele şi vinietele (de compoziţie tipo şi xilografică, cum ar fi vinietele de colontitlu, cu serafimi şi vinietele finale preluate din ornamentica sfârşitului de secol XVII). În tipologia iniţialelor şi vinietelor se includ motivele fitomorfe cu împletituri. La f. 14v, o gravură în plină pagină, cu Sf. Ioan Damaschin (22,5 x 15 cm.) semnată "Popa Costandin Tipograf Râmniceanu". Acelaşi gravor semnează ("P. C.") miniatura cu Sf. Treime la cina din Mamvri, de 7,5 x 7,5 cm., la f. 3v a celei de-a doua părţi a volumului şi miniatura cu acelaşi subiect, dar având, în plus, câteva elemente arhitecturale, la f. 48v a aceleiaşi părţi. Miniatura este reluată la f. 92v, 138v, 186r, 230v, 315v, 431v, 437r, fiind, de regulă, precedată de frontispiciile "Deisis", datate "1768", executate de ieromonahul Grigorie, pentru Triodul imprimat în acelaşi an (f. 1, p. a II-a, f. 46v, 135v, 183r, 228r, 270v, 313r, 372v). Există o variantă a frontispiciilor cu acest subiect, provenind din repertoriul grafic al artistului Antim Ivireanul (cf. Evanghelia greco-română, Bucureşti, 1693 şi Evanghelia din 1697 de la Snagov), la f. 47v, 229v, 271v, 314v. Secţiunile adiacente (predosloviile, tipicurile, epilogul) sunt împodobite cu frontispicii fitomorfe neîncadrate, reprezentând un lujer central în torsadă - terminat cu trei (sau cinci) lobi, din care se desprind bogate foliaje în arabesc -, aşezat pe o consolă, între două capete de serafimi (cf. "Voroavă de întrebări şi răspunsuri întru Hristos", 1765). Referitor la viniete, predomină vinieta cu iniţialele "M E" (sus - serafim, jos - mascheron din gura căruia se desprind corzi de viţă-de-vie, cu ciorchini şi frunze care încadrează serafimul, pere şi două console) însoţită de alte elemente, tipografice, în negru şi roşu, care au, de

www.cimec.ro

fiecare dată, o altă dispunere în jurul vinietei xilogravate; este vorba de motive vegetale aranjate "în oglindă" sau cruciform, serafimi. Astfel de viniete mari, compozite, împodobesc filele 90r, 182v, 184r (numerotată greşit, "284"), 229r, 271r, 314r, 426v, 431v. Alte viniete: 2 serafimi şi o cruce din elemente vegetale stilizate, plus alte elemente florale, la f. 374r. La 426v sunt prezente 2 viniete cu antrelacuri sub coloanele textului. Un alt gen de vinietă, cul-de-lampe, având în centru un mascheron, apare, passim, în completarea ornamenticii finale. Vinietă cu cap grotesc, de forma unui blazon, ca în Triodul din 1747, sau Evanghelia din 1750, şi la f. 437v, sub epilog.
* În exemplarele complete, ale Octoihului (de 14 foi nenumerotate şi 437 foi numerotate, aşa cum precizează Daniela Poenaru în CBRV), scrisoarea de dedicaţie adresată mitropolitului Ungrovlahiei (f. [2]r - [3]v) şi semnată "Filaret Arhimandritul" este urmată de o predoslovie către cititori, semnată "ieromonah Macarie Diorthositoriul Tipografiei" (f. [4]r - [4]v). La f. 13r începe "Rânduiala Parastasului", care se încheie pe fila următoare. De aici începe începe o altă numerotare, corespunzând Octoihului propriu-zis. Titlul de intrare în materie: "Începerea cu D[u]mnezeu cel Sf[â]nt a Octoihului...". Între f. 360r - 366v se află "Troicinicele lui Grigorie A Sinaitului care se cântă după Canonul Troiţei în toate Duminicile". La f. 367r - "Începutul celor unsprezece Evanghelii ale Învierii" (Voskresnele), care se încheie pe f. 374r. Verso-ul acestei foi este alb. Între f. 375r şi 382r - "Sinaxariu a celor 12 luni", imprimat aproape numai cu roşu. Slujbele de obşte ocupă foile 382v - 426v; tot la 426v, încep "Bogorodnicele Troparelor Sf[i]nţilor"(sfârşitul la f. 431v). De la f. 432r până la 437v se întinde o altă secţiune denumită "Tipicul", care debutează brusc, cu f. 434. Foile 432, 433 cuprind o "Arătare" sau indicaţii tipiconale. La sfârşitul cărţii, pe f. 437v, se află un epilog (preluat ca atare din Octoihul de Râmnic, din 1750, model al acestui Octoih), semnat "Ieromonah Macarie din Sfânta Mănăstire Dragomirna", urmat de un alt epilog, în versuri, care începe cu "Precum doresc să ajungă la limanul cel cu linişte...".
* Coloncifra 271 este imprimată şi pe foaia următoare. Greşeli de numerotare, passim
* Citat în: BRV Additamenta, p. 288; CBRV, p. 212

Octoih [Râmnic] . 1774 [titlu uniform local]
Filaret al II-lea, arhimandrit al Mitropoliei Ţării Româneşti, viitor episcop al Râmnicului, apoi mitropolit al Ţării Româneşti. editor ; traducător ; patronaj ; prefaţator
Ecaterina a II-a, împărătească a Rusiei. patronaj
Pavel I Petrovici, mare Cneaz, viitor împărat al Rusiei. patronaj
Grigorie al II-lea, mitropolit al Ţării Româneşti. patronaj ; editor comercial
Constantin Athanasievici Râmniceanul. tipograf ; gravor în lemn
Tudurache, Damaschin [diacon] . traducător
Macarie, ieromonah. diortositor
Mitropolia Ţării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:
a. . — + 12, + 432 f.
* Exemplarul corespunde descrierii din CBRV, a Danielei Poenaru (p. 12). Ediţia căreia îi aparţine reia integral textul Octoihului de Râmnic, din 1750, despre care s-a afirmat că are la bază traducerea episcopului Damaschin după un original în limba slavonă. Structura exemplarului nostru, incomplet, şi care a suferit o serie de intervenţii de relegare şi consolidare a filelor, în special a celor liminare, apare astfel: foaia de titlu, scrisoarea de dedicaţie sau prima predoslovie pe foile numerotate 2-3, după care este intercalată o foaie provenind din secţiunea celor 11 evanghelii, cu coloncifra 10, apoi o altă foaie, nr. 5, cu colontitlul "Tipicul".

www.cimec.ro

Această parte continuă, cu paginația adecvată, până la f. 13r. Lipseşte aşadar cea de-a doua predoslovie, a lui Macarie ieromonahul. În locul foii cu coloncifra 2 se află o foaie nenumerotată, intercalată, aşa cum arată custosul (foaia aparține unei alte secvențe). Urmează o foaie cu coloncifra 3, după care textul decurge firesc până la f. 9. După această foaie urma, inițial, foaia 10 fixată greşit, la început, după predoslovie, aşa cum am arătat. F. 11 lipseşte. De la f. 12 spre sfârşit, textul continuă cu alte două intercalări: f. 362 între 360 şi 361, f. 432, 433, intercalate între 434 şi 435. F. 274, 275 şi 276 lipsesc.

* Legătură în piele pe lemn. Urme dintr-un ornament central, pe prima copertă, în chenar fitomorf şi anturaj de fleuroane mici. Coperta posterioară prezintă şi ea ornamente presate indistincte şi un chenar compartimentat, decorat cu motive vegetale. Două încuietori metalice funcționale. Cotor simplu, cu 3 nervuri profilate.

* Conservare: legătură: coperta posterioară originală este crăpată vertical, pe mijloc [recondiționare: zone de piele lipsă, compensate. Strat subiacent nou, al învelitorii şi forzaturi noi] ; corp: exemplar incomplet, afectat de umezeală. Filei 362 îi lipseşte o porțiune din marginea inferioară. F. 350 are marginea inferioară tăiată şi o lipitură, pe verso, care obturează textul. Alte benzi de hârtie - f. 365, marginea inferioară, deteriorată din nou, f. 415v, coloana 1. Fila 363 desprinsă complet.

* Însemnări: „Acest sf(ân)t. Octoicu esti tipografiat cu dată anumi 1696 maiu 3 şi esti socotit de la 1696 şi pana la anu 1914: cu durata de 318 anii la maiu în 3 1914. Gh. Avramescu” , alfabet: latin extins [f. de gardă ant. v]

* Însemnări: „din 1696 maiu 3” , alfabet: latin extins [f. 437 v]

Inv. 505325

1780

Minei pe luna iunie (română). 1780

24 Mineiul : Luna lui Iunie / în zilele prea luminatului Domn Alexandru Ipsilant, cu blagosloveniia prea sfințitului Mitropolit al Ungrovlahiei Grigorie ; prin nevoința şi tâlmăcirea ... lui... Filaret Episcopul Râmnicului ; [editat de Iordache Capadochianul], [redactat de ierodiaconul Anatolie], [diortosit de monahul Rafail]. — S-au tipărit acum întâiu rumâneaşte. — Râmnic : în sfânta Episcopie, de Popa Costandin Tipograful Râm[niceanul] şi de Popa Costandin Mihailovici Tip[ograful], 1780. — [3], 135 f. : il. ; 2° (30 cm), 38 R (23 x 16 cm)

* Pagină de titlu: Mineiul // Luna lui Iunie // Carele s-au Tipărit acum întâiu Rumâ- // neaşte, În zilele Prea Luminatului // Domn // Io Alexandru Ipsilant Voevod // Cu blagosloveniia prea sfințitului Mi- // tropolit al Ungrovlahiei Kyr // Grigorie // Prin nevoința şi Tâlmăcirea, Iubi- // toriului de Dumnezeu Kyr // Filaret // Episcopul Râmnicului. În sfânta // Episcopie a Râmnicului. // La Anul Dela Hs: 1780. // De Popa Costandin Tipograful Râm: // şi de Popa Costandin Mihailovici Tip.

* Textul este pe 2 coloane încadrate. Foaia de titlu în ancadrament-poartă cu medalioane; sus - f. Treime, între Sf. Ioan Botezătorul şi Maica Domnului, jos - Sf. Nicolae şi alți sfinți, cu filactere. Stema Țării Româneşti între inițialele domnitorului Alexandru Ipsilanti pe verso-ul foii de titlu. Ornamente tipografice constând în frontispicii de capitol, viniete finale cul-de-lampe, inițiale roşii ornate (2 x 2 cm. şi 2,4 x 2 cm.). Frontispiciu cu foliaje curbate, la începutul prefeței episcopului Filaret (f. [2]r -

www.cimec.ro

[3]r). Dintre xilogravuri, se remarcă: la f. [3]v, gravura cu Răstignirea (10,5 x 12 cm.), semnată "P. C." (Popa Costadin), într-un ancadrament fitomorf de dimensiunea unei pagini, cu o legendă în versuri, apărută prima oară în Triodul de Râmnic, 1761. Sub gravură, o notă: "S-au îndreptat tălmăcirea acestui Mineiu din limba Elinească pre limba Rumânească de Dumnealui Iordan biv vel Grammatic Cappadochianul". Pe f. 1r, un bogat frontispiciu cu Iisus Hristos binecuvântând dintr-un medalion anturat de motive vegetale (flori şi frunze palmate), de 7 x 16 cm.. La sfârşitul volumului, următorul epilog: "s-au început acest lucru la martie în 26 şi au luat sfârşit la mai în 16 [urmează nota reprodusă anterior]. La acest Mineiu al lunii lui iunie au fost Ostenitoriu la scris cu mâna, Tocmitoriu şi aşezătoriu slujbelor cu rânduiala precum să veade, După izvoarele celor ce au fost tălmăcitori, Chir Anatolie ierodiaconul din Sfânta episcopie, iară la tipărire sau diortosit de Monahul Rafail din sfânta Mănăstire Hurezii".

* Citat în: BRV. - vol. II, 435; BRV Additamenta, p. 295

* Citat în: Teodorescu, Dorin-- Cartea veche românească de Râmnic. — Slatina : Editura Fundației "Universitatea pentru toți", 2005, p. 135

Ipsilanti, Alexandru, domn al Țării Românești. patronaj

Filaret al II-lea, episcop al Râmnicului, mitropolit al Mirelor Lykiei, viitor mitropolit al Țării Românești. prefațator ; traducător

Iordan Capadochianul, grămătic. editor

Grigorie al II-lea, mitropolit al Țării Românești. Patronaj

Constantin (Athanasievici) Râmniceanul. tipograf ; gravor în lemn

Constantin Mihailovici Râmniceanul. tipograf

Anatolie, ierodiacon. redactor

Rafail, monah. diortositor

Ioachim, ieromonah. tipograf

Episcopia Râmnicului. Tipografia (Râmnic)

Exemplare:

a. . — [3], 135 f.

* Nu am putut identifica biserica de proveniență a acestui Minei, din cauza informației insuficiente (și parțial ilizibile), furnizate de însemnările de pe forzaț.

* Legătură originală în piele pe carton cu ornamente aurite: medalion oval cu "Răstignirea", pe coperta anterioară; deasupra şi dedesubt, câte un serafim acoperă marginile icoanei cu aripile, iar lateral, câte un buchet de flori cu frunze mari, trilobate, constituie celălalt element decorativ al "ramei". Chenar dublu, ornat în interior, la colțuri, cu frunze de acant; în exterior - alte motive fitomorfe (buchete din 3 flori de câmp). Coperta posterioară cu model geometric din linii duble şi triple intersectate. Compartimentele verticale ornate cu frunze şi flori alternează cu cele simple. Cotor cu 4 nervuri profilate; spațiul dintre nervuri este ornat. Șnit roşu.

* Conservare: legătură: foarte bine conservată. Forzaț ondulat, cu cearcăn de apă, central (coperta posterioară). Încercări de condei pe forzațul primei coperți. Ibidem, şi pe foaia liberă a forzațului, desene: un struț, vase cu flori, o formă dreptunghiulară (probabil o masă). Însemnare în chirilică, pe verso-ul acestei foi, din 1860, ilizibilă din cauza umezelii care a afectat hârtia ; corp: exemplar complet, bine conservat. File consolidate - primele 3, f. 133-135. Hârtie îmbrunită, urme de cari, pete de cerneală, patină vulgară. Pigmentație fungică. Ştampile ale Muzeului, de formă rotundă şi rectangulară, aplicate pe foile: 1, forzațul liber, f. [2]r, [3]r etc.

* Însemnări: „eu Grigore dascăl 1806” , alfabet: chirilic [f. 34v-35r, jos]

www.cimec.ro

* Însemnări: „M-am învrednicit şi eu robul lui Dumnezeu Răducan sin dascăl Negoiță de am citit şi am cântat într-acest mineiu aflându-mă grămătic la această biserică în zilile înpăratului Nicolae Pavloviciu. Anu 1832 iunie 29. Mâna cu care am scris va putrezi dar gândurile ce au făcut nu va putrezi i proci Răducanu" , alfabet: chirilic [forzaț ant. liber v]

Inv. 10790

1784

Biblia N.T. Evanghelie (română). 1784

25 Sfânta şi Dumnezeiasca Evanghelie / întru întâia domnie a prealuminatului... Mihail Constandin Şuțu voevod, cu blagoslovenia şi cheltuiala părintelui... Filaret, Episcopul Râmnicului. — Acuma al doilea tipărită. — Râmnic : în Sfânta Episcopie a Râmnicului, de Climent Ieromonah Tip[ograf] Râm[niceanul] şi de Popa Costandin Râmnicean[ul], 1784. — [2], 159 f. : il. ; 2° (31 cm), 40 R (25,5 x 17 cm)

* Pagină de titlu: Sfânta şi Dumnezeiasca // Evanghelie // Acuma al doilea Tipărită, Întru // întâia Domnie a prea luminatului şi // Prea Înălțatului Domn // Io Mihail // Constandin Şuțul Voevod // Cu Blagosloveniia, şi cheltuiala prea // Sfinții sale Părintelui // Kyr Filaret // Episcopul Râmnicului // În Sfânta Episcopie a Râmnicului // La Anii dela Facerea Lumii: 7392. Iară de la Hs: 1784. // De Climent Ieromonah Tip. Râm. şi de Popa Costandin Râmnicean.
* Potrivit lui Dan Râpă-Buicliu, ediția de față reproduce ediția de Râmnic, a Evangheliei, din 1746 (inclusiv gravurile, cf. BRV II, p. 289).
* Text tipărit pe 2 coloane, fiecare coloană într-un chenar. Titlul în ancadrament-poartă cu serafimi pe arcadă, realizat de diaconul Constantin Râmniceanu tipograful. Pe verso-ul foii de titlu, Stema Țării Româneşti cu stihurile politice dedicate domnitorului Suțu, calchiată după Mineiul pe noiembrie tipărit în 1778 afirmă I. Bianu. Evanghelia se deschide sub un frontispiciu cu "Deisis", cu "Viața Sfântului Ioan Evanghelistul" după Sofronie, urmată de cea după Dorothei (f. [1]r). La f. [3]v o gravură în plină pagină (aprox. 23 x 14 cm.), reprezentându-l pe acest apostol şi evanghelist. De altfel, frontispiciul se repetă pe foaia succesivă fiecărei gravuri, - f. 20r, 51r, 90r, în unele exemplare fiind semnat: "Gheorghe Popa Cos. Tip. Râm." (apud D. Teodorescu, op. cit. infra). Gravurile cu Sf. Ev. Matei, Luca şi Marcu ocupă verso-ul foilor 19, 50 şi 89; numai ultima gravură este semnată - "Popa Mihai Tipograf"). Acelaşi frontispiciu se regăseşte la începutul Minologhionului, f. 120r, purtând semnătura gravorului în centrul marginii inferioare a medalionului cu Iisus Hristos - "Gheorghie Popa Const. Tip. Râm.". La f. 120r începe "Minologhion"-ul iar la 152v încep "Evangheliile de obşte". Cartea se încheie cu "Evangheliile Sf. Maslu", la f. 156r. La f. 159v, epilogul ierodiaconului Grigorie Râmniceanu, diortositorul Evangheliei. Gravurile cu cei patru evanghelişti sunt calchiate după cele din Evanghelia ivireană din 1693, inclusiv legendele în greacă.
* Alte ornamente: letrine roşii încadrate (2,2 x 2 cm., cu variații) şi neîncadrate (2,5 x 2,8 cm.), decorate fitomorf (cu mlădițe subțiri sau combinații de haşuri şi motive fitomorfe, de regulă flori de câmp, pe care se profilează litera); frontispicii tipografice de capitol, viniete finale din grupuscule fitomorfe stilizate; vinietă mare, din împletituri, passim, în diverse anturaje de viniete mici, tipografice.
* Citat în: BRV. - vol. II, 474; BRV Additamenta, p. 307

www.cimec.ro

* Citat în: Teodorescu, Dorin -- Cartea veche românească de secol XVIII din județul Olt. — Slatina : Editura Fundației "Universitatea pentru toți", 1998, poz. LI, p.104
* Citat în: Dorin Teodorescu-- Cartea veche românească de Râmnic : 1701-1830. — Slatina : Editura Fundației "Universitatea pentru toți", 2005, p. 141

Evanghelie [Râmnic] . 1784 [titlu uniform local]
Șuțu, Mihai, domn al Țării Româneşti. patronaj
Filaret al II-lea, episcop al Râmnicului, mitropolit al Mirelor Lykiei, viitor mitropolit al Țării Româneşti. editor comercial
Climent Râmniceanul, ieromonah. tipograf
Constantin (Athanasievici) Râmniceanul. tipograf
Mihai Popovici Râmniceanul. tipograf ; gravor în lemn
Grigorie Râmniceanul, ieromonah, viitor episcop al Argeşului. diortositor
Gheorghe Constantin Râmniceanul. gravor în lemn
Episcopia Râmnicului. Tipografia (Râmnic)

Exemplare:

a. . — [3], 156 + + [3] f. albe
* Foaia [3]r, de la început, este albă.
* Legătura în pânză roşie pe carton. Cruce aurie pe prima copertă. Forzaț ornamental cu linii sinuoase şi flori (maro)
* Conservare: legătură: pânză destrămată pe cotor, cu o zonă lipsă, şi pe marginile coperții posterioare (inclusiv colțurile). Pete pe suprafața ambelor coperți şi mici găuri. Cotor dezlipit ; corp: deteriorat şi incomplet (lipsesc f. 90 şi 91, din care au rămas nişte mici fragmente în partea stângă, jos; lipsesc ultimele 3 foi numerotate, care cuprind epilogul lui Grigorie Râmniceanu). Textul prezentului exemplar se termină la f. [156]r. Numeroase depozite de ceară. Patină vulgară. Din loc în loc, colțurile filelor sunt arse. Foaia de titlu este ruptă jos, stânga. Primele foi ale cărții sunt extrem de pătate de grăsime şi ceară, cu marginea inferioară zdrențuită. Alte foi sunt înnegrite, şifonate, cu marginea inferioară tăiată. Foile albe de la sfârşit sunt îngălbenite, pătate de grăsime. Pe foile [2]r - [3]r, de la început, spațiile libere sunt ocupate de un adevărat "roman autobiografic" al lui Tudor Stoenescu, care se continuă pe f. 18v, 19r, 49v, 88r.
* Însemnări: „23 ian[uarie] Preot Mar[in]” , alfabet: latin extins [f. 73r, marg. sup.]

Inv. 12800

Biblia V.T. Faptele apostolilor (română). 1784

26 Apostol ce are întru sine, faptele şi poslaniile apostolilor, ce să citesc în bisearică totdeauna / În anul dintâi din întâia Domnie a luminatului Domn. Io Mihai Costandin Şuțu Voevod, cu blagosloveniia şi cu cheltuiala prea Sfințitului mitropolit al Ungrovlahiei... Grigorie ; s-au tipărit de Stanciul Tomovici . — Acum de iznoavă tipărit, şi cu mai bune îndreptări diortosit şi adăogit, aşezat după urmarea celui grecesc [ed. a V-a]. — Bucureşti : în tipografiia din sfânta Mitropolie, de Stanciul Tomovici Tipograful, 1784. — [2], 148 f. : il. ; 2° (31 cm), 38 R (23,5 x 14,5 cm)
* Pagină de titlu: Apostol // Ce are întru sine, faptele şi po- // slaniile apostolilor, ce să citesc în // bisearică tot deauna. Acum de iz- // noavă tipărit, şi cu mai bune în- // dreptări diortosit şi adăogit, a- // şezat după urmarea celui grecesc. // În anul dintâi din întâia Domnie // a luminatului Domn. Io Mihai Costandin Şuțu Voevod: // Cu

www.cimec.ro

blagosloveniia şi cu cheltuiala prea // Sfinţitului mitropolit al Ungro- // vlahiei Kiriu Kir: Grigorie. // Întru a doazeci şi patru de ani // ai arhiepăstorii Prea sfinţii sale. // S-au tipărit la Bucureşti în tipo- // grafiia din sfânta Mitropolie. // La anii dela naşterea lui Hs: 1784 // De Stanciul Tomovici Tipografu.
* În BRV IV, ca bibliografie, este menţionat N. Iorga, cu: "Observaţii şi probleme bănăţene", Bucureşti, 1940 (în colecţia Academiei Române, Studii şi cercetări, XL). Conform descrierii din BRV, vol. II, pe verso-ul titlului se află stema Ţării Româneşti însoţită de versuri despre pecetea domnitorului Suţu, apoi o prefaţă, o înştiinţare "către cititoriul Apostolului", şi notiţa următoare: "La diortosirea acestui Apostol însuşi Prea sfinţiia sa Părintele Mitropolitul Sidisu s-au ostenit. Şi am fost şi eu de ajutor, cel smerit între Ieromonahi, Ghermano, eclisiarhul sfintei Mitropolii."
* Tipărit şi ilustrat de Stanciu Tomovici ("Popovici", cum semnează el post 1780), împreună cu ieromonahul Grigorie. S-a folosit hârtie filigranată. Caracterele chirilice sunt de 2 mărimi diferite. Ornamentica constă în ilustraţii originale şi preluări din alte tipărituri, cum sunt frontispiciile xilogravate, cu data "1768", executate de ieromonahul Grigorie (viitorul mitropolit de Sidis) pentru ediţia 1769, a Triodului (cf. BRV IV, p. 252), prezente şi în alte două tipărituri bucureştene: Octoihul din 1774 şi Evanghelia din 1775. Pe f. [3] r-v se află textul intitulat: "Prochimene şi aliluiarea şi priceasne de peste toată săptămâna", terminată cu aceeaşi vinietă mare, xilogravată, cu foliaje, care împodobeşte şi sfârşitul primei prefeţe (f. [2]r). Pe f. [4] r-v, debutând cu o iniţială ornată (un înger între ale cărui aripi desfăcute se află litera, - "D" - şi motive fitomorfe dispuse dedesubtul şi în jurul literei), se află predoslovia semnată de mitropolit, adresată "pravoslavnicului norod". Textul propriu-zis începe, cu o serie de antifoane, pe f. [1]r, sub un frontispiciu cu "Învierea" purtând semnătura lui "Stanci[u] P. T[i]p.", de 14 x 7,5 cm. Frontispiciul este împodobit cu două borduri ornamentale verticale. Titlul primei secţiuni: "Faptele Sf[i]nţilor Apostoli". "Apostolul" se deschide pe foaia următoare, sub alt frontispiciu din benzi fitomorfe stilizate, cu o iniţială xilogravată, roşie, de 2,5 x 2,5 cm. Tipologia iniţialelor include reprezentări fitomorfe, zoomorfe sau hibride, de exemplu: un iepure alergând, pe fond vegetal, la f. 2v (de 3 x 3 cm.), de dată mult mai veche, sau iniţiala antropo-fitomorfă la f. 16v, iniţiale roşii cu chenar fitomorf, de 3,5 x 2,7 cm., la f. 3r; iniţiale cu împletituri de mlădiţe, de 3,5 x 2,5 cm. (destul de frecvente) dintre care se distinge iniţiala mare pe fond vegetal bogat, de 3,5 x 3 cm (f. 15r). Iniţiale încadrate de tulpina unei flori, de 3,3 x 2,5 cm., cum ar fi cea de la f. 8r. Alte iniţiale ("F", incluzând iniţialele Mântuitorului) sunt formate din tulpini de plante, roşu pe alb, încadrate - passim - măsurând 2,5 x 2 cm, sau cuprind reprezentări angelo-fitomorfe ("IU", cu formă alungită) - f. 90r, 91r, 94v etc. Un astfel de "F", dar cu Sf. Constantin şi Elena, roşu pe alb, este prezent la f. 22r. Tot acolo se află un frontispicu cu Pogorârea Duhului Sfânt, din Penticostarul de Bucureşti, 1743. Sub jilţul pe care este aşezată Sf. Fecioară pot fi observate, destul de clar, literele: "S T T P" - desigur, tot o semnătură a lui "Stanciu Tipograful", autorul ornamentului. Există şi câteva iniţiale al căror fond este filigranat, în cuprinsul volumului, de dimensiuni variabile. La f. 16v, într-un cadru format din şiruri vegetale sextuple, lateral, reprezentând flancuri de motive stilizate, iar sus- cu o bandă ornamentală unică, jos - la fel, dar ceva mai lată, se află o ilustraţie având ca temă "Înălţarea" (legenda este în slavonă: "Voznesenie Go[spoda] H[ristov]a"), de 6 x 9 cm (gravor: Grigorie ierom., la 1768). Pe rectoul foii 22, un frontispiciu cu "Pogorârea Sf. Duh", între flancuri florale triple, nedatat şi nesemnat. Dimensiuni: 9,8 x 11,5 cm. La f. 101r, un frumos frontispiciu "Deisis", gravat tot de Grigorie ieromonahul. Un alt frontispiciu, deosebit ca execuţie, inedit ca reprezentare, la f. 137v: Sf. Constantin şi Elena într-un medalion central format şi susţinut de tulpini înfrunzite, pe fond negru din care se "decupează" figurile personajelor plasate de-o parte şi de alta a medalionului - la dreapta, Iisus Hristos, la stânga, Maica Domnului (cu

www.cimec.ro

legenda în lb. greacă). Dimensiuni: 3,5 x 14,2 cm. Mai menționăm vinieta mare, cul-de-lampe, din 4 benzi stilizate, la f. 21r şi cea similară, din motive florale, pe verso-ul aceleiaşi foi, la sfârşitul Faptelor.

* Citat în: BRV. - vol. II, 466; BRV. - vol. IV, p. 252

* Citat în: Teodorescu, Dorin-- Cartea veche românească de secol XVIII din județul Olt. — Slatina : Editura Fundației "Universitatea pentru toți", 1998, poz. LI, p. 102

* Citat în: Ana Andreescu-- Cartea românească în veacul al XVIII-lea : repertoriul ilustrațiilor. — Bucureşti : Ed. Vremea XXI, 2004, p. 22

Apostol [Bucureşti] . 1784 [titlu uniform local]
Şuțu, Mihai, domn al Țării Româneşti. patronaj
Grigorie al II-lea, mitropolit al Țării Româneşti. patronaj ; editor comercial
Grigorie, mitropolit de Sidis. diortositor ; gravor în lemn
Gherman, ieromonah. diortositor
Stanciu Tomovici (Popovici). tipograf ; gravor în lemn
Mitropolia Țării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [4], 144 f. +

* Foile liminare ale exemplarului, în grad avansat de uzură, au fost relegate şi consolidate. După foaia de titlu urmează, în acest exemplar, pe f. [2]r, o prefață intitulată: "Către cititoriul Apostolului". Nota privind diortosirea cărții de către mitropolitul de Sidis, Grigorie, este fragmentară din cauza deteriorării foii; tot astfel, gravura în plină pagină cu Soborul Sfinților Apostoli, de pe verso-ul f. [2]. Se pot observa urmele unei însemnări, dedesubt (i.e. marginea inferioară a filei 2 verso, nenumerotate).

* Legătură în piele maro închis, pe lemn, fără impresiuni. Cotor cu 5 nervuri profilate. Şnit galben

* Conservare: legătură: forzaţuri recondiționate. Şnit decolorat, pătat cu tuş roşu. ; corp: incomplet. Pe lângă foile liminare, cu pierderi de text, corpul cărții prezintă deteriorări de genul filelor cu margini zdrențuite, afectate de manipularea frecventă şi de umezeală, cu lipituri şi pete de diverse proveniențe. Foile 11-73 au colțurile superioare pătate cu tuş roşu.

Inv. 27642

Biblia V.T. Psalmi (română). 1784

27 Psaltirea Proroculuı şi Împăratului David / în zilele Prea luminatului Domn... Mihai Constandin Şuțul Voevod, cu blagosloveniia şi toată chieltuiala prea sfinții sale... Kir Filaret ; s-au tipărit de Climent ieromonah şi... popa Constandin Râmniceanul ; [diortosită de Grigorie Râmniceanul]. — Acum într-acestaşi chip tipărită. — Râmnic : în sfânta Episcopie, de Climent Ieromonah Tip[ograful] Râmnician[ul] şi de Popa Costandin Tip[ograful] Râm[niceanul], 1784. — [8], 242 f. ; 4° (22 cm), 24 R (15 x 11,5 cm)

* Pagină de titlu: Psaltirea // Prorocului şi Împăratului Da // vid, // Acum într-acestaşi Chip Tipărită // În zilele Prea luminatului Domn // Io Mihai Constandin // Şuțul Voevod. // Cu Blagosloveniia şi toată chieltuiala // prea sfinții sale Iubitoriului de Dumnezeu // Kyr Filaret // Episcopul Râmnicului. // În Sfânta Episcopie a Râmnicului, // La anul dela zidirea Lumii, // 7292: iară dela Hs: 1784. // S-au tipărit de Climent Ieromonah Tip: // Râmnician: // şi de Popa Costandin Tip. Râm.

www.cimec.ro

* Ediția din 1779 a psaltirilor de Râmnic a servit drept model prezentei tipărituri, care a preluat din antecesoarea ei şi anumite elemente de ornamentică, cum ar fi xilogravura cu Maica Domnului şi Pruncul, de la f. 227r (unde începe "Paraclisul Născătoarei"), semnată "D: Mih: T: R:". Aici, Predoslovia lui Chesarie (reprodusă în numeroase psaltiri, din care ultima este apărută la Sibiu, în 1857) nu este semnată. Psaltirea de față cuprinde un colofon, prin care suntem înştiințați că ierodiaconul Grigorie, (economul episcopiei Râmnicului) a diortosit această carte: "Tipăritu-s-au aciastă sfânta şi dumnezeiasca Psaltire, prin osteneala diorthosirii smeritului între ierodiaconi Grigorie Râmnicianul." Grigorie Râmniceanul, viitorul Episcop de Argeş, cărturar iluminist, a diortosit (şi, uneori, a şi prefațat) o serie de tipărituri apărute în intervalul 1781-1798. La sfârşitul foilor liminare (f. [8]v) este notat: "Purtătoriu de grijă fiind Typografiei, Gheorghie Nicolaovici".
* Titlul este încadrat într-o poarta semnată: "Diacon Costa(ndin)". Pe verso se află stema Țării Româneşti însoțită de versuri. Urmează apoi o "Predoslovie despre însemnătatea Psaltirei, învățătura şi rânduiala pentru citirea ei", şi o gravură reprezentându-l pe psalmist. La f. [2]r: "Învățătură cum să citeşte psaltirea în sfântul şi marele Post"), până la f. [5]r. Pe verso-ul acestei foi, o gravură cu Proorocul David scriind la pupitru, semnată "D. C. [Diacon Constantin]" (semnătura este plasată în spatele personajului), cu elemente iconografice similare gravurii de la 1694, dar ceva mai schematice. Psalmii încep la f. 1. La f. 165v începe "Cântarea lui Moisi"; la f. 179r - Polyeleul; f. 179v - Pripealele lui Filotei (cu colontitlul "Psalmi aleşi"). Între f. 193r - 205v, "Întoarcerea Indictionului". Paschalia ocupă f. 206r - 226r; la f. 226v, un tabel cu Naşterea lunilor. La f. 227r începe Paraclisul Născătoarei, sub un frontispiciu xilogravat, în dublă ramă fitomorfă, având, în colțurile de sus două cruci mici, iar pe marginea superioară a chenarului, în exterior, 6 elemente decorative florale stilizate (2 modele), plus 2 cruci. Frontispiciul este o gravură cu Maica Domnului şi Pruncul, de 5 x 4 cm., semnată de Dimitrie Mihailovici Râmniceanul (Tipograful). În partea de jos, 2 grupuri florale încadrează titlul secțiunii. Între f. 236v şi 242v, partea intitulată "Istorie". Pe ultima filă, colofonul mai sus amintit.
* Alte detalii privind ornamentica: viniete de colontitlu, viniete mari, de final, inițiale "filigranate" cu motive vegetale, încadrate, pe fond haşurat (2,5 x 2,5 cm.), sau inițiale profilate pe fond fitomorf (1 x 1 cm. şi 2 x 2,5 cm.). Vinieta râmniceană din împletituri de mlădițe înfrunzite, de formă cul-de-lampe, anturată de grupuscule de fleuroane tipografice, la f. [7]r, 32r; la f. 40, o cruce florală din câte 4 elemente fitomorfe; vinietă mare la f. 96v, cu un alt tip de anturaj fitomorf şi 2 cruci, f. 133r, altă variantă de dispunere a fleuroanelor (16), în semicerc şi simetric (dreapta-stânga, sus-jos), cu 2 elemente în cul-de-lampe în partea inferioară a compoziției. Vinietele sunt alcătuite şi din benzi florale stilizate (alternând, uneori, cu fleuroanele), dispuse orizontal, una sub alta, sub forma clasică a piramidei întoarse (f. 143r, 192v). Cea mai elaborată vinietă se găseşte la sfârşitul volumului, fiind o variantă a celei de pe f. [1]v: ornamentului orizontal din partea superioară i se adaugă 2 capete de îngeri; ornamentele laterale sunt formate din 4 elemente vegetale stilizate, rectangulare, grupate unele sub altele. Sub vinieta mare, un alt aranjament, similar, având în centru 3 benzi florale, flancate de alte mici vinete. Dimensiuni: 5 x 4,3 cm. Există 10 variante ale acestui tip de vinietă, în total, în cuprinsul cărții. Pagina de text este încadrată, fără a include însă signatura, ca în Psaltirea de Bucureşti, 1806.
* Citat în: BRV. - vol. II, 480; BRV Additamenta, p. 309
* Citat în: Dorin Teodorescu-- Cartea veche românească de Râmnic : 1701-1830. — Slatina : Editura Fundației "Universitatea pentru toți", 2005, p. 142
* Citat în: Ana Andreescu-- Cartea românească în veacul al XVIII-lea : repertoriul ilustrațiilor. — Bucureşti : Ed. Vremea XXI, 2004, p. 37

www.cimec.ro

Psaltire [Râmnic] . 1784 [titlu uniform local]
Şuţu, Mihai, domn al Ţării Româneşti. patronaj
Filaret al II-lea, episcop al Râmnicului, mitropolit al Mirelor Lykiei, viitor mitropolit al Ţării Româneşti. patronaj ; editor comercial
Climent Râmniceanul, ieromonah. tipograf
Grigorie Râmniceanul, ieromonah, viitor episcop al Argeşului. diortositor
Constantin (Athanasievici) Râmniceanul. tipograf
Constantin [diacon] . gravor în lemn
Dimitrie Mihailovici Râmniceanul [fratele lui Constantin Râmniceanul] . gravor în lemn
Gheorghe Nicolaovici. tipograf
Episcopia Râmnicului. Tipografia (Râmnic)

Exemplare:

a. . — + [5], 242 f.

* În urma cercetărilor, conchidem că este vorba de un exemplar din Psaltirea de Râmnic, de la 1784, tipărită de ieromonahul Climent Râmniceanul şi de Constantin Râmniceanul, în care este reprodusă prefaţa episcopului Chesarie, din ediţia 1779 a Psaltirii.
* Între f. 77-78 descoperim inserată o notă manuscrisă: "Memento. Această preţioasă carte creştină românească: psaltirea Proorocului şi Împăratului David ce s'a tipărit printre primele cărţi româneşti de Domnitorul Matei Basarab şi păstrată din tată'n fiu de către familia Filloreanu, în calitate de proprietar (posesor) al ei, o dăruiesc din tot sufletul şi cu tot respectul Dlui Prim Ministru Gh. Tătărescu, drept scump omagiu şi recunoştinţă ce-i păstrează pururea Al. Filloreanu. 1 ianuare 37 Profesor (pensionar). Bucureşti". Despre acest posesor anterior al Psaltirii, Filloreanu, Al., semnatarul donaţiei către ministrul liberal Gheorghe Tătărescu, am găsit doar în BRM, vol. II, p. 311, poz. 21373 s.v., un autor de literatură cu acest nume (şi cu pseudonimul „Alis" Filloreanu). Lucrarea citată în "Bibliografia Românească Modernă 1831-1918", p. 311, este „Impresii (proză şi versuri) asupra războiului romîno-bulgar din 1913", Bucureşti, [Tipografia Breslelor], [1913], prefaţată de Elena Văcărescu. La poz. 21374 – „Sus-puşii – prima colecţie de Cuplete, Terţete, şi Quartete din Revista patriotică: "Îngerii de pază" (vox populi, vox dei)", pe muzica orig. compusă de autor. Bucureşti, Tip. Bucovina I.E. Torouţiu, [1916]
* Exemplar acefal, care începe cu ultima parte a Predosloviei, pe f. [1] r - v.
* Legătură în piele pe lemn. Urmele încuietorilor din metal şi piele, pe coperta anterioară. Chenar de forma unui lanţ cu catene ovale. Coperta posterioară prezintă un chenar liniar, iar în câmpul central se observă un model din linii triple intersectate. Cotorul are 6 nervuri profilate, ornate fitomorf, cu fleuroane în spaţiile intermediare. Nervurile sunt marcate prin linii duble punctate. Şnit roşu
* Conservare: legătură: legătura este deteriorată: zgâriată, cu zone lipsă - coperta anterioară, lângă cotor şi cea posterioară, sus. Ambele coperţi s-au desprins din legătură. În plus, prima copertă este crestată. Cotorul este pătruns de cari, tocit, de asemenea cu zone lipsă. Forzaţul anterior este pătat, înnegrit, cu găuri de cari, acoperit cu rugăciuni din diverse perioade. Forzaţ posterior a fost refăcut relativ recent. ; corp: prima filă are marginea laterală decupată. F. [2] este atacată de cari, cu o mică porţiune lipsă în partea inferioară. Sfârşitul cărţii este foarte deteriorat: f. 240 este desprinsă aproape complet, f. 241 este ruptă în mare parte, cu pierderi de text, se păstrează doar partea superioară; ultima foaie este şifonată, ruptă, cu

www.cimec.ro

marginile laterale zdrențuite. În ansamblu, corpul cărții prezintă același tip de deteriorare: file pătate, zdrențuite, rupte, cu lipituri. Colțurile de sus sunt îndoite iar cele de jos fie lipsesc (f. 120, 132, 148, 158), fie sunt refăcute (f. 29-32, 64-66, 128-130). Foaia 4 este consolidată, textul original este completat cu text manuscris (idem f. 12, 64-66, 76, 88, 108, 109). Foaia cu gravura nu mai păstrează partea inferioară (idem f. 112). F. 16-26 are lipituri laterale şi patină vulgară intensă. Un fascicul de file lipite, rupte din nou, necesită intervenții - f. 46-94. Pigmentație fuingică passim. Pete galbene: f. 99r, 108r. Alt fascicul f. deteriorat: f. 123r-125v fragilizate, cu pierdere iminentă de text. Ultima parte a volumului, de la f. 236 spre sfârşit se prezintă ceva mai bine. Şnit lateral ondulat, din cauza umezelii. Pe f. 123 v se afla o însemnare, mâzgălită cu cerneală albastră. Pe f. [5] v, în interiorul gravurii, pe arcadă, stă scris: "multă sănătate", în alfabet latin, cu penița.

* Ex libris: 1884 Al. Popescu [f. 58v]
* Ex libris: Al. Popescu [f. 123r]
* Însemnări: „D(o)amne caută din ceru şi vez(i) şi cercet(ează) via aceasta care la dreapta ta o au săd*it*” , alfabet: de tranziție [forzaț ant.]
* Însemnări: „Doamne caută din ceru şi vezi cercetează viia aceasta” , alfabet: de tranziție [forzaț ant.]
* Însemnări: „am încercat acest condeiu. Stănescu” , alfabet: de tranziție [forzaț anterior]
* Însemnări: „astăzi la 30 ale lui aprilie la anul 857 am vinit dela Tonea călare cu calu lui logofătu Stanciu din acel sat şi venirea mea au fost în trei ceasuri. A. Popescu... [text acoperit de o pată de cerneală]” , alfabet: latin extins [f. 235 v, 236 r, "238" r (partea superioară a primelor file şi marginea laterală a ultimei foi)]

Filloreanu, Alexandru. (Bucureşti, până la 1937) [menționat pe: f. mss] [deținător anterior]

Tătărescu, Gheorghe, prim-ministru al României între 1934-1938, în timpul guvernului Brătianu. (Bucureşti, 1937-) [menționat pe: f. ms] (donație) [deținător anterior]

Popescu, Alexandru. (1854, 1884-) [menționat pe: f. 58v] [deținător anterior]

Inv. 4074

1787

Liturghier (română). 1787

28 Dumnezeeştile şi Sfintele Liturghii a celor dintru sfinți Părinților noştri a lui Ioann Zlatoust, a lui Vasilie cel Mare, şi a Prejdeos[ă]şteniei / întru întâia Domnie a prea luminatului Domn... Nicolae Petru Mavrogheni Voevod, cu blagosloveniia… şi cu toată chieltuiala prea Sfinții sale… Filaret Episcopul Râmnicului ; s-au tipărit de Popa Constandin Mihailovici Râmniceanul şi de Dimitrie Râmniceanul . — Acum într-acest chip sau tipărit. — Râmnic : în sfânta Episcopie, de Popa Constandin Mihailovici Tip[ograful] Râm[niceanul] şi Dimitrie Tip[ograful] Râmnicianul, 1787. — [2] f., 204 p. ; 4° (21 cm), 23-27 R (16 x 11,5 cm)

* Pagină de titlu: Sfintele Şi Dumneze- // eştile // Liturghii // A celor dintru sfinți Părinților // noştri, a lui Ioan Zlatoust, alui // Vasilie cel mare, şi a Păejdeosştennii. // Acum într-acest chip sau Tipărit, // întru întâia Domnie a prea luminatu- // lui Domn //

www.cimec.ro

Io Nicolae Petru Mavrogheni Voevod. // Cu blagosloveniia şi osârdia, şi cu // toată chieltuiala prea Sfinţii sale Iu- // bitoriului de Dumnezeu // Kiriu Kir Filaret Episcopul Râm: // În sfânta Episcopie a Râmnicului. // La anii dela Zidirea lumii, 7295. // S-au Tipărit de Popa Constandin Mihailovici // Tip: Râm. Şi de Dimitrie Brat // ego Tip: Râmnicianul

* Tipar negru şi roşu, 3 corpuri de literă chirilică; 51 de caiete cu signatură chirilică. S-a folosit hârtie filigranată. Volumul conţine o serie de frontispicii semnate "GH. P. C.", ilustraţii semnate şi nesemnate înfăţişându-i pe cei trei mari ierarhi ai Bisericii, Sf. Ioan Gură de Aur (Zlatoust), Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie Teologul (Dvoeslov), preluate din Liturghierul de Râmnic din 1747, afirmă D. Râpă-Buicliu, citându-i pe C. Pascu ("CRV Sibiu", p. 79, poz. 110) şi A. Florescu ("Gravura râmniceană", p. 81-107) şi însoţite de alte ilustraţii, iniţiale ornate, viniete. Titlul cărţii este inclus într-un ancadrament-poartă, xilogravat, semnat "DIACON COSTA[NTIN]" (nemenţionat de sursele bibliografice, aşa cum nu sunt menţionate nici contribuţiile secundare, prezente în alte ornamente). Ornamentaţie fitomorfă pe arcadă, 2 coloane pe care sunt înfăşuraţi corzi de viţă-de-vie şi ciorchini. Pe foaia de titlu v, Stema Ţării Româneşti flancată de iniţialele domnitorului Mavrogheni şi cele 4 stihuri asupra acestei "peceţi". Recto-ul celei de-a doua foi liminare cuprinde "Însemnarea pentru cele ce să află întru această carte", sub un frontispiciu format din trei frize fitomorfe, surmontate de 2 viniete dispuse simetric; între motivele laterale şi în centrul frontispiciului sunt plasate literele numelui "Gheorghe" aparţinând gravorului. Pe f. 1r, sub un frontispiciu ceva mai îngust, începe liturghierul cu "Rânduiala Vecerniei ceii mici". Primul frontispiciu semnat "GH. P. C.", reprezentându-l pe Iisus Hristos binecuvântând cu ambele mâini, într-un medalion de la baza căruia pleacă două tije lungi ale căror inflorescenţe bogate sunt dispuse de-o parte şi de alta a medalionului, se află la f. 12r; două tije mai mici, în acelaşi registru inferior, susţin două sfeşnice miniaturale. Chipul Mântuitorului are drept fundal cerul înstelat. Frontispiciul este încadrat de un chenar liniar şi măsoară 3,5 x 11,5 cm. Acelaşi frontispiciu apare la f. 25v, deasupra "Rânduielii Utreniei", la f. 49r, la începutul "Dumnezeieştii Liturghii a Sfântului Părintelui nostru, Ioann Zlatoust" şi la începutul "Rânduielii Sfintei Priceştanii". Revenind asupra structurii, la f. 38r se deschide "Rânduiala Sfintei şi Dumnezeeştii Liturghii". Pe f. 42v este reprezentată masa proscomidiei, cu indicaţiile pentru săvârşirea sfintei Împărtăşanii (9,7 x 11 cm.). La f. 48v - o ilustraţie nesemnată cu Sf. Ioan Zlatoust, în chenar liniar dublat de unul exterior, fitomorf, din motive stilizate (13,5 x 10 cm.). Alte indicaţii euharistice, în dublă ramă fitomorfă, la f. 72v. La f. 80v, gravură cu Sf. Vasile cel Mare (13,5 x 10 cm.), nesemnată. Liturghia acestui ierarh începe pe recto-ul foii următoare. F. 106v - 110v cuprind "Învăţătura pentru Dumnezeiasca Liturghie a prejdeos[ă]ştennii" (colontitlu: "Dumnezeiasca Liturghie a prejdeosştennii") care se încheie cu învăţătura pentru sfărmarea Sf. Agneţ. recto-ul f. 111 este alb. Pe verso - gravură cu "Sf. Grigorie Dvoeslov", în chenar liniar foarte îngust (2,5 x 7 cm.), semnată, în partea de jos: "Ghiorghie Tip." Ancadramentul exterior al icoanei prezintă o concepţie originală, fiind alcătuit, lateral, din benzi scurte fitomorfe care se succed unele sub altele, asemănător unor rânduri de text. Autorul şi-a imprimat numele în interiorul ancadramentului. Astfel, sus: "P O P" , jos: "D I N J", jos, central - "S I N STA" ("sîn Stanciu" ?). Liturghia prejdeosăşteniei debutează la f. 112r. Secţiunea următoare cu titlul: "Vozglaşeniile la Dumineca cea luminată a Paştilor" se află la f. 135 v. F. 136r - 154v, cuprind "Rânduiala Sfintei Priceştanii". F. 155v - 168r: "Sinaxariu", secţiune care ia sfârşit cu o vinietă înfăţişând un cap de serafim. F. 168v - 198v: "Adunare pentru cereri de bună trebuinţă, la vreme de nevoe ce s-ar întâmpla"; finalul este marcat de o vinietă cul de lampe, din 3 benzi fitomorfe şi un ornament vertical, sub formula "Sfârşit şi lui Dumnezeu laudă". Liturghierul nu se încheie, însă, aici, ci după alte două scurte capitole

www.cimec.ro

reprezentând, în ordine: o serie de indicații tipiconale tipărite cu negru şi roşu, între f. 119r - 203r, urmate de o "Rugăciune, facerea lui Kyr Ioan Vrotopola marele Doftor Kyrkira...", între f. 203v - 204v. Pe verso-ul ultimei file se află şi epilogul cu informația diortosirii cărții de către Grigorie Râmniceanul.

* Tipologia inițialelor se caracterizează prin inițiale albe pe fond roşu, ornate fitomorf, de 2 x 2 cm., cum este cea de pe prima filă numerotată, "M", sau "D" (f. 23 r) şi inițialele albe pe fond roşu haşurat, cu numai câteva elemente florale, de 2,5 x 2 cm. ("A", f. 95r). Vinietele, în afară de cea cu serafim, menționată anterior, constau în ornamente cul-de-lampe, din benzi fitomorfe stilizate. Se remarcă vinieta terminată cu 4 flori dispuse cruciform, la f. [2]v. ; Foaia 138 are coloncifra "134". Nu sunt alte erori de numerotare.

* Citat în: BRV. - vol. II, 511; BRV Additamenta, p. 322

* Citat în: Dorin Teodorescu-- Cartea veche românească de Râmnic : 1701-1830. — Slatina : Editura Fundației "Universitatea pentru toți", 2005, p. 146

Liturghier [Râmnic] . 1787 [titlu uniform local]

Constantin Mihailovici Râmniceanul. tipograf

Dimitrie Mihailovici Râmniceanul [fratele lui Constantin Râmniceanul] . tipograf

Gheorghe Constantin Râmniceanul. tipograf ; gravor în lemn

Grigorie Râmniceanul, ieromonah, viitor episcop al Argeşului. diortositor

Constantin [diacon] . gravor în lemn

Episcopia Râmnicului. Tipografia (Râmnic)

Exemplare:

a. . — [2] f., 204 p.

* Exemplarul a fost în posesia fratelui lui "Manea Brutaru", starostele brutarilor din Bucureşti, ctitor al bisericii care îi poartă numele (din strada General Budişteanu, nr. 4-6), între anii 1786-1787; lăcaşul are hramurile Sf. Nicolae, Sf. Gheorghe, şi Naşterea Maicii Domnului. În afara notei de posesor, Ion "brat" Manea Brutarul consemnează anumite fenomene ale naturii din anii 1787 şi 1788 - o anomalie climatică şi două eclipse, una totală de Soare şi una parțială, de Lună, iar în 1790 notează inventarul obiectelor necesare cultului păstrate în altar

* Fără coperți. S-a păstrat numai cotorul din piele neagră, prezentând 4 nervuri profilate, subliniate cu linii duble apoi decorate cu motive vegetale stilizate. Fiare fitomorfe aplicate între nervuri, reprezentând buchete de câte 3 flori în mici vase rotunde.

* Conservare: legătură: cotorul este tocit, pătruns de cari, cu o bucată din învelitoare desprinsă, în partea stângă a capătului superior. Şnit afumat ; corp: exemplar complet, în curs de restaurare. Patină vulgară, pigmentație fungică, depozite de ceară. Foaia de titlu s-a desprins. Cearcăne de apă pe marginea de sus a filelor, foarte pronunțate până la f. 13r. F. 16 este pătată de cerneală. Filele care îi succed au colțurile inferioare îndoite şi marginile laterale uzate, găurite de ceara fierbinte, ondulate. F. 19 are mici pierderi de text pe recto; marginea laterală zdrențuită. Idem f. 20. Depozite masive de ceară pe f. 24, până la f. 31r. F. 31-33 îmbrunite. Urmează un grup de file cu aspect mai clar, neafectate. Până la f. 41, margini laterale cu cearcăne de apă. F. 54 este găurită, f. 55 are colțul inferior rupt; marginea de jos a f. 56 ruptă aproape complet, cu pierderi de text. F. 59r, idem, cu text lipsă pe recto. Foi cu marginile inferioare lipite: 61-64. Până la f. 72, foi cu colțurile îndoite, deteriorate, cu marginile inferioare găurite, zdrențuite, cu încercări de reconstituire. O pată de grăsime pe marginea laterală a f. 77, lipitură

www.cimec.ro

verticală jos, franjuri, pierderi de text. Idem până la f. 79 (cu pete de un negru intens). De la această foaie până la 104, un fascicul mai bine păstrat. După f. 112 urmează o serie de foi cu colțurile îndoite, cu cearcăne de apă. F. 119r prezintă o pată de tuş negru. Depozite de ceară: f. 133-138 şi următoarele, îmbrunire a hârtiei, pete de grăsime în centru. F. 142 are colțul de jos rupt, cu text intact, necesită intervenții de consolidare. Afectate de umezeală - f. 182 spre sfârşit. F. 180r completată cu text manuscris în partea de jos, unde există o bandă de remarginație. recto-ul foii 111, neimprimat, prezintă însemnări manuscrise. Foaia ultimă, de gardă, prezintă încercări de condei.

* Însemnări: „Grigorie, Cozma, Ioan, Gheorghe Hangerțer (?), vii" despre: pomelnic, alfabet: chirilic [marg. sup. a f. 15v]
* Însemnări: „k[yrie] eleeison (de 3 ori) despota agie tois hierois toinyn propheromenousin" , alfabet: chirilic [în loc de cel grecesc] [marg. sup. a f. 40, f. 49]
* Însemnări: „Să se ştii că aciastă sfântă liturghie este a lui pop(a) Ion brat Manea brut(arul) şi este cumpărată drept t(a)l(eri) 3 zl(oți) dar cine o va fura mare păcat face dar de să va întămp[l]a ca să o vadă i o au furat şi cel ce o au cumpărat de va citi aicea cum mai degrabu [sic] să o adevereze" , alfabet: chirilic [marginile f. 63v - 64r]
* Însemnări: „aici am însemnatu pentru ca să se ştie că la leat 1788 apr(I)lie 24 a doaozi de s(fân)t(ul) Gheorghe au nins zăpadă ca de o palmă şi mai bine şi fiindumi măinile înghețate abia ia (sic) am însemnat pentru ca să se povestească. Eu Ion diac brat Manea brut(arul)" , alfabet: chirilic [f. 106r]
* Însemnări: „mai 27 leat 1788 la al treilea ceas din zi au perit soarele şi au eşit u stea tot într-acel ceas despre partea Țaregradului" , alfabet: chirilic [f.111r]
* Însemnări: „la ivitul lunii lui iunie s-au ivit luna cu ştirbina despre amiazăzi şi au umplat până… [îns. se opreşte aici]" , alfabet: chirilic [f. 111r]
* Însemnări: „aicea am însemnat pentru ca să se ştie cătă aramă am în altar: în dulap sahane cu tipsii cu mic cu mare sînt doaozeci şi trei şi o tigaie mare turcească şi un cazan. 1790 fevr. 8" , alfabet: chirilic [f.111r]
* Însemnări: „[încercări de condei şi un autograf imitând semnătura lui vodă Caragea]" , alfabet: chirilic de sec. XIX şi grecesc [f. de gardă post. v]

Ion [preot, fratele lui Manea, starostele brutarilor din Bucureşti]. ([et ante?] 1788-) [menționat pe: marginile f. 63v - 64r] (cumpărare) [deținător anterior]
Inv. 3437

1789

Manolakes Persianos

29 Synoptike perilepsis ton heroikon katorthomaton tou hypselotatou… hegemonos pases Ounkroblachias... Nikolaou Petrou Maurogeni / Syntetheisa para tou eugenestatou… Manolake tou persianou. — En Boukourestio : kata ten Zoodochon pegen tou Cesme, Para Nikolao kai Ioanne Lazarou ton ex Ioanninon, para Demetrio Typographo, 1789. — [4] f., 47 p., [2] f. ; 4° (19 cm), 28-29 R (9,5 x 15 cm)

* Pagină de titlu: Synoptike perilepsis // Ton heroikon katorthomaton tou hypselotatou, euse- // bestatou te, kai tropaiouchou Authentou hemon, // kai Hegemonos Pases Ounkroblachias // Kyriou // Kyriou // Io Nikolau Petrou Maurogeni // Boeboda //

www.cimec.ro

Syntetheisa para tu eugenestatou te, ka ellogimo-tatou archontos megalou kaminare kyrou Ma // nolake tou persianou. // Eti de kai heteron ellogimon stichoite kai logoi enko- // miastikoi, syllechthentes te, kai entaktos // typois ekolothentes // en te neosystatheise Typographia di Authentikes // hyperaspiseos, Kata ten Zoodochon pegen // tou Cesme, ten en Boukourestio. // Para Nikolao kai Ioanne Lazarou ton ex Ioan- // ninon, kai par'auton meta doulikes hypokli- // seos, prosphonethentes, te autou // megaloprepestate // Hypselotate. // En etei // Soterio, 1789 en meni Febrouario. // Para Demetrio Typographo

* Titlul tradus: Rezumat sinoptic al faptelor vitejeşti ale prea înălţatului, prea cuviosului şi biruitorului nostru Domn şi Stăpân a toată Ungrovlachia, Domnul Domn Ioan Nicolae Mavrogheni Voevod, alcătuit de prea cinstitul şi învăţatul Arhon mare căminar Domnul Manolache Persiano. Pe lângă aceasta şi stihuirile şi cuvântările de laudă ale altor învăţaţi, adunate şi tipărite cu rânduială în tipografia înfiinţată de curând cu sprijin domnesc de la Isvorul tămăduirii de la Cişmea, în Bucureşti, de către Nicolae şi Ioan Lazăr din Ianina şi închinată de dânşii cu umilită plecăciune prea cinstitei sale Înălţimi în anul mântuirii 1789, luna Fevruarie. La Dimitrie Tipograful. [apud BRV]

* Tipografia deschisă de fraţii macedoneni Lazaris (proprietari şi ai unor fabrici de hârtie şi beneficiari ai unui monopol prin care era oprită pătrunderea cărţii transilvănene în Ungrovlahia), era una dintre cele mai dotate - poseda garnituri complete de literă grecească, arăbească şi chirilică, inclusiv cifre arabe, şi o gamă variată de ornamente. Era proiectată să răspundă în special nevoii de carte a populaţiei anatoliene de confesiune creştin-ortodoxă, aflate sub stăpânire turcească. Cărţile realizate de cei doi fraţi, în perioada 1783-1789, sunt preponderent didactice şi ştiinţifice, dar conformându-se unui program aprobat de autorităţile ecleziastice. Din punct de vedere al meşteşugului imprimării, “tiparniţa a dat cea mai izbutită aşezare în pagină şi grafie de limbă greacă din arealul românesc” (ap. C. Bălan, “Istoria Românilor”, vol. VI, “Românii între Europa clasică şi Europa luminilor (1711-1821)”, p. 765). Opusculul lui Persiano, scris în idiomul cult sau greaca aticizantă (katharevousa), reprezintă o antologie de poeme şi discursuri encomiastice semnate de logofătul Ioan Geanetu, profesorul Theodor, de la Şcoala Domnească Sf. Sava, ierei Dimitrie Zisu ("tou ex Argyrokastron"), marele postelnic Eustatie de Constantinopol, vornicul (apoi arhontele) Gheorghe Slătineanu şi Scarlat Slătineanu. La p. 44, şirul poemelor este întrerupt de o epistolă a mitropolitului Matei al Mirelor şi se reia, ulterior, până la sfârşitul cărţii (p. 47).

* Titlul cărţii în chenar floral stilizat. Pe verso-ul foii de titlu, în acelaşi chenar, se află stema Ţării Româneşti, aşezată pe spinarea unui leu, între iniţialele domnitorului. Stema este timbrată de o coroană, deasupra însemnelor voievodale. Foile liminare conţin o scrisoare de dedicaţie adresată domnitorului Nicolae Mavrogheni, semnată "Nikolaos kai Ioannes Lazarou hoi ex Ioanninon" şi o odă închinată "marelui căminar" Manolache Persianul, semnată "Ho Myreon Matthaios". Recto-ul foii [4] este alb. Pe verso, o altă stemă -compozită, zoo-antropomorfă, flancată de iniţialele domnitorului şi timbrată de o coroană. Coroana este susţinută de 2 arhangheli şi se sprijină pe un postament fitomorf. În interiorul acestui ornament se poate vedea vulturul care ţine în cioc atât crucea, cât şi capul unui animal; vulturul stă pe leşul acestuia. Stema este încadrată. Sub stihurile asupra stemei, un ornament-vinietă, din 5 benzi fitomorfe. Dimensiunile stemei: 5,5 x 7 cm. La p. 1, sub un frontispiciu fitomorf surmontat de viniete mici, dispuse simetric, se află un "Prooimion". O iniţială mare, cu contur îngroşat deschide textul, care se termină în cul-de-lampe. Între paginile 4-14, un lung poem encomiastic. La p. 15, alte 4 "stihuri". La p. 16 - "Heteron prosphonema tou Theophilestatou Episkopou Rimnikou Kyriou Philaretou", capitol urmat de un poem dedicat comisului Alexandru Kalphoulos (p. la p. 21). La p. 30, o figură romboidală alcătuită din literele cuvântului "Nikolaon",

www.cimec.ro

formând diverse anagrame; cuvântul întreg apare în centrul figurii, scris în oglindă. Foile nenumerotate, de la sfârşit, cuprind: f. [1]v, (cu recto alb), un poem semnat "Dionisiou Hegoumenou tes Hieras kai authentikes Mones, Zoodochou peges" (Dionisie, egumen al sfintei mănăstiri domneşti "Izvorul cel de viaţă dătător"); f. [2]r - 10 distihuri ale lui Matei, mitropolitul Mirelor Lykiei. S-au folosit 3 corpuri de literă. Volumul este împodobit cu viniete realizate din câte 5 benzi vegetale şi alte mici viniete care ocupă spaţiul superior al filelor, în locul colontitlurilor.
* Citat în: BRV. - vol. II, 532

Faptele vitejeşti ale lui Mavrogheni [Bucureşti] . 1789 [titlu uniform local]
Mavrogheni, Nicolae. beneficiarul dedicaţiei
Lazares, Nikolaos. editor ; tipograf
Lazares, Ioannes. editor ; tipograf
Dimitrie. tipograf
Filaret al II-lea, episcop al Râmnicului, mitropolit al Mirelor Lykiei, viitor mitropolit al Ţării Româneşti. dedicator
Kalphoglou, Alexandros, comis. dedicator
Geanetu, Ioan, logofăt. dedicator
Teodor, profesor la Sf. Sava. dedicator
Slătineanu, Scarlat. dedicator
Slătineanu, Gheorghe, fiul vornicului Slătineanu. dedicator
Zisu, Dimitrie, profesor. dedicator
Eustatie, postelnic. dedicator
Tipografia de la Cişmeaua Domnului Mavrogheni. Bucureşti

Exemplare:

a. . — [4] f., 47 p., [2] f.
* Legătură în pânză gri. Cotor cu 4 nervuri false, aurite.
* Conservare: legătură: forzaţuri noi. Şnit ondulat. ; corp: exemplar complet, bine conservat. Primele file îmbrunite. Cearcăne de apă (în special pe marginea superioară a paginilor 23-41). P. 47 are colţul inferior lipsă. Ultimele file sunt pătrunse de umezeală.
* Ex libris: Konstantinou Ralou Igeniou nyn de emou Ioannou B. [p. de tit., jos]
* Însemnări: „Sinopsis de mulţumire Dlui N. P. Mavrogheni” , alfabet: latin extins [p. de titlu, sus]
* Însemnări: „Folositorea şi grabnica adjutatóre în nevoi, a tótei lumi creştine! Nascatóre de Dumnedzeú, pururea fecióră Marie! Apără, Apără, şi păzeşte de rele şi de nevoi casa mea, şi pe toţi carii cu credinţă şi temere de Dumnedzeú locuesc într’însa; fii solitórea mea fecióră, fiului tău şi Dumnedzeului nostru pentru ertarea pacatelor mele, ca să te laud şi să te slăvesc pînă la cea mai de pe urmă a mea răsuflare. Amin” , alfabet: latin extins [f. [2]v, de la sf.]

Ralu, Constantin. ([sec. al XIX-lea]) [menţionat pe: p. de tit., jos] [deţinător anterior]
Inv. 1422/1961

www.cimec.ro

Octoih (română). 1792

30 Octoih : are întru sine Toată slujba ce să cade, încă şi Paraclisul cel mic şicel Mare ale Preacistii. Şi Canonul Domnului H[risto]s, şi al Acatistului, urmând întocma după cel Grecesc ce iaste tipărit la leat 1783 / în zilele prealuminatului Domn [Mihai Şuţu Vv], Cu blagosloveniia prea osfinţitului Mitropolit al Ungrovlahiei Kir Cozma, prin silinţa, cheltuiala, şi îndreptarea smeritului Mitropolit [de] Sidis Kir Grigorie ; [tipărit de] Stanciu Tomovici tipograful. — Acum întâiu cu acest fealiu de orânduială s-au dat în tipar. — Bucureşti : în tipografiia din sfânta Mitropolie a Bucureştilor, de Stanciul Tomoviciu Tipograf[ul], 1792. — [3], 353 f. ; 2° (30 cm), 35-40 R (24,5 x 15,8 cm)

* Pagină de titlu: Octoih. // Greceşte să chiamă, Paraklitiki. // Are întru sine Toată slujba ce să cade, // Încă şi Paraclisul cel mic şi cel Mare // ale Preacistii. Şi Canonul Domnului Hs, şi // al Acatistului, urmând întocma după cel // Grecesc ce Iaste Tipărit La Leat 1783. // Acum întâiu cu acest fealiu de orînduială în- // dreptându-să s-au dat în tipar, În zilele prea // Luminatului Domn // A mării sale. // Cu blagosloveniia prea osfinţitului Mitropolit // Al Ungrovlahiei Kiriu Kir Cozma. // Întru al 5-lea an ai Istoriei prea sfinţii sale. // Prin silinţa, cheltuiala, Şi îndreptarea // smeritului Mitropolit Sidis Kir Grigorie. // În tipografiia Din sfânta Mitropolie a Bu- // cureştilor. La Leat 1792. // De Stanciul Tomoviciu Tipograf.
* Volum alcătuit din 175 de caiete cu signatură chirilică; tipar negru şi roşu, text pe 2 coloane. Imprimat pe hârtie filigranată, cu pontuzouri (sunt 2 filigrane - unul sugerând o coroană, celălalt, din 3 pălării de cardinal). După foaia de titlu, pe al cărei verso se află Stema Ungrovlahiei şi stihurile asupra stemei, urmează "Învăţătură pentru Parastas" (f. [2]r - [3]v). F. [4] are, pe recto, un text intitulat "Arătare", sub un frontispiciu cu foliaje, iar pe verso - o gravură în plină pagină cu Sf. Ioan Damaschin semnată pe latura inferioară, alb pe negru: "Pop(a) Costandin Tipograf Râm." Pe f. 1, un alt frontispiciu, cu "Deisis" (reluat la f. 127r, 253r, 292v, 336v), provenind dintr-o mai veche placă xilografică, împodobeşte începutul Octoihului. Pe foaia următoare recto, aceeaşi temă grafică, de execuţie diferită; chipul Maicii Domnului şi cel al Sf. Ioan Botezătorul apar în rame de formă patrată, spre deosebire de cel al lui Iisus Hristos, în medalion oval. Dimensiuni: 3,5 x 15,5 cm. Deasupra chenarului frontispiciului, simetric - doi serafimi, iar în centru - un ornament vegetal. Iniţialele ornate sunt albe pe fond roşu fitomorf şi măsoară 2,5 x 2 cm. Se remarcă iniţiala "P", de la începutul Octoihului, plasată într-un medalion fitomorf, de 3,5 x 2,8 cm, şi vinietele: una alcătuită din "cartuşe" vegetale dispuse simetric, încadrând vinieta principală, de culoare roşie - f. 434r (o variantă la f. 197), vinieta din 2 spirale unite în partea de jos printr-o cruce malteză, la f. 96r, 449r; îngerul având în jurul gâtului un şir de mătănii cu cruce, la f. 436r, ornamentul cul-de-lampe din 6 benzi fitomorfe şi decoraţie secundară, la f. 230r. Vinietă elaborată, din foliaje, cul-de-lampe, având în centru o floare, la f. 210v, 252v, 336r. Colontitlurile sunt flancate de câte 2 serafimi. La f. 336v - "Începutul Sveatilnelor. Ale Învierii". La f. 353, epilogul: "slavă, cinste şi închinăciune lui D[u]mnezeu celui în sf[â]nta Troiţă slăvit, care ne-au ajutat după început de am ajuns şi sfârşitul".
* Citat în: BRV. - vol. II, 557

Octoih [Bucureşti] . 1792 [titlu uniform local]
Şuţu, Mihai, domn al Ţării Româneşti. patronaj
Cozma, mitropolit al Ţării Româneşti. patronaj

www.cimec.ro

Grigorie, mitropolit de Sidis. editor ; editor comercial ; diortositor ; traducător
Stanciu Tomovici (Popovici). tipograf
Mitropolia Țării Românești. Tipografia (București)

Exemplare:

a. . — [4], 353 f.

* Exemplarul a circulat în județul Hunedoara, localitatea Căstău (conform însemnărilor cantorului Ioan Samoilescu, de la jumătatea secolului al XIX-lea) şi în Sadu, județul Sibiu (unde cartea a adăstat ca proprietate a unui diac, înainte de a-o cumpăra preotul Iosif din Căstău, în secolul al XVIII-lea). A aparținut însă, înainte de toate, unui slujitor al Sfintei Mitropolii din Bucureşti, care l-a primit din mâna mitropolitului de Sidis, Grigorie, la scurt timp după imprimarea lucrării, înainte ca aceasta să-şi înceapă periplul transilvan.

* Legătură nouă în piele pe lemn. Medalion religios istoriat, în care nu se mai disting figurile (credem că este vorba de "Bunavestire"), inițial aurit, în câmpul central al coperții anterioare. Chenar liniar-fitomorf dublat de alt chenar lat, doar fitomorf, imitând ramele icoanelor (cu urme de aurire). Coperta posterioară prezintă un model geometric. Cotorul are 4 nervuri profilate, subliniate cu linii aurite. Spațiul dintre nervuri este ornat cu motive fitomorfe cruciforme, tot aurite. Între nervurile superioare, titlul: "OHTOIH din 1792 in domnia lui Mihail Constantin Șuțu Voevod", iar între nervurile inferioare, mențiunea: "Tiparit in Mitropolia din Bucureşti de STANCIUL THOMOVICI". Şnit colorat cu 5 dungi albastre.

* Conservare: legătură: legătura a fost atacată de cari, iar stratul superficial al pielii este neuniform şi crăpat. Coperțile prezintă zgârieturi. Coperta posterioară sfâşiată în partea de jos, pe o mică porțiune. Urme de încuietori metalice. Pielea cotorului uzată mai ales la capete. Forzațul primei coperți şi foaia de gardă au fost consolidate. Ambele forzațuri sunt afectate de umezeală. Recondiționată ; corp: hârtie îngălbenită. Unele file sunt îmbrunite, pătate de ceară; tranşe îmbrunite, ondulate [f. de titlu r - v (marginea inferioară cu pierderi de text, pe verso), colțurile inferioare ale f.: 1-4, 99, 131-134; f. 236-270 (colțurile şi jumătate din pagină). F. 271, are, în partea stângă, o lipitură care obturează textul. F. 437-445; 456-457: f. 61-64, ale părții a II-a au marginile inferioare şi o parte din marginile laterale consolidate.]

* Însemnări: „Ioan Samoilescu Dascăl din Căstău. Această carte iaste a Bisericii Castăului Greco Răsăriteană. Kasztteu in 26/2 856” , alfabet: de tranziție [f. de gardă ant., f.: 1, 3, 230 r]

* Însemnări: „la a 898 au betut piatră grau la Ca. Boului de au cos[it] holdele in… [şters] 4 iunie...” , alfabet: de tranziție [f. de gardă ant. r]

* Însemnări: „Ioan Rugătoriul. D[oa]mne Ise Hse păzeşte turma ta povățuieşte-o la înpărăția ta Ioan Szamoilesscu” [f. de gardă ant. v]

* Însemnări: „Acaista [sic!] carte iaste a Bisericii Gr. R. a Castăului, neunită Kosetau în 3/4 1888 per Ioan Samoilesscu cantor Greco-Răsăritean” [f. de gardă ant. v]

* Însemnări: „Eu popa Iosiv din Căstău dila un diac din Sadu cu 13 florinți l-am cumpărat mie uric” , alfabet: chirilic [f. de gardă ant. v]

* Însemnări: „[însemnare trunchiată din cauza deteriorării filei] (Ace)st octoih rumânesc îl am dăruit de preasf(inția Sa) părintele Sidis Kyr Grig(orie) (la lea)t 1794 du…? [filă ruptă] şi l-am legat eu, D(io)nisie ecl(e)siarh (alături, o pecete în fum)” , alfabet: chirilic [f. de tit. v, marg. inf.]

www.cimec.ro

Iosif, preot. (Căstău) [menționat pe: f. de gardă ant.v] (cumpărare) [deținător anterior]
Biserica parohială ortodoxă (Căstău) ([jud. Hunedoara]) [menționat pe: f. de gardă ant. r - v, p. 1, 3, 230] [deținător anterior]
Dionisie, eclesiarh. ([Bucureşti?], 1794-) [menționat pe: f. de tit. v] (donație) [deținător anterior]
Inv. 1470

1799

Micu Clain, Samuil

31 Loghica : adecă partea cuvântătoare a filosofiei / [Friedrich Christian Baumeister], [prelucrare de Samuil Micu Clain]. — Buda : în Crăiasca Tipografie Orientalicească a Universitatei Peştii, 1799. — 205 p. ; 8° (18 cm), 23 R (13 x 8 cm)

* Pagină de titlu: LOGHICA // adecă: // PARTEA CEA CUVÂNTĂTOARE // a // FILOSOFIEI // În BUDA: // S-au tipărit în Crăiasca Tipografie // Orientalicească a Universitatei Peştii // 1799
* Traducere şi adaptare sui generis a uneia dintre lucrările filosofului iluminist Friedrich Christian Baumeister, discipol al raționalistului Christian Wolff, foarte apreciat în epocă: "Elementa philosophiae recentioris iuventutis scholasticae accomodata et pluribus sententiis exemplisque ex veterum scriptorum Romanorum monimentis illustrata", Viena, 1774 (ed. a II-a - 1779). O altă traducere din opera lui Baumeister va apărea la Sibiu, în 1800, cu titlul: "Legile firei sau filosofia cea lucrătoare", în versiunea aceluiaşi Samuil Micu Clain. Absența numelui tălmăcitorului, de pe copertă şi frontispiciu, se datorează prudenței în fața posibilelor reacții negative ale clerului transilvănean (în special ale episcopului Ioan Bobb, înverşunat adversar al iluminismului). Traducătorul a venit în contact cu tezele lui Baumeister în timpul studiilor la Colegiul Pazmaneum din Viena, între 1766-1772. Versiunea românească, destul de personală, a "Logicii", conținând anumite interpolări de texte filosofice care pun în valoare "forma mentis" a gânditorului român, a fost scrisă înte anii 1779-1783, perioadă în care Samuil Micu Clain se află la în capitala Austriei în calitate de duhovnic şi profesor la Seminarul Sf. Barbara. Domokos Sámuel, op. cit. infra, p. 52, afirmă că acesta a tradus, de fapt, toate scrierile lui Baumeister însă doar titlurile de mai sus au reuşit să vadă lumina zilei. "Este incontestabil faptul că românii din Ardeal (şi nu numai ei) au reuşit să-şi însuşească terminologia de bază a filosofiei tocmai din aceste traduceri ale lui Samuil Micu Clain. [...] Cu toate că o bună parte a acestei terminologii a dispărut, eforturile sale lingvistice au contribuit la formarea limbajului filosofic românesc" (idem, p. 53)
* Tipografia Universității din Buda a contribuit enorm la elevarea nivelului spiritual, cultural şi ştiințific al intelectualității din Principate, prin răspândirea cărților cu tematică multilaterală, îngrijit imprimate, printre românii de dincolo de Carpați. Prin calitatea materialului tehnic şi prin implicarea unor oameni excepțional înzestrați, ea a reuşit să devină una din cele mai productive edituri din Europa centrală şi de est
* Tipărită cu 3 şi 4 corpuri de literă chirilică, signatură latină - A2-N2, reclame. Numerotare cu cifre arabe. Primele 3 pagini sunt nenumerotate. Vinietă litografică pe frontispiciul paginii de titlu, semnată "Skiller", reprezentând un peristil, deasupra căruia arde o flacără; câteva trepte se pierd într-un nor. Pe prima pagină de text, veduta

www.cimec.ro

oraşului Buda, de 2,5 x 7 cm. Încă o vinietă înfăţişând materiale de studiu aşezate pe un postament ornamental, la p. 24. La sfârşitul lucrării, vinietă cu un copil îmbrăţişând trunchiul unui palmier. Capitolele sunt numerotate cu chirilice. Structura lucrării: "De Filosofie şi de Părţile ei", p. 1-15; "De Părţile şi de Înpărţirea Filosofiei", p. 16-24; "LOGHICA// Partea întâia// Cea Theoretică, sau de trei lu-//crări ale minţii.// Cap. [1]. De idei", p. 25-49; "De Cuvinte", p. 50-71; "De Înpărţiri", p. 71-92; "De Cuvântare şi de Silloghism", p. 92-123; "Partea a Doao. De folosul Loghicii. Cap [1]. De adevăr preste tot sau de obşte", p. 123-125; "De ceale ce să împotrivesc adevărului, de minciună, sau de ne-adevăr, de greşeală, sau de rătăcire. De prejudecăţi, şi de amăgiri, sau înşelăciuni", p. 126-139: "De adevărul cel cu bună samă", p. 140-154; "De adevărul cel părut", p. 155-178; "De cugetare, cum trebue a cugeta, şi prin cugetare a cerca adevărul", p. 179-182; "De alegerea sau osibirea adevărului, şi cum să cade a ceti Cărţile, şi a alege adevărul din ceale ce sânt scrise în Cărţi", p. 183-187; "Cum să împărtăşim cu alţii adevărul, şi cum să învingem pre alţii", p. 188-194; "Cum trebue pre alţii a-i răsturna, adecă: a-i învinge, şi a le arăta, că rău, şi nu adevărat grăesc", p. 194-198; "Cum să cade a să apăra pre sine", p. 198-200; "Cum să cade a să disputa", p. 200-205.

* Citat în: BRV. - vol. II, 622; BRV Additamenta, p. 344

* Citat în: Adamescu, Gheorghe-- Contribuţiuni la Bibliografia Românească. Fascicula a I-a. Istoria literaturii române. Texte şi autori de literatură : 1500-1920. . — Literatura modernă. Şcoala ardeleană. — Bucureşti : Cartea Românească, 1921, p. 30

* Citat în: Domokos Sámuel-- Tipografia din Buda : Contribuţia ei la formarea ştiinţei şi literaturii române din Transilvania la începutul secolului al XIX-lea. — Szeged : Giula-Gyula, 1994

Logică (română). 1799 [titlu uniform]
Tipografia Crăiască a Universităţii Ungare (Buda)

Exemplare:

a. . — 205 p.

* Semilegătură în piele maro şi hârtie marmorată, în tonuri de maro, pe carton. Cotor cu 4 nervuri false, din linii simple, aurite şi câte un şir dublu de flori stilizate. Nervura
inferioară prezintă un desen fitomorf mai explicit. Capetele cotorului marcate cu aceleaşi linii aurite, duble. Titlul cărţii imprimat în centrul cotorului, cu majuscule, pe diagonală, fără aurire. Capitalband verde-turcoaz. Forzaţ verde.

* Conservare: legătură: marginile şi colţurile coperţilor sunt tocite, frotate. Cotor deteriorat în partea de jos. Forzaţ pigmentat fungic, cu cearcăne de apă. ; corp: hârtie îmbătrânită. Pagina de titlu pătată cu tuş negru. P. 193 ruptă, fără pierderi de text. P. 178-192 prezintă cearcăne de apă. Idem p.195, unde umezeala a afectat şi ex libris-ul manuscris. Exemplar complet. Două însemnări ilizibile: pe marginea inferioară a p. 1, o însemnare ştearsă, pe marginea laterală a p. 164 - o însemnare trunchiată (probabil datorită reajustării filei). Un ex libris ştampilă, de formă elipsoidală, în josul p. 205, de asemenea trunchiat. Se mai disting doar cuvintele: "BIBLIOTECA lui Constantin..." şi conturul unei frunze de laur, în stânga textului.

* Ex libris: Proprietatea lui K. Don [grafie latină] [f. de tit. v]

Don, Constantin. ([sec. XX]) [menţionat pe: f. de tit. v] [deţinător anterior]
Inv. 24931

www.cimec.ro

Nicodim Aghioritul

32 Carte folositoare de suflet / [de Nicodim Aghioritul], întru a doao Domnie a Prea luminatului Domnului Alexandru Constantin Muruz Voevod, tălmăcită din limba cea grecească [de Grigorie şi Gherontie, ieromonahi la mănăstirea Neamț], din porunca Prea Sfinției sale Kiriu Dosithei, Arhiepiscopul Şi Mitropolitul a toată Ungrovlahiia, cu a căruia blagoslovenie şi cheltuială sau şi tipărit ; de Stanciu Popovici şi Dimitrie Petrovici, tipografi. — [Ed. I]. — Bucureşti : s-au tipărit de Stanciu Pop[ovici] Tip[ograful] şi Dimitrie Petrovici Tip[ograful], 1799. — [12], 145 f. cu ilustr. ; 4° (22 cm), 24 R (13,4 x 11,5 cm)

* Pagină de titlu: CARTE FOLOSITOARE DE SUFLET // despărțită întrei părți. Dintru care, // cea din tâi cuprinde // învățătură cătră Duhovnic. // A DOAO, // Canoanele sf[â]ntului Ioann Postnicului. // IAR A TREIA, // Sfătuire către cel ce se ispoveduiaşte. // Tălmăcită din limba cea grecească, // Acum întru a doao Domnie a Prea luminatului // Domnului Nostru Io ALEXANDRU // CONSTANTIN MURUZ VOEVOD // Din Porunca Prea Sfinției sale Kiriu DOSITHEI, Arhiepiscopul Şi Mitropoli- // tul A Toată Ungrovlahiia. Cu acăruia // Blagoslovenie şi Cheltuială sau şi Tipă- // rit spre folosul cel de obște. // La anul 1799 // de Stanciu Pop. Tip. // De Dimitrie Petrovici Tip.
* Este prima carte imprimată de Stanciu Tomovici, activ în tiparnița mitropolitană a Bucureştilor între anii 1779-1808. Prin meşteşugul său au văzut lumina tiparului 17 cărți, dintre care amintim, în afară de prezentul tratat teologic, reimprimat de el în 1800: Liturghierul din 1780, Psaltirea, 1780, Prăvilioara de taina ispovedanii, 1781 (ed. I - 1774), Penticostarul, 1782 (colaborator: "smeritul ieromonah Ierimiia", iconom al Mitropoliei), Apostolul, 1784, Ceaslovul, 1785, cea de-a doua ediție a Slujbei Cuvioasului Dimitrie cel nou de la Basarabov, 1801, Ceaslovul şi Psaltirea din 1806, diortosite de duhovnicul Ioan Craioveanul. Ultima carte care-i poartă numele este un Evhologhion (1808).
* Acest tratat de teologie pastorală a cunoscut mai mult de 10 reeditări. De exemplu, în intervalul de până la 1830 au mai apărut : ediția Bucureşti, 1800, Iaşi, 1819, Bucureşti, 1827. Post 1830, se cunosc edițiile: Buzău, 1838, 1853; Bucureşti, 1853, 1898, 1900; Râmnicu-Vâlcea, 1865 (Cf. BRM Vol. I, p. 590-591). Textul original utilizat de cei doi traducători este, aşa cum afirmă Râpă-Buicliu, op. cit. infra, - "Biblion psychophelestaton", scrisă de Nicodim Aghioritul în 1783 şi publicată la Veneția, în 1794, ca răspuns la "Manualul de împărtăşire continuă", al ierodiaconului Neofit Kausokalivitul (apărută anonim, în 1774).
* În afară de Stemele Țării Româneşti şi Moldovei unite sub emblema domnitorului Moruzi şi însoțite de stihuri politice (preluate din Psaltirea de Bucureşti din 1796, apud I. Bianu), foile liminare mai conțin o scrisoare de dedicație adresată mitropolitului Dosithei, de către Gherontie şi Grigorie (- viitorul Mitropolit al Ungrovlahiei, cunoscut ca "Grigorie Dascălu"), în care autorii situează prezenta versiune în seria tălmăcirilor intrate în planul editorial, şi anume: "Cuvintele Sfântului Simeon Noul Teolog" (rămasă în manuscris, actualmente în Biblioteca Academiei) şi "Chiriacodromion"-ul lui Nichifor Theotokis, arhiepiscopul Astrahanului (v. BRV II, 632). Foaia [4] cuprinde, recto-verso, o altă prefață: "Către prea cinstiții părinți duhovnici", nesemnată. Scara cărții ocupă f. [5]v - [9]v. Între f. 1 şi f. 61r se află o "Învățătură scurtă şi lucrătoare cătră Duhovnic, de la mulți adunată...". Pe f. 61v urmează "Partea a Doaoa, Înainte cuvântare pentru Ioann Postnicul", până la f. 91r, imprimată greşit "51". Partea a treia are foaie de titlu separată - "PARTEA A TREIA// SFĂTUIRE FRUMOASĂ ŞI SCURTĂ// CĂTRĂ//CEL CE SĂ POCĂIAŞTE// CUM SĂ CUVINE SĂ SE MĂRTURI// SEASCĂ.//DE LA MULȚI DASCĂLI// ADUNATĂ./SPRE// FOLOSUL

www.cimec.ro

DE OBŞTE A CELOR// CE VOR CITI" (recto-ul acestei foi prezintă o vinietă plasată interliniar, iar verso-ul este alb). Secţiunea anunţată în titlu, "Înainte Cuvântare", ocupă foile 93r - 95v. La f. 96r, o "EPIGRAMMA//Adecă deasupra scrire//La aciastă sfătuire", de 8 distihuri. Dedesubt, un citat din epistola sobornicească a Sf. Ap. Iacov - cap. V, vers. 16. Colontitlul, încadrat de două ornamente, este acelaşi pe tot cuprinsul cărţii - "Către D[u]hovnic". Finalul fiecărui capitol este dispus în piramidă întoarsă şi este decorat cu câte trei viniete înconjurate alte de mici ornamente tipografice (flori de câmp). Vinieta de la sfârşitul volumului, f. 145, este compusă din două şiruri fitomorfe cu aceeaşi dispunere, din care primul prezintă, la capătul din stânga, cuvântul "POPA", iar la capătul din dreapta, cuvântul "ION", cu suprascriere. Urmează, dedesubt, un alt şir de ornamente florale stilizate plus alte trei, cu acelaşi aspect.

* Alte erori de numerotare: f. 76 imprimată de 2 ori, foaia cu numărul 80 lipseşte, numerotaţia continuând de la fila 81 spre sfârşit.
* 1995 : Ediţie Rm. Vâlcea, Ed. Episcopiei Ortodoxe Române a Râmnicului
* 1997 : Ediţie Timişoara, Editura Mitropoliei Banatului, traducere din greceşte de Alexandru Elian
* 2001 : Ed. Alba Iulia, ed. Reîntregirea
* Citat în: BRV. - vol. II, 619

Carte folositoare de suflet (română). 1799 [titlu uniform]
Moruzi, Alexandru, domn al Ţării Româneşti. patronaj
Dositheos Philitis, Mitropolit al Ţării Româneşti. patronaj ; editor comercial
Stanciu Tomovici (Popovici). tipograf
Dimitrie Petrovici. tipograf
Ion [preot] . gravor în lemn
Gherontie, ieromonah la Mn. Neamţ. traducător ; prefaţator
Grigorie, ieromonah la Mn. Neamţ. traducător ; prefaţator
Mitropolia Ţării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [9], 145 (-146) f.

* Exemplar care numără cu 3 foi mai puţin, la începutul volumului, decât exemplarul descris în BRV (12 file nenum.). A aparţinut unui preot din Bucureşti, Theodosie, conform notei de posesor (numele de familie al preotului nu este inteligibil), care a cumpărat cartea de la Mitropolie, unde aceasta a văzut lumina zilei cu un an înainte de-a fi achiziţionată (la 17 noiembrie 1800)
* Semilegătură în piele maro şi hârtie policromă pe carton.
* Conservare: legătură: foarte deteriorată; cotorului cu 4 nervuri profilate îi lipseşte învelitoarea în partea de jos (nervuri dezgolite), fiind şi pătruns de insecte în partea superioară. Coperta anterioară: urme de cari, pete, frotare. Coperta posterioară: încercări de condei, cu cerneală neagră. Şnit îmbrunit, forzaţ ondulat, pătruns de cari, pătat, acoperit cu încercări de condei ; corp: exemplar deteriorat: hârtie îngălbenită, cu depozite de ceară şi afectată de umezeală. Pigmentaţie fungică. File cu colţurile inferioare lipsă: f. 4, 48, 137-145; file cu marginea inferioară tăiată: f. 30-31, 40, 44, 58, 59, 126; afectate de umezeală: f. 61-63, 126-128, 138 (foaia 61 ruptă lateral). Caietul 14 are foile uşor desolidarizate, în partea de jos. Legătura s-a desprins, parţial, de blocul cărţii.
* Însemnări: „Petre Dumitru” , alfabet: chirilic [forzaţ posterior]
* Însemnări: „Această carte ce să chieamă prăviloară ce are într-însa toată învăţătura cătră Duhovnic am cumpărat(-o) de la sfânta mitropolie în t(a)l(eri) 5. Dar cine s-ar ispiti să o fure şi a o înstăina într-altă parte să fie aiafurisit [sic] de

www.cimec.ro

trei sute sfinți pă părinți de la Nichiia şi am scris pentru ca să să ştie văleat noevrie 17 1800 Popa Theodosie...” , alfabet: chirilic [f. 145v]

* Însemnări: „leat 1832 martie 15 a murit p(o)p(a) Tudorache de la sfântul Gheorghe Nou [nesemnată]” , alfabet: chirilic [f. 145v]

Theodosie [preot] . (1800-) [menționat pe: f. 145v] (cumpărare) [deținător anterior]

Mitropolia Țării Româneşti (Bucureşti). (până la 17 noembrie 1800) [menționat pe: f. 145v] [deținător anterior]

Inv. 21255/63

1801

Slujba cuviosului Dimitrie de la Basarabov (română). 1801

33 Slujba Cuviosului Părintelui nostru Dimitrie de la Basarabov / alcătuită de prea sfinției sa… Kyr Filaret, tipărită ... în zilele… Domnului nostru Io Alexandru Constantin Muruz Voevod, cu blagosloveniia şi toată chieltuiala preasfințitului Mitropolit al Ungrovlahiei Kir Dosithei ; de Stanciul Tip. Bucureşteanul. Pătimirea Sfântului mucenic Ioan Românul / [Ioannes Kariophiles]. Slujba Sfântului Marelui Mucenic Ioan cel Nou de la Sociava. Minunea Arhanghelului Gavriil din Adinu. [Însemnare a lui Serafim Thiipolitul]. — [Ed. a II-a, îmbogățită]. — Bucureşti : tipărită în Sf[â]nta Mitropolie a Bucureştilor, de Stanciul Tip[ograful] Bucureşteanul, 1801. — 41 f. ; 4° (23 cm), 24 R (16 x 12,2 cm)

* Pagină de titlu: SLUJBA // Cuviosului Părintelui nostru Dimitrie // de la Basarabov, // Carele să prăznuiaşte în 27 de // zile ale Lunii lui Octombrie // Alcătuită de pre sfinției sa Părintele Mireon, // Kir Filaret, afară de Canoane şi de // Troparele de la Hvalite. // Lângă carea s-au adaos acum, şi Pătimirea // Sf[â]ntului Mucenic Ioann Românul. // şi slujba sfntului Mcnic Ioann de la Sociava. // Încă şi minunea Arhanghelului Gavriil din Adinu. // Tipărită întru acest chip, în zilele Prea // Luminatului şi prea Înălțatului Domnului nostru // IO ALEXANDRU CONSTANDIN // Muruz VOEVOD // Cu Blagosloveniia şi toată chieltuiala prea- // sfințitului Mitropolit al Ungrovlahiei // Kiriu Kir DOSITHEIU // În Sf[â]nta Mitropolie a Bucureştilor. // la anul mântuirii 1801 în lucia [recte: luna] lui Octom: // De Stanciul Tip. Bucureşteanu

* Reprezintă cea de-a doua ediție a acestei slujbe, apărută pentru prima oară în 1779, cu colaborarea arhimandritului Grigorie Deleanu. Între foile 2v - 3v se află prefața intitulată "Către cititoriu", semnată "Smeritul Mitropolit al Miralichiei Filaret" şi o notă: "Această slujbă a cuviosului Dimitrie, mai tipărindu-să odată în Țara Rumânească, s-au tipărit şi acum adoa oară, adăgându-să lângă dânsa şi altele precum să veade" (reprodusă în BRV). La f. 20v se află "Pătimirea Sfântului mucenic Ioan cel din Țara Românească care au mărturisit la anul 1662 maiu 12 [în timpul lui Mihnea Vodă], scrisă de Ioan Cariofil, ce au fost logofăt mare al Bisericii cei mari, Rumâneaşte acum tălmăcită din Martirologhion acum ce s-au tipărit de curând". La f. 22r (nu "21", cum greşit s-a imprimat) - "Slujba Sfântului Marelui Mucenic Ioan cel Nou de la Sociava" (prăznuit în ziua de 2 iunie); la 38r, "Însemnare a lui Serafim Thiipolitul, Carele au fost la anul 7056 [1568], şi cu mai întâiu din Părinții Sf. Munte, pentru minunile ce s-au făcut de Arhanghelul Gabriel". Sunt prezente frontispicii formate din 3 benzi fitomorfe, viniete de final din motive vegetale, inițiale ornate. Stema dublă, a Moldovei şi Țării Românești, pe verso-ul foii de titlu.

www.cimec.ro

* Greşeli de numerotare: 40 în loc de 39, 16 în loc de 36; de la f. 40 spre sfârşit, paginaţia lipseşte.
* 1799 : Prima ediţie (scoasă tot de Stanciu Tomovici, cu stema şi versurile la stemă reproduse după Ceaslovul de Bucureşti, din 1777)
* 1832 : Ed. a III-a, îmbogăţită (cuprinde, în plus, Paraclisul, "Acathistul de mulţămire către sfintele moaşte", "Stihuri de rugăciune către Sfântul" şi un "Cuvânt de laudă şi de prăznuire la zioa Preacuviosului Părintelui nostru Dimitrie Celui Nou, care s-au zis la leat 1824 înaintea Mării Sale Prea înaltului nostru Domn Grigorie Ghica voevod de cuviosul Egumen Raduliot Chir Theoklit, de carele s-au alcătuit Paraclisul, şi s-au îndreptat Acathistul"), apărută la Bucureşti, în tipografia lui "I. Iliiad" (fosta tipografie de la Cişmeaua Domnului Mavrogheni, intrată în posesia lui I. Heliade-Rădulescu). Editor comercial: arhimandit Bonifatie Dumoviciu. Biblioteca Muzeului Municipiului Bucureşti deţine un exemplar acefal, din această ediţie (inv. 412), în care pot fi recunoscute motive din repertoriul grafic utilizat de vechea tipografie (vinieta cu legenda "Serafim", de exemplu, prezentă şi în alte tipărituri din preajma anului 1830, cum ar fi "Paraclisul Sf. Haralambie", 1826 sau "Abeţedarul Grecoromânu i Bulgaro în trei limbi", a lui Vasile Manole, 1827)
* Citat în: BRV. - vol. II, 642
* Citat în: BRM. - vol. IV, p. 295, poz. 63768

Moruzi, Alexandru, domn al Ţării Româneşti. patronaj
Filaret al II-lea, mitropolit al Mirelor Lykiei, fost episcop de Râmnic, fost mitropolit al Ţării Româneşti. alcătuitor ; prefaţator ; traducător
Kariophiles, Ioannes. autor al materialului însoţitor
Seraphimos "Thiipolitul" [din Mt. Athos] . autor al materialului însoţitor
Dositheos Philitis, mitropolit al Ţării Româneşti. editor comercial ; patronaj
Stanciu Tomovici (Popovici). tipograf
Mitropolia Ţării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [1], 43 f.
* Legătură în pânză de culoare gri.
* Conservare: legătură: bună. Foi de gardă consolidate ; corp: exemplar afectat de umezeală (în special ultimele foi). Pigmentaţie fungică. Marginea laterală a foii de titlu acoperită cu numeroase ştampile.
* Însemnări: „Eu smeritul robul lui Dumnezeu Simeon Dascălul am scris în anul o mie opt. 1809, oct. 27 când au mutat popa Ioan moara în joi pre gârlă mai în gios” , alfabet: chirilic [f. de gardă ant. v]
* Ex libris: Smeritul Theodor Ticsia 1884 [f. de gardă ant. v]
* Ex libris: Theodor Ticşia [f. 20r, 21r bis]
* Ex libris: Şi această carte din cărţile mele. N. Gabor [f. 21r]
* Însemnări: „Aciastă carte a preutului Ioniţă” , alfabet: chirilic [f. de gardă ant. v]
* Însemnări: „eu Theodor Popovici am scris la anul 1834 când au fost pohoiu ianuarie 3” , alfabet: chirilic [f. de tit. r, marg. inf.]
* Însemnări: „Tot omul când va să vorbească întâie să ia bene aminte ce să va lămuri din sunetul graiului ce va tuna din gura lui că greu iaste a strânge cuvântul în locul de unde l-ai vărsat că cuvântul iaste ca o pasăre ce tot zboară încoace şi încolea şi tot glăsuiaşte şi ca focul cel mistuitori şi văpae are înmulţită ce arde măgurile şi munţii şi mare scădere este la norod din graiul nemăsurat şi luaţi sama oare iaste adevărat” (1818 mai 30), alfabet: chirilic [f. de gardă post. v]

Ticşia, Theodor. (1884-) [menţionat pe: f. de gardă ant. v; f. 20r, 21 bis r]

www.cimec.ro

[deținător anterior]
Gabor, N[icolae]. ([sec. al XIX-lea]) [menționat pe: f. 21r] [deținător anterior]
Ioniță [preot] . ([sec. al XIX-lea]) [menționat pe: f. de gardă ant. v] [deținător anterior]
Inv. 1473

1803

Felmer, Martin

34 Martini Felmer Primae lineae historiae Transsilvaniae / Martinus Felmer. Observationes criticae et pragmaticae cum decem excursibus / opera Iosephi Caroli Eder. — Cibinii [Sibiu] : [impr. a Petro Barth], 1803. — 4° (19 cm), 26-38 R. — 2 vol.

Vol. I. — IV f., 290 p.
Vol. II. — V f., 280 p.

* Pagină de titlu: Primae lineae // Historiae Transilv // niae antiqui, medii et recentioris aevi. // Accesserunt // Observationes criticae et pragmaticae cum X excursibus // Opera Iosephi Caroli Eder // Venum prostat Cibinii et Claudiopoli. // In bibliopoliis Martini Hochmeister, 1803
* Martin Felmer (1720-1767), istoric, profesor şi preot paroh (pleban) al Sibiului (1766-1767), rector al Gimnaziului Săsesc, este primul care a dat numele de "Romania" teritoriului locuit de români. "Primae lineae" este un manual de istorie transilvăneană mult folosit în gimnaziile saseşti din timpul reformei învățământului, inițiată de Maria Theresia şi Joseph al II-lea. În forma corectată şi completată de J. Eder este prescris ca materie de studiu prin ordonanța imperială din 1756 (Cf. Iacob Mârza. "Manuale de istorie folosite la şcolile din Transilvania între mijlocul secolului al XVIII-lea şi mijlocul secolului al XIX-lea", în "Sargetia" (Acta Musei Devensis), Vol. XVI-XVII, p. 577-606.
* Ediție în două volume. Tiparul este realizat pe hârtie cu filigran, cu caractere latine de trei marimi diferite; reclame, note de subsol. Suplimentul are foaie de titlu separată şi paginație proprie. Locul tipăririi ("Cibinii") apare imprimat numai pe pagina de titlu a suplimentului (vol. II), nu şi pe pagina de titlu a ediției. Primul volum are 2 foi de titlu (una de titlu fals).
* În "Bibliografia româno-ungară", Andrei Veress afirmă că această ediție ar fi o "simplă ediție de titlu a ediției întâi din 1780"
* Pe f. II r-v a primului volum este reprodus (cu data "1779") privilegiul exclusiv, acordat de Împărăteasa Maria Terezia tipografului sibian Petru Barth, pe o perioada de 10 ani, pentru imprimarea şi distribuirea acestei lucrări ("Nos Mariae Theresia Dei Gratia Romanorum Imperatrix Vidua..."). Foile III-IV conțin o prefață adresată cititorului, încheiată astfel: "Scribebam Cibinii die 20. Iulii A. 1779. I. F. de R. Senator Cibiniensis". La p. 1 se află o altă secțiune introductivă, cu titlul "Prolegomena", în care se găsesc rezumatele capitolelor ("Pars I continet Historiam aevi antiquioris a diluvio atque ad irruptionem Hunnorum in Transilvaniam factam, id est ab Anno M 1567, usque ad Annum C. 374 [...]. Pars II continet Historiam aevii medii ab irruptionem Hunnorum… ad separationem usque regionis huius ab Hungariae regno i.e… usque 1538. Pars III continet Hungariam aevi recentioris a separatione Transilvaniae… ad nostra usque tempora i.e…. Annum 1762"). Aşadar, cartea lui Martin Felmer este structurată în 3 părți principale, compuse din câte 1 sau 2 secțiuni formate, la rândul lor,

www.cimec.ro

dintr-un număr variabil de capitole; prima parte cuprinde o secțiune alcătuită din 3 capitole; partea a doua cuprinde 2 secțiuni - una din 3 capitole, cealaltă din 2 capitole, iar ultima parte a lucrării cuprinde tot 2 secțiuni, prima din 6 capitole, cea de-a doua din 4. La p. 110-111 se afla 2 tabele pe 4 coloane înfățișând genealogia regilor Ungariei, începând cu Toxus şi sfârşind cu Andreas al II-lea (1290). La p. 174, arborele genealogic al lui Sigismund Báthory de Somlyo (începând cu Ioan Zápolya); la p. 249, linia descendenților din Gregorius Apafi. Ultima pagină de text cuprinde o errata. Ca ornamentică, se remarcă vinietele de frontispiciu şi de final în care sunt reprezentate arme, cărți, flori, o trompetă, cornul abundenței. Deasupra Prefeței lucrării lui Felmer este reprezentat un vas cu flori şi două vase anturate de foliaje spiralate; o inițială încadrată într-un ornament floral, "I" (2,7 x 2,7 cm.) deschide prefața. Cornucopiile marcheaza finalul capitolelor. Pe pagina de titlu a "Observationes criticae..." se afla o vinietă înfățișând un pupitru ocupat de cărți şi instrumente de scris
* Gravura semnată J. C. Mansfeld, menționată de Doina Nägler şi Andrei Veress în descrierea ediției 1780, nu se mai regăseşte aici. Este prezentă, în schimb, o vinietă de frontispiciu (metalogravură) cu motiv antropomorf: un copil, aşezat, ține în mâini o ghirlandă. Gravura este semnată "Gritner".
* Pe verso-ul foii de titlu a celui de-al doilea volum este reprodus un citat din "Sempronius Asellio apud Gell[ium] 5.18". Pe f. IIr începe un "Prooemium ad virum… Georgium Com[item] De Banffi". La p. 1 se deschide lucrarea lui Eder, sub titlul: "Observationes criticae et pragmaticae.//Instar Supplementorum//ad Felmeri Primas Lineas Historiae Transilvaniae".
* Descrierea completă a ediției s-a făcut după exemplarul Bibliotecii Academiei.
* Biobibliografie M. Felmer citată de József Szinnyei (Magyar írók élete és munkái...): Seivert, Nachrichten 82–90. l.; Horányi Memoria I. 665. l.; Catalogus Bibl. Fr. Com. Széchenyi I. 356. Suppl. II. 165.; Katona, Historia Critica XXXIX. 951.; Budapesti Szemle VII. 1859. 245. l.; Trausch, Schriftsteller-Lexikon I. 295; Allg. Deutsche Biographie VI. 616. I. (Müller Frigyes.)
* 1780 : prima ediție a lucrarii felmeriene ("Cibinii, Typis Barthianis" - P. Geza; "Typis Petri Barth" - D. Nägler)
* Citat în: Petrik. - vol. I, 774 (pt. ed. I)
* Citat în: Trausch. - vol. I, 297 (pt. ed. I)
* Citat în: Magyar Könyvészet: 1712-1920/1712–1860. - vol. V (Felmer Márton)
* Citat în: BRU. - vol. I, 608; BRU. - vol. II, 899
* Citat în: Catalogus Bibliothecae Hungaricae Francisci Com. Szechenyi. Tomus I : Scriptores Hungaros et Rerum Hungaricum Typis editos complexus. Pars I : A - L. — Sopronii : Typis Siessianis, 1799, pag. 356
* Citat în: Bibliothecae Samuelis com. Teleki de Szek. Pars Tertia : Scriptores rerum Hungaricarum et Transilvanicarum complexa : cum Catalogo Librorum Hungaric. conjugis desideratissimae Susannae com. Bethlen de Iktar; accedunt supplementa Catalogi partis primae et secundae. — Viennae : Typis Antonii Pichler, 1811, pag. 87
Curs de istorie a Transilvaniei [Sibiu] . 1803 [titlu uniform local]

Primae lineae historiae Transilvaniae (latină). 1803 [titlu uniform]
Maria Theresia, împărăteasă a Austriei, regină a Boemiei şi Ungariei, mare principesă a Transilvaniei. patronaj
Hochmeister, Martin. difuzor
Barth, Peter. tipograf

Exemplare:
a. . — IV f., 290 p.

www.cimec.ro

* Reprezintă una din ediţiile 1803. Ediţiile apărute în acest an reprezintă, într-un caz: reimprimarea textului primei ediţii, 1780, cazul de faţă, şi lucrarea lui M. Felmer însoţită de un supliment: "Observationes criticae et pragmaticae", a lui Joseph-Carl Eder, supliment care nu se regăseşte în colecţia Bibliotecii Muzeului. Pagina de titlu are lacune în text datorită unei porţiuni decupate, acoperite ulterior cu o bucată de hârtie. Sub vinieta de frontispiciu este scris, cu cerneală albastră: "(1799)", după data din prefaţă.
* Legătură în carton de culoare gri deschis, cotorul din pergamoid gri închis, capitalband roşu, şnit de culoarea şofranului.
* Conservare: legătură: bună ; corp: complet, foarte bine conservat; îngălbenire a hârtiei.

Inv. 27635

1806

Biblia V.T. Psalmi (română). 1806

35 Psaltirea Proorocului şi Înpăratului David / întru întâia domnie a Prealuminatului Domn Constantin Alexandru Ipsilant, cu blagoslovenia şi cheltuiala... Părintelui Dosithei Mitropolit a toată Ungrovlahia ; s-au tipărit de Stanciu Bucureşteanul. — Acum într-acestaşi chip tipărită. — Bucureşti : în Sfânta Mitropolie, de Stanciu [Tomovici] Tip[ograful] Bu[cureşteanul], 1806. — [8], 233 f. ; 4° (23 cm), 24-25 R (17,5 x 12 cm)

* Pagină de titlu: PSALTIREA // Proorocului şi Înpăratului // D[a]v[i]d Acum într-acestaşi chip Tipărită // Întru întâia Domnie a Prea // Luminatului Domn, // IO CONSTA[N]TIN ALE // XA[N]DRU IPSILANT Voevod // Cu Blagoslovenia şi toată // Chieltuiala Prea Sf[i]nţii sale // Părintelui Kyriu Kyr // DOSITHEI Mitropolit // a Toată Ungrovlahia // În Sf[â]nta Mitropolie // La anul Dela Hs. 1806. S-au Tipărit de // Stanciu Tip. Buc.
* Aşa cum precizează Dan Râpă-Buicliu, în "BRV Additamenta", secţiunea "Corrigenda", la p. 362, ediţia 1806 a "Psaltirii", scoasă în tiparniţa Mitropoliei Bucureştilor face parte din categoria numeroaselor psaltiri (considerate colligate editoriale) care includ "Pripealele" monahului Filotei de la Cozia.
* Referinţe suplimentare: Ioan Chindriş. “Cartea românească veche la Budapesta”. <A.M.N. Istorie>, 33/II, 1997, p. 215-229, asupra exemplarelor existente la Biblioteca Széchényi (Biblioteca Naţională a Ungariei), în fondul "Régi nyomtatványok tára. Cyrillica gyüjtemény" şi Fondul "Gyula Todoreszku".
* Textul este parţial tipărit cu negru (până la f. 198r şi partea de sfârşit), cu negru şi roşu (f. 198 - 214), în pagină încadrată (ancadramentul include signatura). Ornamentică: titlul încadrat într-o gravură semnată „Ursul” (preluată din placa xilografică de la sfârşitul secolului al XVII-lea, începutul secolului al XVIII-lea, executată de Ursul Zugravul). Stema ţărilor pe verso, după cea din Liturghierul de Bucureşti din 1747, afirmă D. Simonescu şi versuri la stemă dedicate lui Constantin Ipsilanti (model: versurile din Molitvenicul de Bucureşti, 1794, dedicate lui Alexandru Moruzi). Finalul conţine o serie de strofe provenind din aceeaşi Psaltire, aici semnate: "Popa Ion Duh(o)vnic Sf(i)ntei Mitr. Diorthositoriu, Craioveanul". Frontispicii, viniete (pe marginea superioară a filelor şi la sfârşitul secţiunilor) şi iniţiale, de compoziţie xilografică şi tipografică. La f. [3]v se află o gravură cu Regele şi Proorocul David, formată dintr-un medalion încadrat într-un chenar dublu liniar decorat fitomorf la colţuri (dim. gravurii:

www.cimec.ro

16,2 x 11,5 cm.). În interiorul ramei medalionului, cu majuscule: "Mâinile meale au făcut organe şi deagetele meale au încheiat Psaltirea". Gravura este datată "1694"; jos, pe piciorul mesei de lângă prooroc, se poate observa inscripţia "IO M B". Această gravură provine din Psaltirea tipărită la Bucureşti, în 1694, de Antim Ivireanu, regăsindu-se, cu unele mici diferenţe, şi în psaltirile de Snagov (1700), Iaşi (1743), Buzău (1767) şi Bucureşti (1775, 1806). Ioan Bianu afirmă că, după prezenţa iniţialelor lui Matei Basarab, autorul ilustraţiei (adică Stanciu Tomovici, tipograful şi gravorul bucureştean) trebuie să fi utilizat un model din epoca acestui domnitor - probabil, din Psaltirile slavone de la Govora, 1637, 1638 sau Câmpulung, 1650; judecând însă după gravura reprodusă de Ana Andreescu în "Arta cărţii" (ed. a 2-a), la p. 213, nu există asemănări între personajul înfăţişat în Psaltirea de Govora şi cel din 1694. Din punctul de vedere al concepţiei (dar şi al realizării) artistice, cele două psaltiri nu îşi corespund. Alte detalii privind ornamentica: dintre majusculele ornate se distinge cea de la f. 129v, un "IU" înflorat, de 2,5 x 2,6 cm. În general, iniţialele sunt dublu încadrate, cu model fitomorf. Vinietele sunt variate ca model. Menţionăm vinieta de la f. 126v, formată dintr-un element principal cruciform, din linii duble împletite, şi unul subiacent, din motive florale stilizate, dispus în cul-de-lampe, care conţine cuvântul "PROBARIU" (literele sunt despărţite de câte o mică cruce). Laturile xilogravurii cuprind 6 ornamente, din care 4 sunt flori dispuse în formă de cruce având în centru câte o literă. Cuvântul astfel format este "ANDREI" (sunt câte 3 astfel de ornamente de fiecare parte). Deasupra vinietei, o floare. O variantă mai simplă a acestui tip de vinietă se află la f. 118r: ornamentele centrale sunt formate din 3 şiruri de flori stilizate, iar literele respective, "D" şi "R" sunt situate deasupra ornamentelor. La f. 192v, o altă vinietă de final din 2 elemente (primul din împletituri). Dedesubt, 2 fleuroane cruciforme simple, la dreapta, 4, stânga, 4, sus - alt motiv floral. La sfârşitul Paschaliei, vinietă florală cruciformă, din mlădiţe împletite, având în centru un romb, preluată din repertoriul râmnicean, încadrată de câte 3 fleuroane mici (albăstrele). Se observă o literă, "U", stânga (aranjamentul original includea, probabil, cuvântul mai sus menţionat, "PROBARIU").

* Psalmii încep la f. 1r, sub un bogat frontispiciu xilogravat, cu foliaje răsfrânte şi viniete tipografice stilizate, care încadrează, simetric, titlul primei Cathisme. După cele 20 de cathisme, la f. 16[5]v începe "Cântarea lui Moisi"; la f. 179r - "Pentru Polyeleu"; f. 179v - "Pripealele la Praznicele cele Dumnezeieşti Şi la toţi sfinţii carii au Polyeleu, Facerea lui Filoteiu Monahul" (colontitlul: "Psalmii aleşi"). La f. 193r - sub un frontispiciu identic cu cel de la începutul Psaltirii - începe "Al Doilea Paraclis. Canon de Rugăciune către Prea sf[â]nta Născătoare de D[u]mnezeu. Facerea Înpăratului Kyr Theodor Douka Laskareos". Pe verso-ul foii 198, tipărit cu negru şi roşu: "De la Facerea a toată Făptura Şi de la Adam omul cel întâiu zidit. Întoarcerea Indictionului, 1134 de ani al 14-lea", până la f. 201v (colontitlu: "Paschalia"); f. 202r - "Paschalia carea să vede după cuprinderea slovelor". Pe verso-ul f. 214 - "Sfârşitul Paschaliei". La f. 216r - "Naşterea lunilor"; f. 217r - "Numele jidoveşti carele le pomeneşti David la Psalmii lui, tâlcuite cu istoria lor" (colontitlul: "Istorie"). ; Foile 209, 211 fără coloncifre; greşeli de numerotare: "252" pentru 210, "254" pentru 212, "255" pentru 213, 256 pentru "214", … "259" pentru 217, "230" pentru 218.

* Citat în: BRV. - vol. II, 703; BRV. - vol. IV, p. 278; BRV Additamenta, p. 362

Psaltire [Bucureşti] . 1806 [titlu uniform local]
Ipsilanti, Constantin, domn al Ţării Româneşti. patronaj
Dositheos Philitis, mitropolit al Ţării Româneşti. patronaj ; editor comercial
Stanciu Tomovici (Popovici). tipograf ; gravor în lemn
Ioan Craioveanul [preot duhovnic la Mitropolie] . dedicator ; diortositor
Mitropolia Ţării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

www.cimec.ro

Exemplare:

a. . — + [3], 219 f.+ (6 foi mss)

* Ediția căreia îi aparține acest exemplar incomplet este cea a "Psaltirii" de Bucureşti, din 1806 (cf. BRV II, 703 şi BRV IV, p. 278). Acesta începe cu "Rânduiala cum să cade aceti psaltirea de osebi" (colontitlu: "Învățătură cum să citeşte psaltirea"), urmată de o serie de tropare (cu colontitlul: "Rugăciunea Sfintii Troițe"), pe recto-ul f. [1] - [3].

* Potrivit însemnărilor, exemplarul a circulat în județele Argeş (sat Voineşti) şi Cluj (sat Frăsinel, numit şi "Dosu Mănăstirii", azi Buteni, lângă Huedin). Nu am găsit o comună actuală cu denumirea "Frăsinel", ci mai multe localități "Frăsinet" (în județele Buzău, Cluj şi Teleorman). Însemnările nu indică însă vreuna dintre aceste localități

* Semilegătură în piele neagră şi carton. Cotorul prezintă ornamente în presaj rece, fitomorfe, reprezentând 6 nervuri originale din care 3 mai sunt profilate, şi ornamentația dintre ele.

* Conservare: legătură: deteriorată. Cotor atacat de insecte. Învelitoare crăpată, ondulată, tocită. Colțul superior al primei coperți păstrează doar nişte urme ale învelitorii din piele. Unele însemnări total ilizibile, fie din cauza migrării cernelii, fie dinalte cauze, pe ambele forzaţuri ; corp: exemplar incomplet (lipsesc începutul şi sfârşitul), foarte deteriorat: hârtie îmbrunită, file înnecate în funingine, partea posterioară distrusă în proporție de cca 70% (se pare că exemplarul a supraviețuit unui incendiu, suferind, ulterior, şi alte deteriorări). File cu margini rupte şi colțuri îndoite, cu pigmentație fungică, depozite de ceară, pete de grăsime, patină vulgară; text lacunar, completat de mână, restaurare empirică (passim). Foaia corespunzând lui 219, are coloncifra acoperită cu o bandă de hârtie. Foile 24-29 reconstituie în întregime textul original, cu text manuscris.

* Însemnări: „Această Psaltire se afla în acestă Sf. Bisserică a Comunei Frăsinelu din timpurile cele mai antice şi care l-a păstrat binişior [sic] în raport cu împregiurările timpuriloru. R. Păunescu 1879 Noemvre 12” , alfabet: latin extins [f. 28v]

* Însemnări: „Când m-am apucat de învățai rănduiala Biserici. R. Păunescu 1879 Noemvre 12” , alfabet: latin extins [f. 28v]

* Însemnări: „Cu cinste făcut conoscut Domnii voastre Domnului D.” , alfabet: de tranziție [f. de gardă ant. r]

* Însemnări: „Stan sin Petru ot satu Frăsinelu” , alfabet: de tranziție [f. de gardă ant. r]

* Însemnări: „popa Ion sin preot Stan satu Voineşti… [textul devine ilizibil din cauza pigmentației fungice intense]” (1844), alfabet: de tranziție [f. de gardă ant. r]

* Însemnări: „Cum să citeşte saltirea [sic] preutu tot anu: sâmbătă catizma I; duminică la utrenie catizma 2, 3 şi 17; luni la utrenie catizma 4 şi 5; luni sera catizma 6; marți dimineața catizma 7 şi 8; marți seara catizma 9; miercuri la utrenie catizma 10; şi iar miercuri seara catizma 12; joi la utrenie catizma 13; 14; joi seara catizma 15; vineri la utrenie catizma 19; 20; vineri seara cat. 18; sâmbătă la utrenie cat. 16 şi 17. 1849 iulie 20 Radu Avram” , alfabet: chirilic [f. de gardă ant. v]

* Însemnări: „Anulu 1914. Februarie în 16 au ni(n)s şi viscol, au fost lăsatul de sec de brânză” , alfabet: latin extins [f. 41v]

* Ex libris: Ionescu I. J. [cu alfabet de tranziție] [f. 44v]

Ionescu, I. J. ([1860-]) [menționat pe: f. 44v] [deținător anterior]

Biserica parohială ortodoxă (Frăsinel) (jud. Cluj). ([sec. al XIX-lea]) [deținător anterior]

www.cimec.ro

Biserica parohială ortodoxă (Voineşti) (jud. Argeş). ([sec. al XIX-lea]) [deținător anterior]
Inv. 50412

Cantacuzino, Mihail

36 Historia tes Blachias : politike kai geographike / [Mihail Cantacuzino] ; ekdotheisa ton autadelphon Tounousle. — Nyn proton ekdotheisa. — En Bienne tes Aoustrias [Vienna] : para Georgiou Bendote, 1806. — 368, 71 p. ; 8° (19 cm) (31 de caiete sign. : A2 - Y2; A2 - E2), variabil (13,5 x 7,5 cm)

* Pagină de titlu: Historia // tes // BLACHIAS // Politike kai Geographike // apo tes archaiotates autes katastaseos heos // tou 1774 etous. // Nyn proton philotimo dapane ekdotheisa // ton // timiotaton kai philogenon autadelphon // TOUNOUSLE. // En Vienne tes Aoustrias. // Para Georgiou Bendote 1806.
* Reprezintă prima sinteză istorico-geografică în care sunt redate textelor capitulațiilor Țărilor Române cu Poarta Otomană şi cea dintâi istorie politico-geografică a Țării Românești, după afirmația lui Nicolae Iorga, citat de D. Râpă-Buicliu (op. cit. infra). În BRV Additamenta, p. 362-363, lucrarea este considerată un colligat editorial alcătuit din "Istoria politică şi geografică a Țării Românești", de M. Cantacuzino şi ceea ce a fost identificat drept "Proiect de cod general din 1777, cartea IV", de Mihai Fotino, citându-l pe Valentin Al. Georgescu ("Legiuirile în Țara Românească", p. 79, nota 23 din "Istoria dreptului românesc", vol. II, Partea I, EAR, 1984), . D. Râpă-Buicliu evidențiază faptul că această lucrare a servit drept sursă pentru "Istoria vechii Dacii" ("Historia tes Palai Dakias"), a lui Dionisie Fotino, apărută la Viena, în 1818-1819.
* Comentariu I. Bianu: “Autorul acestei istorii era necunoscut pe la 1863, când G. Sion dădea o traducere românească a ei. D. N. Iorga o atribuie lui Mihail Cantacuzino şi crede că a fost scrisă la 1776, cel mai curând. Amândouă aceste presupuneri se adeveresc acum prin titlul “Peri Blachias Synopsis”, care se regăseşte în 2 copii mss. ale lucrării provenind din bibl. lui D. Pappasoglu”.
* Ioan Chindriş a semnalat existența unui exemplar din această tipăritură la Biblioteca Națională Ungară (O.Sz.K., Balc. 1611) în articolul "Carte românească veche la Budapesta" ("Acta Musei Napocensis", Istorie, 33/II, 1997, p. 215-229.
* Text în greaca clasicizantă, tipărit cu 4 corpuri de literă. Signatură cu litere ale alfabetului latin pe primele 2 foi ale caietelor. Volum alcătuit din 27 de caiete, - partea I: 22, partea a II-a: 5. Număr variabil, de rânduri, pe pagină (20, 26 şi 30). Primele pagini ale volumului sunt numerotate "IV-VIII". Fiecare parte componentă are propria numerotație. Partea a II-a nu debutează cu o pagină separată, de titlu; ca element distinctiv, este imprimată cu litere cursive. Structura lucrării: pe verso-ul foii de titlu, deviza "Tach'aurion esset'ameino". Secvența [III]-VIII cuprinde un "Pinax kephalaiodes ton en te paronte biblo periechomenon", împodobit cu un frontispiciu de compoziție tipografică. Urmează prima parte a lucrării, din 64 de capitole, la p. 1, sub un frontispiciu fitomorf cu medalion central, în care se află un bust aşezat în profil, între două ramuri înfrunzite; ornamentica acestei părți include vinietele de final, din motive stilizate. Sunt prezente câteva tabele: p. 111-122, din cap. 33, cuprind un tabel intitulat: " Peri ton hysterikon eisodematon ton archonton"; p. 204-336, cap. 45, cuprind 2 tabele, primul: "Ta eis ton kisla heurethenta, kai semeiothenta eis ten homologian", al 2-lea, cu 4 rubrici, intitulat: "Meta tauta dia prosages tou Skarlatou Boda… eis ton oda ho Spathar Manolakes, kai bestiares [vistier] Michail Kantakouzenos..."; p. 337-367, reprezentând cap. 59-64, cuprind numai tabele de geografie administrativă a regiunilor valahe. Ultima pagină, 368, conține doar formula de încheiere: "Telos tes historias tes Blachias". Partea a II-a poartă titlul: "PARARTEMA// TOU AUTOU SYNGRAPHEOS

www.cimec.ro

EIS TEN HISTORIAN// TES DAKIAS..." (Anexă a aceluiaşi scriitor la Istoria Daciei). Este alcătuită din 11 capitole cu conţinut legislativ, compilate de Mihail Fotino după "Micul manual de legi" din 1780 ("Syntomon nomikon"). La p. 71 se află epilogul: "1774. Iouliou 10. Telos tou Parartematos" (prin urmare, data la care a fost redactată lucrarea, cu tot cu anexă, este 1774, nu 1776, căci nota aparţine lui Cantacuzino). Capitolul I al primei părţi include 4 rezumate ale unor surse istorico-geografice utilizate de autor, precedate de o scurtă notă explicativă. Rezumatele sunt intitulate astfel: (p. 1) - "Prote perilepsis syllechteisa ex Historia tes Roumanas tzaras, grapheises para Konstantinou Stolnikou Kantakouzenou..."; (p. 6) - "Deutera perilepsis synachteisa ek tes latinikes historias en etei 1738 tou Martinou Maintzoulou, kathegetou kai bibliothekariou ek Leipsias"; (p. 8) - "Trite perilepsis ekleiphteisa ek tes Historias tes en to B. tomo tes Geographias tou Germanou Mpoussing" (Büsching); (p. 15) - "Tetarte perilepsis ek tes tou Ardeliou chronologias syneranistheisa tes en Germanike glotte historouses peri Roumanas tzaras". La p. 10, un interesant tabel de corespondenţe între o serie de cuvinte latineşti ("incipio, albus, dominus, mensa, uerbum, caput, uenatio") şi echivalentele lor în limbile italiană, greacă şi română, cu scopul demonstrării originii comune a acestora.

* Comentariu A. Veress, op. cit. infra: "Cartea compilată de Mihail Cantacuzino din istorici antici, din hrisoave vechi şi din cronica ţării şi a vecinilor a fost ispravită în 30 ianuarie 1776 cu multe date şi amănunte privitoare la istoria Ardealului şi a Ungariei".

* 1863 : Ed. G. Sion, Bucureşti, intitulată: "Istoria politică şi geografică a Ţerei Romanesci"

* Citat în: BRV. - vol. II, 707; BRV Additamenta, p. 362-363

* Citat în: BRU. - vol. II, 939, p. 151

Istoria Țării Românești (greacă modernă) [Viena] . 1806 [titlu uniform local]
Tounousli [frați] . editor ; editor comercial
Bendotes, Georgios. editor ; tipograf

Exemplare:

a. . — 368, 71 p.

* Legătura din hârtie lucioasă pe carton, de culoare maro. Cotorul învelit în hârtie cafenie, are lipită, sus, o etichetă cu numele autorului şi titlul cărţii, scrise de mână.

* Conservare: legătură: carton frotat, învelitoarea coperţilor pătată de tuş, cu zone lipsă. Cotor uzat. Forzaţul primei coperţi de asemenea pătat, deteriorat, cu urme de cari; sus, este scrisă o dată: "1839". Prima foaie de gardă prezintă pete galben închis pe marginea superioară, recto-verso. Forzaţul coperţii posterioare prezintă încercări de condei şi etichetele a două anticariate ; corp: hârtie îmbătrânită, în plin proces de biodegradare. Pagina [III] are marginea inferioară mai scurtă, comparativ cu restul paginilor şi este pătată de ceară. Sublinieri în text, passim, cu creionul albastru.

* Ex libris: Aug. Pifsiacoff 1854 [f. de gardă ant. r, f. de gardă post. r]

* Însemnări: „Tunuzli. Ist. Valahiei [cu creionul]" , alfabet: latin extins [forzaţ post.]

* Însemnări: „Tunuzli [cu creion roşu]" [forzaţ post.]

* Însemnări: „la 22 ghenar(ie) 845 zi luni la patru ce(a)suri săara [sic] s-au născut fie-mea Evthimia şi la 28 s-au botezat" , alfabet: chirilic [f. de gardă post. v, marg. inf.]

Pifsiacoff, Augustin. (1854-) [menționat pe: f. de gardă ant. r] [deținător anterior]
Inv. 19815

b. . — 364 p. +

www.cimec.ro

* Exemplarul a aparţinut unui anume Stratonic Leordeanu (scris "Laord(e)anos"), probabil unui descendent al familiei Leurdeanu, din care istoria i-a consemnat pe cei doi Stroe Leordeanu - unul, marev vistier pe timpul lui Mihai Viteazu, celălalt, mare vornic, implicat în asasinarea stolnicului Constantin Cantacuzino în vremea domnitorului Grigore vodă Ghica (1660-1664) dar, ironia sorţii, înrudit apoi, prin alianţă, cu membri ai familiei cantacuzine prin urmaşii săi. Despre Leordeanu sau Leurdeanu aflăm din "Familiile boiereşti române", de Octav-George Lecca, p. 388-390, cu menţiunea că "de urmele acestei familii începem a nu mai da după jumătatea secolului precedent [sec. al XVIII-lea] şi astăzi nu putem afirma sigur dacă mai există descendenţi direcţi dintr-însa". Cu toate acestea, numele de Leurdeanu apare şi după jumătatea secolului al XIX-lea, în registrul Şcolii centrale de fete ("Zoia Kosmodemianskaia").
* Legătură fragmentară
* Conservare: prezintă doar un rest din învelitoarea primei coperţi, din piele maro închis, şi acesta aproape desprins de corpul cărţii ; corp: incomplet, lipsesc 4 pagini din partea principală şi suplimentul de 71 de p. Îmbătrânire a hârtiei, afectat de umezeală
* Însemnări: „Aute he Historia tes Blachias ges einai edike mou Stratonikos Laordeanos 1829 Aprili(ou) 25 S. Laordanos S. L. Aprili(ou) 2 [Această istorie a Ţării Româneşti este a mea Stratonic Leordeanu]” , alfabet: grecesc [f. de gardă ant. r]

Leurdeanu, Stratonic. (1829-) [menţionat pe: f. de gardă ant., r] [deţinător anterior]

Inv. 18357

1814

Calendar (română). 1814

37 Calendariu ce slujeşte pre 100 de ani : începând dela anul 1814 la anul 1914. — Acum întâi Rumâneaşte alcătuit şi... dată în tipariu. — Buda : în Crăiasca Tipografie a Universităţii Ungare, 1814. — 192 p. : il. (sign.: A2 - M2;) ; 8° (20 cm), 29 R (20,5 x 12,5 cm)

* Pagină de titlu: CALENDARIU // CE SLUJEŞTE // PRE 100. DE ANI. // ÎNCEPÂND // DELA ANUL 1814 PĂNĂ LA ANUL 1914. // ÎN CARE SE CUPRINDE: 1) Hronologhia. 2) Ceale 12 Luni ale anului. 3) Paschalia pe 100 de ani întocmită. 4) Arătarea despre schimbarea şi plinirea lunii. 5) Cursul Paştelor în deschilinite // ţări, şi la sfârşit încă şi mai // multe de lipsă lucruri. // Acum întâi Rumâneaşte alcătuit, şi cu chieltuiala lui // NICÓLA NICOLÁU din Braşov dată în tipariu // LA BUDA // În Crăiasca Tipografie a Universitatei Ungariei, // 1814.
* Completare la descrierea din BRV: o gravură înaintea titlului, de 13,5 x 9,9 cm, cu legenda: "Nestatornica roată a lumii, şi primejdioasele ale ei valuri". Stema imperială habsburgică pe pagina de titlu (acvila cu două capete aureolate), surmontată de o coroană. Frontispiciu cu "Ochiul cel atoatevăzător" în centrul unui ornament fitomorf, la p. 5, unde începe "Adunarea celor 12 luni de preste an". Frontispicii de capitol şi viniete de final din motive fitomorfe stilizate, de compoziţie tipografică.
* Nota din BRV, vol. III, p. 97: “D. Dr. C. I. Istrati posedă un exemplar, la care s-a păstrat şi titlul exterior, adecă cel tipărit şi lipit pe legătură, precum şi arătarea cuprinsului, pe faţa din urmă. Gravura de pe acest titlu reprezintă pe un astronom şezând

www.cimec.ro

la masă, cu o mână scriind, iar cu cealaltă ținând un ochian, prin care se uită pe fereastră la cerul înstelat. Titlul aci este acelaş, însă prescurtat".
* Tipărită pe hârtie filigranată, cu pontuzouri. Caractere chirilice de 2 mărimi. Signatura cu caractere latine. Colontitlurile între 2 viniete florale. Reclame. Primele 5 pagini sunt nenumerotate.
* Din cuprins:
- Titlul. — p. [1]
- Hronologhia. — p. [3]
- Adunarea celor 12 luni de preste ani. — p. 5
- Îndreptare. — p. 35
- Paschalia. — p.36
- Praznicele statornice. — p. 44
- Pe 100 de ani calendariul lunei. — p. 48
- Fârtalele lunei. — p. 50
- Răsărirea şi apunerea Soarelui. — p. 58
- Prognosticon. — p. 64
- Cuprindere. — p. 76
- Despre D[u]mnezeii neamurilor păgâneşti [include "Despre alcătuirea Omului"]. — p. 92
- Istorii sau Biblie. — p. 107
- Cursul Paştelor în deschilinite țări. — p. 132
- Despre pornirea şi iarăşi întoarcerea Diligențului în Vienna. — p. 147
- Arătare cât cumpănesc sau cât de grei sânt banii cei de argint şi cei de aur în țările ceale Chesaro Crăieşti, şi în ceale dinafara țări. — p. 152
- Ceale mai de căpetenie Târguri din Ardeal, Țeara Ungurească, Austria, țeara Românească, Moldova, şi din alte dinafară țări. — p. 156
- Adăogere. — p.161-192 [se termină cu o serie de remedii pentru diverse boli ale animalelor domestice].
* Citat în: BRV. - vol. III, 847

Calendar [Buda] . 1814 [titlu uniform local]
Nicolau, Nicola. editor comercial

Exemplare:
a. . — [2], 104 p., [3] f. + [3] f. albe, [3] f. mss.
* Exemplarul a circulat în Buzău, în secolul al XIX-lea, conform însemnării de posesor a unui anume Ion Negoiță. Un ex libris surprinzător, al "Academiei Române", cuprinde o mențiune eronată privind tipul cărții - trecută în categoria dicționarelor. Nu ştim cărei filiale a Academiei a aparținut exemplarul, mai ales că ştampila nu are caracteristicile "sigilografice" obişnuite ale Bibliotecii Academiei
* Semilegătură în piele şi hârtie policromă pe carton. Cotor din piele maro cu 6 nervuri false, din frunze stilizate: ornamente între nervuri (vase cu flori).
* Conservare: legătură: stratul din hârtie lucioasă al coperților este fragmentar şi mâzgălit. Coperta anterioară roasă. Cotorul atacat de cari, tocit, învelitoare desprinsă la capătul superior. Forzaturile prezintă însemnări (liste de cumpărături). ; corp: hârtie îngălbenită, pătată, cu cearcăne de apă. Colțurile superioare ale paginilor îndoite (în special secvența 17-34). Planşa cu gravură pe jumătate desprinsă de corpul cărții. Idem pagina de titlu. Marginea din stânga, a paginii de titlu, ruptă; marginea din dreapta, franjurată. Idem marginea inferioară. Marginea din dreapta a paginii 3, ruptă.
* Ex libris: Neculai Rătanu [cu chirilice] [f. de tit. r, p. [2]]
* Ex libris (ştampilă): Academia Română. Dicționar [p. 7]

www.cimec.ro

* Însemnări: „colector fact. 1626 din 1 dec. 1955” , alfabet: latin [p. 192, jos]
* Însemnări: „Această carte carendar [sic] s-au cumpărat de mine înn lei cinci din oraşu Buzăului an 834 februarie 4 în zilele ruşilor de acum; cine o va fura să fie afurisit de 300 sfinți părinți din Necheiia iar eu am scris cu măna mea de țărână cine va citi mă va pomeni. Ion Nigoiță” , alfabet: chirilic [p. 3-51 (din 2 în 2 pagini)]

Negoiță, Ion. (Buzău, 1834-) [menționat pe: p. 3-51] [deținător anterior]
Rătanu, Nicolae. ([Buzău, sec. al XIX-lea]) [menționat pe: f. de tit. r, p. 2] [deținător anterior]
Academia Română. [Biblioteca] (Bucureşti) [menționat pe: p. 7] [deținător anterior]
Inv. 14993

1816

Philippides, Demetrios

38 Historia tes Roumounias / Daniil (Demetrios) Philippides. — En Leipsia tes Saxonias [Leipzig] : en te typographia tou Taouschnitz, 1816. — [4], 471 p. (sign.: A2 - Z2; Aa2 - Gg2) ; 8˚ (21 cm), 23 R (9 x 16,5 cm)

* Pagină de titlu: HISTORIA // tes // ROUMOUNIAS // e // EKTHESIS // Ton axiologoteron mnemoneuomenon symbanton en tois kato paristriois, apo tes esvoles ton aigyption mechri tes katastaseos ton roumounikon archegemonion tou Roumounikou agrou kai tes Moldybes. Nyn proton syntetheisa kai typois ekdotheisa en Leipsia tes Saxonias, en te typographia tou Taouschnitz. Tomos a. Meros a. 1816.
* Titlul tradus: Istoria României sau Expunerea celor mai însemnate fapte ce se amintesc ca întâmplate în țările din stânga Dunării de Jos, de la năvălirea egiptenilor până la înființarea Principatelor românești, din Țara Românească şi din Moldova. Acum întâia dată alcătuită şi tipărită în Lipsca Saxoniei, în tipografia lui Tauschnitz. Vol. I, partea I. 1816 [apud BRV]
* Autorul, originar din Thessalia, şcolit la Padova şi Paris, a fost profesor la Academia Domnească din Iaşi, unde se stabileşte din 1796. Acest tratat constituie prima parte a primului tom al unei lucrări vaste dedicate istoriei României de către un savant filoromân şi "prima lucrare de istorie veche a României care a văzut lumina tiparului", după afirmațiile lui Alexandru Elian. Include un supliment polemic referitor la o recenzie denigratoare a lucrării, efectuată imediat după apariția cărții, de redacția periodicului "Logios Ermis" (ai cărui membri fondatori, printre care se numără şi Dimitrie Darvaris, erau, totodată, şi membri ai Societății Literare Grecodacice cu sediul la Bucureşti). Critica semnată de autorul lucrării la adresa recenzenților săi se regăseşte şi în cea de-a doua parte a tratatului, "Geografia României", tot sub forma unei postfețe.
* Tipar negru, pe hârtie filigranată. S-au folosit 3 corpuri de literă grecească. Prefața este imprimată pe 3/4 de pagină, cu litere cursive mari. Primele 10 pagini nu sunt numerotate. Cuprins: după foaia de titlu, pe al cărei verso se află aforismul: "ho ten historian kai geographian tes heautoi patridos agnoon, to nepion esti tes patridos ", urmează f. [2]r (i.e. pagina 3) cu titlul: "Syngrapheis ex hon historikon eileptai" (aici sunt enumerate 10 surse istoriografice începând cu Herodot şi Strabon şi terminând cu "Germanike metaphrasis tes genikes historias"); f. [3]r (p. 4) este foaia de titlu a scrisorii de dedicație adresate țarului Alexandru, "To megaleiotato kai philanthropotato autokratori pason ton Roussion Alexandro...", semnată: "ho hypoklinestatos kai

www.cimec.ro

eugnomonestatos Demetrios Philippides". Lucrarea începe la f. [5]r (p. 10), cu titlul: "Historia tes Roumounias. Keph. A. Skythai...". La p. 467 - "Semeiosis" [notă]- până la p. 471. Pe paginile 152-154 se află o listă a cetăților dacice.
* 2004 : Ed. Bucureşti, Pegassus Press ("Istoria României Tomul I, Partea I, Leipzig 1816"), traducere, studiu introductiv şi note de Olga Cicanci
* Citat în: BRV. - vol. III, 928; BRV Additamenta, p. 392-393
* Citat în: Bănescu, N.-- Viața şi opera lui Daniel (Dimitrie) Philippide. — Bucureşti, 1924
* Citat în: Lăzărescu, Dan A..-- Imaginea României prin călători. — Bucureşti, 1986. - vol. II, p. 241-246
* Citat în: Drace-Francis, Alexander-- The Making of Modern Romanian Culture : : Literacy and the development of national identity. — Oxford : Tauris Academic Press, 2005, p. 9, 12nt, 79nt

Istoria României (greacă modernă) [Leipzig] . 1816 [titlu uniform local]
Tauschnitz, Karl Christoph Traugott. tipograf

Exemplare:

a. . — 471 p.
* Legătura din piele albastru deschis şi carton ornamental (buchete de flori, de culoare roşie alternând cu mici buline albastre), bine aspectată. Cotor cu 4 nervuri profilate. Titlul lucrării imprimat pe cotor cu majuscule aurite.
* Conservare: legătură: bună. ; corp: exemplar bine conservat. Hârtie îmbătrânită, depigmentată. Cearcăne de apă în partea de jos a filelor. Foaia de titlu îmbrunită.
* Însemnări: „achiziție Prof. Crețu. 31.III.1956” [f. de gardă post.r]

Crețu [profesor] . (până la 31 martie 1956) [menționat pe: f. de gardă post. r] [deținător anterior]
Inv. 9232

39 Geographikon tes Roumounias. Tomos A. Meros B / [Daniil (Demetrios) Philippides]. — Nyn proton syntetheten kai typois ekdothen [acum întâia dată alcătuită şi tipărită]. — En Leipsia tes Saxonias [Leipzig] : en te typographia tou Taouschnitz, 1816. — [2] f., 223, 17, 23 p., [1] f. + 3 h. (sign.: A2 - R) ; 8° (21 cm), 23 R (8,8 x 14,8 cm)
* Pagină de titlu: GEOGRAPHIKON // tes // ROUMOUNIAS // e // EKTHESIS // es akribesteran kai plereste- // ran katalepsin tes historias // autes, // Nyn proton syntetheten kai typois ekdothen en // Leipsia tes Saxonias, en te typographia tou Taouschnitz. Tomos a. Meros B. 1816.
* Titlul tradus: Geografia României, sau Expunere pentru înțelegerea cât mai exactă şi completă a istoriei acesteia. Acum întâia dată alcătuită şi tipărită în Lipsca Saxoniei, în tipografia lui Tauschnitz. Vol. I, partea a II-a. 1816 [apud BRV]
* Această lucrare a fost precedată de un tratat de "Geografie modernă", publicat tot la Viena, în 1791, în colaborare cu Gregorios Kostandas.
* Titlul de intrare în materie este: "Geothesia tes Roumounias". Partea ultimă a lucrării cuprinde capitolele: "Ta Epilegomena" (semnat "ho Philippides"), pe 17 pagini, şi "Ta Mnemoneuomena", pe următoarele 23 de pagini. Foaia nenumerotată cuprinde o listă a erorilor de tipar ("paroramata"). Exemplarele complete au trei hărți la sfârşit: prima hartă înfățişează Asia occidentală şi Europa orientală cu teritoriile Imperiului Otoman şi cele ale Țărilor Române, a doua hartă - gurile Dunării, a treia - teritoriile vechii Dacii. Autorul hărților este gravorul Karl Neuklitz din Viena.
* Petre Dan, op. cit., loc. cit. infra: “În această lucrare învățatul grec delimitează

www.cimec.ro

teritoriul locuit de români între Nistru, Tisa, Dunăre şi Marea Neagră. În volum autorul menţionează numele teritoriilor ce compun România şi anume: Oltenia, Muntenia, Banatul şi Transilvania".
* Citat în: BRV. - vol. III, 929; BRV. - vol. IV, p. 302; BRV Additamenta, p. 392-393
* Citat în: Bănescu, N.-- Viaţa şi opera lui Daniel (Dimitrie) Philippide. — Bucureşti, 1924
* Citat în: Popescu-Spineni, M.-- România în izvoare geografice şi cartografice. — Bucureşti : Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1978, p. 216-218
* Citat în: Lăzărescu, Dan A..-- Imaginea României prin călători. — Bucureşti, 1986. - vol. II, p. 241-246
* Citat în: Petre Dan. "Hotarele românismului în date". — Bucureşti : Litera Internaţional, Chişinău : Litera, 2005, p. 72

Geografia României (greacă modernă) [Leipzig] . 1816 [titlu uniform local]
Tauschnitz, Karl Christoph Traugott. tipograf

Exemplare:

a. . — 471 p. + 1 hartă
* Legătura: coperţi din hârtie marmorată pe carton (în tonuri de gri şi negru)
* Conservare: legătură: coperţi deteriorate, cu pete mari, mai închise la culoare pe suprafaţa primei coperţi; tocite. Cotorul nu mai prezintă decât un fragment de învelitoare, la capătul inferior; în rest, sunt vizibile ligamentele. Colţurile coperţilor dezgolite. Forzaţ pătat ; corp: exemplar relativ bine conservat. Afectat de umezeală. Hârtie îmbătrânită. Foaia de titlu îmbrunită. Prima foaie de gardă are marginea inferioară ruptă. Exemplarul nu are decât harta Asiei, celelalte hărţi s-au pierdut.
* Ex libris: Muzeul de Arheologie şi Istorie [f. de tit. r, marg. sup.; f. de gardă ant., harta]
* Însemnări: despre: transliterarea titlului primei părţi a lucrării lui Filipide, "Historia tes Roumounias", alfabet: latin extins [f. de gardă ant. v]
* Însemnări: „Autorul amîndurora este Daniil Dimitriu Filippides (hieromonah), din Milies de pe muntele Pelion, iar districtul purta, la localnici, numirea de Thettalo-Magnesia" / [prof. Creţu?], alfabet: latin extins [f. de gardă ant. v]
* Însemnări: „achiziţie Prof. Creţu. 31.III.1956" [f. de gardă ant. v]

Creţu [profesor] . (până la 31 martie 1956) [deţinător anterior]
Inv. 9233

1818

Gessner, Salomon

40 Moartea lui Avel / Salomon Gessner ; acum întâiu tălmăcită din limba franţozească în cea românească de prea învăţatul Alexandru Beldiman . — [Ed. I]. — Buda : în Crăiasca Tipografie a Universitatei Ungariei, 1818. — [4] f., 245 p., [1] f. ; 8° (20 cm), 23 R (14 x 8,5 cm)
* Pagină de titlu: Moartea // lui // Avel. // de // cel cu învăpăiata dragoste spre procopsirea // neamului Românesc // prea învăţatul // şi // marele postelnic // ALEXANDRU BELDIMAN // acum // întâiu tălmăcită din limba franţozească în // cea Românească. // La Buda // în Crăiasca Tipografie a Universitatei // Ungariei // 1818

www.cimec.ro

* Titlul în limba originală: "Der Tod Abels". Şi în 1852 apare o "Poemă în cinci cânturi de la Gessner", tradusă de C. C. Băjescu, editată de Gheorghe Ioanid şi imprimată în tipografia Mitropoliei Bucureştilor (164 p. + 4 f. pl.). Autorul acestei versiuni, vornicul Alexandru Beldiman (1760-1826), este cunoscut istoriei literare drept creatorul unora dintre primele meditaţii poetice în limba română ("Asupra lumei", "Pentru om"...), influenţate de preromantism, prin care devine precursorul lui Barbu Paris Mumuleanu. Cea mai bine cotată compoziţie a sa este poemul istoric intitulat "Tragodia sau mai bine a zice jalnica Moldovei întâmplare după răzvrătirea grecilor 1821". A tradus din Homer, Florian, Metastasio (prin intermediare greceşti, "Sirois", "Milosârdia lui Tit", "Artaxerx"), Voltaire ("Tragodia lui Orest", 1810, tip. în 1812, prima traducere a unei piese de Voltaire, din literatura română), abatele Prévost ş.a., axându-se în special pe piese de teatru şi romane; a compus prefeţe cu caracter moralizator, scrierilor neoclasice, de secol XVIII, pentru care a manifestat predilecţie ca traducător. "Moartea lui Avel" este tălmăcită în 1808 (ap. DLR de la origini până la 1900, Bucureşti, EARSR, 1979)
* Despre autorul dedicaţiei, Zaharia Carcalechi, aflăm, din cartea lui Domokos Sámuel (v. infra), p. 8, că a fost un activ promotor al autorilor români, ale căror manuscrise le procura pentru Tipografia din Buda, fie propunându-le el însuşi pentru editare, fie implicându-se în comercializarea imprimatelor, prin intermediul unui magazin deschis în acest scop. Astfel i-a cunoscut, de exemplu, pe Alexandru Beldiman şi Dinicu Golescu. Zaharia Carcalechi, aromân de origine, odată ajuns "ferlegăr" (din germ. verleger, editor) al Tipografiei budense, a editat şi publicaţii independente, cum ar fi seria de calendare destinate populaţiei din sate şi târguri (1818, 1825, 1826), "Biblioteca Românească, în 12 părţi, după numărul celor 12 luni" (ianuarie 1821, primul număr, apoi 1829, 1830, 1834), care cuprindea texte de popularizare din domeniile istoriei naţionale şi universale, agriculturii, politicii, botanică, zoologie etc., inclusiv beletristică, informaţii bibliografice ("Izvorul cărţilor") despre apariţiile editoriale din Ţara Românească, Moldova şi Ardeal, şi o rubrică de ştiri din Principate, obiect al multor persiflări întemeiate. Printre colaboratorii săi s-au numărat Damaschin T. Bojâncă, pictorul C. Lecca, Emanoil Gojdu. Este autor al manualului "Povăţuitorul tinerimei către adevărata şi dreapta cetire", atribuit lui Gh. Lazăr, pentru a-i asigura difuzarea (Buda, 1826)
* Titlul şi prefaţa s-au tipărit cu 5 corpuri de literă chirilică. Signatură A2 - Q2. Numerotaţie cu cifre arabe. Hârtie filigranată. Vinietă litografică de frontispiciu, cu temă funebră, decorată secundar, cu ghirlande şi flori: un medalion reprezentând o femeie sprijinindu-şi mâinile de un catafalc. Jos, lângă personaj, un fel de mitră episcopală. După foaia de titlu urmează foaia de titlu a dedicaţiei, cu textul: "PREA ÎNĂLŢATULUI// ŞI// DE BUN NEAM NĂSCUTULUI// MARELUI POSTELNIC// ALEXANDRU BELDIMAN// HĂRĂZITĂ ACEASTĂ CARTE". Această secţiune ocupă foile [3]r - [4]v, este dispusă pe jumătatea inferioară a filelor, imprimată cu caractere mari şi intitulată "Prea învăţatule şi iubitoriule de ştiinţă". Autorul dedicaţiei semnează: "Al Evgheniei tale plecată slugă Zaharie Carcalechi. Ferlegărul C. Tipografii din Buda a Universitatei Ungariei". Pe f. [5]v se află o gravură semnată în afara cadrului, jos, stânga - "A. Geiger sculp." - cu Adam şi Eva, de 13,5 x 8, 6 cm., şi un citat din Geneză, cap. 3, stih 7. O altă planşă ilustrează capitolul despre Cain şi Abel, la p. 13; p. 147 - "Omorârea lui Avel", p. 209 - "Îngroparea lui Avel". Ultima foaie nenumerotată cuprinde, pe recto, "Îndreptarea Greşalelor din tipariu". Pe verso-ul foii se află îndemnul la iertarea erorilor tipografice, adresat postelnicului Alexandru Beldiman, datat "1820 iulie 30 Buda" şi semnat "umilită slugă Zaharie Carcalechi" (această foaie a fost, deci, adăugată ulterior; nu ştim dacă ea este prezentă în toate exemplarele, nici dacă este caracteristică unui tiraj secund, din 1820, purtând însă data primei ediţii).

www.cimec.ro

* Citat în: BRV. - vol. III, 981; BRV Additamenta, p.

Moartea lui Avel (română). 1818 [titlu uniform]
Beldiman, Alexandru. beneficiarul dedicației ; traducător
Geiger, Alexander. gravor în lemn
Carcalechi, Zaharia. dedicator ; tipograf

Exemplare:

a. . — [5] f., 245 p., [1] f.

* Semilegătură în piele maro închis şi hârtie marmorată pe carton. Cotor cu 4 nervuri false, fitomorfe şi capete ornamentate cu acelaşi motiv. Titlul cărții imprimat pe cotor.
* Conservare: legătură: coperțile prezintă un grad avansat de uzură. Cotorul este pătruns de cari, cu zone de piele lipsă, cu învelitoarea desprinsă la ambele capete. Pe verso-ul ultimei foi de gardă, vechiul preț de anticariat, scris cu creionul: "lei 25". ; corp: exemplar complet. Hârtie îngălbenită. Numeroase pete închise la culoare pe recto-ul foii de titlu şi pe foile succesive (prefața). Patină vulgară. Planşele cu gravuri sunt afectate de umezeală. Cea de la p. 147 este, în plus, acoperită de pete şi desprinsă aproape total de blocul cărții.
* Însemnări: „Magda Petrescu comisia 28.III.1957” [ult. f. de gardă v]

Petrescu, Magda. (până la 28.03.1957) [menționat pe: ult. f. de gardă v] [deținător anterior]

Inv. 9792

Legiuirea lui Caragea (greacă modernă). 1818

41 Nomothesia tou hypselotatou… authentou kai hegemonos Ioannou Georgiou Karatza Boeboda. — En Bienne [Vienna] : en te typographia tou Barth[olomeou] Tzbekiou, 1818. — 132 p., [4] f. : il. + 4 foi nenumerotate, intercalate ; 8° (20 cm), 23-29 R (9 x 15,5 cm)

* Pagină de titlu: NOMOTHESIA // TOU HYPSELOTATOU, KAI EUSEBESTATOU, AUTHENTOU // KAI HEGEMONOS PASES UNGROBLACHIAS, // KYRIOU KYRIOU // IOANNOU GEORGIOU // KARATZA BOEBODA. // EN BIENNE, TES AOUSTRIAS // EN TE TYPOGRAPHIA TOU IOAN. BARTH. TZBEKIOU. 1818.
* Titlul tradus: Legiuire a prea înălțatului şi prea piosului Domn şi Stăpânitor a toată Ungro-Vlahia, Domnul, Domn Ioan Gheorghe Caragea Voevod. În Viena, Austria. Tipografia lui Ioan Bart[holomäus] Zweck. 1818
* Aşa cum arată Dan Râpă-Buicliu în " Studia bibliologica", ediția grecească, în stil clasicizant, devansează ediția românească din acelaşi an, aflată încă sub tipar. Citățm: "Prin hrisovul din 8 august 1818, Ioan Gheorghe Caragea, Domnul Țării Româneşti, hotăra aplicarea legiuirii cu începere de la 1 septembrie 1818, expediind exemplare din ediția greacă pentru judecătorii din ținuturi şi ocoale, până la sosirea variantei româneşti a instrumentului juridic". Faptul este atestat, bunăoară, de o însemnare din 12 aprilie 1818, a lui Constantin Bălăceanu vel logofăt, pe p. 8 a fostului exemplar din "Nomothesia", donat de J. Al. Samurcaş Bibliotecii Centrale Universitare: "De la Logofeția Mare a Țării de Sus. Această pravilă a pământului s-au dat a fi stătătoare la Județul Argeş ca să să urmeze judecățile după dânsa. Precum de Măria Sa Prea Înălțatul nostru Domn s-au poruncit...". Aşadar, Domnul poruncise cu mult înaintea hrisovului din august, ca exemplare greceşti ale Legiuirii să ajungă în mâinile juzilor.
* Editorul versiunii greceşti a Legiuirii este Athanasios Christopoulos, autorul versurilor encomiastice din debutul lucrării. Imprimarea s-a făcut, după cum precizează D. Râpă-

www.cimec.ro

Buicliu, într-o oficină binecunoscută cercurilor culturale europene, fapt care relevă dorința de prestigiu extern, a lui Caragea, concretizată într-o ediție meritorie. Unul exemplar a fost donat de domnitor, Bibliotecii Bodleiene (Oxford)
* Tipărită pe hârtie cu filigran. Frontispicii simple, stilizate. Titlul cărții este imprimat cu caractere caligrafice late, - ornate negru pe alb, în relief. S-au folosit 5 corpuri de literă pe pagina de titlu şi 3 în text. Pe primele pagini se află titlul lucrării şi o gravură în metal cu portretul domnitorului, sub formă de medalion, realizată în 1812. În interiorul medalionului, legenda: "IO IOAN GHEORGHE CARAGEA V[OE]V[O]D CU MILA LUI DUMNEZEU DOMN A TOATĂ ȚARA ROMÂNEASCĂ". Latura exterioară a medalionului cuprinde stemele județelor (17) şi inițialele denumirilor lor . Pe p. 3 - 4 se află o prefață adresată cititorilor, "Pros tous anagnostas". Urmează 4 foi nenumerotate, după care se continuă paginația inițială. Prima foaie din această secvență este albă. Următoarea conține, pe recto, un alt portret al lui Vodă Caragea şi o pecete dedesubt, cu 2 unicorni, o cunună, iar în interiorul cununii - corbul valah cu crucea în cioc, având capul întors spre dreapta; dedesubt, anul începutului domniei - "1812". Cununa este timbrată de o coroană. Sub acest sigiliu sunt 4 versuri dedicatorii în lb. greacă. Sub marginea inferioară a portretului, semnătura gravorului: "Blao [i.e. Blasio] Hefel echar[achte] en Bienne 1818". Pe verso-ul foii se află un "Hymnos" (până la f. [4]r; verso-ul f. [4] este alb); pe p. 5-7, prefața domnitorului, care începe cu: "IOANNES GEORGIOU BOEBODAS//ELEEI THEOU AUTHENTES KAI HEGEMON//PASES UNGROBLACHIAS". La pagina 9 începe prima "tmema" ("Peri prosopou"). Lucrarea este structurată pe capitole şi subcapitole. Sunt 6 secțiuni principale sau "tmeme". Între p. 88-89 se află o planşă reprezentând un arbore genealogic cu enumerarea gradelor de rudenie (dim.: 19 x 25 cm.). Cartea conține o tablă de materii structurată alfabetic, pe capitole, la f. [1]r, de la sfârşit ("Pinax kephalaiodes tou en te Biblo periechomenon"). Între f. [3]r - [4]r se află un indice alfabetic. Ultima foaie nu are text pe verso.
* Citat în: BRV. - vol. III, 1000
* Citat în: BRV Additamenta, p. 157-159

Caragea, Gheorghe, domn al Țării Româneşti. patronaj ; comanditar
Christopoulos, Athanasios. editor ; traducător
Höfel, Blasius. gravor
Zweck, Johannes Bartholomäus. tipograf

Exemplare:

a. . — 132 p., [4] f.
* Legătura din hârtie: coperțile originale au fost înlocuite cu hârtie poroasă; cotorul este din carton cu hârtie marmorată, în nuanțe de gri, bej şi negru. Autorul, titlul şi data de publicare a cărții au fost scrise de mână, pe coperta anterioară, cu penița.
* Conservare: legătură: coperțile improvizate sunt murdare. Marginile superioare sunt rupte, iar colțurile - îndoite. Urme de cari ; corp: paginile 1-25 prezintă cearcăne de apă. Îngălbenire a hârtiei. Pete de tuş negru, passim. P. 91-102 au pete maro închis pe marginile inferioare. Spre sfârşitul volumului, alte cearcăne de apă. Exemplar complet.

Inv. 9794

Legiuirea lui Caragea (română). 1818

42 Legiuire a prea Înălțatului... Domn ... Ioan Gheorghe Caragea Voevod. — Bucureşti [i.e. Braşov] : în privileghiata tipografie... ot Cişmeaoa răposatului domn

www.cimec.ro

Mavrogheni [i.e. Tipografia lui Francisc de Schobeln], 1818. — [2] f., 104 p., [3] f. : 1 planşă ; 4° (27 cm), 33 R (13,4 x 20,3 cm)

* Pagină de titlu: LEGIUIRE // a prea Înălţatului şi prea Pravoslavnicului // Domn, şi Oblă- // duitoriu a toată Ungrovlahiia // IO IOAN GHEORGHIE // CARAGEA VV. // cu toată cheltuiala Dumnealor // CONSTANDIN CARACAŞ, Dohtor, // şi // Dumnealui RĂDUCANUL CLINCEANUL, // Biv Vel Stolnic, şi // Dumnealui DUMITRACHE TOPLICEANUL // Biv vel Sluger, // Tipărită în privileghiiata Tipografie a Dumnealor ot // Cişmeaoa răposatului întru fericire // Domn MAVROGHENI // din Bucureşti. // 1818.

* Inspirată din Codul civil austriac şi din cel napoleonian şi fundamentată, în mare parte, pe reglementările "Pravilniceştii condici" a lui Alexandru Ipsilanti - publicată în ediție bilingvă, la București, în 1780 (cu titlul "Syntomon Nomikon") și promulgată în 1782 -, Leguirea Caragea încorporează canoane, legi bizantine ("vasilicale") şi reguli pământene ale vieții de zi cu zi. Noua pravilă fanariotă este opera boierilor divaniți, pe structura gândită de Athanasie Christopol, logofătul Pricinilor Străine și de clucerul Nestor Craiovescu-Predescu. Structura Legiuirii este una heterogenă. Ea cuprinde, în cele şase părți ale sale, norme de drept civil, penal şi procedural. Publicarea ei s-a hotărât prin hrisovul din 9 august 1818, cu aplicare de la 1 septembrie; "trupuri" ale Legiuirii urmau să fie distribuite în toate isprăvnicaturile Țării, mai întâi în versiunea grecească, apoi în cea românească, care urma să fie scoasă la Râmnic, conform declarațiilor domnitorului. Problema apariției şi distribuirii versiunilor tipărite este, încă, una controversată, din cauza existenței unor variante "neoficiale", care circulau anterior publicării ambelor versiuni în forma definitivă şi a unor mărturii care atestă distribuirea versiunii greceşti încă din aprilie 1818, deci înaintea întrunirii Sfatului de Obşte şi a emiterii Hrisovului privind publicarea Legiuirii concomitent în greceşte şi româneşte; este cazul însemnării vel logofătului Constantin Bălăceanu, din 12 aprilie 1818, pe un exemplar din ediția în neogreacă, destinat judecătoriei din Argeş, aflat cândva în colecția BCU (inv. 1242, donație a lui J. Al. Samurcaş), la p. 8, însemnare redată în "Cartea veche românească în colecțiile Bibliotecii Centrale Universitare", Bucureşti, 1973, prefațat de Virgil Cândea, pe care o semnalăm în acest context). Pe de altă parte, Dan Râpă-Buicliu menționează existența unui tiraj al textului grecesc, început în 1817, apoi sistat din motive de controversă juridică. Se pare că acest proiect editorial avea la bază o primă variantă care accentua privilegiile domneşti dar rezolva, în acelaşi timp, şi situația țăranilor, prin dreptul de a fi preferați la luarea în arendă a moşiilor pe care locuiau, fapt demonstrat de descoperirea unui anteproiect în manuscris, al versiunii greceşti, în biblioteca lui Mihail Săulescu, în 1923. De altfel, pe marginea acestor diferende care au marcat etapa de pregătire a Legiuirii, Andrei Rădulescu, coordonatorul ediției critice, precizează, în nota din subsolul paginii IX, din Introducere, că autorul unuia din proiectele codului Caragea, Nestor Predescu, precum şi stolnicul Ioniță Bălăceanu, nu îşi pun semnătura pe anaforaua Sfatului de Obşte, din 9 iunie 1818, reprodusă în ediția românească, în semn de protest față de excluderea anumitor paragrafe din versiunea pentru tipar. Textul final al Legiuirii a fost supus supervizării Sfatului obştesc, obținând cu întârziere acordul pentru promulgare (ținând cont că proiectul legislativ fusese elaborat cu mult mai înainte, începând cu anul 1812, prin Nestor Predescu, aşa cum ne înştiințează şi Dimitrie Papazoglu în "Istoria fondării oraşului Bucureşti", cap. 15, suferind, ulterior, aşa cum am menționat, o serie de amendamente şi restructurări)

* În 1818, se tipăreşte la Viena ediția grecească, anterioară celei româneşti, aşadar, cu titlul: "Nomothesia tou Karatza", în atelierul lui Bartholomäus Zweck. Spre deosebire de ediția românească, unde titulatura domnitorului este în limba slavonă, ediția în greceşte prezintă aceeaşi titulatură în interiorul medalionului gravat, de această dată în

www.cimec.ro

limba română. Ediția vieneză are un cert caracter bibliofil, prin prezența gravurilor originale (2 portrete, stema), a secțiunilor exclusive (versurile encomiastice rezervate numai acestei ediții), prin calitatea materialului tipografic, şi nu în ultimul rând prin raritatea ei. Cartea era destinată nu atât folosului obştesc (deşi a fost distribuită în țară forurilor judecătoreşti), cât mai ales publicului cultivat din afara granițelor, având în special o valoare documentară şi intenția unei meşteşugite efigii politic-culturale. Cele două ediții au în comun prefața, însemnele heraldice ale județelor şi planşa care explicitează, grafic, gradele ("spițele") de rudenie. Anaforaua boierilor din 9 iunie 1818 nu se regăseşte în Nomothesia, cartea fiind publicată cu câteva luni mai devreme, ea exprimând, într-o mai mare măsură, concepțiile legiuitoare ale domnitorului, tot astfel cum versurile dedicatorii lipsesc din sobra ediție românească. Din perspectiva consecințelor pe care statutul Legiuirii le antrenează, ca unică pravilă pământeană, în intervalul 1818-1865, asupra raporturilor culturale româno-elene, aşa cum o atestă cele două ediții în care se regăsesc împrumuturi lexicale reciproce, Legiuirea Caragea (oarecum similară, ca principiu structurant şi importanță, Codului civil al Principatului Moldovei, sau Codului Callimah, contemporan ei) - “a contribuit cu siguranță şi la menținerea unor termeni juridici greceşti în limba română, până la mijlocul secolului al XIX-lea” (Cornelia Papacostea-Danielopolu, “Intelectualii români din Principate şi cultura greacă (1821-1859)”, p. 47).
* Ambele ediții prezintă anumite deosebiri (modificări şi omisiuni) față de manuscrisele originale oficiale, întărite şi iscălite de Vodă Caragea, păstrate, inițial, la Mitropolie, apoi, după evacuarea lor în Rusia, recuperate şi incluse în colecția de manuscrise a Academiei - ms. rom. 2322 şi ms. grec. 2323. Unele exemplare din versiunea grecească, distribuite în teritoriu, au fost corijate de mână. Textul unui astfel de exemplar a fost încorporat în "Jus Graeco-Romanum", vol. VIII, de J. şi P. Zepos, Atena, 1931
* Referitor la locul de tipărire a textului românesc, care, contrar afirmațiilor domnitorului, din Hrisov, nu este de fel, Râmnicul din "sud Vâlcea", Andrei Veress ne informează: "Potrivit unei însemnări din 29 Martie 1819 a exemplarului braşovean [aparținând bibliotecii Liceului Honterus, din Braşov, apud Fabricius], cartea a fost tipărită de fapt la Braşov, în tipografia lui Francisc de Schobeln, prin Friedrich Herfurth" (A. Veress, op. cit. infra, p. 222). Dan Râpă-Buicliu reiterează şi confirmă teza falsului tipografic, coroborând observațiile emise de diverşi istorici, bibliografi şi bibliotecari şi informațiile oferite de însemnările prezente în anumite exemplare - cum ar fi adnotarea de la f. 10 v a manuscrisului 600, de la BAR, şi cea din exemplarul gălățean al tipăriturii - cu elemente de analiză tehnică asupra garniturii de literă şi ornamenticii. Comparând caracteristicile de mai sus, ale Legiuirii, cu cele ale unor tipărituri braşovene, budane şi din Şumuleul Mic, cercetătorul ajunge la concluzia că garnitura de literă care a servit la imprimarea codului Caragea este identică cu garnitura folosită de tipografii din Braşov la imprimarea Ceaslovului bogat, 1806; Molitvenicului, 1811; Psaltirii, 1816. Ornamentica este şi ea tributară unor tipărituri mai vechi cu caracter religios: Minei pe luna Noiembrie, Buda, 1805; Molitvenic, Braşov, 1811; Octoih, Braşov, 1811 etc., cu excepția frontispiciului din debutul prefeței, de compoziție barocă, identic cu cel din "Tripartita praxis judiciaria", a lui Antonius Szeredai (Şumuleul Mic, 1760). În plus, hârtia filigranată este de producție braşoveană. Dan Râpă-Buicliu presupune că eforii Tipografiei de la Cişmea au recurs la o stratagemă, din lipsă de timp şi utilaj suficient, în acord tacit cu meşterii transilvăneni.
* Ornamentica Legiuirii în româneşte: titlul cărții este plasat într-un ancadrament ale cărui laturi sunt decorate, central, cu şiruri de spice şi ghirlande; la îmbinarea celor patru laturi se află câte un ornament pătrat, cu rozetă în mijloc. Latura superioară, mai elaborată sub raport estetic, în stil "empire", înfățişează în centru, în relief, plasate într-o cunună de spice, simbolurile credinței, speranței, iubirii şi cunoaşterii: ancora suprapusă

www.cimec.ro

crucii, cartea deschisă, deasupra ancorei, iar în mijlocul cărţii o inimă surmontată de o flacără. Medalion cu Stema Ţării Româneşti, surmontată de o coroană, pe foaia de titlu v: corbul valah cu crucea în cioc, între Soare şi Lună. Însemnul heraldic, încadrat de tije vegetale subţiri, este susţinut de doi arhangheli. Marginea medalionului cuprinde stemele judeţelor. Aceste motive apar şi în ediţia vieneză, în neogreacă, a "Istoriei vechii Dacii", de Dionisie Fotino, apărută în 1818-1819. În debutul prefeţei domnitorului (semnată "I. I. Gh. Caragea Vv. Vel logofăt"), la f.[2]r, se află un frontispiciu înfăţişând doi îngeri care ţin, fiecare, câte o sabie în mâna stângă, cu dreapta susţinând coroana domnească. Dispuse simetric, în spatele îngerilor, sunt două acvile, cu capetele întoarse spre coroană. Bogate foliaje curbate şi un ornament central, cu motivul abundenţei, completează tabloul. Frontispiciu de cu ghirlandă, deasupra primei secţiuni de la finele volumului. Vinietă de final, deosebită ca execuţie: vas cu flori susţinut de alte tije florale stilizate. Compoziţie aerisită
* Pagina de text apare dispusă într-un dublu chenar: unul interior, simplu, liniar, altul exterior, lat, cu motive stilizate. Cuprinde o prefaţă a domnitorului, tradusă din greceşte. Între paginile 68-69 este inserată o planşă înfăţişând un arbore genealogic cu denumirile tuturor gradelor de rudenie. Ultima parte a cărţii cuprinde secţiunea: "Anafora obştească a Prinţilor Arhierei şi a Dumnealor Boierilor" pe f. [1] r -v (textul este încadrat într-un singur chenar fitomorf), "Scara Aceştii Pravili" - f. [2] r - v şi "greşalele" (Errata), pe f. [3] r - v. Anaforaua se compune din două acte: primul act exprimă acordul unanim al boierilor privind valabilitatea Legiuirii şi publicabilitatea ei. Este datat 1818 iunie 9 şi semnat de toţi membrii Sfatului obştesc. Cel de-al doilea act reprezintă declaraţia de "protocolire" a pravilelor după "izvoadele ce prin sfat de obşte s-au alcătuit", este datat 1818 iunie 28 şi poartă semnătura lui "Constandin Bălăceanu, vel logofăt".
* 1838 : Ed. a II-a, adăugită, Bucureşti (tipografia lui I. Eliad), cu caractere chirilice; cuprinde, în plus, faţă de ediţia 1818: "Pitacul răposatului întru fericire Domnu Grigorie Dimitrie Ghica asupra căderii de protimisis la vânzarea celor nemişcătoare" şi "Jurnalul Č. Sfat Administrativ Extraordinar şi cu Domneasca întărire a Prea Înălţatului nostru Domnu tot asupra acestii pricini"), editor şi editor comercial: serdarul Simeon Marcovici.
* Stemele judeţelor (dispuse în jurul peceţii circulare, aşa cum apar în ediţia de faţă, şi în jurul figurii lui Caragea, în cea grecească, deci în două variante) au fost gravate de Blasius Höfel, la Viena, fiind comandate simultan cu portretele şi sigiliul oval, al Domnitorului în 1812 - anul preluării domniei (în "Historia tes Palai Dakias", de Dionisie Fotino, aceste însemne sunt reproduse într-un cadru compoziţional diferit, conform concepţiei grafice a lui Karl Neuklitz). Blasius Höfel este cel care a litografiat şi portretul lui Scarlat Calimachi pentru ediţia Codului civil al Principatului Moldovei.
* 1844 : Ed. a III-a, Iaşi (cf. "Gazeta Cărţilor", Ploieşti : Bucureşti, 1921-1944, 11(1942), nr. 13-14 (mai 15-31), p.3: Biblioteca Institutului de Istorie Universală publicată de Elena Alexiu)
* 1845 : Ed. a IV-a, adăugită (cuprinde toate legiuirile privitoare la dreptul civil), Bucureşti (cu tiparul Curţii), în alfabet de tranziţie. Editor: Simeon Marcovici (ajuns, între timp, clucer)
* 1907 : Ed. a V-a, Bucureşti, îngrijită de Ion Palade, cu titlul: "Codul Caragea, reprodus după manuscrisul original românesc" (cu un apendice, din 16 anexe, un glosar de termeni juridici şi uzuali, un studiu istoric) şi prefaţată de D. Alexandrescu
* 1955 : Ediţie critică, Bucureşti, Editura Academiei Române, coord. A. Rădulescu
* Publicări ulterioare: Bărbătescu, Ioan-- Cursul dreptului civil român sau ecsplicarea paragrafelor de legi civile după ordinea pravilei lui Caragea. — Bucureşti, 1849 ; Legiurile civile / adunate şi clasificate de Cluceru C.V. Brăiloiu. — Bucuresci, 1854. — "Legiuirea Caragea". ; Idem. — Bucuresci, 1865. — (Ed. a II-a) ; Bujoreanu, Ioan M.--

www.cimec.ro

Biblioteca de Legislaţiune. Colecţiune de legiuirile României vechi şi noi : Înavuţită cu Pravila lui Caragea [etc.]. — Bucuresci, 1873 ; Marchievici, A.-- "Legiuirea Caragea, dată în 1817 de Domnul român Ioan Caragea. Traducere din moldoveneşte" [în ruseşte]. — În : "Memoriile Societăţii imperiale de istorie şi antichităţi dinOdesa", tom XV, 1889. — p. 711-807 ; Hamangiu, C.-- Codul general al României. — Ed. a 2-a. — Bucureşti, 1907. — "Codul Caragea (Codul civil al Munteniei) complectat cu legile posterioare (1817-1832)". — În : cap. "Legiuiri vechi", p. 67-123 ; Giurescu, C. C. (ed.)-- Legiuirea lui Caragea. Un anteproiect necunoscut [Ms. M. Săulescu]. — Bucureşti, 1923

* Citat în: BRV. - vol. III, 983; BRV Additamenta, p. 398-399
* Citat în: BRU. - vol. II, 1105
* Citat în: BRM. - vol. III, p. 68, poz. 32289, 32290, 32291; p. 69, s.v.
* Citat în: Petrik. - vol. II, 120
* Citat în: Râpă-Buicliu. CRV. Studia bibliologica, p. 159-161, 164-167

Caragea, Gheorghe, domn al Ţării Româneşti. patronaj ; comanditar
Christopoulos, Athanasios. redactor ; editor
Craiovescu-Predescu, Nestor, mare clucer. redactor ; editor
Bălăceanu, Ioniţă, vel logofăt. redactor
Caracaş, Constantin, biv vel stolnic. patronaj ; editor comercial
Clinceanu, Răducanu, biv vel sluger. patronaj ; editor comercial
Topliceanu, Dimitrie, biv vel serdar. patronaj ; editor comercial
Bălăceanu, Constantin, vel logofăt. editor
Herfurth, Friedrich. tipograf
Tipografia lui Francisc de Schobeln (Braşov)

Exemplare:

a. . — [2] f., 104 p., [3] f.

* Legătură în piele (cotorul cu 4 nervuri false) şi carton cu faţă lucioasă, marmorată, de culoare acvamarin. Titlul lucrării imprimat pe cotor. Forzaţ ornamental (de nuanţă verde spre albastru).
* Conservare: legătură: coperta anterioară este tocită, ruptă pe lateral şi la colţuri. Coperta posterioară uşor desprinsă de cotor. Învelitoarea cotorului prezintă semne de uzură specifice, şi pete. Forzaţ ondulat ; corp: foaia de titlu mâzgălită cu creionul. Adnotări în chirilică pe marginea filelor. Îngălbenire a hârtiei. Lipseşte prima foaie de gardă. Exemplarul este bine conservat.
* Ex libris: Alexandr(u) Andre(i) [monogramă cu chirilice] [p. f. de titlu, marg. inf.]
* Însemnări: despre: [încercări de condei], alfabet: chirilic [f. [2]v, marg. inf.]
* Însemnări: „[completări şi modificări în text: în josul paginii, la sfârşitul celor 19 puncte din capitolul 6, partea a III-a, "Pentru clacă": "+ Din zece căpiţi fân una sau cum se vor tocmi"; la punctul 9 din capitolul 2, partea a IV-a, "Pentru darurile dinaintea nunţii"- "nuntă", în loc de "căsătorie", idem la pct. 90; la "Moştenirea fără diată", cap. 3 din partea a IV-a, în josul paginii: "+ cum şi copiii vitregi de mumă, moştenesc pre tată, dăopotrivă şi pre mumă, fieştecare dăosebi pre a sa"; ” , alfabet: chirilic [p. 26, 66, 70]
* Însemnări: „Cumpărat de la P. Nistor Comisia din 28 III/57 (80 lei)” [f. de gardă post. v, marg. inf.]

Andrei, Alexandru. ([sec. al XIX-lea]) [menţionat pe: f. de tit. r] [deţinător anterior]
Nistor, P. (până în 1957) [menţionat pe: f. de gardă post. v] [deţinător anterior]

www.cimec.ro

Inv. 19772

b. . — [2] f., 104 p., [3] f. + [3] f. albe, [3] f. mss.

* Între foile [1] şi [2] de la sfârşitul cărţii sunt intercalate 6 foi nenumerotate, din care 3 cu text manuscris (în care este prezent un filigran) - reprezentând cîpii după hotărâri şi anaforale (rapoarte ale dregătorilor asupra unor chestiuni de drept civil propuse de domnitor şi analizate în Sfatul de Obşte), şi 3 foi albe (care conţin, de asemenea, filigrane - iniţialele "N C" şi un fel de sigiliu). Actele normative care reglementau acordarea dreptului de preempţiune, intitulate "Pentru protimisis ponturi", au fost emise în 1814, sub porunca de a fi încorporate în "pravilniceasca condică", apoi copiate şi trimise tuturor judecătoriilor ("isprăvnicaturilor"), atât din Bucureşti, cât şi din provincie, pentru a se aplica în "felurimile pricinilor". Actele se deschid cu intitulaţia: "Noi Ioan Gheorghe Caragea Gospodar Zemli Vlahskoe". Înalţii demnitari care semnează anaforalele sunt: Grigorie Brâncoveanu biv vel Ban, vel Dvornic, Barbu Văcărescu vel Ban, Constandin Bălăceanu vel Dvornic, Grigorie Băleanu vel Dvornic, Gheorghe Filipescu vel Logofăt, Constandin Filipescu vel Logofăt, Fotache Ştirbeiu vel Logofăt. Aşadar, copiile documentelor prezente în legătura exemplarului de faţă, al Legiuirii, sunt constituite atât din hotărârile lui Gheorghe Caragea, cât şi din declaraţiile boierilor veliţi referitor la oportunitatea anumitor amendamente, fiind o mărturie inclusiv a relaţiilor dintre Domnitor şi Divan. Ultima copie redă un pitac din timpul domniei lui Grigorie D. Ghica, referitor la protimisisul în situaţia vânzării de "lucruri nemişcătoare", de fapt, o versiune a actului inclus în cea de-a doua ediţie a Legiuirii, din 1838, îngrijită de (pe-atunci) serdarul Simeon Marcovici şi imprimată în "tipografia lui Eliad" (fosta tipografie "de la Cişmea"). Pitacul, datând din 28 iunie 1824, este similar celui emis la 25 iunie 1824, aflat la Arhivele Statului, în Condica Domnească nr. 105, p. 301, regăsindu-se la p. 302 din sursa citată (copii ale hotărârii privind aceeaşi chestiune fuseseră trimise şi către Departamentul Străinelor Pricini şi către toate judeţele). Pitacul din 25 iunie este redat în ed. critică a Academiei, 1955, în Anexa II, de la p. 211, intitulată: "Legiuiri şi dispoziţiuni modificatoare, completatoare şi interpretative ale Legiuirii Caragea" (p. a III-a, Cap. 2, pct. 6, 7, 8). Prezenţa foilor manuscrise în acest exemplar al Legiuirii se explică prin intenţia de-a ilustra una din fazele anteproiectului care a dus la concretizarea acestui cod legislativ, un memento al dezbaterilor legat de acordarea dreptului de preemţiune, cu o schiţă de drept comparat, reprezentat de ultima copie şi de nota care o precede. Reamintim că "atât Pravilniceasca Condică, dar şi Legiuirea Caragea cuprindeau texte referitoare la ocrotirea dreptului de proprietate, protimisis, hotărnicie, indiviziune, înţelese în vechiul spirit medieval, dar şi măsuri favorabile păturilor de jos, din raţiunea de a stimula producţia şi interesul pentru muncă" (ap. "Introducere în istoria dreptului", de Ioan Bitoleanu. Bucureşti: Editura Fundaţiei România de Mâine, 2006, Cap. XI, p. 133-143.)
* Textele manuscrise, întocmite “spre ştiinţa de obşte a celor ce vor ceti pe această pravilă” sunt următoarele: F. [1] r-v: text 1 şi 2: “Pentru protimisis pont[u]ri întocmit de Domnul Ioan Vodă Caragea cu Sfatul obştii. 1814 octov. 5”; incipit: “poruncă... Noi Ioan Gheorghe Caragea v[oe]vod i gos[po]dar zemli Vlahskoe poruncim...”; “Preaînălţate Doamne, după luminata porunca Mării Tale ce prin pitac ni s-au dat... [continuă pe verso cu analizarea prealabilă a ponturilor promulgate în octombrie 1814; se termină cu semnăturile boierilor veliţi şi data: << 8 septv. 1814 >>]”. Punctele discutate se reflectă, în partea a III-a a Legiuirii, cap. 2, par. 7-9. Anaforaua boierilor conţine o notă, la final: “Aceasta este deslușirea pravilniceştii condici ce s-au legi[u]it cu sfat de obşte şi s-au urmat la pricini de judecăţi de care ne rugăm să să întărească şi cu luminată pecetea Mării

www.cimec.ro

Tale această plecată a noastră anafora, şi după ce se va trece în condica divanului să să scoaţă cŭpii asemenea şi să să trimiţă de către domnia sa vel logofăt cu luminatele poruncile mării tale atât pe la judecătoriile de aici din Bucureşti, cât şi la divanul Craiovii i la toate ispravnicaturile judeţelor spre a să face cunoscut tuturor de obşte desluşirea aceasta a pravilniceştii condici iar anaforaoa aceasta să va da în păstrare la sfânta mitropolie, iar hotărârea rămâne la Măriia Ta". F. [2]r: text 1: "Noi Ioan Gheorghe Caragea Gospodar Zemli Vlahskoe…[scrisoare adresată "boierilor judecători dela Departament". Data: << 1814 octvr. 16, oraş Bucureşti >>, un cartuş pătrat cu textul: "pecetea go[s]po[da]r[ului]" şi drept semnătură: << Vel logofăt >>". Tratează problema zapisurilor care însoţesc vinderea lucrurilor nemişcătoare şi se reflectă în detaliu în p. a III-a a Legiuirii, capitolul 2, par. 13-49. Text 2: "Hotărârea ce s-au făcut anul trecut la leat 1813 iunie 12 pentru cei ce au protimisis când să vinde lucruri nemişcătoare, care hotărâre prin publicaţiie s-au făcut cunoscut la toţi deobşte şi acum de pă poruncă să mai trece şi aici într-această copie…". Incipit: "Hotărâm ca de acum înainte oricine va vinde vreun lucru nemişcător fără de mezat, să fie dator, ca după ce va face zapisul vânzării să-l facă cunoscut tuturor rudelor, vecinilor, la câţi, după pravilmnicească condică li se cuvine protimisis..." (cf. p. a III-a, ibidem). La sfârşit: "Copie scoasă întocmai după cea adevărată anafora care fiind întocmai pent[r]u a fi crezută, am adeverit-o şi cu iscălitură. Gheorghe Filipescu vel logofăt, 1814 octvr. 16". F. [2] v: text 1: "Asemenea porunci s-au dat şi de către Măriia sa Domnul Grigorie Dimitriu Ghica voevodu în l[eat] 1824 când era logofăt mare D[u]m[nealui] banu Costa[n]din Băleanu, către toate judecătoriile şi isprăvnicaturile cum şi la Divanul Craiovii ... ", semnătura indecifrabilă a unui vel căminar şi data: << 1838 mart(ie) 23 >>. F. [3] r: text 1: "Pitacul Logofeţiei cei mari de Ţara de Sus făcut din porunca răposatului Domn Grigorie Vodă Ghica că[t]re judecătoriile de aici din Bucureşti...." Incipit: "De la logofeţia cea mare a Ţării de Sus" semnat „vel logofăt" şi datat: << anul 1824 iunie 28 >>. Sub semnătură: "No. filei 178" (din Condică)

* Legătură în piele neagră şi hârtie marmorată pe carton, deteriorată. Cotor cu 6 nervuri false, din linii simple şi motive vegetale imprimate cu foiţă argintie. Titlul imprimat pe cotor: "LEGIUIRE". Şnitul este stropit cu galben şi albastru.

* Conservare: legătură: stratul din hârtie al coperţilor este pătat, ros, zgâriat. Învelitoarea din piele a colţurilor lipseşte ; corp: cearcăne de apă pe marginile superioare ale filelor. O însemnare ştearsă la contactul cu apa (ilizibilă), în interiorul primei coperţi.

Inv. 14993

Photeinos, Dionysios

43 Historia tes palai Dakias, ta nyn Transilbanias, Blachias kai Moldabias / Syneranistheisa para Dionysiou Photeinou. — En Bienne tes Aoustrias [Vienna] : Ek Tou typographeiou [tou] Io[annou] Barthol[omeou] Tzbekiou, 1818-1819. — 8°, 29-32 R (19 x 11 cm) . — 3 vol.

Vol. I. — [2] f., 320 p.: 1 grav. + 1 hartă (sign.: [ ]2, A2 - U2), Historia tes Palai Dakias... Tomos A. — 1818

Vol. II. — [2] f., 568 p., [3] f.: 1 grav. (sign. A2 - Z2; Aa2 - Nn2), Genike historia… Meros D, epoche D, keph. A. Hegemones Blachias. — 1819

Vol. III. — [10] f., 588, [37] p., [1] f.: 1 grav., [1 hartă] (sign. * - *2; A2 - Z2;Aa2 - Rr), Genike historia… Meros D, Epoche D, keph. B. Hegemones

www.cimec.ro

Moldabias. — 1819
* Pagină de titlu: Historia // Tes palai Dakias, ta nyn Tran // silbanias, Blachias, kai Mol- // dabias // en diaphoron Palaion nai neoteron syngrapheon // Syneranistheisa // para // Dionysiou Photeinou. // Tomos, a // In Magnis voluisse sat est. // En Bienne tes Aoustrias. // Ek Tou typographeiou Io. Barthol. Tzbekiou. // 1818.
* Titlul tradus: Istoria Vechii Dacii, sau cele ale Transilvaniei, Valahiei şi Moldovei din zilele noastre. Adunată din diferiţi autori vechi şi noi de Dionisie Fotino. Volum I. În Viena Austriei. Din Tipografia lui I. Bartol Zvek. 1818
* Autorul a fost secretar al domnitorului Ioan Gheorghe Caragea, între anii 1812-1814.
* Lucrarea, în greaca modernă aticizantă sau "katharevousa" (pe linia programului iniţiat de Adamantios Koraes), a cunoscut o ediţie românească, îngrijită de George Sion (cel care a tradus-o): "Istoria generală a Daciei, sau a Transilvaniei, Ţerei Muntenesci şi a Moldovei de Dionisiu Fotino, adunată din mulţi vechi şi noi istorici. Bucuresci, Impremeria Naţională a lui Iosef Romanov et Companie 1859-1863". Tomul I, 134 p.; Tomul II, 264 p.; tomul III, 344 p.
* Aşa cum punctează Dan Râpă-Buicliu, Dionisie Fotino a utilizat un număr însemnat de izvoare bibliografice: autori străini, greci, romani, bizantini, maghiari, sârbi, poloni, ruşi, germani şi autohtoni (M. Cantacuzino, "Istoria Ţării Româneşti", Viena, 1806; Letopiseţul Cantacuzinilor, Cronica Bălenilor, D. Cantemir, "Descrierea Moldovei", Gr. Ureche, Letopiseţul Ţării Moldovei; memoriile generalului Bauer, manuscrise şi documente din familia lui Ienăchiţă Văcărescu şi Constantin Filipescu. Cornelia Papacostea-Danielopolu aduce în plus informaţia că un volum IV al lucrării ar fi fost scris de Ilie Fotino, nepotul lui Dionisie Fotino, cu posibilităţile de informaţie de care dispunea şi pe baza materialului oferit de socrul său, A. Xodilos. "Comparativ cu alţi greci, I. Fotino apare mult mai obiectiv, fiind cu siguranţă influenţat de concepţia mentorului său, Dionisie Fotino [...]" (op. cit. infra, p. 98).
* Tipărită pe hârtie filigranată, cu 3-4 corpuri de literă; signatură cu litere latine numai pe primele 2 foi ale caietelor. Numerotaţia cu cifre arabe începe de la p. 3. Conţine reclame, note de subsol şi rezumate ale paragrafelor în manşeta paginii. Primul volum este structurat pe 19 capitole, la rândul lor alcătuite din "scholii". Cuprins: pagina de titlu, apoi o foaie de titlu fals; "Pros tous Philogeneis kai Philoistoras" [semnat: "Dionysios Photeinos"] pe paginile 3-10; "PINAX Kephalaiodes ton en te Biblo emperiechomenon", p. 12-39; "EPIGRAMMA Tou aidesimologiotatou kyriou P. Polyzoe Kontou" [8 versuri], p. 40; "Genike HISTORIA tes Palai Dakias tanyn Transylbanias…, p. 41-320; "PINAX", la f. [1]r - [2]v [de la sfârşit] şi "PARORAMATA", pe f. [3]r. În primele două volume, pe f. [1]v, se află o gravură în metal, în metal cu menţiunea "etarachte hypo Karl Neuklitz", reprezentând acvila bicefală încoronată ţinând în gheare stemele Moldovei şi Munteniei. Acvila se sprijină pe spinarea unui leu; de-o parte şi de alta a leului, steaguri şi arme culcate. Deasupra acvilei, doi îngeri sună din trompetă. În fundal - munţii Carpaţi (în stânga imaginii) şi Marea Neagră străbătută de câteva corăbii (dreapta). Dimensiunile gravurii: 14,3 x 9,3 cm.; în volumul al III-lea, ibidem, gravura înfăţişează stemele judeţelor Olteniei şi Munteniei, dispuse piramidal, pe fond negru; în centru - stema Valahiei cu corbul cruciat, surmontată de o coroană, aceeaşi din "Legiuirea lui Caragea", dar fără iniţialele domnitorului. De o parte şi de alta a piramidei înguste, doi îngeri sunând din trompetă, deasupra Soarelui şi Lunii. Mai jos, doi lei urcă spre vârful piramidei ţinând, fiecare, câte un însemn al puterii (sceptrul şi sabia). Cele trei gravuri sunt semnate "Etarachte hypo Karl Neuklitz". Conform CBRV, exemplarul volumului III, de la BN, are la sfârşit şi o hartă a Daciei. Volumul II conţine, pe ultimele 3 foi (până la f. [3]r), o listă cu numele domnilor Valahiei, din perioada 1241-1812 ("Pinax ton Hegemonon tes Blachias"). Pe verso-ul acestei foi se află o errata ("Paroramata"). Volumul III cuprinde,

www.cimec.ro

pe cele 10 foi nenumerotate de la început, o listă a abonaților iubitori de frumos şi de litere ("Katalogos ton philokalon kai philomouson syndrometon"), după oraşe şi ranguri boereşti. Pe p. 588, epilogul "Telos tes Blacho-Moldabikes Historias". Suplimentul (de 37 de pagini cu numerotație grecească şi o foaie nenumerotată) este format din: "Pinax kephalaiodes" (cuprinsul capitolelor), o listă a domnilor Moldovei de la 1352-1812, tratați în volum, un indice alfabetic cu nume proprii greceşti şi arabe din toate volumele ("Elenchos"), şi lista erorilor de tipar ("Paroramata").

* Citat în: BRV. - vol. III, 996; BRV Additamenta, p. 400-401

* Citat în: CBRV, p. 292

* Citat în: Cornelia Papacostea-Danielopolu-- Intelectualii români din Principate şi cultura greacă : 1821-1859. — Bucureşti : Editura Eminescu, 1979

* Citat în: Drace-Francis, Alexander-- The Making of Modern Romanian Culture : : Literacy and the development of national identity. — Oxford : Tauris Academic Press, 2005, p. 122nt

Istoria vechii Dacii : a Transilvaniei, Țării Româneşti şi Moldovei (greacă modernă) [Viena] . 1818-19 [titlu uniform local]

Kontos, Polyzoes. dedicator

Zweck, Johannes Bartholomäus. tipograf

Neuklitz, Karl. gravor

Exemplare:

a. . — [1] f., 565 p. (3-568), [3] f.

* Reprezintă cel de-al doilea volum al lucrării. Este prezentă gravura din fața paginii de titlu, cu stemele reunite ale Moldovei şi Munteniei.

* Semilegătură din pergamoid vernil şi hârtie marmorată, policromă (gri, maro, roşu închis), pe carton. Forzaț ornamental din motive vegetale şi puncte dispuse circular, de culoare verde.

* Conservare: legătură: forzațul primei coperți deteriorat în zona cotorului interior (rupt) Forzațul celei de-a doua coperți prezintă pete galbene. Cotorul deteriorat la ambele capete; sub învelitoarea de pergamoid se observă un fragment de filă tipărită, în limba greacă. Coperțile sunt uzate, cu mici porțiuni din stratul lucios, policrom, absente - coperta anterioară, lângă cotor, în partea de jos; coperta posterioară - ibidem, în partea de sus. Desene în creion pe foaia liberă a forzațului posterior, recto şi pe fila corespondentă de la sfârşit, verso. ; corp: exemplar relativ bine conservat, căruia îi lipsesc primele 2 pagini. Hârtie îmbătrânită, cu pete pigmentare. P. 3-30 cu urme de flăcări, în special marginile laterale ale paginilor 13-28, cu pierderi de text.

Inv. 25.043

1819

Biblia. V.T. N.T. (română). 1819

44 Biblia : adecă Dumnezeiasca scriptură a Legii vechi si aceii Noao / [editată de Gavriil Bănulescu-Bodoni] ; tipărită de Nicolae Grecea. — Sankt Petersburg : în Tipografiia lui Nic[olae] Grecea, 1819. — [4], 1249, [2], 303 p. (2 col.) ; 8˚ (23 cm), 50 R (19 x 11,3 cm)

* Pagină de titlu: BIBLIIA // adecă // Dumnezeiasca scriptură // a legii vechi şi aceii

www.cimec.ro

noao. // Cu chieltuiala Rossieneştii Soţietăţi a Bibliei. // În Sanktpetersburg // în Tipografiia lui Nic. Grecea. // în anul 1819 August 15 zile. 10 rub.
* Patroni (şi comanditari) ai lucrării, menţionaţi în prefaţă (cf. Liturghierul de Skt. Petersburg, 1815): Ţarul Alexandru Pavlovici, Ţarina Elisaveta Alexeevna, Ţarina Maria Theodorevna, ţesareviciul şi cneazul Constantin Pavlovici şi soţia, Ana Theodorovna, marele cneaz Nicolai Pavlovici şi Alexandra Theodorovna, marele cneaz Alexandru Nicolaevici, marele cneaz Mihail Pavlovici, cneaghina Maria Pavlovna şi soţul ei, marea cneaghină Ana Pavlovna şi soţul, marea cneaghină Maria Nicolaevna; Marele Sinod al Rusiei.
* Cuprinde o parte introductivă (fără titlu), în care se vorbeşte despre patronajul lucrării. Cartea a fost editată sub egida Societăţii Biblice Ruse din Skt. Petersburg, care a subvenţionat imprimarea tirajului de 5000 de exemplare, societate al cărei vicepreşedinte era prinţul Constantin Ipsilanti, fost domnitor al Moldovei şi Ţării Româneşti. S-a afirmat că prezenta versiune are la bază ediţia din 1795, de la Blaj, a Sfintei Scripturi, tradusă şi îngrijită de Samuil Micu Clain, împreună cu colaboratorii săi. Cel care a stabilit atât modelul versiunii basarabene, cât şi responsabilitatea redactării lucrării (în persoana arhimandritului Varlaam Cuza, unchiul lui Alexandru Ioan Cuza şi egumenul mănăstirilor ieşene Dobrovăţ şi Sf. Spiridon), a fost Veniamin Costachi, mitropolitul Moldovei. Colaboratorul lui Varlaam Cuza a fost Ioan Pralea-Moldoveanul, cunoscător al limbii greceşti, autor al "Prohodului Domnului" (Iaşi, 1820) şi al "Psaltirii în versuri" (Braşov, 1827). Ca şi ediţia din 1819, a "Noului Testament", această versiune a Bibliei a fost imprimată în tipografia lui Nicolai Ivanovici Grecea (1787-1867), literat şi filolog apreciat, ne informează Dan Râpă-Buicliu, care, printre alte surse, îl citează pe Paul Mihail: "Contribuţii la Bibliografia românească veche (I)", AIIAI, XXI, 1984, p. 8-9, poz. 10.
* Conform cercetărilor recent publicate, în speţă - teza de doctorat a Mariei Danilov, "Cartea religioasă în Basarabia. 1812-1918 (Între tradiţie şi politica ţaristă)" - care contrazice, în numeroase rânduri, concluziile lui P. Mihail referitor la identitatea şi destinul tipăriturilor basarabene, - Biblia tipărită la Sankt Petersburg nu reproduce, în chip fidel, textul Bibliei de la Blaj; argumentul este acela că din versiunea corectată de Varlaam Cuza şi de mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, lipseşte capitolul intitulat "A lui Iosip Macavei carte, adică pentru singurul ţiitorul gând" (prezent şi în Biblia lui Şerban Cantacuzino, din 1688), fapt datorat intervenţiei cenzurii sinodale exercitate de episcopul Filaret Drozdov, rectorul Academiei Teologice din Skt. Petersburg. Astfel că "Biblia românească de la 1819 nu poate fi considerată <<o copie a Bibliei de la Blaj, 1795, cu corectări mici, mai mult gramaticale>>, - Biblia de la 1819 [...] a devenit o copie parţială a acesteia, cu corectările respective făcute de Exarhul Gavriil şi arhimandritul Varlaam" (M. Danilov, op. cit., Chişinău, 2004, p. 35-37). În plus, această versiune nu a apărut şi cu binecuvântarea mitropolitului Gavriil, aşa cum era rânduiala, deoarece textul iniţial, diortosit de acesta, reflecta sursa românească într-o mai mare măsură decât sursele slavone impuse de Sinodul moscovit. Prin acest nonconformism deseori asumat în numele subzistenţei culturale pe linia perpetuării tradiţiei româneşti din punct de vedere sursologic, dar şi al artei tiparului, mitropolitul Gavriil a influenţat durabil evoluţia cărţii de cult din perioada dominaţiei ţariste.
* Tipar negru, text în chirilică, cu caractere mici, dispus pe 2 coloane, cu 48-51 R pe pagină (20 x 10,5 oglinda textului). Greşeli de numerotare: p. 300 este imprimată "100". Numerotaţia continuă cu greşeli până la sfârşit (ultimele 3 pagini).
* Citat în: Historical Catalogue of Printed Bibles. — London : British and Foreign Bible Society, 1908. - vol. II, 1291
* Citat în: BRV. - vol. III, 1031; BRV Additamenta, p. 405

Biblia [Sankt Petersburg] . 1819 [titlu uniform local]

www.cimec.ro

Gavriil Bănulescu-Bodoni, mitropolit al Basarabiei. editor ; diortositor
Veniamin Costachi, mitropolit al Moldovei. diortositor
Cuza, Varlaam, stareț al mănăstirilor Dobrovăț şi Sf. Spiridon. redactor
Grecea, Nicolae. tipograf
Rossienească Soțietate a Bibliei. Tipografia (Skt. Petersburg)

Exemplare:

a. . — [1] f., 1249 p., 303 p.
* Fostă semilegătură din piele maro şi hârtie lucioasă, acum fragmentară.
* Conservare: legătură: lipseşte prima copertă; cotor din piele maro, deteriorată (tocită, găurită). Capătul superior al cotorului este dezgolit. Coperta posterioară are învelitoarea zgâriată, tocită, aproape desprinsă, pătată de cerneală. Urme de cari în forzaț ; corp: exemplar complet, bine conservat; foaia de titlu şi următoarea sunt rupte în partea de sus (cu pierderi de text). Este prezentă ştampila Comitetului American pentru copiii refugiaților ruşi - "TW. American Committee for Children of Russian Refugees" [ştampilă rotundă] (f. 1249, p. 303)
* Ex libris: Sfatul Popular al Capitalei. Secțiunea Culturală. Muzeul de Arheologie şi Istorie [etichetă rectangulară de culoare violet] [f. 1249, p. 303]
* Însemnări: „Cumpărată de la Jamoglo-Podosolschi Nicolai. 8 IX 1956" [f. de gardă post. v]

Jamoglo-Podosolski, Nikolai. (până la 8 IX 1956) [menționat pe: f. de gardă post. v] [deținător anterior]
Sfatul Popular al Capitalei. Secțiunea Culturală. Muzeul de Arheologie şi Istorie (Bucureşti) [deținător anterior]
Inv. 494111

Molitvenic bogat (română). 1819

45 Molitvenic bogat / în zilele Preaînălțatului Domn... Alexandru Nicolae Şuțu Voievod, cu blagosloveniia şi toată chieltuiala prea osfințitului mitropolit... Nectarie ; tipărit de Gheorghie Râmniceanul. — Acum s-au tipărit întocmai după cel de Râmnic. — Bucureşti : în sf[â]nta Mitropolie, de Gheorghie biv [vtori] Vis[tiernic] Tip[ograf] Râm[niceanul]. — [6], 360 f. ; 4° (17,5 cm), 20-25 R (14,5 x 12 cm)
* Pagină de titlu: MOLITVENIC // BOGAT // Acum s-au Tipărit, întocmai // După cel de Râmnic în zilele Prea // înălțatului Domn // Io ALEXANDRU NICOLAEe // SUȚUL VOIEVOD. // Cu Bl[a]gosloveniia, şi toată chieltuiala prea osf[i]nțitului Mitropolit // a toată Ungrovlahiia, Kyriou Kyr // NECTARIE // în Bucureşti în Sf[â]nta Mitropolie // La anul de la Hs.,1819 // De Gheorghie biv 2 [vtori] Vis. Tip. Râm.
* Despre acest Molitvenic aflăm chiar din titlu, că: "acum s-au tipărit întocmai după cel de Râmnic". Singurul Molitvenic de Râmnic la care se face, probabil, referire în acest context nu aparține celei de-a doua decade a secolului al XIX-lea, nici perioadei precedente, ci sfârşitului de secol XVIII, şi anume: Molitvenicul de la 1793. Comparativ cu Ceasloavele, Catavasierele, Evangheliarele, Liturghierele, Psaltirile şi alte cărți bisericeşti, Molitvenicele devin o prezență din ce în ce mai rară în peisajul tipografic de până la 1830, comparativ cu producția veacului anterior.
* Tipărit cu negru şi roşu. Poarta cărții este lucrată de "Gheorghie Pot. 1817". Stema Ungrovlahiei şi stihurile asupra Stemei pe foaia de titlu v. Cuprinsul ("scara") ocupă f. [2]r - [4]v. Sub cuprins, o notă: "Fiind silitoriu şi Purtătoriu de grijă Tipografiei la tipărirea aceştii cărți, prea Sfinția sa, Kyr Ioanichie Stratonikias, iar la toată chieltuiala

www.cimec.ro

orânduit fiind al preasf(inţii sale), Plecată slugă. Nicolae Pitar". Pe foile [5]r - [6]v, prefaţa Mitropolitului Nectarie. La foaia 1, "Evhologhion, Adecă Molitvenic ce cuprinde în sine toată treaba Bisericii...". Iniţiale ornate şi încadrate, de dimensiuni variabile, roşu pe alb sau albe pe fond roşu fitomorf (aprox. 2,5 x 2 cm.); se remarcă iniţialele: "D" (cea cu înger, în special, de la f. 434r) şi "M". Frontispicii de capitol, viniete de colontitlu şi de final, de compoziţie xilografică şi tipografică. Frontispiciile reproduc ornamentele similare din tipăriturile buzoiene de la sfârşitul secolului al XVII-lea. La începutul lucrării, un frontispiciu cu Iisus Hristos în medalion, între două tije cu 2 inflorescenţe mari şi altele mai mici, ocupând tot cadrul decorativ. Cap de serafim deasupra frontispiciului. Xilogravură cu Maica Domnului şi Pruncul, pe tron, între doi arhangheli, 5 x 4 cm., la începutul "Rânduielii celui de-al doilea Paraclis", f. 138v. Dintre viniete, se remarcă vinieta cruciformă din împletituri de mlădiţe înflorite, la sfârşitul prefeţei lui Nectarie, vinieta tot cu împletituri, de la f. 38v, anturată de serafimi, cea similară, de la f. 44v, anturată de 3 serafimi şi 2 cruci mici. O altă vinietă mare, de final, din 5 şiruri vegetale stilizate, cul-de-lampe, la f. 418r.

* 1832 : Ed. a II-a, Bucureşti (tipografia lui Eliad)
* 1833 : Ed.a III-a, Sibiu (tipografia lui Gheorgie de Clozius)
* 1835 : Ed. a IV-a, îndreptată, Buzău (în tipografia cea nouă, "supt direcţiia D. Vasilie Manole")
* 1848 : Ed. a V-a, Neamţ (în tipografia Mănăstirii Neamţ). Editor şi editor comercial: starețul Neonil
* Greşeli de numerotare: f. 143 numerotată "144"; f. 219 numerotată "119"; f. 293 numerotată "283".
* Citat în: BRV. - vol. III, 1041
* Citat în: BRM. - vol. III, p. 463, poz. 39100, 39101, 39104 şi 39105

Molitvenic [Bucureşti] . 1819 [titlu uniform local]
Şuţu, Alexandru, domn al Ţării Româneşti. patronaj
Nectarie, mitropolit al Ţării Româneşti. editor comercial
Nicolae, pitar. editor comercial
Stratonikias, Ioannikios. editor
Gheorghe Râmniceanul, biv vtori-vistiernic al Mitropoliei. tipograf

Exemplare:

a. . — [6], 360 f.

* Legătură în piele neagră pe lemn, cu ornamente în presaj aurit. Coperta anterioară prezintă un medalion care o înfăţişează un personaj aşezat pe tron, probabil, Maica Domnului cu Pruncul (ornament deteriorat). Medalionul este plasat într-un chenar care imită rama icoanelor. Fleuroane în cele 4 colţuri ale chenarului interior, fitomorf. Mici ancadramente identice cu cel de pe copertă ornează şi capetele cotorului, precum şi spaţiul dintre cele 3 nervuri profilate. Şnit stropit cu roşu şi galben. Capitalband şi signet.
* Conservare: legătură: două încuietori din piele şi metal, funcţionale. Capitalband destrămat. Şnit decolorat, ondulat, pătat de cerneală. Forzaţuri pătrunse de cari Prima foaie de gardă lipseşte. Ultima foaie de gardă (cu zone lipsă) cuprinde un tabel de corespondenţă între literele alfabetului chirilic şi cifrele arabe, intitulat "Numerile". Primul forzaţ cuprinde un pomelnic, în chirilică, câteva autografe, cu creionul, cu caractere latine, şi diverse socoteli. Învelitoarea cotorului s-a desprins în partea de sus ; corp: exemplar complet, dar în stare precară de conservare: file înnegrite, desprinse (f. de titlu şi următoarele 3 foi), pătate. Patină vulgară intensă. Cearcăne de apă pe marginea superioară a f. 457-460 şi lateral. Sublinieri cu

www.cimec.ro

penița, în text, adnotări.
* Însemnări: „Vasilie, Raduca, Ion, Savastia, Costache, Io(a)na, Ion, Marie” , alfabet: chirilic [forzaț ant.]
* Ex libris: Ion Stan Ionescu [forzaț ant.]
* Ex libris: Ion Stan Ciobotarul [ibidem]
* Însemnări: „Ca pre uscat pidestru istrail [sic] cu urmile pren adâncu pre gonaciul faraon văzându-l înnecat preel au strigat: să cântăm lui Dumnezău cântare de biruință Hristos esti putere me Dumnezău şi Domnul Cinstita biserică cu dumnezeiască cuviință cântă strigând Din cuget curat întru Domnul prăznuind cu dumnezeiască strălucire ta bunule rogu-mă lumine(a)ză sufletile celor ce măinică [?] cu dragoste, ca să te cunoască Cuvinte al lui Dumnezeu pre tine Dumnezeul cel adevărat cari chechemi [sic] din negura greşalilor, Dătători de roao, cuptoriul l-au făcut îngeriul cuvioşilor tineri iară pre haldei arzându-i poronca lui Dumnezău pre muncitoriul l-au plecat a striga, bine eşti cuvântat Dumnezeul părinților noştri. Din văpaia cuvioşilor tiniri roao au izvorât şi cu apă au ars jărtva dreptului că toate le faci Hristoase numai cu voe pre tine te pre(a) înălțăm întru toți vecii” , alfabet: chirilic [f. 110-114 r - v]
* Însemnări: „Hristos a înviat di 6 ori şi când cântăm stihirile facim sărutare grăind Hristos a înviat er [iar] după stihiri mătanie după obiceiu şi otpust după obiceiu molifta di dezlegari şi eşind ducim trupu la groapă cântând au înviat” , alfabet: chirilic [f. 172r-177r]

Ionescu, Ion Stan. ([post 1860]) [menționat pe: forzaț anterior] [deținător anterior]
Inv. 27641

b. . — [4] +, 360 f.
* Legătură: coperți noi, din hârtie de ambalaj, de culoare violet. Şnit roşu.
* Conservare: legătură: cotor original, fără învelitoare, deteriorat ; corp: incomplet (lipsesc foile 5, 6 nenumerotate, cu prefața mitropolitului Nectarie), deteriorat: file înnegrite, pătate, zdrențuite, în special primele caiete. Patină vulgară intensă. Cearcăne de apă, f. 11-34; f. 35-39 cu urme de flăcări; găurite, lipite între ele: f. 39-41. Desolidarizare parțială a caietelor 53-60. Depozite de ceară: f. 319r, 320 r - v, 321-325. Migrare a cernelii tipografice. Numeroase pete dee diverse proveniențe pe marginile inferioare ale filelor.
* Însemnări: „proorocul şi împăratul aşa grăieşte ale sale” , alfabet: chirilic [f. 245v]

Inv. 50411

1820

Biblia V.T. Psalmi (română). 1820

46 Psaltirea proorocului şi împăratului David / în zilele prea înălțatului nostru Domn Alexandru Nicolae Şuțu voevod, cu blagoslovenia preasfințitului... Arhiepiscop şi Mitropolit a toată Ungrovlahia.. Dionisie ; [sub patronajul lui Chesarie, Episcopul Râmnicului] ; [prefața semnată de eforii tipografiei]. — Acum întru acest chip tipărită. — Bucureşti : [în Tipografia de la Cişmeaua Domnului Mavrogheni], 1820. — [5], 172, [2] f. : il. ; 4° (28 cm), 27 R (22,5 x 16 cm)
* Pagină de titlu: PSALTIREA // Proorocului şi Înpăratului // DAVID // Acum întru acest chip tipărită // în zilele prea înălțatului nostru // Domn // IOANN ALEXANDRU NICOLAE // SUȚUL VOEVOD, // cu Blagosloveniia Prea s[i]fnțitu- // lui şi de

www.cimec.ro

D[u]mnezeu alesului Arhie- // piscop şi Mitropolit a toată // Ungrovlahiia KYRIOU KYR // DIONYSIE, // în cea de D[u]mnezeu întru Pravoslavie păzită // Politie BUCUREŞTI // La Anul dela mântuirea lumii 1820.
* Tipar negru şi roşu, caractere chirilice (3 corpuri de literă), signatură chirilică. Pagina de text încadrată într-un chenar simplu, liniar. Erori de numerotare.
* Tipăritură extrem de bogată în ilustraţii (din familia valorilor biblio-iconofile), executată pe hârtie cu filigran (G V; conturul unei flori). Corpul cărţii excelează în iniţiale, frontispicii şi viniete, în scene singulare, înăuntrul sau în afara textului, care poartă, majoritatea, semnăturile meşterilor gravori de la Neamţ - Constantie (ieromonah) şi Ghervasie (monah). Ornamentica Psaltirii debutează cu ancadramentul sub formă de portal, al paginii de titlu, care cuprinde 13 medalioane historiate, cu ornamentaţie secundară fitomorfă: tema înfăţişată sunt apostolii şi martiriile lor. În medalioanele din stânga sunt figuraţi (de la stânga spre dreapta): Sf. Ap. Petru, Andrei, Iacov, Ioan (în grota din Patmos, îmbrăţişat de Iisus); coloana din stânga a portalului, de sus în jos: martiriile Sf. Pavel, Simon, Iuda (Tadeu), Alfeu. În partea de jos, un grup de cinci mucenici, ale căror moaşte se păstrează pe pământ românesc: Sf. Ioan cel Nou de la Suceava, Sf. Parascheva de la Iaşi, Sf. Grigorie Decapolitul, Sf. Dimitrie Basarabov şi Sf. Filotheia de la Argeş. Coloana din dreapta cuprinde, de sus în jos, tablouri martirologice cu Sf. Vartolomeu, Filip, Toma, Matei. Pe arcadă, un serafim, (în centru) între Sf. Ap. Ierodion şi doctorul fără de arginţi Cosma. La f. [4]v, Psalmistul scriind, pe un analog, cu harpa în fundal, într-un tablou central cu elemente arhitecturale (apar un înger cu sabia, într-o logie şi o femeie sub un portic, care-şi duce degetul arătător al mâinii stângi, la tâmplă), surmontat de ornamente vegetale şi încadrat de registre istoriate: în partea superioară, două scene din viaţa proorocului David, despărţite de "'Ochiul cel atoatevăzător", dreapta - uciderea lui Goliath, stânga - ungerea lui David ca rege. Registrele laterale cuprind doi sfinţi reprezentaţi împreună cu scrierile lor sub forma unor cărţi deschise: în stânga, Sf. Ioan Damaschin, Theodor Studitul, o altă scenă cu David ucigând un leu şi un urs, jos, central - Sf. Constantin şi Elena, pe dealul Golgothei, susţinând crucea, iar în dreapta o scenă cu David în faţa proorocului Nathan. Gravura nu este semnată. Dimensiuni: 25 x 16,7 cm.
* Dintre iniţialele ornate se remarcă letrinele cu antrelacuri colţuroase, de sorginte nemţeană (în special litera chirilică „D"). Tipologic, grafica volumului cuprinde iniţiale preponderent historiate, înfăţişând scene din viaţa Mântuitorului. Astfel sunt iniţiala încadrată, "F", de 4,5 x 4 cm., în care, în partea dreaptă a cadrului compoziţional este prezentă "Răstignirea" iar în stânga, este figurat psalmistul David, îngenunchiat (f. 1r.). O iniţială D, mai sus menţionată, foarte elaborată, din împletituri angulare, de 4 x 3 cm., la f. 2r, 9r, 30v, 40v, 47r, 49v, 56r, 77r, 111r etc. Alte „D"-uri sunt ornate fitomorf (flori şi frunze), cum sunt cele de la f. 3v, 4v, de 4,5 x 4,5 cm. O foarte interesantă literă ("G") cu perspectiva Ierusalimului, aşezată în centrul unei pardoseli mozaicate, dând iluzia unei imagini tridimensionale, la f.3r. Două iniţiale expresive se află pe f. 20v şi 21r ("C" şi "A"); cea dintâi, măsurând 4,3 x 3,5 cm., înfăţişează un sfânt în veşminte arhiereşti, stând pe vârful unei creste şi privind la un nor luminos, în dreapta cadrului. La poalele crestei, veduta unui oraş (o regăsim, la dim. de 3,8 x 4,3 cm. La f. 167r). În cealaltă iniţială, de 2,5 x 2,5 cm., întâlnim o altfel de concepţie – litera se profilează pe un fundal arhitectural - o biserică a cărei clopotniţă are formă de turn. O iniţială cu vedută şi elemente peisagistice se întâlneşte şi la f. 28v (un „N"). Iniţiale similare, cu perspectiva Ierusalimului, reprezintă litera "A" (f. 49r, 93r (i.e. 96r), 97v ş.a.). La f. 31r (dar şi la 68r, 73r, 93r, 117v, 118r), un "D" roşu, cu Iisus Hristos în picioare, pe Golgota, susţinând crucea (4,5 x 4 cm.). Alte iniţiale cu reprezentări de sfinţi anturaţi de motive vegetale (ţinând o cruce în mână sau rugându-se cu braţele ridicate), cu negru sau roşu, (4,5 x 4 cm., un „M"), întâlnim la f. 41v, reluată, de pildă, la f. 45v , 54v, 63r

www.cimec.ro

(recte 64r), 74r (recte 75r), 87r, 89v (cu roşu), 103v, 114v şi 135r; la 57r, un ”S” (3,5 x 4,5 cm., prezentă şi la f. 125v, 132r), la 59r, un “K”, la 71v (dar şi la 85v, 108v, 120r…)- un “B”, de 4,9 x 3,7 cm., cu 4 sfinţi apostoli, unul dintre aceştia fiind Iacov, cel dintâi episcop al Bisericii (85v, 120v, 132v); o iniţială realizată cu roşu, la f. 72v, cu Sf. Onufrie a cărui siluetă se profilează pe conturul literei (“P”), şi chiparoşi (4,5 x 4 cm.). O iniţială istoriată, cu roşu, un „Z”, de 3,9 x 4,6 cm., înfăţişându-l pe David Proorocul ţinând o carte deschisă pe genunchi, la f. 93 (recte 96) recto. Altă iniţială, cu sfinţi ostaşi, un „Iu”, la f. 97r (de 4,6 x 3,8 cm.). Interesantă este şi iniţiala cu Dumnezeu-Savaot, un “L”,de 3,7 x 4,6 cm., cu negru, la f. 113v şi 123r. Vinietele debutează, la f. [4]r şi [5]v cu o compoziţie amintind de vinieta mare cu serafim şi mascheron, şi iniţialele "M E", din Triodul de Buzău, de la 1700. Capul de înger este anturat de flori şi frunze în arabesc; apare şi o mică cruce de Malta în planul superior al compoziţiei (dim.: 9 x 11 cm.). Această vinietă se regăseşte şi la f. "93"r (i.e. 95). La f. 11r, apoi la 38r, 71v (recte 72v) întâlnim o vinietă tipic nemţeană, compusă dintr-un vas cu toarte sub formă de dragoni înaripaţi, din care iese o tulpină cu două bogate inflorescenţe (trandafiri): pe centrul tijei, o floare în formă de cruce, surmontată de o alta, profilată pe o aureolă din care ies raze (10 x 8,5 cm.). Tipologia ornamentelor de final include vinietele cu serafim, la f. 45r, 56v, 100v, 119v, 124r. Pe verso-ul f. 154- un înger aşezat pe un corn al abundenţei şi panglici. Dintre frontispicii, se remarcă cel cu ample inflorescenţe (bujori) şi foliaje răsfrânte, la f.[2]r, de 5 x 14,7 cm., care prezintă, în centrul unei volute superioare, simbolul valah – corbul cu crucea în cioc, între Soare şi Lună (este reluat în cuprinsul volumului, de pildă la f. 44v, la începutul catismei a 7-a şi f. 125v, unde corbul este surmontat de cruci minuscule). La f. [3]v se află un frontispiciu cu monograma Maicii Domnului, în centrul unei rozete cu 8 petale; tulpina unei plante agăţătoare se înfăşoară pe o bară orizontală completează ornamentaţia de frontispiciu (reluat la 30v, 125r, 136r, 142r, 145v). La f. 1, un frontispiciu cu Sf. Treime pe norii cerului, anturată de foliaje care formează 4 mici medalioane, în interiorul cărora sunt figuraţi evangheliştii şi simbolurile lor. Dimensiuni: 8,7 x 15 cm. Se regăseşte şi în alte secţiuni, la f. [65]r, 93 (recte - 96), verso. Un frontispiciu similar ca execuţie, înfăţişând însă Naşterea Domnului, se află la f. 6r. La f. 5r întâlnim un frontispiciu de capitol cu simbolul Duhului Sfânt (porumbelul) în centrul unei flori cu 8 petale (apare şi la f., 19r, 100r, 140v, 142r). Foile 73r, 108v, 114v şi următoarea cuprind un frontispiciu mare cu tema Botezului Domnului, decorat cu tulpini în arabesc şi boboci de floare, pe fond negru (8,5 x 16 cm.). La f. 18v apare un frontispiciu semnat de ieromonahul Costantie, cu multe inflorescenţe şi fructe, pe fond alb, cu medalion central pe tema “Învierii”, frontispiciu neincadrat, dar de formă rectangulară (7,7 x 18 cm.). Bordura inferioară realizată din linii în zig-zag. Seria frontispiciilor figurative mai include, la f. 25r, o gravură de frontispiciu semnat "Ieromonah Costantie", care le înfăţişează pe sfintele mironosiţe însoţite de Maica Domnului, lângă mormântul deschis şi pe îngerul care le vesteşte Învierea Domnului (12 x 14,3 cm.). O altă gravură a lui Costantie, la f. 31r, are tema "vindecarea slăbănogului" şi este încadrată (12, 3 x 15 cm.). La f. 38v, scena "Înălţării" (11 x 15,5 cm.), care apare şi la f. 104 (recte 113v), uşor diferită ca dimensiuni; urmează “Vindecarea orbului”, la f. 45v, al aceluiaşi, un frontispiciu cu Maica Domnului şi Iisus copil, cu negru (4,7 x 14 cm.), "Iisus şi samariteanca" la f. 51r (13,2 x 15,5 cm.); "Răstignirea", de 3,9 x 4,6 cm. şi "Duminica tuturor sfinţilor" (12,7 x 15 cm.), ambele la f. 101r, realizate tot de Constantie. Un “Deisis”, apare la f. 136v (nesemnat). Frontispicii semnate de monahul Ghervasie se întâlnesc la f. 79r - "Duminica Tomei" (10,3 x 15 cm.), la f. 83v, 120v, "Pogorârea Sfântului Duh" (11 x 14,7 cm.). O altă categorie de frontispicii: la f. 27r (recte, 24) – gravură cu simbolul lui Dumnezeu-Tatăl, triunghiul, şi legenda “Ho Theos”, din care se desprind două tulpini înflorite şi înfrunzite; ornamentaţie fitomorfă în cele trei colţuri ale triunghiului (dim.:

www.cimec.ro

2,5 x 14,3 cm.). La 89v, alt frontispiciu semnat “ieromonah Constantie”, cu acelaşi simbolism în interiorul unui ancadrament “dodecaedric” anturat de motive florale mari. Dimensiuni: 5 x 14,8 cm. Frontispicii de capitol cu „ho Theos” se întâlnesc, de pildă, la f. 94v. La f. 88v, 145v, 158v, un tip de frontispiciu cu "glob". Ilustraţiile plasate în text sau în afara lui sunt, bunăoară, cea de la f. 125v, reprezentând traversarea Mării Roşii, a monahului Ghervasie, sau cea de la f. 142v, înfăţişând un soldat-mucenic (Sf. Dimitrie) - 5,8 x 4,3 cm.

* Structura: titlul cărţii - f. [1]r; "Cătră dreptcredincioşii cetitori" (semnată: "Eforii Tipografiei Constantin Caracaş Doftorul Politiei, Răducanul Clincianul Biv vel Stolnic, Dimitrache Toplicianul Biv vel Sluger" - f. de tit. r; "Învăţătură cum să ceteaşte Psaltirea în sfântul şi marele Post" - f. [3]v; "Rânduiala cum să cade a ceti Psalmii de osebi"- f. [4]v; Psaltire şi rugăciuni- f. 1; 9 "Cântări" ale prorocilor (începând cu Moise)- f. 125v; "Pentru Polieleu" (cu colontitlul: "Psalmii aleşi" - f. 136v; "Dela Facerea atoată făptura şi dela Adam omul cel întâiu zidit, întoarcerea Indictonului, a [532] de ani al 14"- f. 146r; "Paschaliia" - f. 155r; "Naşterea lunilor" - f. 167r; "Cinstitul Paraclis al doilea al Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu" şi "Canon de rugăciune cătră Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu" - f. 167v-172v; "Istorie. Nume jidoveşti care le pomeneaşte David la Psalmii lui, tâlcuite cu istoriia lor" - f. [174]v; "Minologhion Adică Sinaxariul celor 12 luni"

* Citat în: BRV. - vol. III, 1083; BRV Additamenta, p. 417-418

Psaltire [Bucureşti] . 1820 [titlu uniform local]
Caracaş, Constantin, biv vel stolnic. prefaţator ; editor comercial
Clinceanu, Răducanu, biv vel sluger. prefaţator ; editor comercial
Topliceanu, Dimitrie, biv vel serdar. prefaţator ; editor comercial
Chesarie, Episcopul Râmnicului. patronaj
Constantie, ieromonah la Mn. Neamţ. gravor în lemn
Ghervasie [monah la Mn. Neamţ] . gravor în lemn
Tipografia de la Cişmeaua Domnului Mavrogheni (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [5], 174 f. (2 foi manuscrise şi 7 foi albe "de aşteptare")

* Minologhionul are text tipărit numai pentru lunile septembrie şi octombrie; cele [2] f. mss, de la sfârşitul volumului completează, fără a termina însă, textul iniţial. Foile adăugate pentru transcrierea Minologhion-ului, 9 în total, au un chenar trasat cu creionul şi sunt numerotate de mână. Deasupra chenarului foii 6, semnătura posibilului autor al copiei manuscrise neterminate, în alfabet latin - "Maica Elena D. Drăghici".

* Legătură în pergamoid de culoare acvamarin, cu model "vălurit". Coperta anterioară are imprimat un crucifix. Cotor neted. Forzaţ ornamental (mici ramuri înfrunzite, de culoare galben pal, pe fond verde).

* Conservare: legătură uşor destrămată, pe marginile inferioare şi la colţuri ; corp: deteriorat, cu multe cearcăne de apă (marginile laterale ale f. [1]-12, f. 29r, pe 3/4 din suprafaţă, 32 r - v, 34r, 137-141 r - v, 165-174), cu intervenţii în scop de consolidare constând în lipituri al căror adeziv a provocat blocarea unor foi succesive; desprinderea acestora ar putea cauza pierderi iremediabile de text - f. 5-6, 26-28, 69-70. Migrare a cernelii tipografice, datorată umezelii. Patină vulgară, îngălbenire a hârtiei, depozite de ceară, pete de diferite provenienţe. Foaia [2] aproape desprinsă, în ciuda consolidării anterioare. Foile 6-7 consolidate empiric cu bucăţi de hârtie; obturare a textului filei 6, pe verticală; f. 7 remarginată în partea de jos. F. 26 consolidată mai întâi cu hârtie, apoi cu o bandă de scotch. F.

www.cimec.ro

38 remarginată lateral. Pete închise la culoare pe muchia, în centrul şi în josul foilor 42 r - v, 43 r - v; f. 104r - v; colţurile inferioare ale foilor 167-174; pete de grăsime - f. 7 r - v. Depozite de ceară - 67 r - v, 107r, 109r -112 r - v; f. 113r-114v (lateral). F. 120, fără coloncifră, este ruptă în diagonală. F. 9 a secvenţei manuscrise, are mici pete maronii. F. 167 (fără coloncifră) are o nuanţă mai închisă decât restul filelor. Preţul de anticariat, cu creionul chimic: "200 lei", pe f. 12v.

Inv. 12798

Petros Emmanouil Ephesios

47 Neon Anastasimatarion : metaphrasthen kata ten neophanen methodon tes mousikes… / ekdothen spoude men epi pono tou Petrou Ephesiou, epi tes… Hegemonias tou… Authentou …. Alexandrou Nikolaou Soutzou Boeboda ; archieratuontos tou…. Metropolitou Ungroblachias Dionysiou, philotimo de prokatabole tou… megalou bornikou Gregoriou Ballianou. — Nyn proton eis phos achthen, dia typographikon charakteron tes mousikes. — En Boukourestio : en to neosystato Typographeio, 1820. — [5] f., 260 p., [5] f. ; 4° (22 cm), 28 R (16,5 x 11,5 cm)

* Pagină de titlu: NEON // ANASTASIMATARION, // metaphrasthen kata ten // neophanen methodon tes mousikes // hypo ton en Konstantinopolei mousikologiotaton didaskalon // kai epheureton tou neou mousikou systematos, // nyn proton eis phos achthen dia typographikon charakteron tes mousikes // epi tes Theosteriktou Hegemonias tou Hypselotatou hemon Authentou // pases Oungroblachias kyriou kyriou Alexandrou // Nikolaou Soutzou Boeboda. // Archieratouontos tou Panierotatou Metropolitou Oungroblachias // kyriou Dionysiou. // Ekdothen spoude men epipono tou PETROU // TOU EPHESIOU, philotimo de prokatabole tou paneugenestatou archontos megalou // bornikou kyriou Gregoriou Ballianou. // En to tou Boukourestio neosystato Typographeio, 1820
* Titlul tradus: Noul Anastasimatar, transpus după metoda nouă a muzicii, de prea învăţaţii dascăli de muzică din Constantinopol şi inventatorii noului sistem muzical, acum pentru prima oară dat la lumină cu caractere tipografice muziceşti în timpul domniei, de Dumnezeu păzită, a prea înălţatului nostru Domn Alexandru Nicolae Şuţu Vodă, fiind Mitropolit al Ungrovlahiei prea sfinţitul Domn Dionisie. S-a publicat prin osârdia stăruitoare a prea învăţatului dascăl de muzică Kyr Petros din Ephes şi cu anticipata binevoitoare cheltuială a prea nobilului boier, marele vornic domnul Grigorie Băleanu. În Tipografia de curând întemeiată în Bucureşti 1820 [apud BRV]
* Carte de imnuri bizantine dedicate Învierii Domnului, transcrise în noua notaţie chrisantică ("neobizantină"), şi editată de Petru Efesiul, profesor la Şcoala de cântăreţi bisericeşti, de la Biserica Şelari. Acest Anastasimatar cuprinde, "în afară de cântările lui Petru Lambadarie (stihirile de la Vecernie, Dogmaticile, Stihoavnele, Troparele Învierii, Laudele şi Voscresnele) şi altele, compuse de Petru Vizantie (Kekragariile şi Stihologiile) şi de "transcriitori", Grigorie Protopsaltul şi Hurmuz Hartofilax, (Sedelnele, Ipacoi, Antifoanele, Prochimenele utreniei, Fericirile şi Svetilnele). Cântările erau scrise în stilurile irmologic (<<syntomon>>, grabnic) şi stihiraric (<<argo-syntomon>>, raro-grabnic), în mod neuniform". Petru Efesiul va scoate şi o ediţie în sistem de notaţie alfabetic, în 1835, a Anastasimatarului, sistem inventat de el, dar care nu va rămâne în uz (apud drd. Costin Moisil, "Anastasimatarul, de la manuscris la tipăritură. O istorie comparativă a diferitelor ediţii", studiu publicat pe site-ul Mn. Stavropoleos).

www.cimec.ro

* Munca lui Petru Efesiul va fi continuată de Anton Pann, ucenicul acestuia într-ale cântării liturgice, dar şi într-ale meşteşugului imprimării, devenit director al acestei prime tipografii de muzică bisericească din întreg spaţiul ortodox răsăritean, încă din 1819, după propriile-i mărturisiri. Caracterele destinate imprimării Anastasimatarului (urmat în scurt timp de "Syntomon Doxastarion", anunţat în prefaţă), fuseseră turnate de Serafim Christodoulos, aurar, după indicaţiile lui Petre Efesiul, aşa cum aflăm tot din prefaţă. "Irmologhionul catavasiilor", preconizat şi el să apară de sub aceleaşi teascuri, va apărea însă la Viena, în tipografia călugărilor armeni ("In Commission der Mechitaristen-Congregations-Buchhandlung"), îngrijit de ieromonahul Macarie, în 1823 (s-au tras două tiraje, unul pentru Ţara Românească, unul pentru Moldova). Şi acest dascăl de „musichie" încercase să obţină permisiunea de-a înfiinţa o tipografie specializată, însă nu a reuşit să-şi publice lucrările în ţară, cu excepţia „Tomului al doilea al Antologhiei (sau Utrenierului)", apărut la Mitropolie, în 1827.
* Anastasimatarul şi Doxastarul scoase de Petru Efesiul sunt primele psaltichii tipărite întocmite după noua notaţie muzicală, concepută în 1814 de Chrysanthos de Madytos, Gregorios protopsaltes şi Georgios Hourmouzios ("cei trei profesori" ai şcolii constantinopolitane de muzică bizantină), pentru a elimina confuziile generate de interpretarea vechilor manuscrise psaltice.
* Tipărit pe hârtie cu filigran, vizibil în f. [2], de la finele volumului: un leu încoronat. Sunt prezente frontispicii semnate de ieromonahul Constantie: p. 60, 89, 121, 153, 208, 237. Alte ornamente: frontispiciu cu Duhul Sfânt (la p. 31, nesemnat), viniete vegetale (care apar pe paginile anterioare paginilor cu frontispiciile semnate, cu excepţia p. 59), cul-de-lampe; iniţiale încadrate de câte 2 cruci sau surmontate de o cruce. Pe foaia de titlu verso, se află un citat din Psalmul 145 al lui David: "Cântaţi Domnului cântarea nouă; lauda lui în biserica cuvioşilor". F. [2]r, de la început, conţine titlul dedicaţiei adresate de tipograf, marelui vornic Grigorie Băleanu iar verso-ul foii este alb. La f. [3]r începe prima scrisoare de dedicaţie semnată de autorul anastasimatarului; cea de a doua, cu titlul "Philomousoi homogeneis", se află între f. [4]r - [5]v şi este semnată şi datată ("Apo Boukourestiou, 1820 Maiou. Petros Ephesios didaskalos tou Hegemonikou Scholeiou"). Cele 5 foi nenumerotate de la sfârşit, cuprind: f. [1]r - [2]v - "Panoramata"; f. [3]r - [5]v - "Katagraphe ton Philomouson syndrometon".
* Citat în: BRV. - vol. III, 1092

Anastasimatar (greacă medie) [Bucureşti] . 1820 [titlu uniform local]
Neon Anastasimatarion (greacă medie). 1820 [titlu uniform]
Băleanu, Grigore, mare vornic. editor comercial
Şuţu, Alexandru, domn al Ţării Româneşti. patronaj
Dionisie mitropolit al Ţării Româneşti. patronaj
Tipografia de muzică psaltică a lui Petru Efesiul (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [5] f., 260 p., [5] f.
* Legătură în piele maro închis, pe carton, cu ornamente presate: chenar din linii înlănţuite pe coperta anterioară, dublat de unul fitomorf; coperta posterioară nu prezintă chenar dublu. Cele 4 colţuri ale chenarului catenar sunt ornate ornitomorf. În câmpul central al primei coperţi este imprimat un mic motiv cu pasăre şi liră. Coperta posterioară are flori de câmp. Cotorul, la rândul lui ornat cu sinusoide întretăiate, are 6 nervuri false, din linii oblice paralele şi frunze, toate aurite; capetele cotorului marcate de câte 7 benzi catenare. Titlul lucrării este imprimat pe cotor, în etichetă de piele. Forzaţ marmorat, policrom (maro, albastru, galben şi bej).

www.cimec.ro

* Conservare: legătură: coperta anterioară are pielea tocită, roasă pe margini. Colţul inferior are învelitoarea desprinsă. Coperta posterioară prezintă aceeaşi deteriorare în partea superioară şi la colţuri; şi învelitoarea acestei coperţi s-a desprins. Aceeaşi situaţie la cotor, în partea de jos, lângă prima copertă şi sus, lângă cea de-a doua. Canale în cotor (inclusiv în etichetă, titlul lucrării devenind aproape ilizibil). Forzaţ pătruns de cari, stropit, pătat. Lipseşte o parte din forzaţul celei de-a doua coperţi ; corp: primele 2 foi stropite cu noroi; cearcăne de apă. Hârtie îngălbenită, patină vulgară, pigmentaţie fungică, pete de umezeală, lateral. Alte cearcăne de apă pe colţurile superioare ale ultimelor 2 foi. Un desen cu tuş roşu, reprezentând un pod, pe forzaţul anterior, sub prima însemnare. Exemplar complet.
* Însemnări: „Acest anastasimatar este a lui Co(n)standin Da(s)călu ce l-am cumpărat în t(a)l(eri) 25 în zilile prea luminatului no(s)tru Dom(n) Alexandru Necolau Suţu v(o)evo(d) când eram la Biserica Sfântului Spiridon cel nou. 1820 avg(ust) 9 z(ile). Constandin dascălu robu lu D(u)mnezeu” , alfabet: chirilic [forzaţ ant.]
* Însemnări: „[dedesubt, de o altă mână, sub un pod desenat cu cerneală roşie] şi l-am colbărit Costandin Dascălul robu lui D(u)mnezeu ” , alfabet: chirilic [forzaţ ant.]
* Însemnări: „Cumpărat de la P. Nistor Comisia din 28 III/57 (80 lei)” [f. de gardă post. v, jos]

Constantin [dascăl la Bis. Sf. Spiridon cel Nou] . (1820-, cumpărare) [deţinător anterior]

Nistor P. (până la 28 martie1957) [menţionat pe: f. de gardă post. v] [deţinător anterior]

Inv. 3427

Rânduială psaltică şi rugăciuni (română). 1820

48 Rânduiala cum să cuvine a cânta cei doisprezece Psalmi de osebi : lângă care s-au adaos şi oarecare rugăciuni / în zilele prealuminatului… Domn Alexandru Nicolae Şuţul Voevod, purtând cârma cea Bisericească, Preasfinţitul… Mitropolit Kyriu Dionisie. [Rugăciuni alese din Apanthisma]. — Bucureşti : [în Tipografia Mitropoliei], 1820. — [2] f., 251 p. : il. ; 8° (16 cm), 23 R (12 x 8 cm)

* Pagină de titlu: RÂNDUIALA // Cum să cuvine a cânta cei doi- // sprezece Psalmi de osebi. // Lângă carea s-au adaos şi oarecare Rugă- // ciuni foarte umilincioase şi de mult // folos sufletesc pricinuitoare, tălmă- // cite din limba Elinească. // Acum aicea tipărită în zilele prea Lumi- // natului şi prea Înălţatului nostru // DOMN // ALEXANDRU NICOLAE // ŞUŢUL VOEVOD. // Purtând cârma cea Bisericească, // Preasfinţitul şi de D[u]mnezeu // alesul Mitropolit. // KYRIU DIONISIE. // În Bucureşti 1820
* Pagină de titlu ascuns: Rugăciuni oarecare, alese şi // tălmăcite din cartea ce să numeşte Apanthisma, adecă // adunare de flori, a multor // feluri de rugăciuni umilincioase. Care sau tipărit la anul [1799]. În Ţarigrad, în tipogra- // fia Patriarhiei
* Reprezintă o ediţie îmbogăţită a cărţii cu acelaşi titlu apărută la Neamţ, în 1808. Lucrarea inclusă este "Apanthisma", de Nicodim Aghioritul ("Sfetagoreţul"), imprimată la Constantinopol, în 1799, în greaca vulgară (demotiki). Titlul original este: "Epitome ek ton prophitanakto Dabidikon Psalmon, Apanthisma diaphoron katanyktikon euchon". După modelul cărţii lui Nicodim va apărea o "Apanthisma" la Neamţ, în 1827.
* Gravurile originale ale ediţiei Neamţ, 1808, ale acestei Rânduieli, sunt reproduse în ediţia bucureşteană.

www.cimec.ro

* Despre cei 12 psalmi "deosebi" (sau aleşi) şi tipicul lor, legat de numele monahului Filothei şi de contribuţia sa originală, detalii ne oferă Tit Simedrea: "Pripealele făcute de Filoteiu monahul [prezente încă din Psaltirea de Govora, 1637, apoi Psaltirea de Buzău, 1701 şi celelalte de secol XVIII, XIX, care i-au urmat, n.n.], fost logofăt al lui Mircea-cel-Bătrîn, sunt nişte mici tropare, care se cântă cu stihuri alese din psalmii întocmiţi de Nichifor Vlemmidis la polieleul sărbătorilor domneşti, ale Maicii Domnului şi ale sfinţilor cuvioşi şi mucenici mai însemnaţi.<<Psalmii aleşi>> sunt nişte grupări de versete alese din Cartea Psalmilor biblici şi astfel potrivite încât o grupă să formeze un "psalm", destinat să fie cântat la polieleul unei anumite sărbători, şi al cărui înţeles să se potrivească cât-de-cât cu subiectul respectivei sărbători. Ei au fost alcătuiţi, după cum arată multe din ediţiile Psaltirei şi Catavasierului, cum şi unele din vechile manuscripte greceşti şi slavoneşti, de Nichifor Vlemmidis (1197-1272) către sfârşitul vieţii sale şi poartă titlul <<Alegere de stihuri din Cartea Psalmilor, adunate de Nichifor Vlemmidis, ce se cântă la sărbători peste tot anul>>. Această lucrare nu se află printre operile lui Nichifor Vlemmidis editate de Migne; Heisenberg Aug. nu o menţionează printre lucrările editate, iar V. I. Barvinok afirmă categoric că această lucrare nu a fost nici odată editată . Totuşi ea a fost editată de mai multe ori. Noi cunoaştem patru ediţii, dintre care: Eclogarion…, tipărit la Constantinopol la anul 1850 , Psaltirea greacă, ed. Viena 1793 (p. 194-214) şi Psaltirea greacă ed. Viena 1817 (p. 428-449) ne stau sub ochi . Dar mult mai multe sunt manuscriptele greceşti şi slavoneşti care conţin această lucrare. Cea mai veche menţiune despre aşa numiţii <<Psalmi aleşi>> ce se cîntă la polieleu şi în acelaşi timp şi cea mai veche culegere de psalmi aleşi din cărţile româneşti de slujbă sfântă din România, o aflăm într-o Psaltire, ms slavonesc nr. 215 (f. 271v - 281v), sec. al XV-lea, din Biblioteca Academiei R.P.R., supt titulatura <<Psalmi aleşi cînd se cântă polieleul>>, dar fără menţionarea autorului lor. De altfel, în nici unul din manuscriptele slavoneşti care conţin Psalmi izbrani scrise în Ţările Romîneşti, nu apare nici odată numele lui Nichifor Vlemmidis. Acest nume va apare în cărţile noastre liturgice pentru întâia oară în Psaltirea slavonă, ed. Govora 1637 (f. 181)" - "Filoteiu Monahul de la Cozia - Imnograf român", în "Mitropolia Olteniei", Nr. 1-2/1954
* Tipar negru, 3 corpuri de literă chirilică. Foaia de titlu nu prezintă ornamente. Verso-ul foii (de titlu) cuprinde un fragment din Evanghelia după Matei (cap. 7, stih. 7 şi 8). Urmează o "Însemnare de cele ce să află în Cărticica aceasta", la f. [2]r. Pe f. [2]v, o gravură cu Iisus Hristos Pantocrator, semnată GHERVASI[E] MONAH (în prima ediţie, o gravură cu aceeaşi temă îi avea ca autori pe "Protoierei Mihail (şi) Policarp Strelbiţchi"). Textul Rânduielii se deschide pe pagina următoare, sub un frontispiciu vegetal având în centru un medalion cu reprezentarea simbolică a Duhului Sfânt, şi se încheie la p. 63. Pagina 64 este, de fapt, pagina de titlu a "Rugăciunilor" din ediţia Constantinopol, 1799, a "Apanthismei" (apărute în traducere românească la Neamţ, în 1827). Aceste compoziţii încep sub un frontispiciu cu simbolul Sf. Treimi (triunghiul) înconjurat de motive vegetale şi in interiorul caruia stă scris "ho theos", cu: "Rugăciune către prea Sf[â]nta şi cea de ofiinţă Troiţă" (a diaconului Ioan, fratele mitropolitului de Efes, Marcu, şi "nomofilax al bisericii ceii mari"). Urmează, la p. 85, "Rugăciune către Domnul nostru Iisus Hristos… a sfântului Athanasie sinaitul". Textul rugăciunii debutează cu o majusculă, "M", de 3,7 x 4,4 cm., ornată fitomorf şi istoriată (în interiorul ei este figurat Mântuitorul, în veşminte de arhiereu). La f. 119, "Rugăciune către sf[â]ntul D[u]h//Acelui mai sus zis Ioann Diaconul" (deasupra, frontispiciu cu simbolul Sf. Treimi şi inscripţia "ho theos"). Majusculă identică cu cea descrisă anterior (M). La pagina 134, o xilogravură cu Maica Domnului (9,5 x 7 cm.) semnată MONAH GHERVASI, care precede rugăciunea adresată Născătoarei de Dumnezeu - "cu care, precum spun unii, s-au rugat sfântul Grigorie Palama Arhiepiscopul Thesalonicului...". Iniţială de aceleaşi tip cu cele mai sus menţionate, "F", ornată fitomorf, înfăţişând, în

www.cimec.ro

partea dreaptă a cadrului decorativ, "Răstignirea". Acelaşi frontispiciu cu simbolul trinitar deasupra textului. La p. 152, "Rugăciune de obşte către D[o]mnul, şi către toţi sfinţii" sub un frontispiciu cu medalion central care conţine iniţialele "IS HS". Iniţială mare (4 x 4,4 cm.), istoriată, - Iisus Hristos pe Golgotha, susţinând crucea cu mâna stângă (în fundal, oraşul Ierusalim). Secţiune se sfârşeşte la p. 173. Între p. 174-250, se află o serie de slujbe pentru postul Paştelui. Paginile 250-251 cuprind un mic text intitulat "Pravila pre care o au dat Îngerul Domnului marelui Pahomie".
* Alte ornamente: iniţiale decorate fitomorf şi încadrate într-o ramă dublă liniară (la începutul paragrafelor); viniete cu serafimi - 3,7 x 5,5 cm. la paginile 118 şi 173.
* Citat în: BRV. - vol. IV, 431

Dionisie, mitropolit al Ţării Româneşti. patronaj
Ghervasie [monah la Mn. Neamţ] . gravor în lemn
Mitropolia Ţării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [2] f., 251 p.
* Exemplarul este o donaţie a Muzeului Simu, din 1957.
* Legătură în piele verde şi pergamoid galben, ambele ornate fitomorf, în relief (cu urme de aurire pe cotor). Cotor cu 2 nervuri profilate. Şnit stropit cu albastru.
* Conservare: legătură: pielea tocită, pătrunsă de cari, pergamoidul pătat - colţul drept superior, al primei coperţi şi marginea inferioară; coperta posterioară - lângă cotor. Culoarea şnitului, estompată. ; corp: exemplar complet, bine conservat; migrare a frontului de apă pe foile de gardă (prima foaie are şi o pată de cerneală) şi pe filele cărţii; pigmentaţie fungică.
* Ex libris: ştampilă roşie circulară, "Museul Simu Bucureşti" [f. de gardă ant. r, f. [1] marg. sup., f. de gardă post. v, forzaţ post.]

Muzeul de Artă Anastase Simu. (până la 1957) (Bucureşti) [deţinător anterior]
Inv. 10794

Barac, Ioan

49 Risipirea cea de pe urmă a Ierusalimului / Ioan Barac. — Bucureşti : [în Tipografia de la Cişmea?], 1820. — [1] f., 244 p. ; 8° (17 cm), 27 R (14,5 x 9 cm)
* Pagină de titlu: RISIPIREA // CEA DE PE URMĂ // A // Ierusalimului // care s-au împlinit după cuvântul // ce sau zis că nu va rămânea // piatră pre piatră. // SCOASĂ DIN CARTEA LUI // IOSIF FLAVIE // PRE SCURT // ŞI // În 9 Cântări în stihuri alcătuită // DE // IOANN BARAC // Maghistratul Translator al Braşovului. // În BUCUREŞTI 1820.
* Domokos Sámuel, op. cit. infra, în secţiunea dedicată lui Ioan Barac, p. 101-107, îl caracterizează pe acesta drept "un reprezentant excelent al perioadei de început a traducerilor româneşti din Transilvania. Traducerile şi prelucrările sale din limbile maghiară şi germană s-au bucurat de o mare popularitate nu numai în Transilvania ci şi în Ţara Românească". Prezenta scriere ar fi prelucrarea epopeii scrise de Nagy Ferenc, "A Pártos Jeruzsálem" şi ar fi apărut pentru prima oară la Bratislava, în 1799 (ap. G. Bogdan-Duică, "Ioan Barac. Studii", Bucureşti, 1933). Autorul este cel dintâi traducător al celor "1000 şi una de nopţi" - "Istorii arabiceşti sau Halima", I-VIII, Braşov, 1836-40
* Cartea este o prelucrare după "De Bello Judaico", a lui Flavius Iosephus
* Tipar negru, 3 corpuri de literă chirilică. Hârtie cu filigran. Alcătuit din 28 de caiete cu signatură chirilică, reclame, note de subsol. Rezumatele cânturilor în manşetele paginilor. Numerotaţia începe cu pagina 2. Pe foaia de titlu verso se află un epigraf, cu

www.cimec.ro

una din profeţiile lui Iisus ("Scula-se-va un neam asupra altuia..."). Prefaţa autorului ocupă paginile 2-8. Cartea este decorată cu ornamente tipografice constând în frontispicii simple, din linii ondulate sau motive vegetale stilizate; un frontispiciu mai elaborat, din motive florale, la p. 13, deasupra începutului secţiunii cu titlul "Istoria", plasată între primele două Cântări.
* 1843 : Ed. a II-a, Sibiu, tipografia lui Gheorghie de Clozius (cu caractere chirilice)
* 1852 : Ed. a III-a, ibidem (cu chirilice)
* 1902 : Ed. a IV-a, Sibiu, tipografia şi editura lui W. Krafft
* Citat în: BRV. - vol. IV, 431
* Citat în: BRM. - vol. I, p. 260, poz. 4894 sqq
* Citat în: Domokos Sámuel-- Tipografia din Buda : Contribuţia ei la formarea ştiinţei şi literaturii române din Transilvania la începutul secolului al XIX-lea. — Szeged : Giula-Gyula, 1994. — IX. Începuturile literaturii româneşti Tansilvania : Ioan Barac, Vasile Aaron, Dimitrie Ţichindeal, Ion Budai-Deleanu

Risipirea cea de pe urmă a Ierusalimului (română). 1821 [titlu uniform]

Exemplare:

a. . — 245 p.

* Exemplarul a reprezentat o donaţie din partea Eforiei Şcoalelor Naţionale, elevului Lăzărescu Alecu, pentru merite deosebite la învăţătură. Este prima menţiune a acestei instituţii pe o carte a Bibliotecii Muzeului. Aşa cum ne informează Gheorghe Pârnuţă, în "Istoria Învăţământului din Judeţul Ialomiţa. vol. I (1300 – 1918), Inspectoratul Şcolar al Judeţului Ialomiţa – Casa Corpului Didactic, Slobozia, 1978", p. p.121 – 129 şi Ion Vlaicu, în "Învăţământul slobozean dintr-un început şi până în 1994" (<<Slobozia 400. Studii şi comunicări monografice>>, Consiliul Local Municipiul Slobozia, 1994, p. 144): "În baza Regulamentului Organic, la 1830 se înfiinţează Şcolile Naţionale ca instituţii permanente, de stat, cu limbă oficială de predare limba română. În perioada 1832-1848 au funcţionat 39 şcoli naţionale începătoare, dintre care 20 în Muntenia (câte una în fiecare reşedinţă de judeţ şi trei în Bucureşti) şi 19 în Moldova (15 la ţinuturi şi patru la Iaşi) [...] Atât şcolile naţionale orăşeneşti cât şi cele particulare au funcţionat având la bază legiuiri elaborate de instituţiile centrale – Eforia şcolilor şi Epitropia învăţăturilor publice – bine conduse, mai ales de directorii lor – Petrache Poenaru şi Gheorghe Asachi". Sursele citate au fost consultate pentru identificarea celui de-al doilea beneficiar al unei donaţii din partea Eforiei, Antonie Răhtivanu, cf. inv. 1251. În cel privește pe Alexandru (Alecu) Lăzărescu, acesta a fost identificat în persoana scriitorului cu acelaşi nume, pseudonim - "Laerţiu", autor de articole politice și de critică literară, publicate în Contemporanul, Literatorul, Românul, Telegraful etc. (ap. Victoria Roman, "Cărţi tipărite până la 1821 aflate în biblioteca Muzeului" în: "Materiale de Istorie şi Muzeografie", vol. 5, p. 196)
* Semilegătură în pergamoid verde şi hârtie policromă (roşu, albastru, bej, maro) pe carton. Titlul pe cotor, între două linii decorate cu flori mici, stilizate. Şnit stropit cu albastru, forzaţ albastru-verzui.
* Conservare: legătură: cotorul este deteriorat, cu învelitoarea desprinsă în şanţul de articulaţie şi la ambele capete. Colţurile coperţilor îndoite, tocite. Hârtie cu mici zone lipsă pe coperţi, culori estompate ; corp: complet. Paginile 1-8 pătrunse de cari, iar de la p. 1 la p. 56, hârtia este îngălbenită, pătată lateral şi pe marginea inferioară. De la p. 225 spre sfârşit, biodeteriorare accentuată (în special p. 243-245). Alte pagini cu pete închise la culoare: 173-175. În interiorul coperţii anterioare este lipită o diplomă cu textul: "Împărţirea darurilor la Ecsamenul

www.cimec.ro

general al anului 1846… Premiu I acordat elevului Lăzărescu Alecu din clasa I de Umanioare, pentru silința la învățarea limbei române".
* Ex libris: Sfatul Popular al Capitalei. Secțiunea Culturală. Muzeul de Arheologie şi Istorie [etichetă rectangulară de culoare violet] [f. de tit. r, p. 1, p. 246, f. de gardă post. v]
* Ex libris: Eforia Şcoalelor Naționale [forzaț anterior, diploma]
* Însemnări: „Achiziționat de la Tov. Prof. Crețu. 31. III. 1956” , alfabet: latin extins [p. 246]

Lăzărescu, Alecu. (1846-, donație) [menționat pe: forzaț] [deținător anterior]
Crețu [profesor] . (până la 31 martie 1956) [menționat pe: p. 246] [deținător anterior]
Sfatul Popular al Capitalei. Secțiunea Culturală. Muzeul de Arheologie şi Istorie (Bucureşti) [deținător anterior]
Eforia Şcolilor Naționale. (până la 1846) (Bucureşti) [menționat pe: forzaț anterior, diploma] [deținător anterior]
Inv. 9234

1823

Acatistier (română). 1823

50 Acatisther : care cuprinde Acathistul, adecă lauda…. Cătră Preasf[â]nta Născătoare de D[u]mnezeu şi Paraclisul, Rugăciunile Preceştaniei, şi Canonul cătră D[o]mnul nostru Is[us] H[risto]s / în zilele Prea înălțatului... Domn Grigorie Dimitriu Ghica, cu blagoslovenia Preasf[i]nțitului Mitropolit atoată Ungrovlahia… Grigorie. — Acum întru acest chip tipărit. — Bucureşti : [în tipografia Mitropoliei], 1823. — [1] f., 161 p. ; 4° (22 cm), 19 R (12,5 x 9 cm)

* Pagină de titlu: ACATHISTER // care // Cuprinde, Acathistul, adecă // lauda cea neşezută Cătră Preasf[â]nta // Născătoare de D[u]mnezeu, şi Paraclisul, Rugăciunile Preceştaniei, şi Ca // nonul cătră D[o]mnul nostru Is Hs. // Acum întru acest chip tipărit // în zilele Prea înălțatului şi Prea // luminatului nostru Domn. // IO GRIGORIE DIMITRIU GHICA VV. // Cu blagosloveniia Preasfnțitului şi // de D[u]mnezeu alesului Mitropolit a // toată Ungrovlahia // KYRIOU KYRIOU GRIGORIE. // În Bucureşti 1823.
* Tipărit pe hârtie filigranată, cu negru şi roşu. Titlul şi textul apar într-un ancadrament fitomorf xilogravat: medalioane vegetale în interiorul cărora sunt portrete de prooroci, apostoli (unii cu filactere în mâini) şi arhangheli; numele acestor personaje sacre sunt imprimate sub laturile inferioare ale chenarelor. Ibidem, apare şi numele gravorului - "Popa Simeon 1819" (p. 7, 8, 9, 14, 22, 24, 29, 30, 38, 40, 46, 48, 54, 56, 62, 64, 70, 72, 78, 80, 86, 88, 94, 96, 102, 104, 110, 112, 118, 120, 126, 128, 134, 136, 142, 144, 150, 152, 158, 160, 162). Ornamentica se compune din foarte multe inițiale roşii înflorate, încadrate, unele istoriate, frontispicii, 2 gravuri mari şi f. multe miniaturi. Pe f. de titlu verso se află o gravură semnată cu tema Buneivestiri, de 9,8 x 6,6 cm., semnată "GHERVASIE MON[AH" (autor al ilustrațiilor reproduse în Psaltirea de Bucureşti, 1820 şi în "Rânduiala de cum se cuvine a cânta cei 12 psalmi deosebi", ibidem, tot 1820; acest Ghervasie este cel care a ilustrat, bunăoară, seria "Cuvintelor şi învățăturilor Părintelui nostru Efrem Sirul", tipărite la Mn. Neamț, în 1818-1819); gravura are o ramă subțire, roşie, din flori stilizate, iar cele 4 colțuri ale ramei sunt ocupate de câte un ornament mare, în negativ (alb pe roşu). O altă gravură, de dimensiuni mai mari - 10 x 6

www.cimec.ro

cm., se află la p. 54: Maica Domnului pe tron, deasupra norilor, cu Pruncul în poală, ținând un sceptru în mâna dreaptă. Aacelaşi tip de ancadrament ca în prima gravură descrisă. Numele gravorului nu a mai fost imprimat. Frontispicii cu rozete anturate de alte motive florale, având în centru o christogramă ("IS HS"). Ilustrație cu Iisus în potir, la p. 85; în dreapta se vede crucea pe care este înfăşurată o coardă de viță-de-vie, în stânga - un snop de grâu. Există două serii de miniaturi religioase, fie exprimând ciclul hristologic (4,5 x 4 cm. sau 5 x 4 cm., cu unele variații), valorizat prin unele reprezentări pur simbolice, ale figurii şi vieții Mântuitorului, fie ciclul marianic. Sunt prezente, de exemplu, 2 tipuri de ilustrații cu tema Buneivestiri (p. 8 şi 9). De regulă, miniaturile însoțesc inițialele xilogravate (dim.: 3,5 x 3 cm.), pe aceeaşi pagină. În total, sunt 56 de miniaturi şi în jur de 20 de letrine (multe pe fond haşurat), dintre care una include elemente arhitecturale (biserică şi foişor), la p. 97 (un "A"), iar alta - elemente topografice, la p. 130 (un "N"). Inițiale mici, ornate, încadrate, de 2,5 x 2,5 cm.
* Din cuprins: "Slujba cântării Acathistului", p. 1-54; "Canon de rugăciune către Preasfânta Născătoare de D[u]mnezeu" (colontitlu: "Parac[lisul] Prec[istei]"), p. 55-85; "Canonul de rugăciune către Is. Hs.", p. 147-160. Cartea se încheie la p. 161 cu "Cătră Is. Hs. La Hvalite. Stihuri podobnice de umilință cătră D[o]mnul nostru Is. Hs."
* 1828 : Ediția a II-a
* Citat în: BRV. - vol. III, 1172 (1823)

Ghica, Grigore al IV-lea, domn al Țării Româneşti. patronaj
Grigorie al IV-lea Dascălul, mitropolit al Țării Româneşti. patronaj
Simeon [preot] . gravor în lemn
Ghervasie [monah la Mn. Neamț] . gravor în lemn
Mitropolia Țării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [1] f., 162 p.
* Exemplarul a circulat în Buzău, în secolul al XIX-lea, aflându-se în posesia unor monahi din schitul Nifon.
* Legătură în piele pe carton, cu impresiuni la cald: ornament de formă rectangulară (chenar), în interiorul căruia se mai disting, vag, siluetele celor 4 evanghelişti. Medalionul central nu se mai distinge. Chenar marginal lat, din flori cruciforme şi foliaje curbate (volute). Coperta posterioară nu prezintă ornamentație. Cotorul mai păstrează 4 nervuri false decorate şi aurite (linii punctate şi frunze; fleuroane între nervuri).
* Conservare: legătură: uzată. Coperțile s-au desprins aproape total, de corpul cărții. Cotorul este deteriorat, cu piele scorojită, ruptă (fragmentară la capătul inferior, desprinsă, la capătul superior). Pielea coperții I este tocită lângă cotor, în partea de jos; colțurile sunt dezgolite, învelitoarea nu mai acoperă marginile laterale. Depozite de ceară. Coperții posterioare îi lipseşte o mare parte a învelitorii din piele, iar porțiunea rămasă a suferit deteriorări ; corp: exemplarul prezintă semnele îmbătrânirii şi ale folosirii îndelungate. P. 1-48 cu pete închise la culoare pe margini. Cearcăne de apă între file.
* Însemnări: „Această cărticică au fost a răposatului Stoian şi s-au vândut drept taleri 9 părintelui Sofronie diiacon fecio(ru)lui părointelui [sic] Antonie schimonah Nifoneanu în 1845 septe(m)vrie 3. Am scris eu Antonie schimonah în zilile Domniei sale Dom(n) Gheorghie (Bibescul) voevod 1845 oc(tom)v(ri)e 8 aflându-mă la schit Nifon din sud Buzău în vârstă de an(i) 57” , alfabet: chirilic [f. de tit. r, marg. inf. - p. 27]
* Însemnări: „Tot cel ce lucrează pământul mortu este” , alfabet: chirilic [p. 71,

www.cimec.ro

marg. sup.]
* Însemnări: „Această cărticică este a părintelui Ilarie er(o)mo(nah)” , alfabet: chirilic [p. 85, marg. inf.]

Sofronie [diacon, fiul schimonahului Antonie, din schitul Nifon, jud. Buzău] . (1845-) [menționat pe: f. de tit. r - p. 27] (cumpărare) [deținător anterior]
Stoian. (Buzău, ante 1845) [menționat pe: f. de tit. r - p. 27] [deținător anterior]
Ilarie, ieromonah. ([sec. al XIX-lea]) [menționat pe: p. 85] [deținător anterior]
Inv. 12806

Macarie, ieromonahul (protopsaltul)

51 Anastasimatariu bisericesc după aşăzământul Sistimii ceii noao / alcătuit după cel grecesc de smeritul Macarie ieromonahul, Portarie al Sfintei Mitropolii a Bucureştilor, Dascalul Şcoalei de Musichie, în zilele... Prea înălțatului nostru Domn… Ioann Sandul Sturza Voevod ; cu voia şi blagosloveniia Prea Osfinției sale părintelui Arhiepiscop şi Mitropolit al Moldaviei Kyriou Kyr Veniamin. — Acum întâiaşi dată tipărit. — [Vienna] : [Mechitaristen-Congregations-Buchdruckerei, i.e. tipografia ordinului mechitarist (a călugărilor armeni din diaspora)], 1823. — [5] f., 300 p., [1] f. ; 4° (23 cm), 13 R (19 x 15 cm)

* Pagină de titlu: ANASTASIMATASRIU // Bisericesc // după aşăzământul Sistimii ceii noao. // Acum // întâiaşi dată tipărit în zilele Prea luminatului, // şi Prea înălțatului nostru Domn // IOANN SANDUL STURZA VOEVOD // întru întâiul an al Domniei Sale. // Cu voia şi blagosloveniia Prea Osfinției sale părintelui // Arhiepiscop şi Mitropolit al // Moldaviei Kyriou Kyr Veniamin. // Alcătuit după cel Grecesc pre limba Românească, de smeritul // MACARIE IEROMONAHUL // Portarie al Sfintei Mitropolii a Bucureştilor, Dascalul Şcoalei // de Musichie. VIENNA, 1823.
* Reprezintă cel dintâi Anastasimatar în limba română; următorul se va tipări în 1848 de Dimitrie Suceveanu, în fapt - o reeditare a acestui Anastasimatar, revăzut şi adăugit conform evoluției psaltichiilor greceşti. Aceasta este ediția pentru Moldova, descrisă în BRV vol. III, poziția 1183. Ediția pentru Muntenia a fost tipărită cu alte caractere, cu o prefață mai amplă, modificată, reprodusă integral de C. Erbiceanu în "Biserica ortodoxă română" XVI, p. 817-820. Bibliografii Academiei trimit la "Carte de Musică Bisericească..." a lui Nifon N. Ploieşteanul (Bucureşti, 1902) - cu privire la modelul utilizat de Macarie, şi anume: Anastasimatarul compus de Petre Efesiul în 1820 - şi la "Viața şi activitatea dascălului de cântări Macarie Ieromonahul", a preotului Nicolae M. Popescu (Bucureşti, 1908, p. 48-51) referitor la edițiile ulterioare ale lucrării (1856, 1875 şi 1898), care cuprind integral textul macarian, însoțit şi de alte cântări. Printre sursele biobibliografice moderne, cf. studiul lui Costin Moisil, "Anastasimatarul, de la manuscris la tipăritură. O istorie comparativă a diferitelor ediții" (citat la descrierea Anastasimatarului în greacă, BRV III, 1092).
* Tiparul este negru şi roşu, hârtia este filigranată; textul este plasat într-un chenar din linii zigzagate. S-au folosit 6 corpuri de literă chirilică. Numerotație cu cifre arabe; coloncifre încadrate de mici viniete. Ancadrament fitomorf stilizat pe foaia de titlu. Frontispicii şi viniete de final. Primele foi conțin scrisoarea de dedicație către mitropolitul Grigorie IV Dascălul, semnată de Macarie. Foaia [4] este albă pe recto, iar pe verso are imprimat un vers din Psalmul 148 al lui David: "Cântați Domnului cântare noao..."; pe f. [5]v, în fața primei pagini de text, este ataşată o litogravură semnată J. Seker, cu "Învierea lui Hristos" (18 x 13,5 cm.) La p. 272 - "Începutul cu D[u]mnezeu cel sf[â]nt al celor unsprezece sveatilne ale Învierii, dinpreună cu Voskresnele". Pe ultima pagină, epilogul: "Sfârşit şi lui Dumnezeu Celui întroiță proslăvit laudă". Foaia

www.cimec.ro

nenumerotată de la sfârşit cuprinde o "Îndreptare a oare cărora treceri cu vederea, ce sau făcut în aşăzarea alcătuirii". Ornamentică: la începutul prefeţei se află un frontispiciu cu samovar din ale cărui toarte se desprind două ramuri subţiri, înflorite. Acelaşi ornament se regăseşte şi în cuprinsul volumului, la p. 33, 65, 99, 135, 173, 239. Vinietele reprezintă fie o floare şi doi boboci uniţi deasupra florii, la capetele unor tulpini cu frunze lanceolate, fie un evantai din foliaje completat cu "semicercuri" de frunze punctate cu mici flori albe (v. p. 98, 134, 172, 238, 300). Există şi unele frontispicii de capitol din benzi înguste, de asemenea fitomorfe.

* 1848 : Ed. a II-a, Bucureşti, de D. Suceveanu (nu figurează în "Bibliografia Românească Modernă 1831-1919")

* Citat în: BRV. - vol. III, 1183

Anastasimatar (română). 1823 [titlu uniform]

Sturza, Alexandru, domn al Moldovei. patronaj

Veniamin Costachi, mitropolit al Moldovei. patronaj

Grigorie al IV-lea Dascălul, mitropolit al Ţării Româneşti. beneficiarul dedicaţiei

Seker, J. litogravor

Mechitaristen-Congregations-Buchdruckerei (Viena)

Exemplare:

a. . — [5] f., 300 p., [1] f.

* Legătură în piele maro şi hârtie marmorată pe carton. Cotorul are 5 nervuri false, decorate cu motive vegetale stilizate, încadrate de câte 2 grupuri de linii duble. Titlul cărţii imprimat cu majuscule, între nervurile 2 şi 3, de sus.

* Conservare: legătură: coperţi deteriorate (marginea inferioară şi cea laterală, a primei coperţi, - cu o zonă lipsă datorată, probabil, atacului de rozătoare; colţul superior al coperţii posterioare şi marginile), carton exfoliat. Găuri de zbor în partea de sus, jos şi lateral, în special la colţuri, în ambele coperţi. Hârtia marmorată frotată pe toată suprafaţa. Pielea cotorului are canale fine şi o zonă lipsă lângă coperta anterioară; este tocită la ambele capete, pătrunsă de cari. Pe prima foaie de gardă v sunt unele încercări de notaţie muzicală bizantină, în peniţă. Forzaţul anterior prezintă câteva încercări similare; împreună cu foaia 1 de gardă, a fost refăcut din hârtie poroasă de culoare verde. Între ele este lipit un fragment de foaie cu text manuscris. Se mai poate observa un rest din foaia de gardă originală, de la începutul cărţii, care prezintă un autograf cu litere îngroşate, ilizibil, şi o însemnare, reprodusă mai jos. Foaia de gardă posterioară este pătată, cu găuri de zbor, lipită de foaia liberă a forzaţului. Forzaţul posterior are pete galbene, cearcăne de apă, găuri de zbor. Preţul de anticariat al cărţii figurează pe primul forzaţ ("Lei 700") ; corp: exemplar complet. Deteriorare progresivă a hârtiei; depozite de ceară, pigmentaţie fungică pronunţată pe fila [5] recto-verso, datorată migrării frontului de apă pe 3 sferturi din suprafaţa foii. Această foaie este lipită de fila anterioară, în partea interioară a cotorului, printr-o bandă de hârtie provenind dintr-un caiet de aritmetică. Consolidare empirică a paginilor 1-8. Paginile 201-217 uşor desprinse în partea inferioară. Depozite de ceară pe marginea inferioară a filei 223.

* Ex libris: Fratel[e] Marin [forzaţ ant. (nou)]

* Ex libris: Th. Voinescu [forzaţ ant.]

* Ex libris: Ionescu [f. [4]r]

* Ex libris: Marin G. Gheorghe [f. [4]r]

* Însemnări: „Acest Anastasimatar este dăruit de Părintele Silvestru. T. Marin

www.cimec.ro

Gheorghe” , alfabet: latin extins [f. de gardă ant. (orig.)]

Voinescu, Theodor. ([sec. XX]) [menționat pe: forzaț ant. (nou)] [deținător anterior]

Silvestru, T[eodor?] [preot] . ([sec. XX]) [menționat pe: f. de gardă ant. (orig.)] [deținător anterior]

Gheorghe, Marin G. ([sec. XX], donație) [menționat pe: f. [4]r] [deținător anterior]

Inv. 12814

b. . — [5] f., 300 p., [1] f.

* Exemplarul s-a aflat în două sfinte lăcaşuri bucureştene: Biserica Ghencea din Calea 13 septembrie ("mahalaoa" Dealu Spirii, la anul 1848-49, aşa cum consemnează dascălul Constantin (Costache) Popescu), şi Biserica Olteni, monument de artă şi arhitectură ecleziastică, ctitorită în 1696, cu fresce pictate de Gheorghe Tăttărescu, după restaurarea acesteia în stil neogotic în anii 1863-186, dispărută (ca multe altele) de pe harta spirituală a Bucureştilor, în iunie 1987. Anton Pann a parcurs aici una din etapele uceniciei sale psaltice.
* Semilegătură în piele neagră şi hârtie marmorată (galben şi albastru ultramarin), pe carton.
* Conservare: legătură: coperta anterioară este desprinsă din legătură. Învelitoarea cotorului desprinsă, roasă lângă prima copertă şi la capătul superior, pătrunsă de cari. Coperți îndoite, tocite pe margini, pătate de cerneală. Coperta posterioară frotată, carton cu lipsuri în partea inferioară. Alte zone lipsă sus lângă cotor. Pete de mucegai. Găuri de zbor, marginea inferioară. Învelitoarea din piele a colțurilor ambelor coperți lipseşte. Forzațul anterior prezintă însemnări suprapuse, din perioade diferite ; corp: file îndoite, cu urme de flăcări, înnegrite, desolidarizate. Până la p. 8, cusătura este foarte laxă.
* Însemnări: „Această carte ce să cheamă anastasimatar este al lui Costache sin popa vasile ot Biserica Ghencea din mahalaoa Dealuspiri şi am scris eu Costache Popescul spre însemnare ca să fie cunoscut 1848 septembrie 11 Costache Popescul” , alfabet: chirilic [f. de gardă post. r]
* Însemnări: „Costache Popescul dascălul 1849 iunie 19” , alfabet: chirilic [f. de gardă post. r]
* Însemnări: „Tache Popescu 1849 iunie 19” , alfabet: chirilic [f. de gardă post. r]
* Însemnări: „Şi am scris eu mai jos iscălit Costache Popescul” , alfabet: chirilic [f. de gardă post. r]
* Însemnări: „Adică eu carele mai jos iscălit în [şters]” , alfabet: chirilic [f. de gardă post. v]
* Însemnări: despre: [un pomelnic], alfabet: de tranziție [f. de gardă post. v]
* Însemnări: „Costache Popescu, Stan Popescu şi Ştefan Popescu” , alfabet: chirilic [f. de gardă post. v]
* Însemnări: „Adică eu carele mai jos iscălitul încredințez cu acest înscris al meu la mâna dum(nea)lui spre a fi ştiut” / [Costache Popescu], alfabet: chirilic [f. de gardă post. v]
* Însemnări: „supt [iscă]litul încredințez cu acest înscris al meu pre Dumnealui spre neuitare să să ştie… [însemnarea se opreşte aici]” , alfabet: chirilic [f. de gardă post. v]
* Însemnări: „Donată de mine Muzeului de Istorie Bucureşti, în anul 1968. Cântăreț Bis. Olteni C. Ifrim [cu cerneală albastră]” , alfabet: latin extins [f. lib. a forzațului post.]

Biserica Ghencea. (1848-) (Bucureşti) [menționat pe: f. de gardă post. r] [deținător anterior]

Biserica Olteni. (până în 1968) (Bucureşti) [menționat pe: forzaț post. liber]

www.cimec.ro

[deținător anterior]
Inv. 30.583

52 Irmologhion : sau Catavasieriu musicesc / alcătuit româneşte pre aşăzământul sistimii ceii noao du pre cel grecesc de smeritul Macarie ieromonahul, în zilele Prea înălțatului nostru Domn… Grigorie Ghica Voevod ; cu voia şi blagosloveniia Prea Osfințitului Mitropolit… Kyr Grigorie. — Acum întâiaşi dată tipărit. — [Vienna] : [Mechitaristen-Congregations-Buchdruckerei, i.e. tipografia ordinului mechitarist (a călugărilor armeni din diaspora)], 1823. — XIV, 220 p. ; 4° (22 cm), 13 R (18,5 x 15 cm)

* Pagină de titlu: IRMOLOGHION // sau // Catavasieriu Musicesc. // Care // cuprinde în sine Catavasiile Praznicilor împărăteşti // şi ale Născătoarei de D[u]mnezeu, ale Triodului şi ale // Penticostariului, precum să cântă în sfnta lui // Hs Dmnezeu Beserica cea mare. // Acum // întâiaşi dată tipărit în zilele Prea luminatului şi Prea înălța // tului nostru Domn şi Ighemon a toată Ungrovlahiia, Io GRIGORIE DIMITRIE GHICA VOEVOD // întru întâiul an al Domniei sale. // cu voia şi blagosloveniia Prea o Sfințitului // Mitropolit a toată Ungrovlahiia // Kyrio Kyr // GRIGORIE. // Alcătuit Romaneşte pre aşăzământul sistimii ceii noao du pre cel // Grecesc de smeritul // MACARIE IEROMONAHUL // Portarie al Sf[i]ntei Mitropolii a Bucureştilor Dascalul şcoalei de Musichie. // 1823
* Lucrarea se compune din catavasiile lui Petru Peloponesiul (fost lambadar sau cântăreț din strana stângă, cel mai important, urmând imediat protopsaltului, al Bisericii Patriarhale din Constantinopol) - transpuse din notația cucuzeliană în cea chrisantică, şi din axioane compuse de însuşi Macarie. Este cea de a treia carte de muzică psaltică dată în tipar la Viena (după "Teorethikon" şi "Anastasimatariu bisericesc") şi care a cunoscut două ediții simultane, una pentru Țara Românească, pe a cărei foaie de titlu apar menționați ca patroni domnitorul Grigore Ghica şi mitropolitul Grigorie Dascălul, şi una pentru Moldova, patronată de Alexandru Sturza şi Veniamin Costachi. Aici este descrisă ediția pentru Țara Românească.
* Titlul prezintă un ancadrament fitomorf, de compoziție tipografică, iar textul cărții un chenar din linii zigzagate. Coloncifrele sunt plasate pe centrul marginii superioare a filelor. Nu prezintă signatură. Conține o prefață intitulată: "Cinstitului şi în H[risto]s iubit patriot cântărețului ruman cea în H[risto]s îmbrățişare", şi semnată "Al dragostii tale, de amândoao fericirile doritoriu, Macarie ieromonahul...". La p. 1, sub un frontispiciu cu un înger care ține în ambele mâini câte o cunună, postat pe un ornament vegetal din foliaje răsfrânte şi ghirlande, se deschide irmologhionul, cu titlul: "Catavasii la adormirea prea Sfintei Stăpânii nostre, de Dumnezeu Născătoare...". La începutul fiecărei catavasii se află frontispicii înguste, imitând filigranele, de compoziție tipografică. La finele volumului, o vinietă reprezentând o liră din care ies raze, aşezată pe un nor.
* Citat în: BRV. - vol. III, 1184

Catavasier [Viena] . 1823 [titlu uniform local]
Irmologhion (română). 1823 [titlu uniform]
Ghica, Grigore al IV-lea, domn al Țării Româneşti. patronaj
Grigorie al IV-lea Dascălul, mitropolit al Țării Româneşti. patronaj
Mechitaristen-Congregations-Buchdruckerei (Viena)

Exemplare:
a. . — P. X-XIII, p. 1-220
* Exemplarul aparține ediției muntenești.

www.cimec.ro

* Semilegătură în piele maro şi carton marmorat (în roşu şi albastru), uşor deteriorată, atacată de cari. Cotorul cu 4 nervuri false, fitomorfe, este deteriorat la ambele capete, cu galerii de insecte. Titlul lucrării imprimat pe cotor.
* Conservare: legătură: colţul superior al coperţii anterioare nu mai păstrează învelitoarea din piele; idem coperta posterioară, cu unele deteriorări suplimentare: tocită, cu o parte din stratul superficial al cartonului lipsă, pătrunsă de cari. Forzaţul (de culoare vernil) are pete galbene şi, de asemenea, galerii de insecte ; corp: hârtie îmbătrânită. Incomplet, prost recompactat: din cele 14 pagini de început, numerotate cu cifre romane, câte numără exemplarul complet, au rămas paginile X-XIII, legate greşit, în ordine descrescătoare.

Inv. 132140

b. . — XIV, + 219 p.

* Exemplarul se pare că a aparţinut marelui agă al politiei Bucureştilor, Iancu Filipescu (în cazul în care nu avem de-a face cu o simplă coincidenţă de nume)
* Legătură în piele maro-roşcat şi carton marmorat, verde cu galben.
* Conservare: legătură: coperţile ieşite din legătură. Colţurile acestora sunt roase, iar cartonul - exfoliat. Marginea superioară a coperţii posterioare, de asemenea roasă. Se mai păstrează doar semilegătura din piele. Cotor distrus. Încercări de condei pe forzaţul ambelor coperţi ; corp: exemplar incomplet: lipseşte prima pagină de text, pe care se află frontispiciul cu înger. Secvenţa de început a volumului, s-a păstrat, comparativ cu celălalt exemplar. Caiete şi file desolidarizate. Paginile 19-22 s-au desprins; fasciculul de pagini 23-56, aproape ieşit din cusătură. Restul paginilor, până la sfârşit, desprinse complet. Colţuri îndoite (cele inferioare atacate de cari), margini superioare cu pigmentaţie fungică. Depozite de ceară, patină vulgară. Pete de provenienţă diversă şi cearcăne de apă, pe p. 105-112, 145-157. Marginea laterală deteriorată din cauza umezelii: p. 169-191.
* Ex libris: Iancu Filipescu 1837 [forzaţ ant., forzaţ post.]
* Însemnări: despre: înscrierea unor copii la "meşteşugul musichiei" (1837 avg. 15), alfabet: chirilic [forzaţ ant.]
* Însemnări: „Constantin Pop, Ştefan Pop...” , alfabet: chirilic [forzaţ post.]

Filipescu, Iancu, agă al poliţiei Bucureştilor. ((Bucureşti), 1837-) [menţionat pe: forzaţ] [deţinător anterior]

Inv. 12805

1825

Cantemir, Dimitrie, domn al Moldovei

53 Scrisoarea Moldovei / de Dimitrie Cantimir Domnul eii, în zilele bine credinciosului şi de H[risto]s iubitoriului Domnului nostru Ioann Sandul Sturza Voevod, cu blagosloveniia preaosfinţitului Arhiepiscop şi Mitropolit… Veniamin. — Neamţ : în Sf[â]nta Monastire Neamţul, [de monahul Gherontie], 1825. — [4] f., 344 p. : il. ; 4° (21 cm), 23-24 R (13 x 15 cm)

* Pagină de titlu: Scrisoarea Moldovei, // de Dimitrie Cantimir Dom- // nul eii. // Carea acum întâiu sau tipărit în zilele bine Credinciosului // şi de H[risto]s iubitoriului Domnului // nostru IOANN SAN- // DUL STURZA VOEVOD // Cu blagosloveniia Prea Osfinţi- // tului Arhiepiscop şi Mitropolit KYRIO KYRIO VENI- // AMIN. al Mol[ovei] // Pe vremea Prea cuviosului Sta- // reţ al Sfintelor Monastiri Neam- // ţului şi

www.cimec.ro

Secului. // KYR DOMETIAN. În Sf[â]nta Monastire Neamțul // la anul 1825. Avgust în 19.
* Prima ediție românească a monografiei cantemiriene, lucrare elaborată la cererea Academiei din Berlin (cum este şi cazul "Istoriei imperiului otoman"), sub titlul: "Descriptio Antiqui Et Hodierni Status Moldaviae".
* Cea de a doua ediție a apărut în 1851, la Iaşi, "în Tipografia Franțiezo-Română", cu titlul: "Descrierea Moldaviei de prințul Dimitrie Cantemir", sub îngrijirea lui C. Negruzzi. În prefață se specifică istoricul versiunii româneşti - textul inițial, în limba latină, a fost tradus în germană, la Berlin, în 1769, de către A.V. Büsching (de fapt - de Johann Ludwig Redslob) după o versiune intermediară englezească (cf. BRV III, p. 455, nota 2) şi tipărit în 1771 (la Frankfurt şi Leipzig, cu titlul: "Beschreibung der Moldau", n.n.). Această ediție a stat la baza tuturor edițiilor succesive. Un exemplar a fost adus în țară, în 1806 şi dăruit mitropolitului Grigorie al Ungrovlahiei. Acesta a încredințat-o mitropolitului Moldovei, Veniamin Costachi, îndemnându-l s-o tipărească la Mănăstirea Neamțu (unde a şi apărut, în tălmăcirea lui Vasile Vârnav, apud I. Bianu). "Însă tipărindu-se cu un tipar bisericesc ordinar şi în puține exemplare, ajunsese a fi foarte rară. Aceasta ne-au îndemnat a o retipări cu un tipar curat, sârguindu-ne a îndrepta, pre cât s-au putut, greşalele ce întraseră în ediția întâia" (C. Negruzzi).
* Dan Râpă-Buicliu, în BRV-Additamenta, p. 428-429, precizează că traducerea în limba română a lucrării cantemiriene se datorează şi lui Iancu Nicola[e], bursier al mitropolitului Veniamin la şcoala de pe lângă mănăstirea Sf. Ioan din Bucureşti (patronată de mitropolitul Grigorie IV "Dascălul"), în anul 1825. Acesta ar fi adus versiunea românească în manuscris, datând din 1806, la mănăstirea Neamțu, iar în favoarea implicării sale în realizarea acestei prime ediții româneşti ar pleda prezența numelui - "Nicóla I."[de fapt, "Nicolae", secvența NI CO, în stânga, LAE, dreapta] - în vinieta [i.e. frontispiciul cu simbolul Sf. Treimi, care deschide capitolul: "Înştiințarea lui Bişing Dascalul Scripturilor"], la p. 23 a imprimatului. Adevăratul autor al traducerii a fost însă identificat în persoana lui Ioan Nemişescu, funcționar la vistieria din Iaşi, care a tradus şi lucrarea lui Ludwig Albrecht Gebhardi despre români (inclusă în monumentala serie "Weltgeschichte. Allgemeine nach dem Plan Wilh. Guthrie und Joh. Gray und anderer gelehrter Engländer entworfen, ausgearbeitet und aus den besten Schriftstellern gezogen von Ludewig Albrecht Gebhardi", Halle, 1785-1805), sub titlul - "Istoria politiciască a Dachiei şi a niamului românilor"; textul respectiv este prezent în manuscrisul cu nr. 2866 din colecția Academiei (cf. Gabriel Ştrempel. "Catalogul manuscriselor româneşti. Vol. II : B.A.R. 1600-3100", p. 392), filiala Bucureşti şi în două manuscrise păstrate la B.C.U. Iaşi (IV-30 şi VI-18). Sursa: N. A. Ursu. "Cine a făcut prima traducere românească a operei lui Dimitrie Cantemir, Descriptio Moldaviae", în: "Cronica", Iaşi, an XIV, nr. 5, 1979.
* Iancu Nicola(e) este acelaşi cu Iancu Nicolae "Moldoveanu", cel care a tradus "Culegere de înțelepciune" a lui Dimitrie Darvari, publicată la Bucureşti, în 1827 (n.n.).
* Cea mai nouă ediție românească după originalul latin este "Demitrii Cantemerii, Principis Moldaviae. Descriptio antigui et hodierni status Moldaviae = Dimitrie Cantemir, principele Moldovei, Descrierea stării de odinioară şi de astăzi a Moldovei", Vol. I-II. Studiu introductiv, notă asupra ediției şi note de Valentina Eşanu şi Andrei Eşanu ; traducere din limba latină şi indici de Dan Sluşanschi. Bucureşti, Editura Institutului Cultural Român, 2006-2007
* Titlul într-un ancadrament mare, fitomorf (flori şi foliaje răsfrânte), care prezintă, în partea superioară o coroană. Caracterele cu care a fost imprimat titlul sunt de mici dimensiuni. În total, s-au folosit 4 corpuri de literă chirilică. Signatură chirilică, note de subsol. Pagina în chenar liniar dublu. Pe verso-ul foii de titlu se află Stema Moldovei cu însemne voievodale şi arme, susținută de doi lei şi timbrată de coroană, la rândul ei

www.cimec.ro

timbrată de-o cunună; stema este flancată de inițialele domnitorului, încadrată şi urmată de 4 versuri dedicatorii. Semnătura gravorului este plasată jos, într-un cartuş - "PROTO IEREI MIHAIL" (este vorba de reproducerea unei xilogravuri realizate de Mihail Strilbițchi, renumit gravor şi tipograf). Această stemă este preluată din "Viețile sfinților pe martie", 1813, imprimate la Neamțu. Conform studiului lui Emil Nicolae (Nadler), "Arta şi tehnica tipografilor nemțeni...", loc. cit. infra), matrița utilizată pentru imprimarea acestei steme este realizată din cupru incizat, comparativ cu cele folosite pentru restul ornamentației, din lemn de păr, sau din material combinat (lemn şi cupru), pentru viniete şi inițiale ornate. La f. [2]r, o altă gravură: blazon circular timbrat de coroană, cu acvilă şi brațul Arhanghelului Mihail, în centru, susținut tot de doi lei, şi deviza: "NON SOLUM ARMIS [sed libris...]", posibilă reproducere a blazonului generalului Rumiantov, reprezentant al împărătesei Ecaterina a II-a, personaj pe lângă care Mihail Strilbițchi a exercitat atât un interesant rol diplomatic, cât şi unul de traducător pentru limba română, în timpul campaniilor din războiul austro-ruso-turc (ap. Elena Chiaburu, op. cit. infra, p. 243); la f. [4]v, blazonul este alcătuit din patru registre; spre deosebire de gravura anterior descrisă, aici leul din dreapta se sprijină pe labele din spate, iar în centrul blazonului este reprezentat un scorpion. Cartea este împodobită cu frontispicii, letrine şi viniete xilogravate, specifice artei nemțene.
* Prefața adresată cititorilor şi biografia domnitorului încep sub acelaşi tip de frontispiciu format din tulpini de flori ieşind dintr-un mascheron. Alte frontispicii sunt de forma unor benzi fitomorfe înguste, cu lunetă centrală înfățişând "Ochiul cel atoatevăzător" sau simbolul Sf. Treimi sau sintagma "ho theos". Inițialele, majoritatea, de dimensiunea 3,5 x 3,2 cm., sunt alcătuite din împletituri angulare, pe fond haşurat. Se disting inițiala mare (Ci) cu veduta Mn. Neamțu, la p. 97, inițiala (E) cu fond "tablă de şah", la p. 271 (2,5 x 2,3 cm.). La final, o vinietă mare, comună multor tipărituri nemțene: un vas plin cu tulpini şi inflorescențe, a cărui floare centrală se profilează pe discul solar; în plus, de-o parte şi de alta a vasului apare câte o cruce al cărei braț orizontal este compus din 3 mici sori antropomorfi. Toartele vasului sunt zoomorfe (doi dragoni înaripați).
* Din cuprins:
- Titlul. — f. [1]r
- "Cătră iubitorii de ştiință cititori" (a lui Gherontie ieromonahul). — f. [2] - f. [3]r
- "Arătare de cele ce să cuprind în cartea aceasta. — [3]v - [4]v
- "Viiața lui Dimitrie Cantemir Domnului Moldaviei" (alcătuită de N. Tindal, editorul versiunii englezeşti a "Istoriei imperiului otoman", 1734, apud Antioh Cantemir, biografie preluată în ediția germană din 1745 îngrijită de Johann Lorenz Schmidt, apoi tradusă în româneşte). — . 1-22
- "Înştiințarea lui Bişing Dascalul Scripturilor" (Büsching, cel care a revăzut şi adnotat traducerea germană a lui Redslob, publicând-o în 1769-1770 în "Magazin für die neue Historie und Geographie", III, IV şi separat, în 1771). — p. 23
- "Cuvânt înnainte", semnat "Petru burg, anul 1764. G. F. Miler" (Müller, consilier la Petersburg în chestiuni de educație în perioada când Antioh Cantemir îşi făcea studiile şi unul din posesorii manuscriselor cantemiriene). — p. 24-29
- un alt "Cuvânt înnainte". — p. 30-31
- corpul lucrării cantemiriene. — p. 31-344.
* 1868 : Ed. Iaşi, Imp. Berman, îngr. de T. Boldur Lățescu
* 1872 : Ed. Bucureşti, Tipogr. curții (Lucrătorii asociați), pref. de A. Papiu Ilarianu, cu titlul: "Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviae (Ex museo asiatico Academiae imp. Scient. Petropol)"
* 1875 : Ed. Bucureşti, Tipogr. curții (Lucrătorii asociați), "tradusă de A. Papiu Ilarianu şi I. Hodosiu din textul original latinesc aflat în Museul asiatic al Academiei imperiale

www.cimec.ro

de la St. Petropol"
* 1909 : Ed. Bucureşti, Editura librăriei Leon Alcalay
* 1909 : Ed. Bucureşti, Editura librăriei Socec & Co, cu o notiță introductivă, note explicative, portrete şi hărți de Miron Nicolescu
* 1923 : Ed. Bucureşti, Cartea Românească trad. de G. Pascu, de pe originalul latinesc, la 200 de ani de la moartea autorului (21 august 1723). (Ed. a II-a în 1938.)
* 1942 : Ed. Bucureşti, Cartea Românească, trad. de Gh. Adamescu
* 1957 : Ed. Chişinău, Şcoala sovietică, trad. de P. Pandrea; cu pref. de A. Borş
* 1965 : Ed. Bucureşti, Ed. Tineretului, pref., antologie şi note de C. Măciucă (ed. a II-a în 1967)
* 1973 : Ed. în facsimil, Bucureşti, Kriterion Verlag [reprod. fotografică a ed. germane: Frankfurt und Leipzig, 1771]
* 1973 : Ed. Bucureşti, Kriterion, în lb. maghiară ("Moldova leirása", forttitotta Köllô Károly, cselényi Béla, Debreczeni József; Az elôszôt irta Cselényi Béla)
* 1973 : Ed. Chişinău, în lb. rusă ("Opisanie Moldavij", trad. din latină de Leonida Pankratieva)
* 1981 : Ed. Bucureşti, Minerva, pref. şi tabel cronologic de Leonida Maniu
* 1986 : Ed. Bucureşti, Minerva, postf. şi bibliogr. de Magdalena Popescu
* 2001 : Ed. Chişinău, Litera; Bucureşti, Litera Int., col. inițiată şi coord. de Anatol Vidraşcu şi Dan Vidraşcu. (Bibl. şcolarului: ser. nouă; 221)
* Publicări ulterioare: Dimitrie Cantemir. Descrierea Moldovei / ed. îngr. de P. Balmuş; prez. graf. de I. Severin. — Ed. Chişinău :Literatura artistică, 1988 [reproduce ed. 1825] ; Struve, Johann Christian von-- Calendarul geografic academic pentru anul 1770. — Skt. Petersburg, 1769 [cuprinde versiunea prescurtată a ed. Redslob, 1771 şi o hartă după ed. Amsterdam 1737]
* Citat în: BRV. - vol. II, 292
* Citat în: BRV Additamenta, p. 428-429, poz. 1234
* Citat în: Râpă-Buicliu. CRV. Studia bibliologica, p. 118-120
* Citat în: Chiaburu, Elena-- Carte şi tipar în Țara Moldovei până la 1829. — Iaşi : EUAIC, 2005, p. 162, 243-244, 295
* Citat în: Nicolae (Nadler), Emil-- Repertoriul şi răspândirea cărților româneşti ieşite din tiparnița de la Neamț. — În : "Memoria Antiquitatis", XII-XIV (1980-1982), p. 255
* Citat în: Nicolae (Nadler), Emil-- Arta şi tehnica tipografilor nemțeni în primele decenii ale secolului al XIX-lea. — În : "Revista muzeelor şi monumentelor", X (1982), p. 75-82

Descrierea Moldovei (română). 1825 [titlu uniform]
Sturza, Ioan Alexandru, domn al Moldovei. patronaj
Veniamin Costachi, mitropolit al Moldovei. patronaj
Domețian, stareț al Mănăstirilor Neamț şi Secu. patronaj
Gherontie, ieromonah la Mn. Neamț. editor ; tipograf ; prefațator
Nemişescu, Ioan. traducător
Mânăstirea Neamț. Tipografia (jud. Neamț)

Exemplare:

a. . — [4], 344 f.
* Legătură în piele maro stropită cu negru (model vizibil mai ales pe cea de-a doua copertă), pe tăblii de lemn, cu ornamente presate: volute vegetale, în câmpul central, chenar floral - coperta anterioară. Coperta posterioară prezintă un ornament floral unic şi o pecete circulară al cărei model (sau posibil text) nu se mai distinge; chenarul de pe margini este format din frunze mici, trilobate,

www.cimec.ro

alungite. Cotor cu 4 nervuri profilate, decorate fitomorf, fleuroane între nervuri. Titlul imprimat pe cotor, cu majuscule, între nervurile superioare. Şnit stropit cu roşu.

* Conservare: legătură: coperta anterioară, forzaţul, atacate de cari. Şi forzaţul coperţii posterioare este pătruns de cari şi de umezeală (foaia liberă având marginea laterală zdrenţuită). Cotorul este deteriorat în partea de sus. Învelitoarea din piele a coperţilor este tocită, zgâriată, ondulată. Colţul inferior al primei coperţi este îndoit spre înăuntru, iar stratul de piele al colţului superior s-a desprins ; corp: deteriorat: file îmbrunite, pătate, atacate de cari (prima foaie de gardă şi celelalte, până la f. [4], prezintă galerii). Sunt afectate de umezeală în special f. de gardă ant. şi f. de titlu; textul este integral, bine conservat

* Ex libris: Ştampila Muzeului Municipiului Bucureşti (ovală şi circulară) [f. de gardă ant., sus, colţul superior al f. de tit., p. 49 (cu stemă în câmpul central)]

Inv. 4077

b. . — + 339 p. +

* Fără legătură.

* Conservare: corp: foarte deteriorat. Lipsesc foaia de titlu, o parte din introducere (prefaţa lui Gherontie) şi sfârşitul cărţii, mai exact - p. 340-343. Foaia care cuprinde tabla de materii s-a desprins, fiind ulterior inserată între paginile 2-3 ale volumului. Ultima pagină (cu coloncifra "413") este ruptă, cu pierderi de text. Găuri de zbor, file ondulate, colţuri îndoite. Paginile 3, 4, 5 cu margini laterale incomplete.

Inv. 812

Cărticică care cuprinde multe lucruri de folos (română). 1825

54 Cărticică care cuprinde întru sine multe lucruri spre folosul atoată obştea / [tradusă şi editată de Avgi-Başa Gavriil Vinetchi]. — A dooa oară în tipariu. — [Bucureşti] : [în Tipografia de la Cişmeaua Domnului Mavrogheni], 1825. — [4] f., 76 p., [1] f. ms ; 4° (20 cm), 20-22 R (15,5 x 13 cm)

* Pagină de titlu: ACEASTĂ CĂRTICICĂ // întâi tălmăcită de pe limba Leşască, // pe limba rumânească. // Care cuprinde întru sine, multe lucruri, // spre folosul atoată obştea, atât oame // nilor, cât şi dobitoacelor cât şi // pentru aceia ce să vor sili cu toată ini // ma, a învăţa vreun meşteşug. // Care lucruri sânt cercate, şi apoi // tălmăcită, şi tipărită cum să veade. // Găsindu-să dată fiind în tipariu în vremea Luminatului Domn, IOAN COSTANDIN ALEXANDRU // IPSILANT VOEVOD în Valahiia. La let 1806. // De folos nu mic, s-au socotit a să da şi de adooa oară în tipariu 1825. // Cu toată cheltuiala Dumisale Hristea Theodor.

* Tipar negru, 3 corpuri de literă chirilică. Signatură chirilică. Nu prezintă colontitluri. Foaia de titlu are un dublu chenar ornamental stilizat. Frontispicii şi viniete tipografice. Deasupra textului imprimat pe primele 4 foi nenumerotate, 3 cruci mici, ornamentale, în câte un medalion. Restul textului cărţii prezintă, în partea superioară, câte 2 viniete compuse din 4 motive vegetale dispuse simteric. Pe pagina 1 se află un frontispiciu fitomorf din centrul căruia se desprind mlădiţe înfrunzite (palmete). Un alt frontispiciu la p. 22, înfăţişând o plantă căţărătoare. Vinietă de final pe f. [4]v: coş cu fructe aşezat pe un postament din care se desprind foliaje.

* Din cuprins: - Titlul. — f. [1]r

- "Scara cărţii". — f. [1]v

- "Vr'o câteva meşteşuguri şi sicreturi mari pre care întâi le-am cercat pe toate, şi apoi le-am tălmăcit pre limba Românească". — p. 1-19

www.cimec.ro

- "Câteva doctorii pentru oameni. Pentru fămeia care nu are lapte". — p. 20-47
- "Iconomiia casii care cuprinde feliuri de lucruri de primejdii al pagubii". — p. 47-61
- "Învățătură pentru cai". — p. 62-76

* 1806 : Ediția primă, Bucureşti
* 2005 : Ed. bibliofilă, Bucureşti, realizată pe baza primelor 2 ediții (1806 şi 1825), sub egida cotidianului Jurnalul Național
* Citat în: BRV. - vol. III, 1236

Vinețchi, Gavriil. editor ; traducător
Hristea, Theodor. editor comercial
Tipografia de la Cişmeaua Domnului Mavrogheni (?) (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [4] f., 76 p.

* În interiorul coperții posterioare este ataşată o foaie de 19,5 x 18,8 cm., pliată în 3, cu text manuscris în chirilică. Acestei file îi este ataşată o altă foaie bleu, ajustată, dintr-un blocnotes; această ultimă foaie lipită pe forzaț formează împreună cu prima foaie liberă, prinsă doar la un capăt, un fel de caiet în miniatură. Primele pagini ale "caietului" conțin o rețetă "pentru friguri", scrisă cu penița, şi transcrierea cu creionul, în alfabet latin, a remediului, constând într-o rugăciune-descântec adresată Sf. Ioan Botezătorul; pe foaia [2]v, se află o altă rețetă, "pentru gălbinare la om" (cu creion roşu, în chirilică). recto-ul foii I este acoperit doar de 2 ştampile, una a Muzeului, roşie, circulară, cealaltă de formă rectangulară, aparținând unui Anticariat, cu mențiunea prețului cărții (acesta din urmă scris de mână).
* Semilegătură în piele maro şi hârtie marmorată pe carton (roşu, galben, albastru închis). Cotor cu 5 nervuri profilate, ornamentate. Între nervuri, fleuroane (rozete).
* Conservare: legătură: atac de insecte - semilegătura, colțurile coperților, marginile inferioare ale acestora. Cotorul are învelitoarea desprinsă, în partea de jos; găuri de cari la capătul superior, zone lipsă; prima nervură de jos, compromisă din cauza atacului insectelor. Şi forzațul este pătruns de cari ; corp: file şifonate, cu galerii, pătate lateral (în special f. [1] - [4] pe recto, p. 1-6, 11-38, 45-50); hârtie îngălbenită. Lipseşte ultima foaie de gardă
* Însemnări: „Pentru friguri acest tropar să să scrii numai marți şi sâmbătă, - Cinstite Ioane proorocule şi înainte mergătorule şi botezătoriul Domnului Nostru Iis[us] Hri[stos], Cinstim capul tău aducându-să în tipsie şi cea văzută surpă-o, cinstitul cap, au strigat şi au zis, frigurile al treile şi al patrule şi cele din toate zilele, fugite de la robul lui Dumnezeu cutarile, să stăm bine să stăm cu frică, lui Dumnezău, amin, amin amin.” , alfabet: chirilic şi latin extins [f. [1] ms. v, f. [2] ms. r]
* Însemnări: „Pentru gălbinare la om a 11 sau 13 Dramuri, sălitră, 6 parali răvent 2 parali imbir pisate bine să să pue întro ocă rachiu de Drojdie de vin iară nu de altul apoi sa-l beie bolnavul cam 7 păhare pe zi, adică, Dimineața înaintea mesei şi sara iarăş înaintea mesei” , alfabet: chirilic [f. [2] ms. v]
* Însemnări: „ro/1648, ro/1649 Dum” , alfabet: chirilic [f. de gardă ant. r]

Inv. 12814

Lexiconul de la Buda (română). 1825

www.cimec.ro

55 Lesicon Romanescu-Latinescu-Ungurescu-Nemtescu = Lexicon Valachico-Latino-Hungarico-Germanicum : [lucrare în 2 părți] / Samuil Micu Clain, Petru Maior, Ioan Corneli. — Buda : typis et Sum[p]tibus Typographiae Regiae Universitatis Hungaricae, 1825. — 8 p., [1] f., VIII, 104, 771 p. (sign.: A2 - G; a2 - c2; D - Z2; Aa2 - Zz2; Aaa2 - Ddd) ; 8° (22,5 cm), 52 R (18,5 x 11 cm)

* Pagină de titlu: LESICON // Roma'nescu-La'tinescu-Ungures // cu-Nemtescu // quare // de mai multi autori, in cursul'a trideci, si // mai multoru ani s'au lucratu. // Seu // LEXICON // Valachico-Latino-Hungarico- // Germanicum // quod // a pluribus auctoribus decursu triginta et // amplius annorum elaboratum est. // Budae // Typis et Sum(p)tibus Typographiae Regiae Universitatis Hungaricae // 1825
* Pagină de titlu ascuns: ORTOGRAPHIA ROMANA,// SIVE// LATINO-VALACHICA,// UNA CUM CLAVI,// QUA PENETRALIA ORIGINATIONIS RESERANTUR.
* Aşa cum arată Dan Râpă-Buicliu, în "BRV Additamenta", utilizând o amplă bibliografie, lucrarea reprezintă cel dintâi dicționar (multilingv) etimologic românesc, operă a cărturarilor iluminişti din Ardeal şi din Pesta. La baza dicționarului se află manuscrisul lexicografic al lui Samuil Micu, început în 1795, care include contribuțiile ungureşti ale lui Benedek Virág şi András Halizky, contribuția lui Mihail Ballman pentru materialul german şi contribuția adusă de Ioan Onişor prin "Dicționarul româno-latino-ungaro-german" publicat la Buda, în jurul anului 1807. Alte surse încorporate: Paul Iorgovici, "Dicționar româno-germano-francezo-latin" şi în special dicționarul tetralingv al lui Vasile Coloşi, redactat în anii 1807-1815 după normele ortografice prescrise de Gh. Şincai. Prezentul dicționar, din 1825, a fost revizuit şi "actualizat" de Petru Maior (literele A-H) şi Ioan Corneli (care după moartea lui Petru Maior, a revizuit segmentul A-C). La redactarea Lexiconului de la Buda au mai contribuit, în perioada 1821-1825: preotul Ioan Theodorovici, dr. Alexandru Theodori şi dr. Ioan Mihail Ballmann (cei care au finalizat lucrarea, fideli concepțiilor principalului redactor, Petru Maior). Un ultim material filologic iliric, propus pentru includere de către Uros Nestorovici, nu s-a concretizat în cadrul acestui Lexicon. Patronajul şi continuitatea lucrării au fost asigurate de directorul tipografiei, Markovics Mátyás şi de episcopul Samuil Vulcan.
* În 1818, vedea lumina zilei şi "Lexiconul romînesc-nemțesc şi nemțesc-românesc alcătuit de Ioane Budai-Deleanu, chesaro-crăiescul sfetnic la județul nemeşilor în Liov". O realizare cu puțin anterioară lexiconului budan, este "Dicționariu Rumanesc, Leteinesc, si Unguresc", în 2 tomuri, dat la lumină la Cluj din inițiativa vlădicii Ioan Bobb în 1822-23, sub îngrijirea lui Ştefan Török. Cele două dicționare de secol XIX (Cluj şi Buda) au fost puse în relație în contextul lexicografic analizat de profesorul Lupu Coman în sursa mai jos citată ("Deşi diferite din punctul de vedere al importanței lor pentru lexicografi e şi al rolului jucat în evoluția limbii literare, cele două dicționare sunt rezultatul unui îndelungat efort şi reprezintă o mărturie expresivă a interesului dovedit de realizatori pentru îmbogățirea lexicului limbii române, prin împrumuturi latino-romanice", p. 194-195). Dar toate aceste întreprinderi lexicografice, începând cu dicționarul lui Samuil Micu Clain, sunt devansate de I. Molnar Piuariu, care publica la Viena, în 1788, un "Deutsche-Walachische Sprachlehre", iar în 1822, la Sibiu, în ediție postumă, un "Worterbuchlein Deutsch und Walachisches", conținând 8000 de cuvinte, lucrări a căror influență asupra metodei de constituire a dicționarelor, în epocă, în Transilvania, a fost una notabilă (de ex., asupra dicționarului trilingv, rămas în manuscris, al lui Ştefan Crişan Körösi, recenzat de Samuil Micu). Un aspect important este folosirea simultană a caracterelor chirilice şi latine. "La răspândirea lor (a dicționarelor lui Piuariu Molnar) a contribuit fără îndoială faptul că înaintea apariției

www.cimec.ro

Lexiconului de la Buda din 1825 nu exista în Transilvania un dicționar atât de cuprinzător îmbogățit cu elemente de origine populară" - Domokos Sámuel, op. cit. infra, p. 97
* Nota din BRV III, 1240 (p. 460-464) despre “Lexiconul de la Buda”: “Studiile sunt scrise de Petru Maior şi alcătuiesc cartea lui, <Ortographia romana.. Buda, 1819>. <Dialogul pentru începutul linbei Română> nu a apărut separat şi în 1820, cum afirmă dl. Iorga, <Ist. Lit. rom. în sec. al XVIII>, vol. II, Buc., 1901, interpretând greşit afirmațiile lui Z. Carcalechi din 1821, din <Biblioteca românească> […] <la aceaste au adaos un Dialog...>, el fiind, cu adevărat, un adaos la Ortographia romana…,de la p. 54-102, tipărită cu un an mai înainte, adică în 1819. A. Veress (BRU, II, p. 244, nr. 1174) spune că articolele nemțești şi latineşti ale acestui <Lesicon>, cu lit. A, B, G, H, I şi C (până la confibula) au fost scrise (sau cel puțin adăugite) de învățatul profesor din Mediaş, Ioan Mihail Ballman.”
* Apud L. Coman, "Acest dicționar este cea mai riguroasă lucrare lexicografică publicată în primele decenii ale veacului al XIX-lea. În ciuda numeroaselor elemente regionale, Lexiconul budan cuprinde şi împrumuturi latino-romanice din domeniul ştiinței sau al culturii spirituale. O bună parte dintre acestea figurează ca prime atestări în DA, DLR sau în lucrarea lui N. A. Ursu, <<Formarea terminologiei ştiințifice româneşti>>".
* Volum compus din caiete de câte 6, 7, 8 şi 9 foi, cu signatură pe primele 2. Textul este dispus pe 2 coloane, imprimat cu caractere latine (de 3 mărimi diferite) şi chirilice (2 mărimi). Între p. 54-102 a primei părți, textul românesc în alfabet latin extins este plasat în stânga, cel în alfabet chirilic în dreapta. S-a folosit hârtie filigranată. Filigranul şi contramarca sunt vizibile în foaia 1 de gardă şi în foaia de titlu (o scoică şi un iepure). Notele de subsol sunt tipărite cu caractere cursive.
* Structura lucrării: după foaia de titlu, al cărei verso este alb, urmează o prefață cu titlul: "Typographia Regia Budensis Lectori benevolo salutem" (p. 2-4), care se încheie cu "Datum Budae die 30. Augusti 1825"; între p. 5-8, acelaşi text, în limba română, cu grafie latină şi chirilică, pe 2 coloane despărțite de o linie simplă. Textul este încadrat de câte 2 linii orizontale; vinietă florală de final. Titlul prefeței în limba română: "Crăiasca Tipografie din Buda. Binevoitoriului Cetitoriu sănătate!". Pe p. 8, în josul paginii, un impressum: "IN BUDA// Cu Tipariul' si cu Chieltuiala Tipografiei a Craiescei Universitați// Ungaresci// 1825". La p. [1], se află pagina de titlu a "Ortografiei" lui Petru Maior; p. III-VIII: "Praefatio"; p. 1 - "Caput I. De literis generatim". În total, sunt 6 capitole. La p. 54, tot pe 2 coloane, cu dublă grafie, începe un "DIALOGU// Pentru începutul limbei Romana.// Intra Nepotu şi Unchiu", dizertație în care Petru Maior aşază la originea limbii române latina populară, vorbită, în locul celei clasice, aşa cum susțineau teoriile lingvistice ale epocii sale. Pe p. 103 se află "EXTRACTUS Observationum ad pronunciationem quarundam literarum pertinentium", pe 2 rubrici. Pagina 104 este albă. Primul capitol al Ortografiei debutează sub un frontispiciu înfățişând o carte deschisă, câteva suluri aşezate vertical, un glob pământesc; ornamentație secundară din mlădițe înfrunzite. La începutul Dialogului, o bandă ornamentală tipografică, cu motiv fitomorf. Lexiconul propriu-zis este cuprins între p. 1-771 ale celei de-a doua părți, începând cu vocabulele româneşti în alfabet latin şi chirilic şi terminând cu vocabulele nemțești.
* Citat în: BRV. - vol. III, 1240; BRV Additamenta, p. 429-431
* Citat în: BRU. - vol. II, 1174
* Citat în: Lupu, Coman-- Lexicografia românească în procesul de occidentalizare latino-romanică a limbii române moderne (1780-1860). — Bucureşti : Logos, 1999, Cap. IV: Condica limbii rumâneşti şi alte dicționare de epocă (1780-1860), p. 99-101
* Citat în: Dudaş, Florian-- Contribuția cărturarilor români din Crişana la Bibliografia

www.cimec.ro

românească în epoca luminilor (1770-1830). — În: "Crisia", vol. XVI (1986), p. 178, poz. 38
* Citat în: Gorun, Gheorghe-- Cenzorii români de la tipografia din Buda. — În : "Crisia", XXII (1992), p. 145-159
* Citat în: Domokos Sámuel-- Tipografia din Buda : Contribuţia ei la formarea ştiinţei şi literaturii române din Transilvania la începutul secolului al XIX-lea. — Szeged : Giula-Gyula, 1994

Maior, Petru. lexicograf ; editor ; redactor
Micu Clain, Samuil. lexicograf
Kolossi, Vasile [protopop al Săcărâmbului (Nagyág)] . lexicograf ; redactor
Theodorovici-Nica, Ioan [paroh român neunit, din Pesta] . lexicograf ; redactor
Theodori, Alexandru [doctor în medicină şi filosofie din Pesta] . lexicograf ; redactor
Corneli, Ioan. lexicograf ; redactor
Ballman, Ioan Mihail. lexicograf ; redactor
Tipografia Crăiască a Universităţii Ungare (Buda)

Exemplare:

a. . — 8 p., [1] f., VIII, 104, 771 p.
* Semilegătură în piele maro-roşcat şi hârtie marmorată pe carton. Cotor foarte aspectuos, cu 6 nervuri false, aurite, ornate fitomorf (idem capetele cotorului). Fleuroane între nervuri. Titlul lucrării imprimat în partea de sus a cotorului, cu caractere aurite. Şnit stropit cu albastru, la fel capitalbandul.
* Conservare: legătură: hârtia marmorată a coperţilor este tocită, în special la extremităţi şi lângă cotor. Zone lipsă - coperta anterioară sus, stânga. Pete de grăsime: colţurile primei coperţi, în interior, şi colţurile primei file de gardă, r - v; ibidem jos, cotorul interior. Coperta anterioară desprinsă din legătură. Stratul interior al cotorului este compus dintr-un fragment de Minei, care maschează ligamentele ; corp: numeroase note de lector cu creionul sau peniţa, cu grafie chirilică sau latină, sublinieri în text. Paginile cu adnotări: 5-58, 99, 151-158, 178, 207, 209, 447, 475, 532, 583-585, 650, 708, 768, 820.
* Ex libris: R.P.R. Sfatul Popular al Capitalei. Secţiunea Culturală. Muzeul de Istorie şi Arheologie [f. de titlu r, sus]
* Ex libris: Diez. Gram. Bottis Congreg. 1834-42 frate (?) 1880, Joann Gram… [şters] [forzaţ anterior]
* Însemnări: „Dat mie de dl. T. Maiorescu în 1915 [cu creionul, semnătură barată]” , alfabet: latin extins [forzaţ ant.]
* Însemnări: „Voce ugriano a Maior de lingua valachica 2 in 2a edizione pag. 250: "chirăştesc"” , alfabet: latin [f. de gardă ant.r]

Maiorescu, Titus. (până la 1915) [menţionat pe: forzaţul anterior] [deţinător anterior]
Inv. 8878

1826

www.cimec.ro

Athanasie Staghiritul

56 Prescurtare a istorii universale / [tradusă şi prelucrată de Athanasie Staghiritul], tălmăcită după cea ellinească în limba noastră românească… de cuviosul igumen… Kyr Grigorie ; tipărită cu cheltuiala marelui dvornic şi vistier Mihail Dimitrie Ghica, de cuviosul igumen Kir Grigorie, supt eforia domnilor Răducanul Clinceanu şi Dumitrache Topliceanu. — Bucureşti : la priveleghiiata tipografie, 1826-1827. — 4° (22 cm), 23 R (15,5 x 12 cm) . — 4 vol.

Vol. I. — 340 p., [1] f. (sign.: A-Ab… MGb), Istoria sfântă; Istoria lumească a celor mai vechi neamuri. Întâia înpărăție mare, Asiria. — 1826

Vol. II. — 236 p. (sign.: Ab-Lb), Prescurtarea istorii universale despre neamurile cele mai nouă, Evropa, A. A patra mare împărăție a Romanilor. — 1826

Vol. IIII. — 260 p., [1] f. (sign. Ab-LGb), Prescurtarea istorii universale. Înpărăția Apusului. — 1827

Vol. IV. — 267 p., [1] f. (sign. Ab-Ld), Prescurtarea istorii universale. Anglia. Ostroave bretaniceşti. — 1827

* Pagină de titlu: PRESCURTAREA // ISTORII UNIVERSALE. // Tălmăcită după cea ellinească în limba noastră // românească şi închinată la iubitorul de neam, // marele dvornic şi vistier al prințipatului // Valahii, // DOMN MIHAIL DIMITRIE GHICA, // cu a căruia osârdie şi cheltuială s-au tipărit // spre trebuința Şcoalelor noastre şi obştescul // folos al neamului Românesc // de // Cuviosul igumen al Mănăstirii // Sfântului Ioann din Bucureşti. // KIR GRIGORIE. // TOMUL I // şi dată în tipar la Priveleghiiata Tipografie din // BUCUREŞTI // Supt Eforiia Dumnealor Boerilor Răducanul Clincianul Biv vel // Stolnic şi Dimitrache Toplicianul Biv vel Serdar // 1826

* Autorul versiunii greceşti este Athanasie Staghiritul (Athanasios Stageirites), profesor la Şcoala grecească din Viena, cel care a tradus şi adaptat lucrarea lui Louis Domairon, "Les Rudiments de l'histoire ou Idée générale et précise des peuples les plus célebres, tant anciens que modernes", Paris, 1801, 4 vol. in 12˚ şi ed. rev. Paris, 1804, 3 vol. in 12˚. Titlul original al textului grecesc este: “Epitome historias genikes”. O altă traducere a acestei lucrări, realizată chiar în perioada 1826-1827, şi tot prin intermediar grecesc (probabil acelaşi), îl are drept autor pe Vasile Vârnav. Titlul tălmăcirii rămase în manuscris, este "Scurtare istoriei obşteşti"; ea se află, actualmente, în posesia Bibliotecii Academiei (Mss. 192, 183). Cornelia Papacostea-Danielopolu adaugă informația că egumenul Grigorie a introdus şi o istorie a dacilor, avarilor, bulgarilor şi sârbilor, până în epoca (pre)modernă. Totodată, traducătorul "respinge teoria abandonării Daciei şi prezintă poporul român în toată unitatea sa" (op. cit. infra, p. 94). Creionând contextul cultural al epocii, autoarea studiului precizează: "în curentul de reorganizare a şcolii naționale, condus de Eufrosin Poteca [...] primele lucrări traduse - chiar când sunt franceze la origine - utilizează încă intermediare greceşti" (p. 126).

* Lucrare în 4 volume. Primul volum, care prezintă foaia de titlu a ediției, este alcătuit din 43 de caiete de câte 4 file, cu signatură chirilică şi latină pe primele două, reclame. Primele 3 pagini nu sunt numerotate. Paginile 4-12 sunt numerotate cu slovocifre. De la p. 13, numerotația continuă cu cifre arabe. Ornamentica lucrării constă în frontispicii şi viniete de compoziție tipografică, foarte stilizate. Verso-ul foii de titlu conține un citat din Proverbele lui Solomon ("Fiul învățat, înțelept va fi, şi pre cel neînvățat slugă îl va avea"). La p. [3] începe scrisoarea de dedicație către Dimitrie Ghica, semnată de "tălmăcitoriu", sub un frontispiciu compus dintr-un cartuş circular anturat de corzi de

www.cimec.ro

viță-de-vie cu ciorchini. Pe jumătatea marginii superioare a paginilor sunt ornamente tipografice din grupuri de câte 4 cruci mici, florale. La p. 4, se deschide un capitol introductiv, sub titlul: "Întrarea în istoria universală"; deasupra textului, frontispiciu din motive stilizate. Cartea este structurată în 2 părți. Partea I conține "Istoria sfântă" (p. 19-122) şi se termină cu o frumoasă vinietă înfățişând un vas cu toarte zoomorfe (2 dragoni înaripați), din care iese o tulpină plină de inflorescențe (trandafiri); ultima floare, de sus, se profilează pe discul solar. Ornamentul este preluat din grafica nemțeană. Partea a II-a (p. 123-340) se ocupă cu "Istoria lumească a celor mai vechi neamuri". Ambele secțiuni au indici cronologici în manşetă (reprezentând perioade calculate de la facerea lumii şi de la naşterea lui Hristos). Ultima foaie cuprinde o errata, pe recto ("Îndreptarea greşalelor ce s-au trecut cu vederea"). Volumul doi, din 30 de caiete, debutează cu istoria celor mai vechi neamuri europene şi se încheie cu "Pentru înpărăția Ierusalimului" (p. 227-236). Volumul trei, 33 de caiete, tratează despre Europa occidentală şi include, de asemenea, o listă a erorilor tipografice. Ultimul volum, alcătuit din 33,5 caiete, continuă tema precedentă.

* Citat în: BRV. - vol. III, 1278

* Citat în: Cornelia Papacostea-Danielopolu-- Intelectualii români din Principate şi cultura greacă : 1821-1859. — Bucureşti : Editura Eminescu, 1979

Scurtă istorie universală (română) [Bucureşti] . 1826-27 [titlu uniform local]
Ghica, Grigore al IV-lea, domn al Țării Româneşti. patronaj
Grigorie, stareț al mânăstirii Sf. Ioan din Bucureşti. traducător
Clinceanu, Răducanu, biv vel stolnic. editor comercial ; patronaj
Topliceanu, Dimitrie, biv vel serdar. editor comercial ; patronaj
Ghica, Mihail Dimitrie, mare vistier. editor comercial
Tipografia de la Cişmeaua Domnului Mavrogheni (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — 340 p., [1] f.

* Reprezintă volumul I al lucrării.

* Legătura din piele şi carton marmorat. Numărul volumului imprimat pe cotor. Șnitul stropit cu albastru.

* Conservare: legătură: coperta anterioară parțial desprinsă din legătură, în partea de jos; idem coperta posterioară, în partea de sus. Cotorul cu 6 nervuri false, fitomorfe, are capătul de jos deteriorat (învelitoarea din piele lipseşte), străbătut de galerii de insecte. Tocire a pielii coperților lângă cotor. Fața marmorată a coperților pătată, deteriorată. Colțul inferior al celei de-a doua coperți, dezgolit; idem marginea laterală ; corp: exemplar complet, bine conservat. Prima foaie de gardă, pagina de titlu şi prima pagină de text au colțurile de sus decupate. Forzaț îmbrunit, pătat, acoperit de socoteli. Depozite de ceară. Paginile 123-126 s-au desprins din cusătură, în partea de jos. Pagina 123 este foarte pătată.

Inv. 805

b. . — 236 p.

* Reprezintă volumul II al lucrării.

* Legătura din piele maro deschis cu stropi negri, şi hârtie policromă pe carton (albastru, galben şi roşu). Cotor cu 7 nervuri false, fitomorfe şi numărul volumului imprimat în partea de sus.

* Conservare: legătură: pielea coperților este tocită; idem la ambele capete ale cotorului. Coperta anterioară parțial desprinsă din legătură, în partea de jos; idem coperta posterioară, dar în partea opusă. Canale în învelitoarea cotorului. Cotorul are capătul de jos deteriorat (învelitoarea din piele lipseşte), străbătut de galerii.

www.cimec.ro

Tocire a pielii coperților lângă cotor. Fața policromă a coperților pătată, deteriorată. Colțul inferior al celei de-a doua coperți, dezgolit; la fel marginea laterală. Forzaț pătat, cu amprente. Migrare a cernelii tipografice de pe ultima pagină pe foaia de gardă ; corp: exemplar complet. Hârtie îngălbenită. Foaia de titlu îmbrunită.

* Ex libris: D. Nicolae [f. de gardă ant.]

Nicolae, D[umitru ?]. ([post 1860]) [menționat pe: f. de gardă ant.] [deținător anterior]

Inv. 2723

c. . — 236 p.

* Reprezintă volumul II al lucrării. A circulat în Moldova, în special ca proprietate a "iconomului" ieşean Gheorghe Pavlu, care poseda toate cele patru volume ale acestei istorii universale.

* Legătura din piele şi carton marmorat, cafeniu cu albastru indigo. Cotor cu 7 nervuri false, fitomorfe, şi numărul volumului imprimat în partea de sus.

* Conservare: legătură: coperta anterioară are multe depozite de ceară şi colțurile inferioare dezgolite. Sus, stratul lucios acoperă semilegătura. Colțurile superioare îndoite spre interior. Forzațul anterior cu cearcăne de apă și atac de insecte; vagi urme dintr-o însemnare cu cerneală violet. Forzațul posterior pătat, are o însemnare cu creionul, estompată ("eu... am cumpărat...") ; corp: exemplar complet. File îngălbenite cu pete răzlețe pe marginile inferioare. Prima foaie de gardă lipseşte. Pete de culoare galben închis pe verso-ul celei de-a doua foi de gardă (de la sfârşit). Patină vulgară. Hârtie îngălbenită. Galerii de cari activi în muchiile cărții.

* Ex libris: Anticariat lei 200 [ştampilă violet] [forzaț posterior, jos]

* Ex libris: Muzeul de Istorie a Oraşului Bucureşti [ştampilă] [f. de tit. r, f. de gardă 2, v]

* Ex libris: Costachi Scobiho [cu chirilice] [f. de titlu v]

* Ex libris: Gheorghie Pavlu Iconom din ținutul Eşi [pecete în fum, cu text în chirilică; în câmpul central un cal alergând şi data "1836"] [p. 9]

* Însemnări: „Aciasta fiind din cărțile mele dinpreună cu alte trei tomuri, 1, 3 şi-al 4 lea le-am încredințat cu a mea iscălitură în 17 dechemvrie la anul 1840. Gh. Pavlu iconom” , alfabet: chirilic [p. 2-9]

Pavlu, Gheorghe. (Iaşi, 1840-, cumpărare) [deținător anterior]

d. . — 260 p., [1] f.

* Reprezintă volumul III al lucrării.

* Legătura în piele maro deschis şi carton marmorat în nuanțe de albastru. Cotor cu 7 nervuri false, fitomorfe şi numărul volumului imprimat în partea de sus. Şnit stropit cu albastru.

* Conservare: legătură: coperțile sunt tocite, cu găuri de cari. O bucată din învelitoarea cotorului s-a desprins. Forzațul anterior este acoperit cu socoteli. Forzațul posterior are cearcăne de apă şi 2 pete de cerneală albastră ; corp: exemplar complet. O serie de file cu marginile decupate (p. de tit., p. 27, 89, ultima f., foaia 1 de gardă). Sublinieri cu creionul, în text: p. 10, 68, 108, 109, 111-114 (p. 111, o notă de lectură în alfabet latin). P. 133 cu marginea laterală ruptă. Migrare a cernelii tipografice pe ultima foaie de gardă (sus). Foaia cu errata a fost adăugată ulterior. Această foaie este pătată r - v.

Inv. 2460

e. . — 260 p., [1] f.

* Reprezintă volumul III al lucrării.

* Semilegătură din piele maro deschis şi carton marmorat (alb şi galben închis).

www.cimec.ro

Cotor cu 6 nervuri false, fitomorfe şi numărul volumului imprimat în partea de sus. Şnit stropit cu albastru.
* Conservare: legătură: coperţile sunt tocite, cu găuri de cari. Colţurile coperţilor exfoliate, fără învelitoare. O bucată din învelitoarea cotorului s-a desprins. Forzaţul posterior pătat ; corp: exemplar complet. Stare bună de conservare. Prima foaie de gardă lipseşte. Cea de-a doua foaie de gardă este îmbrunită pe verso. Patină vulgară pe colţurile inferiore ale paginilor. Urme de cari activi în cotor, la ambele capete şi piele striată.
* Ex libris: Muzeul de Istorie a Oraşului Bucureşti [ştampilă] [p. 1, marg. inf.]
* Ex libris: Gheorghie Pavlu Iconom din ţinutul Eşi [pecete în fum, cu text în chirilică; în câmpul central un cal alergând şi data "1836"] [p. 9]
* Însemnări: „Aciastă carte fiind din cărţile mele şi numite universale tom al 3 lea cu alte 3 tomuri 1, al 2, şi al 4 lea care sunt supt a mea iscălitură şi pecete astăziîn 17 dechemv. 1840. Gh. Pavlu iconom[ul]” , alfabet: chirilic [p. 2-9]

Pavlu, Gheorghe. (Iaşi, 1840-) [menţionat pe: p. 2-9] (cumpărare) [deţinător anterior]

Inv. 35985

f. . — 267 p., [1] f.
* Reprezintă volumul IV al lucrării.
* Acelaşi tip de legătură. Forzaţ vernil.
* Conservare: legătură: coperţile au marginile roase. O bucată din învelitoarea cotorului lipseşte (la ambele capete). Canale în semilegătură, lângă cotor. Galerii de insecte. Coperta posterioară prezintă numai un fragment din semilegătură. Forzaţul este pătat (ambele coperţi) ; corp: exemplar complet, cu aceeaşi stare de conservare ca şi volumele descrise anterior.
* Însemnări: „Aciastă carte iaste a gios iscălitului Scobiho” , alfabet: chirilic [f. de titlu v]
* Ex libris: Gheorghie Pavlu Iconom din ţinutul Eşi [pecete în fum, cu text în chirilică; în câmpul central se vede un cal alergând şi data "1836"] [p. 7]
* Însemnări: „Astăzi în 17 dechemv. 840 am cumpărat aciastă carte numită universală cu trei tomuri ale ei, 1, 2 şi al 3 [lea]. Gh. Pavlu iconom” , alfabet: chirilic [p. 2-7]

Pavlu, Gheorghe. (Iaşi, 1840-) [menţionat pe: p. 2-9] (cumpărare) [deţinător anterior]

Scobiho, Costache. ([Iaşi], [ante 1860]) [menţionat pe: f. de titlu v] [deţinător anterior]

Inv. 808

g. . — 267 p.
* Reprezintă volumul IV al lucrării.
* Semilegătură din piele, şi hârtie marmorată pe carton, de culoare maro. Cotorul mai păstrează 5 din cele 7 nervuri false originale, decorate cu motive stilizate. Numărul volumului pe cotor ("TOM 4"). Tranşe stropite cu albastru, culoarea este mai accentuată şi mai densă lateral, estompată pe capătul inferior al volumului. Forzaţ verde
* Conservare: legătură: deteriorată: învelitoarea de piele a colţurilor nu mai există, cartonul este exfoliat la colţuri şi lateral, margini tocite. Semilegătura este crăpată lângă cotor şi tocită. Cotorul are învelitoarea lipsă în partea de jos, lângă Coperta anterioară şi parţial lângă cea posterioară; găuri de cari, piele tocită, canale. Semilegătura coperţii posterioare a pierdut stratul superficial iar stratul de dedesubt este crăpat, cu o parte desprinsă în partea de sus. Partea corespunzătoare, de carton, lipseşte, pe o porţiune de formă triunghiulară. Colţul superior păstrează

www.cimec.ro

învelitoarea din piele. Idem colțul inferior, parțial. Hârtia marmorată a coperții ultime deteriorată. Lipsesc mici zone din hârtia primei coperți. Forzațul anterior pătat de umezeală în zona cotorului interior; sunt vizibile ligamentele. ; corp: bine conservat. Hârtie îngălbenită, patină vulgară, pete datorate migrării cernelii tipografice, colțurile filelor îndoite. Primele 3 foi sunt pătate cu un lichid de culoare galben-închis. Acestui exemplar îi lipseşte prima foaie de gardă şi ultima foaie nenumerotată, cu tabla de materii.

* Însemnări: „Aici însemnai spre pomenire că la leat 1865 ghenar 20 au datu un viforu mare încătu nu s-a mai pomenitu şi a ținut până la fevr(u)arie 1 şi au datu zăpada de patru palme şi spre pomenire am însemnatu 1865 fevr(u)ar(ie) 1 Theodora(che) Pope(scu)" , alfabet: de tranziție [f. de gardă post. r]

* Însemnări: „Aici însemnai spre pomenire că la leatul 1865 martie 2 au venitu apă de un stănjen şi jumătate din matcă afară şi au înecatu Bucureştii jum(ă)tate încătu nu sa mai pomenitu asemenea înecu şi spre pomenire am însemnatu Theodora(che) Pope(scu) 1865 martie 29" , alfabet: de tranziție [f. de gardă post. r]

* Însemnări: „cu frățească dragoste am primit scrisoarea dom(niei) tale" , alfabet: de tranziție [f. de gardă post. v]

* Însemnări: „Domnule Iliie te rog ca să-mi dai o baniță de mălai că te ştiu bine că n-ai" , alfabet: de tranziție [f. de gardă post. v]

* Însemnări: „Această istorie este a Dumnealui Domnului Theod(o)ra(che) Pope(scu): 1864 Dechemvr(ie)" , alfabet: de tranziție [forzaț]

Popescu, Teodorache. (Bucureşti, 1864-) [menționat pe: forzaț] [deținător anterior]
Inv. 806

Golescu, Constantin (Dinicu)

57 Însemnare a călătoriii mele făcută în anul 1824, 1825, 1826 / Constandin Radovici din Goleşti. — [Ed. I]. — Buda : în Crăiasca Tipografie a Universitatei Ungare, 1826. — 237, [3] p. ; 8° (21 cm), 27 R (15,5 x 9 cm)

* Pagină de titlu: Însemnare // a călătoriii mele // CONSTANDIN RADOVICI // DIN GOLEŞTI // făcută // în anul 1824, 1825, 1826. // La Buda // În Crăiasca Tipografie a Universitatei // Ungare // 1826

* Ediție rară. Forma "Radovici" a numelui de autor, adoptată de Dinicu Golescu, este explicată prin orientările sale filoruse. Lucrarea constituie cel dintâi jurnal de călătorie edit, în limba română. În el sunt prezente impresiile celor trei voiajuri începute în 1824, după misiunea autorului în Rusia, din 1823. Sunt analizate cu luare aminte şi într-o manieră foarte personală - peisajele, arhitectura, stratificările sociale, instituțiile, viața economică şi configurația morală şi culturală a locuitorilor, din Transilvania, Banat, Ungaria, Austria, Italia de nord, Germania şi Elveția. Călătoriile sunt ocazii de reflecții comparatiste şi imbolduri reformatoare care vizează ridicarea nivelului de educație şi bunăstare a celor de-acasă, în care scop, la întoarcerea sa în țară, Dinicu Golescu pune bazele unei şcoli-internat pe moşia de la Goleşti (la care vor preda Florian Aaron şi I. Heliade-Rădulescu), lansându-se şi în alte inițiative de ordin publicistic. Aspirațiile autorului către regenerarea socială şi culturală a românilor, accentuate la contactul cu civilizația Europei occidentale, din care extrage, lucid, modele şi observații practice, îl conduc implicit către formularea unui program de redresare morală, de filon iluminist. Valorii de document social, ideologic, psihologic, a jurnalului, i se adaugă valoarea stilistică a textului, rezultând din melanjul expresiv, de arhaisme şi neologisme, indiciu al fazei de tranziție a limbii literare, specifică epocii, dar şi din încadrarea pasajelor narative într-o paletă largă de notații pur afective.

* Tipărită pe hârtie cu filigran (inițialele "Th. B" - cu chirilice). S-au folosit 4 corpuri de

www.cimec.ro

literă, în text şi 5 pe foaia de titlu. Numerotaţie cu cifre arabe. Primele 11 pagini sunt nenumerotate. Signatură chirilică, reclame. Vinietă de frontispiciu cu deviza "Ora et labora". Sub vinietă, textul: "Reise Beschreibung von Const. Golesti" ["Descriere a călătoriei lui..."]. Pe verso-ul foii de titlu se află rezumatul lucrării; urmează o prefaţă "Cătră Cititor", pe p. [3] - [10]. Primul capitol se intitulează "Cronstadt. Ce-i zic Româneaşte Braşov". Deasupra textului, o mică ilustraţie neîncadrată, cu perspectiva oraşului. Ultimele foi ale volumului cuprind o "Arătare despre cele, ce să coprind în călătoria, ce am făcut în anul 1824. 1825. 1826". Pe f. [2]v - "Budae die 2 Septemb. 1826. Imprimatur G. Petrovits. M. p. Librorum censor".
* 1910 : Ed. a II-a, Bucureşti, îngrijită de Nerva Hodoş, Tip. "Cooperativa". Cu portretul autorului
* 1911 : Ed. a III-a, populară, Bucureşti, Edit. Librăriei Socec & Comp., cu o prefaţă de Nerva Hodoş. Cuprinde ilustraţii şi o planşă cu portretul autorului
* 1915 : Ed. a IV-a, Bucureşti, Institutul de Arte Grafice şi Editură "Minerva". Prefaţă, indici, de Petre V. Haneş. Cuprinde ilustraţii şi o planşă cu portretul autorului
* 1952 : Ed. a V-a, Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă (ESPLA), îngrită de D. Panaitescu-Perpessicius
* 1963 : Ed. a VI-a, Bucureşti, [ESPLA], îngrijtă de G. Pienescu
* 1964 : Ed. a VII-a, Bucureşti, ESPLA, îngrijtă şi prefaţată de Gheorghe Papp. Cuprinde un tabel cronologic
* 1971 : Ed. a VIII-a, Bucureşti, Eminescu, pref. de Marin Bucur
* 1977 : Ed. a IX-a, Bucureşti, Minerva, îngrijită şi postfaţată de Mircea Iorgulescu
* 1998 : Ed. a X, Bucureşti, 100 + 1 Gramar, îngrijită de Elisabeta Lăsconi
* 1973 : Ed. în lb. germană - "Aufzeichnung meiner Reise" (trad. K. Haller), Bucureşti, Kriterion
* 1977 : Ed. în lb. maghiară - "Utazásaim leírása 1824, 1825, 1826" (trad. G. Beke), Bucureşti, Kriterion
* Publicări ulterioare: Însemnare a călătoriei mele, 1824, 1825, 1826. — În : "Dinicu Golescu. Scrieri" / ed. Mircea Anghelescu. — Bucureşti : Minerva, 1990
* Citat în: BRV. - vol. III, 1276; BRV Additamenta, p. 434
* Citat în: BRM. - vol. II, p. 498, poz. 24495, 24496, 24497
* Citat în: Adamescu, Gheorghe-- Contribuţiuni la Bibliografia Românească. Fascicula a I-a. Istoria literaturii române. Texte şi autori de literatură : 1500-1920. Literatura modernă. — Bucureşti : Cartea Românească, 1921, p. 53
* Citat în: Domokos Sámuel-- Tipografia din Buda : Contribuţia ei la formarea ştiinţei şi literaturii române din Transilvania la începutul secolului al XIX-lea. — Szeged : Giula-Gyula, 1994
* Citat în: Berindei, Dan-- Die Reisen des rumänischen Bojaren Constantin (Dinicu) Golescu nach Mittel- und Westeuropa. — În : Krasnobaev, B., Robel, G. und Zeman, H. "Reisen und Reisebeschreibungen im 18. und 19. Jahrundert als Quellen der Kulturbeziehungsforschung". — Berlin : Camen, p. 117-26
* Citat în: Drace-Francis, Alexander--Dinicu Golescu's Account of My Travels (1826) : Eurotopia as Manifesto. — În : "Journeys, the international journal of travel and travel writing", vol 6, issue 1-2, p. 24-53
* Citat în: Drace-Francis, Alexander-- The Making of Modern Romanian Culture : : Literacy and the development of national identity. — Oxford : Tauris Academic Press, 2005, p. 29, 40, 87, 122 (nota), 129

Însemnare a călătoriei mele (română). 1826 [titlu uniform]
Petrovici, Gheorge [cenzor al Tipografiei Universităţii din Buda]. tipograf
Tipografia Crăiască a Universităţii Ungare (Buda)
Exemplare:

www.cimec.ro

a. . — 238 p., [2] f.
* Legătura în hârtie policromă pe carton, cu model fitomorf. Şnit stropit cu roşu şi negru. Forzaţ albastru din hârtie poroasă.
* Conservare: legătură: coperta anterioară s-a desprins în partea de jos, coperta posterioară parţial desprinsă din legătură, cu o zonă lipsă; colţuri roase. Lipseşte partea de jos a cotorului. Prima copertă prezintă unele pete de cerneală neagră. Cotorul este şi el pătat, cu canale şi capătul superior tocit; stratul lucios, policrom, este desprins (lângă coperta anterioară). Forzaţ pătat, cu cearcăne de apă ; corp: pagina de titlu stropită cu tuş. Idem p. 69, 70, marginea inferioară. Cearcăne de apă pe primele 13 pagini (pagina de titlu inclusiv) şi p. 209-237, f. [2]. Patină vulgară.
* Ex libris: Anticariat nr. 1. Lei 120 [forzaţ posterior]
* Însemnări: „Însemnare a călătoriei mele. Primă ediţie [cu creionul]” , alfabet: latin extins [forzaţ ant.]
* Însemnări: „Deci Barbul geambaşul am cumpărat calul cel murg p[en]t[ru] 22 de galbeni maiu 23 855”, alfabet: chirilic [forzaţ post.]

Inv. 16555

b. . — 237 (- 238) p., [1] f.
* Exemplarul a fost procurat de la anticarul Hermann Pach, care îşi avea magazinul în pasajul Macca-Villacrosse (sau Vilagros), important vad comercial, construit la sfârşitul secolului al XIX-lea între Calea Victoriei şi strada Eugeniu Carada (evocat de Radu Albala, în "Femeia de la miezul nopţii", Humanitas, 2006)
* Legătură din hârtie policromă, pe carton, cu model fitomorf. Şnit stropit cu roşu şi negru.
* Conservare: legătură: lipseşte o porţiune din capătul inferior al cotorului ; corp: dintre foile de la sfârşit s-a păstrat doar foaia cu imprimatur. Hârtie îngălbenită, patină vulgară. Cearcăne de apă pronunţate, până la p. 109. Pigmentaţie fungică pe primele pagini. Foaia de titlu şi foaia următoare prezintă galerii de insecte şi unele intervenţii de consolidare. Exemplar bine conservat.
* Ex libris: Sfatul Popular al Capitalei. Secţiunea Culturală. Muzeul de Arheologie şi Istorie [f. de titlu, marg. sup.; p. 190]
* Ex libris: G Ceracade [?] [. 3]
* Ex libris: Niko Sfeter 1918 Bucureşti [f. de gardă ant. v, marg. sup.]
* Însemnări: „Această carte ieste a-'nsem[natului]… G Ce… [şters]” , alfabet: latin extins [f. [1]r, [2]r, p. 5]
* Însemnări: „Cumpărată de la Herman Pach. 15 IX 1956” , alfabet: latin extins [f. [3]v]
* Însemnări: „Deci Barbu geambaşul am cumpărat calul cel murg p[en]t[ru] 22 de galbeni maiu 23 855” , alfabet: de tranziţie [forzaţ post.]

Sfeter, Nicolae. (Bucureşti, 1918-) [menţionat pe: f. de gardă ant. v, sus] [deţinător anterior]

Pach, Hermann. (Bucureşti, până la 15 oct. 1956) [menţionat pe: f. [3]v] [deţinător anterior]

Inv. 9426

Ioan Damaschin, sfânt

58 Loghică / [Sfântul Ioan Damaschin], cu cheltuiala iubitorului de D[u]mnezeu Episcop al Argeşului Kyr Grigorie, de carele iaste şi tâlmăcită ; s-au tipărit de ieromonahul Stratonic. — Acum întâiu s-au tâlmăcit în limba patriei şi s-

www.cimec.ro

au tipărit. — Bucureşti : în tipografia sf[i]ntei Mitropolii, de Ieromonahul Stratonic tipograful. — [2], 32, 304 p. ; 8° (18 cm), 19-20 R (17,6 x 12,2 cm)

* Pagină de titlu: LOGHICĂ // carea // acum întâiu s-au tâlmăcit în limba Patri- // ei, cu îndemnarea Preasf[i]nţitului Mitro // polit al Ungrovlahiei // Kyr GRIGORIE // În zilele bine credinciosului şi Lumina- // tului nostru Domn // GRIGORIE DIMITRIU // GHICA VOEVOD, // într-al patrulea an al Domniei Mării sale. // Şi s-au tipărit cu cheltuiala iubitoriului de // D[u]mnezeu Episcop al Argeşului // Kyr GRIGORIE // de carele iaste şi tâlmăcită. // În Bucureşti. // În Tipografiia sf[i]ntei Mitropolii, // în anul mântuirii. 1826 // De Ieromonahul STRATONIC tipograful.
* Despre eruditul ieromonah Grigorie Râmniceanul (1763-1828), fost ierodiacon al Episcopiei Râmnicului şi arhimandrit al Mitropoliei Bucureştilor, ajuns apoi în fruntea Episcopiei de Argeş, cu sprijinul domnitorului Ghica, se afirmă în "Dicţionarul literaturii române de la origini până la 1900" (EARSR, 1974, p. 416): "Tălmăcind din limba greacă "Loghica", după Ioan Damaschinul, o lucrare de mare importanţă şi semnificaţie, Grigorie are meritul de acrea un limbaj filosofic menit să transmită noile noţiuni. Monah cărturar şi episcop filosof, Grigorie leagă şirul cărturarilor de la Eparhia de Râmnic cu şcoala de renaştere naţională a lui Gheorghe Lazăr, fiind o importantă figură a culturii iluministe româneşti"
* Numerotaţie chirilică, pagina de text în chenar stilizat, viniete deasupra textului; frontispicii tipografice liniare, de început de capitol. S-au folosit 2 corpuri de literă chirilică. Ancadrament fitomorf stilizat pe foaia de titlu, reprodus pe verso, unde încadrează Stema Ungrovlahiei flancată de iniţialele domnitorului Ghica. Iniţiale roşii, încadrate (cadru liniar), ornate fitomorf, de 2 x 2,5 cm., sau neîncadrate, de aceleaşi dimensiuni. Passim, doar cadrul este vegetal. Hârtie cu filigran (un "monocondil", cf. p. 292). Lucrarea este alcătuită din două părţi, cu numerotaţie şi signatură distincte. Structura: p. 1-17 - "Procuvântare din partea tălmăcitoriului aceştii Loghice", semnată "Grigorie smeritul Episcop al Argeşului". P. 18-24 cuprind o dedicaţie: "Preacuviosului şi de Dumnezeu cinstitului Părinte Cosma, Preasfinţitul Episcop al Maiuma, prea micul monah şi presviter întru D[o]m[n]ul să se bucure". La p. 25 - "Arătare a capetelor celor Filosofeşti" (p. la p. 32). Textul propriu-zis al Logicii lui Ioan Damaschin începe la p. 1 a celei de-a doua secţiuni, sub un frontispiciu xilogravat reprezentând crucea cu acronimul Mântuitorului, şi veduta Ierusalimului, într-un medalion anturat de motive vegetale (foliaje răsfrânte şi două flori de floarea-soarelui, dispuse simetric) pe fond negru. Dimensiuni: 4 x 9 cm. (xilogravura nu este semnată). La p. 200: "Sfârşitul Loghicii Sf[â]ntului Ioann Damaschin". La p. 201 se află "Meşteşugul Silloghismelor. Toată hotărârea arată"; cuprinde 2 diagrame. La p. 293 - "Scara celor ce să cuprind într-aciastă Loghică", iar la p. 299 - "LEXICONAŞ// al zicerilor şi numirilor celor nouă,// care acum de nevoe pentru înţeleagerea aceştii loghici, sau găsit din însăş limba noastră rumânească".
* Citat în: BRV. - vol. III, 1280

Logică (română). 1826 [titlu uniform]
Stratonic, ieromonah. tipograf
Grigorie Râmniceanul, episcop al Argeşului. traducător
Grigorie al IV-lea Dascălul, mitropolit al Ţării Româneşti. traducător
Cosma, episcop de Maiuma. beneficiarul dedicaţiei
Mitropolia Ţării Româneşti. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [1] f., 32, 302 p.

* Semilegătură în piele maro închis şi hârtie policromă (roşu, albastru, gri), pe

www.cimec.ro

carton. Cotor cu 6 nervuri false, fitomorfe (mici ramuri). Fleuroane între nervuri. Titlul cărţii imprimat pe cotor, în etichetă roşie. Învelitoarea cotorului are un model "vălurit", cu stropi de culoare de nuanţă mai închisă.
* Conservare: legătură: coperţile atacate de insecte (în special prima copertă - în interior şi în exterior). Prima foaie de gardă s-a desprins. Este vizibilă cusătura, între corpul cărţii şi prima copertă. Urme de cari activi în cotor (acesta are şi capătul superior deteriorat) ; corp: conservat. Patină vulgară observabilă mai ales în josul foii de titlu, r - v, şi pe recto-ul foilor următoare. Două pete galben închis pe manşeta p. 95 şi pe colţul inferior al aceleiaşi pagini. Hârtie îmbătrânită. Ultimele pagini prezintă găuri de zbor.

Inv. 24931

Oştirea francezilor în Rusia (română). 1826

59 Oştirea franţezilor în Rossia la leat 1812 : cu adeogare de oareşcare cărţi înpărăteşti / tălmăcită după cea grecească în limbă românească de Parascheva, clucerul de arie ; dată în tipar supt eforia dumnealor Răducanul Clinceanu şi Dimitrache Topliceanu. — Bucureşti : la privileghiata tipografie, 1826. — [3] f., 132 p., [2] f. ; 4 (20 cm), 23 R (15,5 x 12,5 cm)

* Pagină de titlu: OŞTIREA FRANŢEZILOR ÎN ROSSIA la leat: 1812: Cu adeogare de oareşcare cărţi înpărăteşti // publicuite în vremea Răzmeriţii. // Tălmăcită după cea grecească în limbă // Românească // de // PARASCHEVA clucerul de Arie. // Şi dată în tipar la privileghiata tipografie // din Bucureşti // supt Eforiia dumnealor Boerilor Răducanul Clinceanul biv vel // Stolnic. Şi Dimitrache Topliceanul biv vel Serdar. // La Anul dela Naşterea Domnului şi Mântuitorului nostru. // 1826.
* Nu se cunosc ediţii ulterioare ale acestei lucrări.
* Tipărită cu negru, pe hârtie filigranată, cu 5 corpuri de literă chirilică, 23 de rânduri pe pagină. Vinietă de frontispiciu, de compoziţie tipografică, având în centru un disc solar cu trăsături umane. După foaia de titlu, urmează alte 2 foi (pe care se află o "Procuvântare" a traducătorului) numerotate - spre deosebire de exemplarul descris în D. Poenaru - cu litere chirilice: prima foaie are coloncifra "6", pe verso, cea de a doua coloncifra "7", pe recto. Pe verso, această foaie are imprimat un vers din Psalmul 34 al lui David. Restul paginilor sunt numerotate cu cifre arabe. Pagina corespunzând nr. 104 este albă. Textul începe sub 1 frontispiciu în xilogravură, semnat "IEROMONAH COSTANTIE", reprezentând corbul cruciat într-un medalion format din foliaje unite, jos, sub formă de fundă; medalionul este anturat de motive vegetale ample - frunze şi flori. Există frontispicii la începutul fiecărei secţiuni şi fiecărui capitol: ca model, ele sunt compuse fie dintr-un medalion central, gol în interior şi motive vegetale stilizate (corzi de viţă-de-vie) - prefaţa şi Partea a II-a a cărţii - fie din motive geometrice (tot în partea a II-a). O iniţială ornată, "D", pe p. 1, încadrată într-un chenar dublu liniar, de 2,7 x 2,3 cm. O altă iniţială, de 2,1 x 2,2 cm., la p. 105. O vinietă xilogravată cul-de-lampe, din flori şi frunze, având în partea superioară 2 tije mici, subţiri, curbate, sugerând forma iniţialei "K" (de la Costantie?) încheie textul. Prima parte a lucrării ocupă paginile 1-103, cea de-a doua, intitulată "Cărţi împărăteşti publicuite în vremea războiului la anul 1812", reprezentând 7 scrisori ale Ţarului Alexandru, paginile 105-132. Nu există tablă de materii.
* Citat în: BRV. - vol. III, 1286; CBRV, p. 306-307

Parascheva, clucer de arie. traducător
Clinceanu, Răducanu, biv vel stolnic. editor comercial ; patronaj
Topliceanu, Dimitrie, biv vel serdar. editor comercial ; patronaj

www.cimec.ro

Constantie, ieromonah la Mn. Neamț. gravor în lemn
Tipografia de la Cişmeaua Domnului Mavrogheni (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [1], 2 f., 133 p. +
* Comparativ cu exemplarul descris în BRV, acestuia îi lipsesc ultimele foi nenumerotate (2, afirmă Bianu, 3, rectifică Daniela Poenaru în "Contribuții la BRV. Îndreptări", p. 306), foi care conțin lista cu "Obrazile ajutătoare", adică numele celor care au contribuit la publicarea cărții, în ordine alfabetică.
* Legătura din pergamoid bleumarin. Cotor cu 4 nervuri profilate, grupate laolaltă. Deasupra primei nervuri de sus şi dedesubtul ultimei nervuri, linii trasate cu auriu. Capetele cotorului marcate tot prin linii aurii. Titlul imprimat cu litere aurite, în secvențe succesive: "Oştirea Francezilor", dedesubt - "In Rossia"; deasupra capătului inferior al cotorului: "1826".
* Conservare: legătură: bine păstrată. Forzaț de dată recentă, culoare maro deschis. Foaia de gardă originală, din hârtie filigranată, de la începutul cărții, este găurită. La sfârşit, foaia de gardă originală lipseşte ; corp: incomplet, cu numeroase cearcăne de apă dar bine conservat. Hârtie îngălbenită. Foaie de titlu găurită. Primele 12 foi (inclusiv foaia de gardă) prezintă cearcăne de apă pronunțate. Tot astfel colțurile şi 1/4 din marginile laterale ale paginilor 103-132, în special secvența 124-132; găuri de zbor. Ultimele pagini sunt pătrunse de cari şi de umezeală. Pagina 132 este ruptă jos, lângă cotorul interior. Pete de tuş negru pe verso-ul foii de gardă şi pe p. 1. Intervenții: foile liminare - foaia de titlu şi cele 2 foi ale prefeței au fost resolidarizate printr-o bandă îngustă vizibilă între f. [2]v şi p. 1.
* Ex libris: Nuțu Udrianu [cu chirilice] [f. de gardă ant. (orig.) r]

Udrianu, Nuțu. ([ante 1860]) [menționat pe: f. de gardă (orig.) r] [deținător anterior]

Inv. 804

1827

Darvaris, Dimitrios Nikolaos

60 Culegere de înțelepciune / scrisă în limba grecească de Dimitrie Nicolau Darvar ; iar acum tălmăcită în cea rumânească de Iancu Nicolae Moldovean ; dată în tipariu supt eforia dumnealor Răducanul Clinceanu şi Dimitrache Topliceanu. — Acum întâia oară dată în tipariu. — Bucureşti : la priveleghiiata Tipografie, 1827. — [8], 129, [11] p. ; 8° (18 cm), 25 R (12,5 x 9 cm)
* Pagină de titlu: CULEGERE // de // ÎNȚELEPCIUNE. // Scrisă în limba Grecească: // de // Dumnealui Dimitrie Nicolau Darvar. // Iar acum // tălmăcită în cea Rumânească // de // IANCU NICOLAE MOLDOVEAN. // şi acum întâia oară dată în tipariu. // La Priveleghiiata Tipografie din // Bucureşti // Supt eforiia Dumnealor Boerilor Raducanul Clin- // cianul Biv Vel Stolnic şi Dimitrache Topli- // cianul Biv Vel Serdar // 1827
* Dimitrios Darvaris, originar din localitatea macedoneană Kleisoura, a fost director al Şcolii Greceşti din Viena şi membru al Societății Literare Grecodacice cu sediul la Bucureşti. S-a remarcat prin abordarea unor domenii diverse: lingvistică, pedagogie, filosofie, teologie, istorie, matematică şi fizică. Cunoscut şi apreciat în epocă, în special

www.cimec.ro

ca autor de scrieri cu caracter propedeutic şi "christoithic", publicate la sfârşitul secolului al XVIII-lea, începutul secolului al XIX-lea, la Viena, cum ar fi: “Cheiragogia eis ten kalokagathian etoi enchiridion eis anagnosin”, 1791, “Asphales hodegia eis ten gnosin ton anthropon”, 1795 (tălmăcirea “Caracterelor” lui Theofrast, cf. "Moraliceşti haractiruri", traducere de C. Negruzzi), “Procheiros Arithmetike”, 1803, “Eklogarion graikikon”, 1804 (cf. "Carte grecească cu bucăţi alese", Bucureşti, 1827), “Propareskeue eis ten theognosian”, 1807 (cf. "Mai nainte gătire spre cunoştinţa de Dumnezeu", trad. de Eufrosin Poteca, Buda, 1818). Cărţile sale se adresau în special învăţăceilor greci şi valahi (ap. C. Papacostea-Danielopolu, op. cit. infra, p. 142, care îl citează pe C. Erbiceanu, "Bărbaţi culţi greci şi români", Bucureşti, 1905). "Eklogarion", bunăoară, care cuprinde pasaje originale din metoda allilodidactică, a fost reeditat nu doar la Bucureşti (ed. a II-a în 1831), ci şi la Pesta, în 1838 şi 1844.

* Nu avem cunoştinţă de ediţii ulterioare ale "Culegerii de înţelepciune".

* Al. T. Dumitrescu, în "Trâmbiţa Românească: Manifest public, patriotic şi revoluţionar de Ienăchiţă Văcărescu, cu un studiu introductiv" (Analele acad. Rom., Mem. Sec. lit., 37 (1914-15), p 37-38) atribuie prima poezie inclusă în acest volum, "Chibzuire şi rugăciune", lui Ienachiţă Văcărescu, care ar fi scris-o pentru revoluţia din 1769.

* Tipărit pe hârtie filigranată, cu 3 corpuri de literă chirilică; primele 7 pagini numerotate cu slovocifre, restul cu cifre arabe. Conţine două prefeţe: una dedicată mitropolitului Moldovei, Veniamin Costachi, de catre Iancu Nicolae (traducătorul cărţii), datată: "1827 Martie 29", şi una adresată cititorului (scrisă la Viena şi datată: "la 25 Iunie 1811"). Referitor la fidelitatea acestei versiuni faţă de textul original, autorul ei precizează: "Scriitorul grec adăogase la sfârşit oare care regule pentru paza sanătăţii; dar eu văzând într-ănsele oare care Idee şi vorbe, care nu au sunat bine la urechile noastre, am luat îndrazneala să le scot, şi in locul lor am pus după povaţa învăţătorilor miei vre o câteva versuri morale ale Dumnealui Coconului Iancu Văcărescu adecă: CHIPZUIRE ŞI RUGĂCIUNE, şi TABLELE RUMÂNILOR" [paginile 124-129].

* Citat în: BRV. - vol. III, 1306

* Citat în: Cornelia Papacostea-Danielopolu-- Intelectualii români din Principate şi cultura greacă : 1821-1859. — Bucureşti : Editura Eminescu, 1979

Văcărescu, Iancu. autor al materialului însoţitor
Nicolae, Iancu. prefaţator ; traducător
Clinceanu, Răducanu, biv vel sluger. patronaj ; editor comercial
Topliceanu, Dimitrie, biv vel serdar. patronaj ; editor comercial
Carcalechi, Zaharia, editor
Tipografia de la Cişmeaua Domnului Mavrogheni (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [7], 129, [11] p.

* Legătură în piele maro pe lemn, cu chenare aurii pe ambele coperţi. Cotorul cu 4 nervuri aurite prezintă, în partea inferioară, anul publicării volumului - 1827 - scris cu caractere aurite, iar la mijloc, între a doua şi a treia nervură, într-un segment mai larg, - titlul cărţii, pe orizontală, scris cu caractere minuscule, de asemenea aurite.

* Conservare: legătură: foarte bine păstrată ; corp: exemplar complet, foarte bine conservat; doar filele [1] şi [2] au colţurile din dreapta, sus, rupte, colţul primei file fiind şi pătat.

* Ex libris: (etichetă): "Anticariat lei 60" [a 2-a f. de gardă post. v]

Inv. 11291

www.cimec.ro

Macarie, ieromonahul (protopsaltul)

61 Tomul al doilea al Antologhiei : dupre aşezământul sistimii ceii noao / tradus după cel grecesc de Macarie ieromonahul, în zilele prealuminatului... Domn Grigorie Dimitrie Ghica voevod ; cu voia şi cu blagosloveniia preaosfinţitului Mitropolit Grigorie. — Acum întâiu tipărit . — Bucureşti : în sf[â]nta Mitropolie, 1827. — [3] f., 435 p. ; 4° (24 cm), 32 R (18,5 x 14 cm)

* Pagină de titlu: TOMUL AL DOILEA // al ANTOLOGHIEI. // Dupre aşăzământul Sistimii ceii noao // a Musichiei Bisericeşti. // Acum întâiu tipărit în zilele Prealumina // tului şi Preaînălţatului nostru Domn // GRIGORIE DIMITRIE GHICA VOEVOD // întru al şaselea an al domniei sale. // Cu voia şi blagosloveniia Prea osfinţitului // Mitropolit a toată Ungrovlahiia // Kyriu Kyr GRIGORIE // tradus după cel grecesc pre limba noastră // Românească, // de Macarie Ieromonahul // dascălul Şcoalelor de Musichie a Patriei. // În Bucureşti // în sf[â]nta Mitropolie. La anul 1827.
* Cunoscut şi sub numele de "Utrenier". Cuprinde cântări compuse de diverşi protopsalţi ai Bisericii din Constantinopol: Petru Lampadarie (Petros Peloponnesios), Ioan, Grigorie, Daniil, Hurmuz, Iacob Sfetagoreţul ş.a.
* Particularităţi: primele 40 de pagini ale volumului şi p. 359-371 reprezentând secţiunea: “Cânturile Polieleului sărdarului Dionisache Moraitul ce au stătut aici în Bucureşti", sunt numerotate cu cifre arabe. S-au folosit 3 corpuri de literă chirilică pe foaia de titlu. Titlul este plasat într-un ancadrament fito-antropomorf constând în medalioane formate din tije florale, în care sunt figuraţi sfinţi cu filactere, iar pagina de text într-un chenar ornamental (format dintr-o linie ondulată). Pe verso-ul foii de titlu, un citat din Psalmul 149. Se observă stilul ornamental identic cu cel din "Cuvinte zece pentru Dumnezeiasca Pronie", stil caracteristic tipăriturilor bucureştene din al doilea deceniu al secolului al XIX-lea, ieşite de sub teascurile tiparniţei mitropolitane. Aceleaşi iniţiale istoriate - cu Proorocul David, la p. 241, 242, 356, 415; cu Pr. Moise - p. 422 etc. Frontispiciu cu foliaje deasupra scrisorii de dedicaţie către Grigore Ghica, semnat de Macarie ieromonahul, "Dascălul Şcoalelor de Musichie în limba patriei" (f. [2]r - [3]r). Pe f. [3]v, o ilustraţie cu "Sf. Troiţă" în ramă fitomorfă stilizată şi chenar exterior cu medalioane, identic cu cel de pe pagina de titlu (dim.: 17 x 12 cm.). Frontispiciu cu Cruce, "IIS HS NI KA" şi biserici în fundal, în medalion, între două flori de floarea soarelui, la p. 1 nenumerotată (se reia la p. 350); ibidem, o iniţială înflorată şi încadrată, "C", pe fond haşurat, de 3,5 x 3 cm. (acest tip de iniţială se întâlneşte şi la p. 350). Frontispicii tipografice în cuprinsul cărţii, cu aceleaşi motive ca şi chenarul paginii de titlu, însoţite de iniţiale (majoritatea, litera "R") înfăţişând lăcaşuri bisericeşti, de dimensiunea 2,5 x 2 cm. Frontispiciu cu miez de rodie şi consolă, cu elemente de ornamentaţie în afara cadrul, la p. 264. O iniţială cu Proorocul Daniil, vedută şi Ochiul cel atoatevăzător, la p. 242, 356, 415, 435. Alte iniţiale ("T") cu motiv religios, passim: cu simbolul Duhului Sfânt, anturat de 2 motive florale, 4,6 x 4 cm., "D", cu Iisus pe cruce, între Fecioara Maria şi Sf. Ioan; hasta verticală a literei este profilată pe un vas cu flori, în spatele lui, un ciorchin de strugure iar deasupra un soare cu trăsături umane, simbolul divinităţii; deasupra braţului drept al crucii, Luna; dimensiuni: 4,3 x 4 cm. Iniţială "A", de 4,3 x 3,8 cm., în întregime fitomorfă, lângă a cărei hastă, în partea stângă, este figurat Proorocul Moise cu Tablele Legii. Restul iniţialelor sunt ornate cu motive vegetale (flori de câmp), încadrate, pe fond alb, de 2,7 x 2,7 cm. În ce priveşte vinietele de final, ele sunt, majoritatea - cruciforme (p. 41, 94, 134, 332...). O vinietă mare cu flori, frunze, serafim şi cruce de Malta, la p. 263, 389. Alte ornamente: ilustraţie cu "Învierea", de 4,5 x 4 cm., la p. 350, în dreapta textului.

www.cimec.ro

* Citat în: BRV. - vol. III, 1316Utrenier [Bucureşti] . 1827 [titlu uniform local]

Ghica, Grigore al IV-lea, domn al Țării Românești. patronaj
Grigorie al IV-lea Dascălul, mitropolit al Țării Românești. patronaj
Mitropolia Țării Românești. Tipografia (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [3] f., 434 p.

* Cânturile "Polieleului sărdarului Dionisache Moraitul ce au stătut aici în Bucureşti. Glas al II-lea diatonicesc..." sunt paginate secundar, de mână (1-40), cu cerneală violet, în partea stângă a textului.
* Semilegătură în piele maro şi pergamoid gri, cu ornamente presate. Coperta anterioară: crucifix aurit, chenar punctat şi liniar, ornamente (îmbinare de motive florale şi arhitectonice, sub formă de evantai) în cele 4 colțuri ale ancadramentului. Idem coperta posterioară. Cotor cu 5 nervuri profilate care mai păstrează conturul original, auriu, al acestora. Fleuroane aurite între nervuri, intacte. Capetele cotorului decorate cu tije florale subțiri, răsfrânte, şi linii aurite ce le delimitează de restul ornamentelor. Forzaț marmorat, în nuanțe de maro, albastru închis, grena, galben pai, pe fond care alternează tonurile luminoase de maro, cu cele întunecate. Şnit roşu, marmorat.
* Conservare: legătură: coperți uşor deteriorate. Două mici depozite ceroase lângă cotor, stânga, coperta anterioară. Pergamoid frotat, coperta posterioară, lângă cotor, şi decolorat. Coperta anterioară desprinsă, parțial, din legătură. Pielea cotorului este sfâşiată lângă coperta anterioară, tocită, uzată la ambele capete ; corp: hârtie îngălbenită. Patină vulgară. Colțuri îndoite spre interior. Consolidări empirice: p. 250-251; cotor interior p. 255-256 şi colțul inferior al p. 255 consolidate cu hârtie de ambalaj, lucioasă. Remarginații: p. 259-261 (bucăți de hârtie aplicate la mijlocul marginii laterale); benzi care obturează textul - sus, p. 364, în centrul paginii, p. 401. Depozite de ceară: p. 27-30. Alte pete, închise la culoare: 91-103. Pagini îmbrunite: 256-264, 434. Paginile 26-27 sunt pătate inclusiv cu cerneală; pe manşeta p. 26, o trăsătură de condei . Foaia de titlu r - v, f. [2]r - v, f. [3]r - v, prima foaie de text sunt îmbrunite, cu pigmentație fungică şi pete diverse, pe margini. Cearcăne de apă pe marginea superioară a paginilor 471 - 490. Prețul anticariatului pe ultimul forzaț - "lei 100".
* Ex libris: [supralibros persoană] N. GEORGESCU [capul inferior al cotorului]
* Ex libris: [ştampilă circulară cu inițialele posesorului, în interior, caligrafiate] Preotul Constantin A. Năescu [f. de gardă ant. r, sus; f. [2]r, p. 94, 134]
* Însemnări: „Analogie. Gh. Dimitrie Ghica Voevod” , alfabet: latin [f. de gardă post. v]

Georgescu, Nicolae. (Bucureşti, [sec. XX]) [menționat pe: supralibros, capul inferior al cotorului] [deținător anterior]

Năescu, Constantin A. [preot] . (Bucureşti, [sec. XX]) [menționat pe: f. de gardă ant. r, sus; f. [2]r, p. 94, 134] [deținător anterior]

Inv. 22.193

b. . — [3] f., 435 p.

* Legătură în piele pe carton, cu impresiuni la rece, originală, culoare maro cu nuanțe mai deschise. Coperta anterioară: crucifix, chenar fitomorf stilizat, ornamente vegetale în formă de buclă, în cele 4 colțuri ale chenarului. Coperta posterioară: Potirul euharistic, chenar din linii frânte înlănțuite, cu aceleaşi ornamente la colțuri. Cotor cu false nervuri prezentând acelaşi model catenar de pe coperta posterioară; ornamente între nervuri, identice cu cele din colțurile chenarelor. Şnit galben.

www.cimec.ro

* Conservare: legătură: coperți deteriorate: coperta anterioară are învelitoarea sfâșiată, zgâriată, frotată. Coperta posterioară este deteriorată în zona șanțului de articulație. Cotorul prezintă crăpături în partea superioară; învelitoarea desprinsă pe mici porțiuni. Forzațuri deteriorate din cauza umezelii. Șnit ondulat și pătat. Ștampila Anticariatului în interiorul coperții posterioare ; corp: exemplar deteriorat: hârtie îmbrunită, cearcăne de apă (marginile laterale, în special de la p. 99 spre sfârșit, unde devin mai accentuate), pigmentație fungică. Desolidarizare parțială a filelor - secvența 373-431. Lipitură între p. 431-433, care masca cusătura, acum vizibilă în partea de sus. O bandă de hârtie și la sfârșitul cărții, ruptă, jos. În interiorul volumului (între paginile 124-125) s-au găsit 4 foi manuscrise cu notație muzicală neochrisantică (preluată din carte) și câteva informații referitoare la acest Utrenier.
* Ex libris: T. Tănase Dumitrescu Băiatul popii Sachelarie [f. de gardă ant. r]
* Ex libris: Preot G. Dumitrescu [f. de gardă ant. r]
* Ex libris: David Ionescu [f. de gardă ant., r]
* Însemnări: „[cu cerneală violet] Las spre suvenire pentru pomenire/ Las al meu nume în eternitate/ că tot ce se scrie rămâne pe hârtie/ ear mâna putrezește și nu se mai găsește/ trei litere în rând/ al meu nume esprimând. Diacon Alex. Dragne Anul 1895 iunie 27 Giurgiu” , alfabet: latin extins [f. de gardă ant. r]

Ionescu, David. ([post 1860]) [menționat pe: f. de gardă ant. r] [deținător anterior]
Dumitrescu, George. ([post 1860]) [menționat pe: f. de gardă ant. r] [deținător anterior]
Inv. 32138

Vamva, Neofit

62 Elementuri de filosofie morală / alcătuite de Neofit Vamva pentru iubitoarea de învățătură tinerime a grecilor ; și tălmăcite în limba românească… de Constantin Radoviciu dintre Goleşti. — Bucureşti : la Tipografiia de la Cişmea, 1827. — 380 p. ; 8° (19 cm), 24 R (14 x 8,7 cm)

* Pagină de titlu: ELEMENTURI // de // FILOSOFIE MORALĂ. // alcătuite // de // Neofit Vamva // pentru iubitoarea de învățătură tinerime // a Grecilor. // Fireşte toate să strică din lipsire, și pri // sosire (Arist: Mor: Cart: 2 Cap: 2) // Și tălmăcite în limba Românească, spre // folosul tinerilor Români. // de // CONSTANTIN RADOVICIU din // tre Goleşti. În Bucureşti. // La Tipografiia dela Cişmea. // 1827.
* Așa cum arată Cornelia Papacostea-Danielopolu, Neofit Vamva (Neophytos Bambas) "era prezent în principate prin predarea cursului său la Sf. Sava de către G. G. Papadopoulos precum și prin cărțile sale pe care le trimitea în țările române" (op. cit. infra, p. 126).
* Foaia de titlu prezintă, pe verso, o exhortație: "Cugetă bine, și mișcă ori ce spre folosul obștii fiind încredințat că de nu curând, dar măcar cât de târziu sămânța aceii bune cugetări și mișcări, îș va da rod înmulțit". Între p. 375-380 se află "Însemnarea capetelor" sau cuprinsul cărții
* 1855 : Ed. Bucureşti, Impr. Santei Mitropolii, cu titlul: "Principii de morală cristiană după Vamva", traducere de Ilie Benescu
* 1868 : Ed. Iași a lucrării de mai sus, editată de Th. Codrescu (Tip. Buciumului Românu)
* Citat în: BRV. - vol. III, 1307
* Citat în: BRM. - vol. I, p. 334, poz. 6203, 6204
* Citat în: Cornelia Papacostea-Danielopolu-- Intelectualii români din Principate și cultura greacă : 1821-1859. — Bucureşti : Editura Eminescu, 1979

www.cimec.ro

Elemente de filosofie morală (română). 1827 [titlu uniform]
Golescu, Constantin (Dinicu). traducător
Carcalechi, Zaharia, editor
Tipografia de la Cişmeaua Domnului Mavrogheni (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [1] f., 380 p.

* Semilegătură în piele şi carton marmorat; cotorul cu 4 nervuri profilate şi ornamentate.
* Conservare: legătură: cotorul are zone de piele lipsă lângă şanțul de articulație; idem învelitoarea jumătăților de copertă, în partea superioară. Fețele din carton presat sunt tocite, cu marginile exterioare îndoite spre interior, iar stratul superior, lucios, s-a desprins. Galerii de anobiidae. Forzațul prezintă ondulațiuni generate de umezeală ; corp: exemplar complet, bine conservat.
* Ex libris: (ştampilă, rectangular:) "Muzeul de Istorie a Oraşului Bucureşti. Biblioteca" [f. [1]r, p.1, f. de gardă post. v (numai pe marginea inferioară)]
* Însemnări: „Aceasta sfântă carte s-au cumpărat... [restul însemnării lipseşte]” [f. de gardă ant. r]
* Însemnări: „încercări de condei” [forzaț post.]
* Însemnări: „Carte găsită în bibliotecă în ziua de 29 octombrie 1966 cu ocazia zugrăvitului în muzeu. Adriana” [f. de gardă post. r]

Inv. 36671

b. . — [1] f., 380 p.

* Legătură în pergamoid de culoare verde (coperțile) şi hârtie marmorată pe carton (cotorul). Titlul lucrării imprimat pe cotor, cu majuscule, între două rânduri de linii ondulate. Dedesubt, un vas ornamental. Şnit stropit cu albastru. În interiorul primei coperți este lipită o diplomă acordată elevului Antonie Răhtivanu din clasa a 4-a de umanioare "pentru merite deosebite la învățarea limbei franțozeşti", cu titlul: "Împărțirea darurilor la Ecsamenul general al anului 1836 în Colegiul Sf. Sava din Bucureşti. Premiul I...". În registrul inferior, sigiliul Eforiei Şcoalelor. Există o posibilă legătură între Antonie Răhtivanu şi Ion Răhtivanu "ocârmuitorul" județului Ialomița, cel care, la 25 februarie 1838, făcea demersuri pentru înființarea de şcoli săteşti iar la 25 noiembrie a aceluiaşi an trimitea un raport conform căruia, la acea dată, în Ialomița funcționau, deja 52, astfel de şcoli (înființate circulare emise de Departamentul din Lăuntru şi Eforia şcolilor). Ap. Pârnuță şi Vlaicu, op. cit. supra (la descrierea exemplarului din "Risipirea cea de pre urmă a Ierusalimului", Bucureşti, 1821, inv. 9234).
* Conservare: legătură: coperta anterioară desprinsă din legătură, deteriorată, cu zone lipsă (lângă cotor, în partea stângă şi pe colțul superior). Coperta posterioară - semilegătură exfoliată ; corp: complet, bine conservat, afectat de umezeală. Pagina 373 parțial desprinsă.
* Ex libris: Eforia Şcoalelor Naționale [forzaț ant.]
* Însemnări: „Aceasta sfântă carte s-au cumpărat... [restul însemnării lipseşte]” [f. de gardă ant. r]
* Însemnări: despre: încercări de peniță [forzaț posterior]
* Însemnări: „Carte găsită în bibliotecă în ziua de 29 octombrie 1966 cu ocazia zugrăvitului în muzeu. Adriana” [f. de gardă post. r]

Răhtivanu, Antonie. (1836-) [menționat pe: forzaț anterior] [deținător anterior]
Eforia Şcolilor Naționale. (până la 1836) (Bucureşti) [menționat pe: forzaț anterior, diploma] [deținător anterior]

www.cimec.ro

1828

Acatistier (română). 1828

63 Acatisther : care cuprinde Acathistul, adecă lauda…. cătră Preasf[â]nta Născătoare de D[u]mnezeu şi Paraclisul, Rugăciunile Preceştaniei, şi Canonul cătră D[o]mnul nostru Is[us] H[risto]s. — Acum adoao oară întru acest chip tipărit. — Bucureşti : [în Tipografia Mitropoliei], 1828. — [1] f., 154 p. : il. ; 4° (22 cm), 20 R (13 x 9 cm)

* Pagină de titlu: ACATHISTER // care // Cuprinde ACATHISTUL, adecă // lauda cea neşezută Cătră preasf[â]nta // Nă- // scătoare de D[u]mnezeu, şi Paraclisul, // Rugăciunile Preceştaniei, şi Ca // nonul cătră // D[o]mnul nostru Is[us] H[risto]s. // Acum adoao oară întru acest chip tipărit // în zilele Prea înălțatului şi Prealumina // tului nostru Domn // IO GRIGORIE DIMITRIU GHICA VV. // Cu blagosloveniia Preasf[i]nțitului Mitro- // polit atoată Ungrovlahia // KYRIU KYRIU GRIGORIE. // ÎN BUCUREŞTI 1828.
* Reeditare a Acastierului din 1823, cu o structură uşor modificată. Tipărit pe hârtie filigranată, cu negru şi roşu. Numerotație chirilică plasată în interiorul chenarului paginii. În total, volumul numără numai 37 de miniaturi, comparativ cu prima ediție a Acatistieriului (scene din ciclul hristologic şi marianic, de 4,5 x 4 cm.); frontispicii, inițiale ornate şi încadrate (de 3,5 x 3 cm. şi 2,5 x 2 cm.), viniete. Pagina de titlu şi cea de text cu ancadrament fitomorf: medalioane vegetale în interiorul cărora sunt portrete de sfinți. O gravură cu tema "Buneivestiri", semnată "GHERVASIE MON[AH]", împodobeşte verso-ul foii de titlu. Este prezentă şi gravura cu Maica Domnului şi Pruncul din prima ediție, fără semnătura gravorului însă (cartuş neinscripționat). Bogate frontispicii florale având în centru obişnuita christogramă, la începutul fiecărei secțiuni. Ilustrația cu "Iisus în potir" se află la p. 73. La sfârşit, vinieta sub forma unui vas cu trandafiri, preluat din repertoriul artiştilor nemțeni (se regăseşte şi în alte tipărituri bucureştene, cum ar fi "Prescurtare a istoriei universale", 1826). Latura inferioară a chenarelor este semnată, din loc în loc: "Popa Symeon : 1819"; numele acestui gravor apare mult mai des în ediția 1823 a acestei cărți de cult.
* Din cuprins:
    - Titlul. — f. [1]r
    - Slujba cântării Acathistului. — p. 1-54
    - Canon de rugăciune către Preasfânta Născătoare de D[u]mnezeu (colontitlu: "Paraclisul Precistei"). — p. 55-72
    - Slujba Sfintei Cuminecături (colontitlu: "Slujba Priceştaniei"). — p. 73-114
    - rugăciunile Sf. Ioan Damaschin. — p. 115-127
    - rugăciunile Sf. Ioan Gură-de-Aur. — p. 127-137
    - Canon de umilință către D[o]mnul nostru Is[us] H[risto]s. — p. 138
    - Canon de rugăciune către Is[us] H[risto]s. — p. 139-154.
* Citat în: BRV. - vol. III, 1356

Ghica, Grigore al IV-lea, domn al Țării Româneşti. patronaj
Grigorie al IV-lea Dascălul, mitropolit al Țării Româneşti. patronaj

Exemplare:

www.cimec.ro

a. . — [1] f., 154 p.
* Reprezintă ediția a II-a a Acatistierului de Bucureşti (ed. I - 1823).
* Legătură în piele pe lemn. Se observă 2 ornamente ovale pe ambele coperți, înfățișând Sf. Treime, destul de neclar, cu urme de aurire; chenar vegetal dantelat, aurit, cu ornamente mici, tot aurite, în interior, în cele 4 colțuri. Cotor cu 3 nervuri profilate şi conturate (sec. XIX)
* Conservare: legătură: învelitoarea de piele a coperților este neuniformă, crestată în partea inferioară a primei coperți. Şnit uşor ondulat. Numeroase pete. Recondiționată ; corp: corpul cărții este complet şi bine conservat. Filele au pete galben închis pe marginile superioare. Patină vulgară (în special p. 17-50). Margini inferioare cu pigmentație fungică (p. 141-150) şi cearcăne de apă. Paginile 147-150 au marginea de sus decupată. Restaurate: p. 3-6, 153-154.
* Însemnări: „La leat 1822 aprilie 25 am venit la mănăstirea Țigăneştilor de obşte cu sora Maria, şi m-au dat de ascultare la bolniță şi fiind nacialnică maica Pahomiia monahia ce mai pe urmă s-au numit în s(c)himă Olimbia[da] fiind Domn Grigorie Ghica Vvd şi la mianastire [sic] purtătoare de grijă maica Agripina şi maica Olimpiada ce s-a stăreți[t]… [text trunchiat]” , alfabet: chirilic [f. de tit. r, marg. inf.]
* Însemnări: despre: [note de lectură, cu cerneală violet], alfabet: chirilic [p. 7, 25, 39, 44]

Mânăstirea Țigăneşti (Ciolpani, jud. Ilfov). (sec. al XIX-lea) [menționat pe: f. de tit. r, jos] [deținător anterior]

Inv. 24215

Bredow, Gottfried Gabriel von

64 Synoptike genike historia / syntetheisa hypo G. G. Bredob. — En Boukourestio : en to neosystato typographeio, 1828. — [3] f., 189 p., [1] f., 19 p. + [1] f. (sign.: * - *2; Ab - D; Ab - Zb; IAb - IBb; * - *2 - **) ; 4° (19 cm), 28 R (17 x 12 cm)
* Pagină de titlu: SYNOPTIKE. // GENIKE HISTORIA. // ton // AXIOLOGETERON SYMBEBEKOTON // TOU KOSMOU. // Eis Chresin ton koinon Scholeion // Syntetheisa men // hypo G. G. Bredob. // Metaphraistheisa de ek ton Germanikon // Para IO: Skarlatou. // En Boukorestio: // En to Neosystato Typographeio. 1828.
* Titlul tradus: Istoria universală pe scurt a celor mai însemnate întâmplări din lume. Pentru uzul şcoalelor primare. Compusă de G. G. Bredow şi tradusă din nemțeşte de I. Scarlat, Bucureşti: În tipografia de curând întemeiată [apud BRV]
* Acest compendiu de istorie universală a cunoscut 27 de ediții. A constituit un instrument fundamental de studiu în şcolile din Germania secolului al XIX-lea, fiind tradus şi în alte limbi. Tratatul în variantă neprescurtată (de peste 600 de p., în funcție de ediție), poartă titlul: "Umständlichere Erzählung der merkwürdigen Begebenheiten aus der allgemeinen Weltgeschichte. Für den ersten Unterricht in der Geschichte. Besonders für Bürger- und Landschulen" (ed. primă, 1803).
* Tipar negru, hârtie filigranată. S-au folosit 3 corpuri de literă grecească. Primele 6 pagini sunt nenumerotate. Corpul lucrării este numerotat cu cifre arabe. Cele 19 pagini suplimentare au numerotație grecească. Foaia nenumerotată, care le precede, este albă. Nu există colontitluri. La sfârşitul volumului este ataşată o filă de dimensiunea 11 x 22 cm., imprimată numai pe recto. ; Ornamentică: vinietă de frontispiciu reprezentând un vas cu flori. Pe marginile superioare ale filelor sunt prezente ornamente tipografice din câte 2 linii ondulate. Primul capitol se deschide sub un frontispiciu stilizat, constând

www.cimec.ro

într-o banderolă segmentată. Un alt frontispiciu pe p. 1 a suplimentului, dintr-un registru unic, ocupat de steluțe. O vinietă de final, la p. 189, stilizată, compusă din două elemente lanceomorfe.

* Din cuprins:
  - Titlul cărții. — f. [1]r
  - "Proskeryxis". — f. [2]r - [3]r
  - "Synoptike Genike Historia". — p. 1-189
  - "Katalogos ton syndrometon" [Lista de subscripții]. — p. 1-19
  - "Ta semantikotera paroramata" [Errata sau: "Îndreptarea celor mai însemnate greşeli"]. — f. [1]r

* 1860 : Ed. în lb. română, pe baza versiunii lui Michail Musescu, cu titlul: "Prescurtare din istoria generală coprinzând celle mai remarcabile evenimente alle timpurilor antice, mediane şi moderne, de G. G. Bredov", Bucureşti, Tip. "Annuntzatorului".
* Citat în: BRV. - vol. III, 1382
* Citat în: BRM. - vol. I, p. 471, poz. 8553

Scurtă istorie universală (greacă modernă) [Bucureşti] . 1828 [titlu uniform local]

Scarlat, I. traducător

Tipografia de la Cişmeaua Domnului Mavrogheni (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [3] f., 189 p., [1] f., 19 p., [1] f.

* Semilegătura din piele maro şi hârtie marmorată pe carton.
* Conservare: legătură: învelitoarea cotorului este roasă la ambele capete şi pe nervurile inferioare, pătrunsă de cari; lângă coperta posterioară, învelitoarea este foarte tocită. Prima copertă prezintă urme de uzură în centru şi pe margini. Cea de-a doua copertă are o pată mare, de cerneală neagră şi acelaşi tip de deteriorare. În plus, este desprinsă de corpul cărții. Colțurile îmbrăcate în piele, ale ambelor coperți sunt într-o stare satisfăcătoare de conservare. Pe lângă însemnări, forzațurile prezintă încercări de condei şi semnături (inițiale). ; corp: bine păstrat. Hârtie îmbătrânită, pătată pe marginile laterale ale filelor (în special f. 1-15)
* Ex libris: kai tode syn tois allois Michail Eustratou [şi această carte împreună cu celelalte (este a lui) Mihail Eustratie] [f. de gardă ant. r]
* Ex libris: Alexandros Kouminetes ? [f. de gardă ant. r]
* Ex libris: Alexandros Augoustos [ibidem]
* Ex libris: [forzațul fix post., marg. inf.]
* Însemnări: „je vous prie ma chere amie donne moi un maurso du paint pour manger; morceau pour manger et je serais votre" , alfabet: latin extins [f. [1] de la sf., partea îndoită]
* Însemnări: „a monsieur le reviseur des douanes demeurant a saint Radou Voda avec sa famille. M. Costache" , alfabet: latin extins [forzațul liber post. v]

Eustratos, Michailos. (Bucureşti, [sec. al XIX-lea]) [menționat pe: f. de gardă ant. r] [deținător anterior]

Kouminetes, Alexandros. (Bucureşti, [sec. al XIX-lea]) [menționat pe: f. de gardă ant. r] [deținător anterior]

Inv. 1241

b. . — [1] f. + , 189 p., 18 p., [1] f.

* Exemplar incomplet: îi lipseşte capitolul intitulat "Proskeryxis", i.e. f. [2]-[3] de la începutul volumului.
* Legătura din piele şi hârtie marmorată (în maro şi roz). Sunt vizibile ornamente

www.cimec.ro

vegetale la ambele capete ale cotorului şi în zona mediană, marcând o falsă nervură. În partea superioară a cotorului este imprimat titlul cărții, cu majuscule, în cadru vegetal stilizat. Forzaț de culoare verde deschis, acoperit cu desene. Șnit stropit cu albastru.

* Conservare: legătură: coperțile cărții sunt uzate: învelitoarea de piele a colțurilor lipseşte iar cartonul este exfoliat lateral. Marginea laterală a celei de-a doua coperți prezintă, în plus, urme ale atacului de rozătoare. Policromie mai clară pe coperta posterioară. Pielea este tocită pe cotor şi pe semilegătură. Partea inferioară a cotorului roasă, parțial. ; corp: spre deosebire de primul exemplar, p. 17-18 de la sfârşit sunt rupte în partea de jos, iar din pagina 19 a supraviețuit un mic fragment. Ultima foaie este ruptă, cu pierderi de text pe recto, în josul paginii.

* Ex libris: R.P.R. Sfatul Popular al Capitalei. Secțiunea Culturală. Muzeul de Arheologie şi Istorie [ştampilă violet, rectangulară] [f. de gardă post. r]

* Însemnări: „Achiziție de la Prof. Crețu 31.III.1956” [f. de gardă post.r]

Crețu [profesor] . (Bucureşti, până la 31 martie 1956) [menționat pe: f. de gardă post. r] [deținător anterior]

Inv. 9235

Heliade-Rădulescu, Ion

65 Gramatica românească / de Ion Eliad. — [Sibiu] : [S.n.], 1828. — XXXIV, 166, [2] p. ; 8° (18 cm), 33-34 R (14 x 8,5 cm)

* Pagină de titlu: GRAMATICA // ROMÂNEASCĂ // de // d. I. ELIAD. // Dată la tipar cu cheltuiala // d. coconului SCARLAT ROSET // 1828

* Conform informațiilor sintetizate de Dan Râpă-Buicliu, modelele acestei gramatici sunt lucrările lui Charles-Constant Le Tellier: "Grammaire française ŕ l'usage des pensionnats", Paris, 1826; "Exercises d'analyse grammaticale et d'analyse logique. Premičre partie, comprenant les exercises d'analyse grammaticale, précédes d'un traité de la construction de la phrase. 9-čme edition, Paris, 1826" şi "Exercises d'analyse logique, précédes d'un traité de la proposition". C. Papacostea-Danielopolu, în consens cu N. Camariano, A.D. Xenopol (şi N. Iorga), subliniază contribuția şcolii greceşti la alcătuirea Gramaticii lui Ion Heliade-Rădulescu, prin încorporarea principiilor ştiințifice specifice acesteia; personalitatea cea mai apreciată a timpului, a cărui concepție filologică a preluat-o Heliade-Rădulescu, este Athanasie Christopol, despre care Nicolae Iorga afirma că a influențat decisiv, prin creațiile sale, formarea literaturii române moderne (C. Papacostea-Danielopolu, op. cit. infra, p. 133; 144).

* O altă influență notabilă a exercitat-o Ianache (Ienăchiță) Văcărescu, prin "Observații sau băgări de seamă asupra regulilor şi orânduielilor gramaticii româneşti", Râmnic, 1787.

* Text în alfabet de tranziție, cu 4 corpuri de literă. Ultima foaie cuprinde o "errata".

* Citat în: BRV. - vol. III, 1366; BRV Additamenta, p. 441-442

* Citat în: Cornelia Papacostea-Danielopolu-- Intelectualii români din Principate şi cultura greacă : 1821-1859. — Bucureşti : Editura Eminescu, 1979

Gramatică românească (română). 1828 [titlu uniform]
Rosetti, Scarlat. editor comercial

Exemplare:

a. . — XXXIV, 166 p., [1] f.

* Legătură în piele albastru ultramarin cu chenare aurite, capitalband şi signet. Pe cotor, titlul lucrării cu caractere aurite, în etichetă cu margini aurii, roşie, dungată.

www.cimec.ro

Ambele capete ale cotorului marcate cu linii aurii. La capătul inferior, deasupra liniei, este imprimat anul tipăririi. Forzaţ marmorat, din carton, dublat de unul simplu.
* Conservare: legătură: se mai păstrează coperta anterioară a vechii legături din hârtie, pe care este imprimat titlul Gramaticii, într-un chenar vegetal stilizat, şi o vinietă cu motiv alegoric. Forzaţul primei coperţi este desprins, în partea de jos. Şnitul este ondulat, cu mici pete ; corp: exemplar bine conservat. Hârtie îngălbenită, fragilizată. Colţurile filelor îndoite. Cearcăne de apă pe colţurile superioare ale primelor pagini (pânp la p. 8). P. 17-18 cu marginile inferioare rupte vertical. Stropi de tuş negru - p. 51, 52, 61-64. Paginile 53-56 lipite în partea de sus. Ultima foaie, cu errata, are colţurile rupte şi prezintă pete de umezeală.
* Ex libris: P. Ionda [p. de titlu, marg. sup.]
* Însemnări: „Dohtorie cercată pintru orice feli de bube ori la om, sau la dobitoc: ridiche rasă să să amestice cu gălbenuri de ou, şi puindusă p'o cârpă să să lege buba de mai multe ori şi va trece. Altă dohtorie di bubă la om: piatră acră s[p]artă bine pe o tavă, pisată şi presărată peste bubă. Dar întâi să să [ămestece] cu 8 pă[hare] de scumpie fiartă bine şi căldicică de mai multe ori să să spele şi să să presare disupra prafu de piatră şi va trece buba” , alfabet: chirilic [forzaţ anterior]
* Însemnări: „Lei bani 40 am plătitu pe acéstă carte în 23 Octombrie 1883 [cu cerneală violet, nesemnat]” , alfabet: latin extins [f. de tit. r, sus]

Ionda, P. ([sec. XX]) [menţionat pe: p. de titlu, marg. sup.] [deţinător anterior]
Inv. 16554

Theodorit, episcop al Kyrului

66 Ale preafericitului Theodorit Episcopul Kyrului Cuvinte zece pentru D[u]mnezeiasca Pronie / Cu blagosloveniia celui de acum Mitropolit al Ungrovlahiei Kyriu Grigorie de carele s-au şi tălmăcit. — Acum întâi s-au tipărit. — Bucureşti : în Tipografiia sf[in]tei Mitropolii, de Matthei Băbeanul Tipograful, 1828. — [2] f., 268 p. : il. ; 4° (20 cm), 26 R (16,3 x 9,5 cm)

* Pagină de titlu: ALE PREAFERICITULUI // THEODORIT // EPISCOPUL KYRULUI // Cuvinte zece pentru D[u]mnezeiasca Pronie. // Care // Acum întâi sau tipărit după // venirea armiei preaputernicului şi // atoată pravoslaviia apărătoarei // împărăţii atoată Rosia. // Cu blagosloveniia celui de acum // Mitropolit al Ungrovlahiei // KYRIU GRIGORIE. // De carele s-au şi tălmăcit. // ÎN BUCUREŞTI // În Tipografiia sf[in]tei Mitropolii // La anul 1828. // De Matthei Băbeanul Tipograful.
* Reproducem legenda versificată a Stemei, pentru menţiunea privind ediţia de faţă: "Corbul Valahiei prin puterea cea din cruce//Tuturor de obşte vestire bună aduce,//Pentru tipărirea acestor zece cuvinte,//Ce la lumină eşiră din nou tălmăcite//Citiţi dar toţi şi vă îndulciţi//Şi tălmăcitoriului fericire îi poftiţi".
* Tipar negru, 5 corpuri de literă chirilică. Volum alcătuit din 17 caiete, cu paginaţie şi signatură chirilice. Colontitluri flancatee de viniete. Titlul este plasat într-un dublu chenar: unul interior, din frunze trilobate şi altul exterior, din linii mici în zigzag. Pe foaia de titlu v, se află Stema Ungrovlahiei identic încadrată, anturată de 12 flori de câmp dispuse simetric. Versurile asupra Stemei sunt precedate de 2 şiruri de cruci minuscule. Pe f. [2]r, sub un frontispiciu de forma unei benzi fitomorfe din motivele florale amintite, începe o prefaţă - "Cătră cititori", cuprinzând o scurtă biografie a lui Theodoretos. Iniţială ornată, "F", încadrată, de 2,5 x 2 cm. Pe verso-ul acestei foi se află o "Scară a Cuvintelor celor pentru Dumnezeiasca Pronie", prezentând acelaşi frontispiciu. Pe pagina 1, alt frontispiciu cu 2 maci având tulpinile răsfrânte; frunze

www.cimec.ro

bogate, conturate, albe pe fond negru (în negativ). Medalion oval înfăţişând o cruce (decorată cu un model tip fagure), acronimul Mântuitorului şi veduta unei reşedinţe episcopale sau mitropolitane. Iniţială istoriată, "L", de 4 x 3,8 cm. - Proorocul David cu filacter, biserică în fundal, peisaj, "Ochiul Cel atoate văzător". Sunt prezente şi iniţiale simple în chenar fitomorf stilizat: p. 24 - 2,5 x 2 cm., p. 40 ("Ci"); iniţiale în negativ, pe fond vegetal, încadrate, "I" - p. 64, sau "K" - p. 85 (2,5 x 2,2 cm.), "D" - p. 163. Fiecare capitol se deschide cu câte-o astfel de iniţială. Frontispicii înguste, la începutul secţiunilor.

* Citat în: BRV. - vol. III, 1380

Grigorie al IV-lea, Dascălul, mitropolit al Ţării Româneşti. traducător
Băbeanu, Matei. tipograf

Exemplare:

a. . — [2], 268 p.

* Legătură în piele şi carton dur, ambele marmorate, în tonuri de maro. Cotorul are 5 nervuri false, fitomorfe. Titlu pe cotor - "Pentru Pronie" - în etichetă de piele neagră, cu majuscule.

* Conservare: legătură: colţurile coperţilor au stratul superficial al pielii tocit, ros. Faţa lucioasă, marmorată, uzată (frotată). Cotorul este atacat de cari. Forzaţuri afectate de umezeală (pete, mucegai). Preţul de anticariat ("lei 60") şi alte preţăluiri sunt prezente pe forzaţul coperţii posterioare. ; corp: exemplar complet, bine conservat. Hârtie îngălbenită, patină vulgară. Sublinieri cu creionul chimic în text - p. 114-203 şi pe marginile laterale ale textului.

Inv. 16328

1829

Episcopescu, Ştefan Vasile

67 Oglinda sănătăţii şi a frumuseţii omeneşti : mijloace şi leacuri de ocrotire şi îndreptarea stricăciunilor / alcătuită de Ştefan Vasilie Piscupescu ; şi pusă în tipar cu cheltuiala dumnealui Vasilie Manole epistatul tipografii. — Bucureşti : în Tipografia de la Cişmea, 1829. — [2] f., 330 p. ; 8° (18 cm), 23 R (13,5 x 9 cm)

* Pagină de titlu: OGLINDA // sănătăţii şi a frumuseţii // Omeneşti. // Mijloace şi leacuri de ocrotire // şi de îndreptarea stricăciunilor // Alcătuită şi întocmită spre folosul neamului // Românesc. // De // Ştefan Vasilie Piscupescu Dohtorul Poli // tiei Bucureştilor, a Prinţipatului Ţării // Româneşti. // Şi pusă în tipar cu cheltuiala dumnealui Vasilie // Manole Epistatul Tipografii, la care să şi af // lă spre vânzare. // În Bucureşti // în Tipografia dela Cişmea // 1829

* Surse privind autorul, furmizate de I. Bianu: Victor Mureşan, "Rostul lui Ştefan Vasile Episcopul în începuturile medicinei ştiinţifice române", Cluj, 1934, p. 7-11 şi Constantin Gheorghiu, "Doctorul Episcopescu şi începuturile scrisului medical românesc" - extras din "Clujul medical", nr. 1, ianuarie 1934, p. 4-6. În "Bibliografia Românească Modernă", autorul este citat sub numele de "Episcopescul, Ştefan Vasile". În "Repertor de medici, farmacişti, veterinari...", vol. I + Adaos, Brăila, 1938-1941, p. 333-334, apare ca "Piscupescu, Ştefan"; "Manega" (după numele tatălui) şi "Vasiliev" sau "Vasilovici" (nume ocazional, împrumutat). O sursă mai recentă este articolul semnat de dr. G. Brătescu, în "Viaţa medicală", nr. 23 (805) anul XVII, din 10 iunie

www.cimec.ro

2005, p. 2, secțiunea "In medias res" - rubrica "Dicționar medico-istoric" - "Ştefan V. Episcopescu si începuturile literaturii medicale româneşti- Piscupescul, Manega sau Vasilinov ?"

* Alte lucrări ale doctorului Episcopescu: "Apele metalice ale României Mari, cercetate, descrise şi însoțite cu o Dietetică, şi Macroviotică", Buzău, 1837, "Mijloace şi leacuri de ocrotirea ciomei, alcătuite şi întocmite spre ajutoriul şi folosul neamului Românesc". Ed. I, Bucureşti, 1824, ed. a II-a, ibidem, 1842, "Oglinda înțelepciuni[i]. Cunoştința sineşului coprinzătoare de antropologhie şi cosmologhie spre aflarea puterilor omului şi ale naturi[i]", Bucureşti, 1843 şi "Practica doctorului de casă. Cunoştința apărări[i] ş'a tămăduirii boalelor bărbăteşti, femeeşti şi copilăreşti. C'o prescurtare de hirurgie, de materia medică şi de veterinărie pentru Doctor şi norod", Bucureşti, 1846.

* Tipar negru, frontispicii şi viniete. Signatură chirilică, reclame. Foaia de titlu nu prezintă ornamente. Pe verso, este prezent un aforism: "Sănătatea şi frumusețea sînt mărimi lumeşti şi cununi de viață de puteri cereşti". Foaia [2] r - v cuprinde o dedicație către domnitorul Ghica şi boieri semnată: "cu zmerită plecăciune, să jărtveşte aciastă osârdie, de alcătuitor", urmată de o explicație, semnată iar - "Plecată slugă Şt. P. D." (Ştefan Piscupescu). Paginile 1 - 49 conțin o "Procuvântare", de "Şt. D." Pe p. 50, sub un frontispiciu cu rozetă, începe secțiunea intitulată "Făptura lumească", care se sfârşeşte pe p. 147 cu o vinietă; această parte cuprinde 3 capitole: "Omul", p. 90-121, "Mintea", p. 122, "Sufletul", p. 123 (fiecare capitol începe cu un alt tip de frontipiciu). P. 148-168: "Tinerețile" (secțiune care debutează cu acelaşi frontispiciu ca la începutul lucrării). La p. 169 - "Purtarea sineşiului către aproapele său", până la 177, unde se încheie cu o frumoasă vinietă fitomorfă (4,5 x 5,5 cm.). Pe p. 178 sunt 12 versuri cu rimă, nereproduse în BRV. La p. 179, - "Mijloace şi lucruri de ocrotirea sănătății şi a frumuseții omului. Şi de îndreptarea stricăciunilor. Materia Dohtoriei. Arătarea orânduielii şi a lucrării vremurilor anului, a luării şi a leacurilor, orânduiala vremii anului." Sfârşitul volumului la p. 324. La p. 325 - "Arătare de cele ce să coprind în aciastă cărticică" - până la p. 330.

* Poezia de la p. 178: "Ca sluga cu un talant să nu caz în osândă/ Îl dau la schimbători să umble cu dobândă./ Mă rog să-l priimiți văzându-l prin cercare,/ Că este lămurit i are asemănare./ Fără numai am pus din dragostea de frate,/ Cu râvnă din destul acea mai multă parte./ Zavisnice vrăjmaş! şi tu viclene altul!,/ Vă ştiu pre amândoi că nu priimiți talantul./ Dar fiți precum ați fost lăcaşul răutății,/ Că eu am pre adevăr părtinitoriu dreptății./ Şi voi dragi înțelepți veț pune ac în miere,/ Să-i înțepe a' lor limbi ce varsă atâta fiere".

* Citat în: BRV. - vol. III, 1425

* Citat în: BRM. - vol. II, p. 251

Manole, Vasile. editor comercial
Tipografia de la Cişmeaua Domnului Mavrogheni (Bucureşti)

Exemplare:

a. . — [2] f., 330 p.

* Legătură din hârtie subțire, pe care este reprodusă o parte din titlu, de mână, cu cerneală albastră, în transcriere modernă (coperta anterioară)

* Conservare: legătură: prima copertă desprinsă de cotor, sfâşiată. ; corp: marginea laterală a p. 113-114 ruptă, fără pierderi de text. Caietele 12-13 desolidarizate. Pete de grăsime: p. 183, 194, 195 (pe toată suprafața), 198, 199, 206, 207; colțurile inferioare ale p. 245-279; pete închise la culoare pe laterala paginilor 207-322. Pagina 327 este, de asemenea, pătată (o dâră străbătând textul, pe orizontală). Margini inegale: p. 119, 183. Consolidări empirice: p. 320-321. Prețul de anticariat ("lei 125") pe foaia de gardă suplimentară, verso.

www.cimec.ro

* Însemnări: „23 Iunie 1966. M. I. Biblioteca” [p. 213]
Inv. 27025

Heineccius, Johann Gottlieb

68 Filosofia cuvântului şi a năravurilor : adecă Loghica şi Ithica elementare / scrise întâiu latinesce de lăudatul profesor Gottlieb Ainekie, acum în limba românească de Eufrosin Dimitrie Poteca. — Buda : În Crăiasca tipografie a Universitatei Ungariei, 1829. — [24] f., 389 p. ; 4° (21,5 cm (sign: **; ***; 1 - 25*), 30 R (16 x 9 cm)

* Pagină de titlu: FILOSOFIA // cuvântului şi a năravurilor // adeca // LOGHIKA şi IthICA // Elementare // cărora să pune înainte Istoria Filoso // ficească // scrise întâiu latinesce de lăudatul Profesor Io. // GOTTLIEB AINEKIE, fiind în kathedra filos. // din Alla. Apoi traduse în limba elinească // de // Dumnealui Marele Ban // GRIGORIE BRÂNCOVEANU, // iar acum în limba Românească // de // EUFROSIN DIMITRIE POTECA, // Ierom. şi Profesor de Filosofie dela Bucureşti spre // povăţuire la leţiile sale de filosofie. // Logica und Moral-Philosophie walachisch. // La Buda // în Crăiasca Tipografie a Universitatei Ungariei // 1829
* Traducere după Johannes Gottlieb Heineccius, "Elementa philosophiae rationalis et moralis ex principiis admodum evidentibus iusto ordine adornata. Accessere historia philosophica et index locupletissimus. Editio VIIII emendatior. Francofurti cis Viadrum, Kleyb 1745." Autorul acestei versiuni, Eufrosin Poteca, a fost profesor de filosofie la şcoala de la “Sf. Sava" (1825-1832), arhimandrit (c. 1830), apoi egumen al manastirii Gura Motrului (1832-1858).
* Din această lucrare s-au tras două tiraje, fapt constatat în urma studierii exemplarului broşat, din biblioteca Muzeului de Istorie a Bucureştiului: prima copertă poartă titlul: "FILOSOFIA CUVÂNTULUI//si a//NARAVURILOR.//De//Ioan Gotlieb Ainekie.//Talmacită româneşte // DE //EUFROSIN // IEROM //POTECA." Dedesubt, sub o vinietă înfaţişând doi copii la masa de scris, într-un medalion încadrat, este menţionat "Pretul 2 flor. de argint//3 flor. pe hârtie fainã".
* A. Veress: "Renumita carte are şi o ediţie ungară cu titlul: <<>Io. Gott. HEINECCII Elementa Philosophiae rationis et moralis. Debrecini, 1761>"
* Tipărită pe hârtie subţire, filigranată, cu 5 corpuri de literă chirilică; sunt prezente colontitluri, note de subsol, reclame. Numerotare cu cifre arabe (primele 48 de pagini corespunzând părţii introductive sunt nenumerotate). Ornamentică: frontispicii din elemente fitomorfe stilizate, viniete; un frontispiciu cu tema alegorică, la p.1. Pe verso-ul foii de titlu se află un proverb al lui Solomon, din Vechiul Testament.
* Structura lucrării: titlul, o prefaţă dedicată "Dumnealor Preacinstiţilor, Prealuminaţilor, şi Prealăudaţilor Bărbaţi ai Ţării Româneşti! Marelui Ban D[o]mnului mieu Constantin Bălăceanul, M[are] Vornic Gheorgache Golescu, şi M[arilor] Logofeţi Alexandru Filippescul şi Nestor, Bunilor Patrioţi şi iubitorilor de ştiinţe Efori ai Şcoalelor, şi c.l.", imprimată cu caractere de mari dimensiuni, pe 3/4 din pagina, între f. [2]r - [6]v, semnată - "Al cinstitei D[omniei] v[oastre] osârdnica slugă în Pesta. 28. Fevruarie. 1829. Euf[rosin] Ier[o]m[onah] Poteca"; f. [7]r - [12]v: "Precuvântare a scriitorului cătră iubitoriul de învăţătură Cetitoriu", cu menţiunea - "În Francofort după Viandru 1728". Foile [13]r - [22]v cuprind "Cătră Fiii Românilor! Eufr. Poteca. Ierm. Întroducere la Filosofie, sau Lecţie începătoare". Capitolul I cu titlul "Istoria Filosofică. De Filosofie în generale, adecă preste tot", cu colontitlul "Istoria Filosoficească", începe la p. 1 şi se termină la p. 54; p. 55-69 cuprind secţiunea "Împlinire la Elementurile de Istoria Filosofilor". Urmeaza "Elementuri de Loghică", între p. 70-196. Ultima parte a

www.cimec.ro

lucrarii se intitulează "Elementuri de Filosofie Morale", ocupă paginile 197-348 şi se încheie cu formula grecească "Panta kalos estai". De la p. 349 spre sfârşit: doua "cuvinte" ale lui Eufrosin Poteca, unul "ce s-au zis la zioa Naşterii Mântuitorului… înaintea D[o]mnului Grigorie Ghica Vvd…. La anul 1827..." , celalalt - "s-au spus la Examenul Public în Scoala dela Sf. Sava în 20 iunie 1827..."; p. [368] cuprinde o errata. Între p. 369-389 se afla "Tabla cărţii aceştiia". Pe ultima foaie verso, colofonul : "Pestini die 14-a Octobris 1828. Imprimatur Ioannes Theodorovits m. p. G. n. m. R. parochus Pestiensis ad Assumptam, Assessor Consistorialis, et Librorum Valachicorum Ref. Int. Censor". (Ioan Theodorovici-Nica, traducător al "Istoriei universale" de Pavel Kengyelctz, Buda, 1824.) ; Greşeli de numerotare: "258" pentru 358, "267" pentru 367.
* Citat în: BRV. - vol. III, 1420
* Citat în: BRU. - vol. II, 1217, p. 265
* Citat în: Popp, Vasile-- Disertaţie despre tipografiile românesci în Transilvania şi învecinatele Ţări dela începutul lor până la vremile noastre. — Sibiu : Gheorghie de Klozius, 1838, p. 96
* Citat în: Vékony Sándor-- A mezőtúri Ev. Ref. Főgymnasium könyvtárának betűsoros jegyzéke szakcsoportonként. — Mezőtúr : Gyikó K., 1900
* Citat în: Papacostea-Danielopolu, Cornelia-- Intelectualii români din Principate şi cultura greacă : 1821-1859. — Bucureşti : Eminescu, 1979
* Citat în: Gorun, Gheorghe-- Cenzorii români de la tipografia din Buda. — În : "Crisia", XXII (1992), p. 145-159

Elemente de logică şi etică [Buda] . 1829 [titlu uniform local]
Brâncoveanu, Grigorie. traducător
Poteca, Eufrosin Dimitrie. traducător
Theodorovici-Nica, Ioan [paroh român neunit, din Pesta] . cenzor
Tipografia Crăiască a Universităţii Ungare (Buda)

Exemplare:

a. . — [24] f., 389 p.
* Legătură din carton învelit în hârtie maro închis, imprimată. Prima copertă poartă titlul: "FILOSOFIA CUVÂNTULUI//şi a//NĂRAVURILOR.//De//Ioan Gotlieb Ainekie.//Tălmăcită româneşte//DE//EUFROSIN//IEROM//POTECA.". Dedesubt, sub o vinietă înfăţişând doi copii la masa de scris, într-un medalion încadrat, se află menţiunea "Preţul 2 flor[inţi] de argint//3 flor[inţi] pe hârtie faină". Titlul este încadrat într-un chenar dublu, unul fitomorf stilizat şi altul simplu, liniar, având în interior rozete şi frunze, iar în cele patru colţuri alte motive florale, pe fond negru. Coperta posterioară prezintă acelaşi ancadrament. În câmpul central, binecunoscuta vinietă cu îndemnul "ora et labora", comună multor tipărituri date la lumină la Buda. Dedesubt este imprimat un alt colofon, de data aceasta în limba română: "La Buda, în Crăiasca Tipografie a Universitatei Ungariei din Pesta. 1829". Cotorul are 6 nervuri false, ornate cu motivele din ancadramente. Titlul lucrării este imprimat pe cotor, cu majuscule. Forzaţ de culoare albastru deschis spre verde.
* Conservare: legătură: coperţile sunt uşor deteriorate: primei coperţi îi lipsesc câteva mici porţiuni din învelitoare, lângă cotor, este îmbrunită, roasă pe margini şi la colţuri, şi prezintă câteva linii trasate cu peniţa. Aceeaşi stare coperta posterioară, cu excepţia liniilor. Forzaţul este atacat de cari şi fungi ; corp: deteriorare a corpului cărţii, stabilizată. Complet, bine conservat. Uşoară desprindere în partea de sus, a primelor 2 pagini, cearcăne de apă pe pagina de titlu şi pe următoarele 36 de pagini.

www.cimec.ro

Index de titluri

Acatistier (română). 1823	[50]
Acatistier (română). 1828	[63]
Anastasimatar (română). 1823	[51]
Anastasimatar (greacă medie). 1820	[47]
Biblia N.T. (română). 1648	[1]
Biblia N.T. Evanghelie (greacă medie, română). 1693	[7]
Biblia N.T. Evanghelie (română). 1682	[4]
Biblia N.T. Evanghelie (română). 1697	[8]
Biblia N.T. Evanghelie (română). 1750	[19]
Biblia N.T. Evanghelie (română). 1784	[26]
Biblia N.T. Faptele apostolilor (română). 1683	[5]
Biblia N.T. Faptele apostolilor (română). 1784	[25]
Biblia V.T. Psalmi (română). 1784	[27]
Biblia V.T. Psalmi (română). 1806	[35]
Biblia V.T. Psalmi (română). 1820	[46]
Biblia V.T. Psalmi (slavonă). 1754	[20]
Biblia V.T. N.T. (română). 1688	[6]
Biblia V.T. N.T. (română). 1819	[44]
Calendar (română). 1814	[37]
Carte folositoare de suflet (română). 1799	[32]
Carte sau lumină (română). 1699	[10]
Cărticică care cuprinde multe lucruri de folos (română). 1825	[54]
Cheia înțelesului (română). 1678	[3]
Culegere de înțelepciune (română). 1827	[60]
Cuvinte zece pentru Pronie (română). 1828	[66]
Descrierea Moldovei (română). 1825	[53]

www.cimec.ro

Elemente de filosofie morală (română). 1827	[62]
Elemente de logică şi etică (română). 1829	[68]
Evanghelie cu învăţătură (română). 1699	[9]
Faptele vitejeşti ale lui Mavrogheni (greacă modernă). 1789	[29]
Geografia României (greacă modernă). 1816	[61]
Gramatică românească (română). 1828	[65]
Istoria creşterii şi descreşterii imperiului otoman (germană). 1745	[16]
Istoria Ţării Româneşti (greacă modernă). 1806	[24]
Istoria României (greacă modernă). 1816	[33]
Istoria vechii Dacii (greacă modernă). 1818-19	[43]
Irmologhion sau Catavasier (română). 1823	[52]
Îndreptarea legii (română). 1652	[2]
Însemnare a călătoriei mele (română). 1826	[57]
Întrebări şi răspunsuri întru Hristos (română). 1765	[22]
Legiuirea lui Caragea (greacă modernă). 1818	[41]
Legiuirea lui Caragea (română). 1818	[42]
Lexiconul de la Buda (română). 1825	[55]
Liturghier (română). 1729	[12]
Liturghier (română). 1741	[14]
Liturghier (română). 1746	[17]
Liturghier (română). 1787	[28]
Logică (română). 1799	[31]
Logică (română). 1826	[58]
Minei pe luna iunie (română). 1780	[24]
Moartea lui Avel (română). 1818	[40]
Molitvenic bogat (română). 1819	[45]
Octoih (română). 1730	[13]
Octoih (română). 1774	[23]
Octoih (română). 1792	[30]
Oglinda sănătăţii şi a frumuseţii (română). 1829	[31]
Oştirea franţezilor în Rossia (română). 1826	[59]

www.cimec.ro

Penticostar (română). 1743	[15]
Primae lineae historiae Transilvaniae (latină). 1803	[34]
Rânduială psaltică şi rugăciuni (română). 1820	[48]
Risipirea cea de pe urmă a Ierusalimului (română). 1821	[49]
Scurtă istorie universală (română). 1826-27	[56]
Scurtă istorie universală (greacă modernă). 1828	[64]
Serviciul bisericesc (română). 1709	[11]
Slujba cuviosului Dimitrie de la Basarabov (română). 1801	[33]
Slujba Sfântului Visarion (greacă modernă). 1759	[21]
Tomul al doilea al Antologhiei sau Utrenier (română). 1827	[61]
Triod (română). 1746	[18]

www.cimec.ro

Index de responsabilități

Alexandru I, împărat al Rusiei	[38]
Anania, mitropolit al Cezareei	[14]
Anastasios	[21]
Anatolie, ierodiacon	[24]
Antim Ivireanul, ieromonah, apoi mitropolit al Țării Româneşti	[6]
Antim Ivireanul, ieromonah, viitor mitropolit al Țării Româneşti	[7], [8], [10]
Antim Ivireanul, mitropolit al Țării Româneşti	[11]
Athanasie Anghel, mitropolit al Transilvaniei	[9]
Athanasie Moldoveanul, ieromonah	[7]
Athanasie Staghiritul	[56]
Athanasios, patriarh al Constantinopolei	[11]
Bakov, Ioanichie	[3], [6]
Ballman, Ioan Mihail	[55]
Bánffy György, guvernator al Transilvaniei	[9]
Barac, Ioan	[49]
Barbu Bucureşteanul	[19], [20]
Barth, Peter	[34]
Băbeanu, Matei	[66]
Bălăceanu, Constantin, vel logofăt	[42]
Bălăceanu, Ioniță, vel logofăt	[42]
Băleanu, Grigore, mare vornic	[47]
Beldiman, Alexandru	[40]
Bendotes, Georgios	[36]
Brâncoveanu, Constantin, domn al Țării Româneşti	[7], [10], [11]
Brâncoveanu, Constantin, mare logofăt, apoi domn al Țării Româneşti	[6]

www.cimec.ro

Brâncoveanu, Grigorie	[68]
Bredow, Gottfried Gabriel von	[64]
Cantacuzino, Constantin [stolnic]	[6]
Cantacuzino, Iordache, vel stolnic	[4]
Cantacuzino, Mihail	[36]
Cantacuzino, Şerban, domn al Țării Româneşti	[4] - [6]
Cantemir, Antioh	[16]
Cantemir, Dimitrie, domn al Moldovei	[16], [53]
Caracaş, Constantin, biv vel stolnic	[42], [46]
Caragea, Gheorghe, domn al Țării Româneşti	[41], [42]
Carcalechi, Zaharia	[40], [60]
Chesarie, eclesiarh şi protosinghel al Mitropoliei Țării Româneşti, viitor episcop al Râmnicului	[22]
Chiriac, ieromonah la Mn. Agapia	[4]
Christopoulos, Athanasios	[41], [42]
Climent Râmniceanul, ieromonah	[25], [27]
Clinceanu, Răducanu, biv vel sluger	[42], [46], [60]
Clinceanu, Răducanu, biv vel stolnic	[56], [59]
Constantie, ieromonah la Mn. Neamț	[46], [59]
Constantin (Athanasievici) Râmniceanul	[24], [25], [27]
Constantin [diacon]	[27], [28]
Constantin Athanasievici Râmniceanul	[23]
Constantin Mihailovici Râmniceanul	[24], [28]
Corneli, Ioan	[55]
Cosma, episcop de Maiuma	[58]
Cozma, mitropolit al Țării Româneşti	[30]
Craiovescu-Predescu, Nestor, mare clucer	[42]
Cuza, Varlaam, stareț al mănăstirilor Dobrovăț şi Sf. Spiridon	[44]
Damaschin Gherbest	[4] - [6]
Daniil Andrean (Panonianul)	[1], [2]
Daniil, mitropolit al Țării Româneşti	[12], [13]

www.cimec.ro

Darvaris, Dimitrios Nikolaos	[60]
Dimitrie	[29]
Dimitrie Mihailovici Râmniceanul [fratele lui Constantin Râmniceanul]	[27], [28]
Dimitrie Petrovici	[32]
Dionisie mitropolit al Țării Româneşti	[47]
Dionisie, mitropolit al Țării Româneşti	[48]
Domețian, stareț al Mănăstirilor Neamț şi Secu	[53]
Dorotheos, episcop al Thyrionului	[4], [7], [8]
Dositheos Philitis, mitropolit al Țării Româneşti	[32], [33], [35]
Dositheos, patriarh al Ierusalimului	[6]
Dosoftei, mitropolit al Moldovei	[6]
Ecaterina a II-a, împărătească a Rusiei	[23]
Episcopescu, Ştefan Vasile	[67]
Episcopia Râmnicului Tipografia [Râmnic]	[24], [25], [27], [28]
Eustatie, postelnic	[29]
Felmer, Martin	[34]
Filaret al II-lea, arhimandrit al Mitropoliei Țării Româneşti, viitor episcop al Râmnicului, apoi mitropolit al Țării Româneşti	[23]
Filaret al II-lea, episcop al Râmnicului, mitropolit al Mirelor Lykiei, viitor mitropolit al Țării Româneşti	[24], [25], [27], [29]
Filaret al II-lea, mitropolit al Mirelor Lykiei, fost episcop de Râmnic, fost mitropolit al Țării Româneşti	[33]
Filaret Mihalitzes, mitropolit al Țării Româneşti	[20], [21]
Floru, ierei hartofilax	[22]
Fritzsch, Christian	[16]
Gavriil Bănulescu-Bodoni, mitropolit al Basarabiei	[44]
Geanetu, Ioan, logofăt	[29]
Geiger, Alexander	[40]
Germanos din Nissis [director al Academiei greceşti din Constantinopol]	[6]

www.cimec.ro

Gessner, Salomon	[40]
Gheorghe Constantin Râmniceanul	[25], [28]
Gheorghe din Daia [protopop]	[9]
Gheorghe Nicolaovici	[27]
Gheorghe Râmniceanul, biv vtori-vistiernic al Mitropoliei	[45]
Gheorghe Stoianovici	[21]
Gherman, ieromonah	[26]
Gherontie, ieromonah la Mn. Neamț	[32], [53]
Ghervasie [monah la Mn. Neamț]	[46], [48], [50], [63]
Ghica, Grigore al II-lea, domn al Țării Româneşti	[19]
Ghica, Grigore al IV-lea, domn al Țării Româneşti	[50], [52], [56], [61], [63]
Ghica, Mihail Dimitrie, mare vistier	[56]
Ghica, Scarlat, domn al Țării Româneşti	[21]
Golescu, Constantin (Dinicu)	[57], [62]
Grecea, Nicolae	[44]
Greceanu, Radu, logofăt	[6]
Greceanu, Şerban, vtori logofăt	[6], [7]
Gregoras, Metrophanes, corector al Tipografiei greceşti din Bucureşti	[11]
Grigorie	[19]
Grigorie al II-lea, mitropolit al Țării Româneşti	[22] - [24], [26]
Grigorie al IV-lea Dascălul, mitropolit al Țării Româneşti	[50] - [52], [58], [61], [63]
Grigorie al IV-lea, Dascălul, mitropolit al Țării Româneşti	[66]
Grigorie Râmniceanul, episcop al Argeşului	[58]
Grigorie Râmniceanul, ieromonah, viitor episcop al Argeşului	[25], [27], [28]
Grigorie, ieromonah la Mn. Neamț	[32]
Grigorie, mitropolit de Sidis	[30]
Grigorie, stareț al mânăstirii Sf. Ioan din Bucureşti	[56]
Haab, I.	[16]

www.cimec.ro

Heineccius, Johann Gottlieb	[68]
Heliade-Rădulescu, Ion	[65]
Herfurth, Friedrich	[42]
Herold, Christian	[16]
Heuman, Georg Daniel	[16]
Hochmeister, Martin	[34]
Höfel, Blasius	[41]
Hristea, Theodor	[54]
Ioachim, ieromonah	[24]
Ioan Craioveanul [preot duhovnic la Mitropolie]	[35]
Ioan Damaschin, sfânt	[58]
Ion [preot]	[32]
Iordache Stoicovici	[21], [22]
Iordan Capadochianul, grămătic	[24]
Iosif Leopold, rege al Ungariei şi Transilvaniei	[9]
Ipsilanti, Alexandru, domn al Țării Româneşti	[24]
Ipsilanti, Constantin, domn al Țării Româneşti	[35]
Kalphoglou, Alexandros, comis	[29]
Kariophiles, Ioannes	[33]
Kolossi, Vasile [protopop al Săcărâmbului (Nagyág)]	[55]
Kontos, Polyzoes	[43]
Lazares, Ioannes	[29]
Lazares, Nikolaos	[29]
Macarie, ieromonah	[23]
Macarie, ieromonahul (protopsaltul)	[51], [52], [61]
Maior, Petru	[55]
Manolakes Persianos	[29]
Manole, Vasile	[67]
Maria Theresia, împărătească a Austriei, regină a Boemiei şi Ungariei, mare principesă a Transilvaniei	[34]
Matei Basarab, domn al Țării Româneşti	[2]

www.cimec.ro

Mavrocordat Nicolae, domn al Țării Româneşti	[13]
Mavrocordat, Constantin, domn al Țării Româneşti	[14], [17], [18]
Mavrocordat, Nicolae, domn al Țării Româneşti	[12]
Mavrogheni, Nicolae, domn al Țării Românești	[29]
Maximos Peloponnesios	[10]
Mânăstirea "Intrarea în Biserică a Sf. Născătoare de Dumnezeu" Tipografia [Snagov]	[8]
Mânăstirea "Intrarea în Biserică a Sf. Născătoare de Dumnezeu" Tipografia domnească [Snagov]	[10]
Mânăstirea "Sfântul Sava" Tipografia [Bucureşti]	[14]
Mânăstirea Neamț Tipografia [jud. Neamț]	[53]
Mechitaristen-Congregations-Buchdruckerei [Wien [Viena]]	[51], [52]
Micu Clain, Samuil	[31], [55]
Mihai Iştvanovici	[9]
Mihai Popovici Râmniceanul	[25]
Mihail Zugravul	[1]
Mihalitzes, Ioan, mare şătrar	[21]
Milescu, Nicolae, Spătarul	[6]
Mitrofan, episcop al Huşilor	[6]
Mitropolia Târgovişte Tipografia [Târgovişte]	[2], [11]
Mitropolia Transilvaniei Tipografia [Bălgrad [Alba-Iulia]]	[9]
Mitropolia Țării Româneşti Tipografia [Bucureşti]	[3] - [7], [12], [13], [15], [17] - [23], [26], [30], [32], [33], [35], [48], [50], [58], [61], [63]
Moruzi, Alexandru, domn al Țării Româneşti	[32], [33]
Nectarie, mitropolit al Țării Româneşti	[45]
Nemişescu, Ioan	[53]
Neofit Cretanul, mitropolit al Țării Românești	[15], [17] - [19]
Neuklitz, Karl	[39], [43]
Nicodim Aghioritul	[32]

www.cimec.ro

Nicolae, Iancu	[60]
Nicolae, pitar	[45]
Nicolau, Nicola	[37]
Parascheva, clucer de arie	[59]
Pavel I Petrovici, mare Cneaz, viitor împărat al Rusiei	[23]
Petros Emmanouil Ephesios	[47]
Petrovici, Gheorge [cenzor al Tipografiei Universității din Buda]	[57]
Philippides, Demetrios	[38], [39]
Photeinos, Dionysios	[43]
Poteca, Eufrosin Dimitrie	[68]
Racoviță, Mihai, domn al Țării Româneşti	[15]
Racoviță, Ștefan, domn al Țării Românești	[20]
Radu Iacovici, vtori logofăt [fratele lui Stoica]	[15]
Rafail, monah	[24]
Rákoczy György al II-lea, principe al Transilvaniei	[1]
Rațiu, Ştefan	[9]
Rosetti, Scarlat	[65]
Rusu (din Sibiel)	[1]
Scarlat, I.	[64]
Schmidt, Johann Lorenz	[16]
Seker, J.	[51]
Seraphimos "Thiipolitul" [din Mt. Athos]	[33]
Sevastos Kymenites [profesor din Trapezunt]	[6]
Silvestru [ieromonah, fost egumen la Mn. Govora]	[1]
Simeon [preot]	[50], [63]
Simeon, arhiepiscop al Tesalonicului	[22]
Simion Ştefan, arhiepiscop şi mitropolit al Bălgradului, Vadului şi Maramureşului	[1]
Slătineanu, Gheorghe, fiul vornicului Slătineanu	[29]
Slătineanu, Scarlat	[29]
Societatea Biblică Rusă Tipografia [Skt. Petersburg]	[44]

www.cimec.ro

Sophronios, patriarh al Ierusalimului	[4], [7], [8]
Stanciu Tomovici (Popovici)	[26], [30], [32], [33], [35]
Stoica Iacovici	[12] - [15], [17], [18]
Stratonic, ieromonah	[58]
Stratonikias, Ioannikios	[45]
Sturza, Alexandru, domn al Moldovei	[51]
Sturza, Ioan Alexandru, domn al Moldovei	[53]
Şcoala Văcăreştilor Tipografia [Bucureşti]	[14]
Ştefan, mitropolit al Târgoviştei, exarh al plaiurilor şi mitropolit al Ţării Româneşti	[2]
Şuţu, Alexandru, domn al Ţării Româneşti	[45], [47]
Şuţu, Mihai, domn al Ţării Româneşti	[25] - [27], [30]
Tauschnitz, Karl Christoph Traugott	[38], [39]
Teodor, profesor la Sf. Sava	[29]
Theodor, Petru (Tişevici)	[2]
Theodori, Alexandru [doctor în medicină şi filosofie din Pesta]	[55]
Theodorit, episcop al Kyrului	[66]
Theodorovici-Nica, Ioan [paroh român neunit, din Pesta]	[55], [68]
Theodosie, mitropolit al Ţării Româneşti	[4] - [8], [10]
Tipografia Crăiască a Universităţii Ungare [Buda]	[31], [37], [55], [57], [68]
Tipografia de la Cişmeaua Domnului Mavrogheni [Bucureşti]	[29], [46], [54], [56], [59], [60], [62], [64], [67]
Tipografia de muzică psaltică a lui Petru Efesiul [Bucureşti]	[47]
Tipografia lui Francisc de Schobeln [Braşov]	[42]
Tipografia lui Johann Georg Piscator [Hamburg]	[16]
Tipografia Principelui Transilvaniei [Bălgrad [Alba-Iulia]]	[1]
Topliceanu, Dimitrie, biv vel serdar	[42], [46], [56], [59], [60]
Tounousli [fraţi]	[36]

www.cimec.ro

Triantaphilides, Konstantinos	[21]
Tudurache, Damaschin [diacon]	[23]
Vamva, Neofit	[62]
Varlaam, mitropolit al Țării Româneşti	[3]
Văcărescu, Iancu	[60]
Veniamin Costachi, mitropolit al Moldovei	[44], [51], [53]
Vinețchi, Gavriil	[54]
Wagner, C. A.	[16]
Zisu, Dimitrie, profesor	[29]
Zweck, Johannes Bartholomäus	[41], [43]

www.cimec.ro

Index de deținători istorici - persoane

Alexandrescu, Elena	[17]
Altiparmeni, Kostis Nikolaos	[8]
Anca, familia	[6]
Andrei, Alexandru	[42]
Avram [preot]	[8]
Avramescu, Gheorghe	[23]
Badea	[22]
Baldovin, Fl. Dem.	[3]
Ballagi Aladar	[16]
Ballagi Mór	[16]
Bârlădescu [profesor, protoiereu]	[8]
Bârnovescu, D. D.	[19]
Bobulescu, Constantin [preot]	[22]
Bucur	[14]
Chrysochoiades, D.	[43]
Constantin [dascăl la Bis. Sf. Spiridon cel Nou]	[47]
Constantin [preot, fiul lui Dragomir]	[8]
Costache, M.	[64]
Crețu [profesor]	[38], [39], [49], [64]
Dionisie	[30]
Dionysios [ieromonah]	[21]
Don, Constantin	[31]
Dragomir [preot]	[8]
Drăghici, Elena	[46]
Dumitrescu, George	[61]

www.cimec.ro

Dumitrescu, Naum	[5]
Efrem	[22]
Eustratos, Michailos	[64]
Felea, familia	[6]
Filipescu, Iancu	[52]
Filiti, (I.) C.	[2]
Filloreanu, Alexandru	[27]
Gabor, N[icolae]	[33]
Georgescu, Nicolae	[61]
Gheorghe	[6]
Gheorghe, Marin G.	[51]
Ghica, Scarlat	[21]
Ghiță [preot]	[2]
Grigorie II	[22]
Gustă, Cârstea [preot]	[8]
Iacob [precupeț]	[14]
Ilarie	[50]
Ion [preot, fratele lui Manea, starostele brutarilor din Bucureşti]	[28]
Ionda, P.	[65]
Ionescu, David	[61]
Ionescu, I. J.	[35]
Ionescu, Ion Stan	[45]
Ioniță [preot]	[33]
Iorgovici, Nicolae	[3]
Iosefachi, Matei	[2]
Iosif	[13]
Jamoglo-Podosolski, Nikolai	[44]
Jurcă, Nicolae	[6]
Kouminetes, Alexandros	[64]
Lakatos, Rizi	[2]
Lăzărescu, Alecu	[49]

www.cimec.ro

Lepăduş, Ioan [preot paroh ortodox]	[12]
Leurdeanu, Stratonic	[36]
Maiorescu, Titus	[55]
Marin	[25]
Mitrofan [monah]	[22]
Năescu, Constantin A. [preot]	[61]
Năsturel	[20]
Negoiță, Ion	[37]
Nicolae [fiul protopopului Florea]	[22]
Nicolae, D[umitru ?]	[56]
Nicolau, Teodor	[6], [8], [12]
Nistor, P.	[42], [47]
Omusluț, Miron [preot]	[8]
Pach, Hermann	[57]
Pavlu, Gheorghe	[56]
Petrescu, Magda	[40]
Petru [preot]	[22]
Pifsiacoff, Augustin	[36]
Popescu, Alexandru	[27]
Popescu, Teodorache	[56]
Popu, George [fiul lui Aron]	[2]
Radoslaviciu, Stoicu	[19]
Raini, Mihail	[12]
Ralu, Constantin	[29]
Răhtivanu, Antonie	[62]
Rătanu, Nicolae	[37]
Schiveni, Raul	[3]
Scobiho, Costache	[56]
Sfeter, Nicolae	[57]
Sicue, Traian	[6]
Silvestru, T[eodor?] [preot]	[51]

www.cimec.ro

Sofia	[20]
Sofronie [diacon, fiul schimonahului Antonie, din schitul Nifon, jud. Buzău]	[50]
Sofronie [preot]	[6]
Stoenescu, Tudor	[25]
Stoian	[50]
Stoican, Dorel	[3]
Tătărescu, Gheorghe	[27]
Theodosie [preot]	[32]
Ticşia, Theodor	[33]
Toader [preot, fiul lui Mitrea]	[8]
Tofan	[22]
Udrianu, Nuțu	[59]
Voinescu, Theodor	[51]
Zaharia, Pavel	[20]
Zichil, Ioan [preot paroh grec-ortodox]	[10]

www.cimec.ro

Index de deținători istorici - instituții

Bucureşti		
	Academia Română	[37]
	Biserica "Adormirea Maicii Domnului"	[22]
	Biserica "Domnița Bălaşa"	[11], [18], [21]
	Biserica Ghencea	[51]
	Biserica Olteni	[51]
	Eforia Şcolilor Naționale	[49], [62]
	Mânăstirea Cotroceni	[18]
	Mitropolia Țării Româneşti	[32]
	Muzeul de Artă Athanase Simu	[48]
	Sfatul Popular al Capitalei	[44], [49]
Buhalnița		
	Biserica parohială ortodoxă "Intrarea în Biserică a Maicii Domnului"	[17]
Căstău		
	Biserica parohială ortodoxă	[13]
Chereluş [Kerülős]		
	Biserica parohială ortodoxă	[1], [9]
Ciolpani, jud. Ilfov		
	Mânăstirea Țigăneşti	[63]
Creţeşti		
	Biserica parohială ortodoxă	[5]
Curtea de Argeş		
	Biserica cu hramul "Sfinții Îngeri"	[4]
Frăsinel		
	Biserica parohială ortodoxă	[35]

www.cimec.ro

Gârciu		
	Biserica parohială ortodoxă	[19]
Horodişte		
	Biserica parohială ortodoxă	[17]
Hudac (Maioreşti)		
	Biserica parohială ortodoxă	[14]
jud. Dâmbovița		
	Mănăstirea Dealu	[2]
Orevița Mare		
	Biserica parohială ortodoxă	[5]
Sohodol, Valea Verde		
	Şcoala Primară	[6]
Stremț		
	Biserica parohială ortodoxă	[15]
Voineşti		
	Biserica parohială ortodoxă	[35]

www.cimec.ro

www.cimec.ro

Reproduceri fotografice

www.cimec.ro

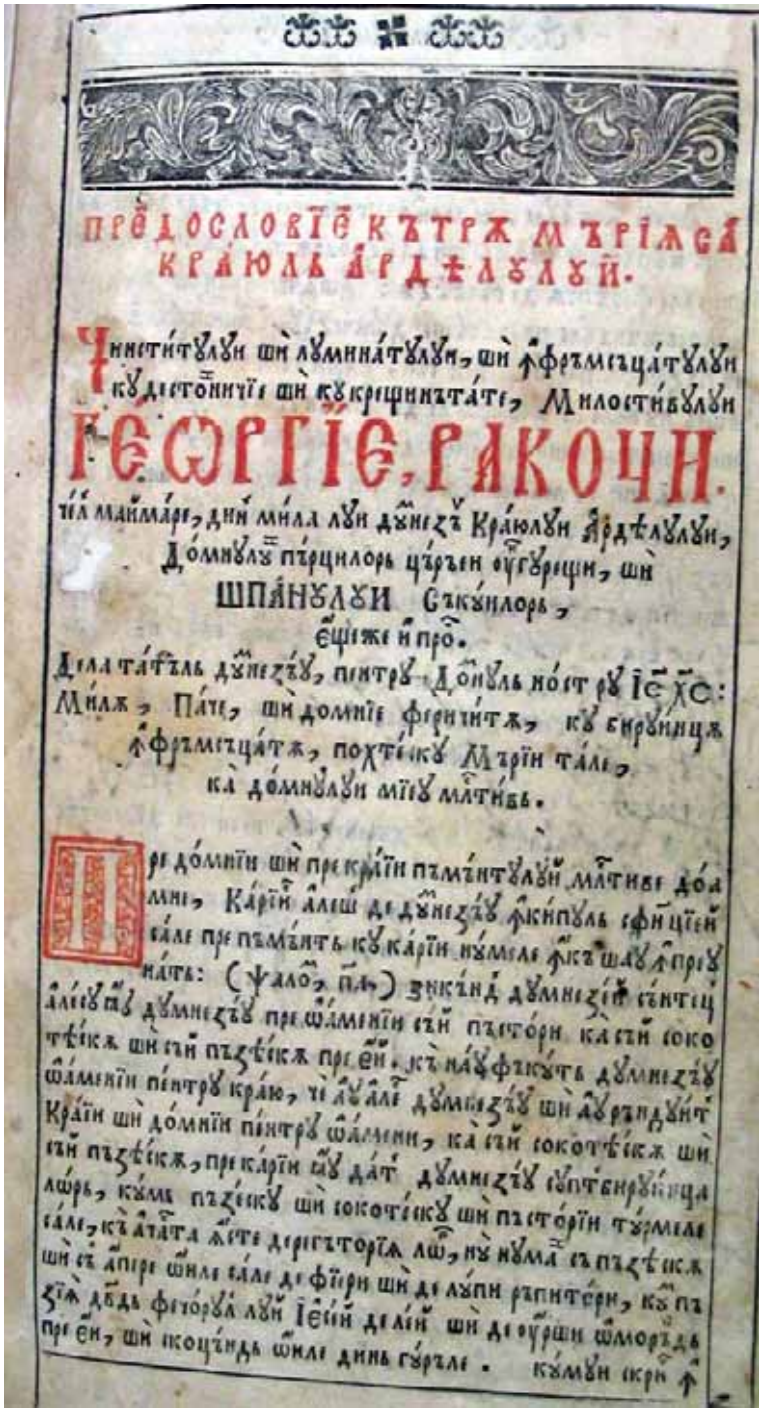

ПРѢДОСЛОВІЄ КѢТРѢ МѢРІАСА
КРАЮЛЬ АРДѢЛЬЕЛУЙ.

Чинитѹлѹи шн҃ лѹминатѹлѹи, шн҃ ѧфрѣмцатѹлѹи
кѹ дитонничїе шн҃ кѹкрѣщинатате, Милостивлѹи

ГЄ ГЄОРГІЄ, РАКОЧИ.

тѣл маймаре, дни мила лѹи дн҃езѹ Краюлѹи Ардѣлѹлѹи,
Домнѹлѹ пѣрцилорь цѣрѣи оугрѣщи, шн҃
ШПАНѹЛѹИ Сѣкѹилорь,
єщиже и прѡ.

Дила татѣль дн҃езѹ, пентрѹ Домнѹль нострѹ ІЄ҃ХС:
Милѫ, Пате, шн҃ домніе фрѣнинтѫ, кѹ енрѹинцѫ
ѧфрѣмцатѫ, похтѣскѹ Мѫрїи тале,
кѧ домнѹлѹи мїѣ мѫтинь.

Пре домніи шн҃ пре крѣїи пѣмѣнтѹлѹи мѫтинь домни, Карїи алиш де дн҃езѹ ѧкипѹль єфнцїе
ѣале пре пѣмѣнть кѹ карїи нѹмеле ѧкѣ шѧлѧпрѹ
нать: (ѱалѡ. пѧ.) Зикѣнд домнезїи сѣнцїи
алеѹ пѫ домнезѹ пре шѧлмнїи сѣи пѣтѡрн кѧ сѣи гокоттѣскѫ шн҃ сѣи пѣзѣскѫ пре ѣи. кѣ нѧѹфкѣть домнезѹ
шѧлмнїи пентрѹ краю, чи ѧѹѧле домнезѹ шн҃ ѧѹрѧпдѣнѣт
Крѧїи шн҃ домніи пентрѹ шѧлмни, кѧ сѣи гокоттѣскѫ шн҃
сѣи пѣзѣскѫ, пре карїи пѫ дѧт домнезѹ сѹптенрѹинца
лѡрь, кѹмѫ пѣзѣскѹ шн҃ гокотѣскѹ шн҃ пѣтѡрїи тѹрмиле
ѣале, кѣ ѧтѧта мѣте дрептѹтоїѧ лѫ, нѣ нѹмѧ съ пѣзѣскѫ
шн҃ съ ѧпере шнле ѣале де фѣрн шн҃ де лѹпи рѧпитѡрн, кѹ пѣ
зїѣ дѧдь фѣторѹл лѹи Іесїй деалї шн҃ де оурши шморѣдь
пре ѣи, шн҃ гоцѣнд шнле дни гѹрѣле. кѹмѹи скрн

[1] Noul Testament de la Bălgrad (1648). Începutul predosloviei dedicate principelui Rákoczy

www.cimec.ro

{1] Noul Testament de la Bălgrad (1648). Sf. Treime sub stejarul din Mamvri, xilogravură

www.cimec.ro

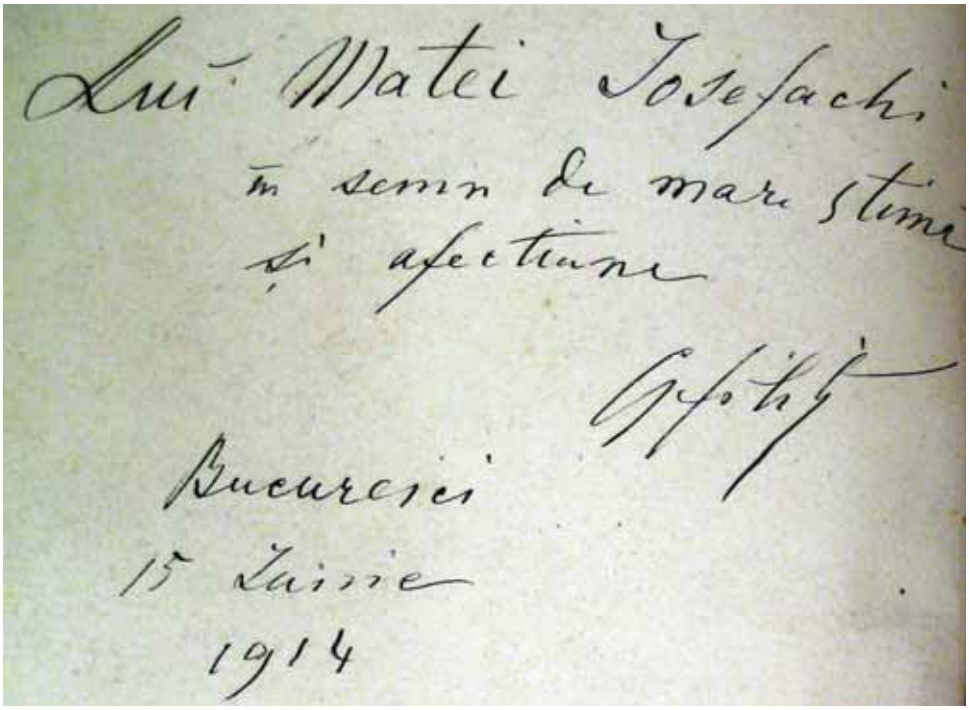

[2] Îndreptarea Legii (Târgoviște, 1652). Însemnarea de donator a lui C.I. Filiti (ex. 2)

www.cimec.ro

[3] Cheia Înțelesului (București, 1678). Frontispiciu "Deisis", xilogravat, şi o inițială ornată

www.cimec.ro

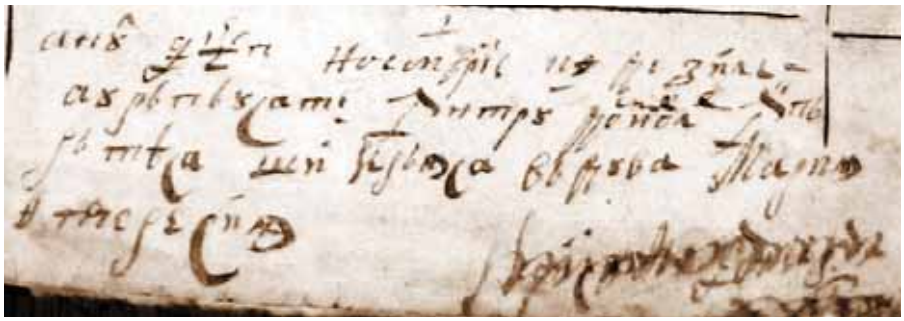

[3] Cheia Înțelesului (București, 1678). Însemnare despre decesul împărătesei Maria Theresia von Habsburg (29 nov. 1780)

[5] Apostol (București, 1683). Pecetea lui Șerban Cantacuzino (ex. 1)

www.cimec.ro

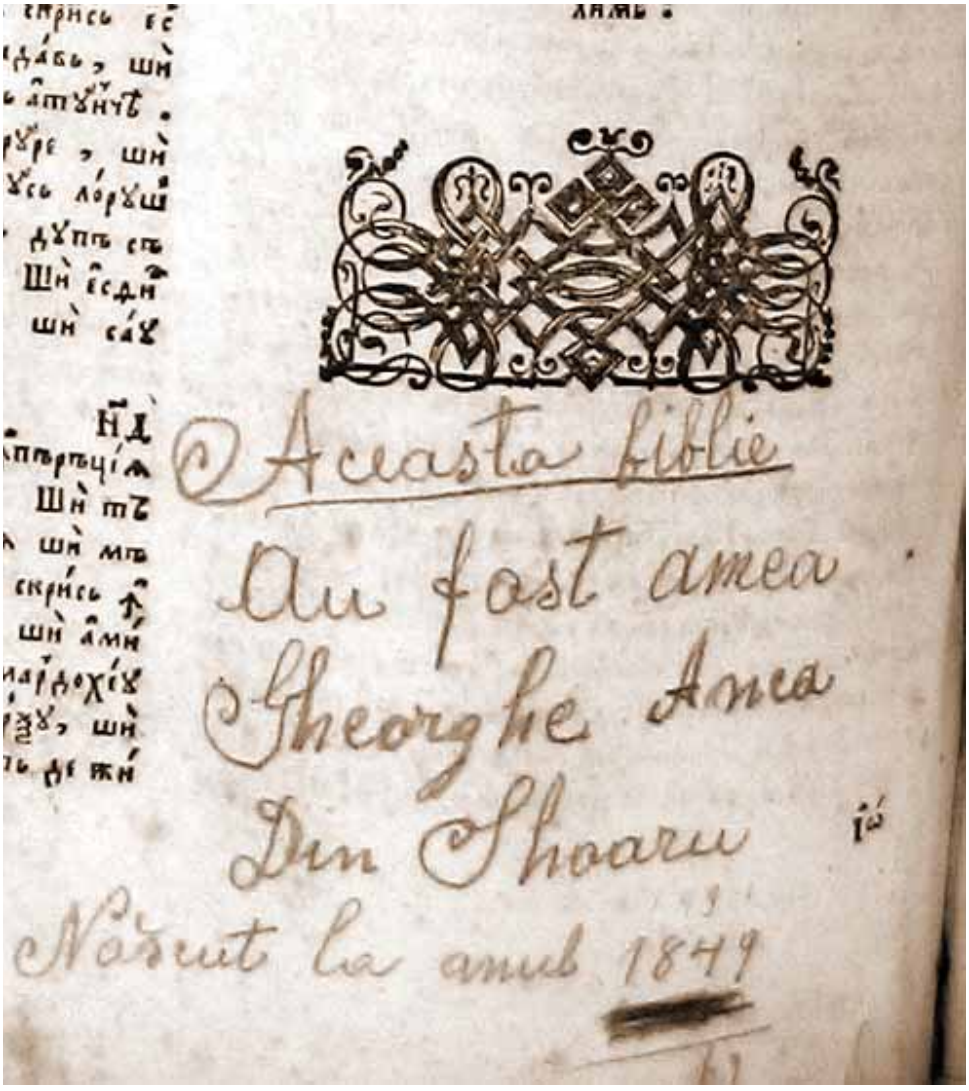

[6] Biblia V.T. N.T. (Bucureşti, 1688). Ex libris ms. al lui Gheorghe Anca din Soharu

www.cimec.ro

[6] Biblia V.T. N.T. (Bucureşti, 1688). Detalii de ornamentică. Letrină şi viniete

www.cimec.ro

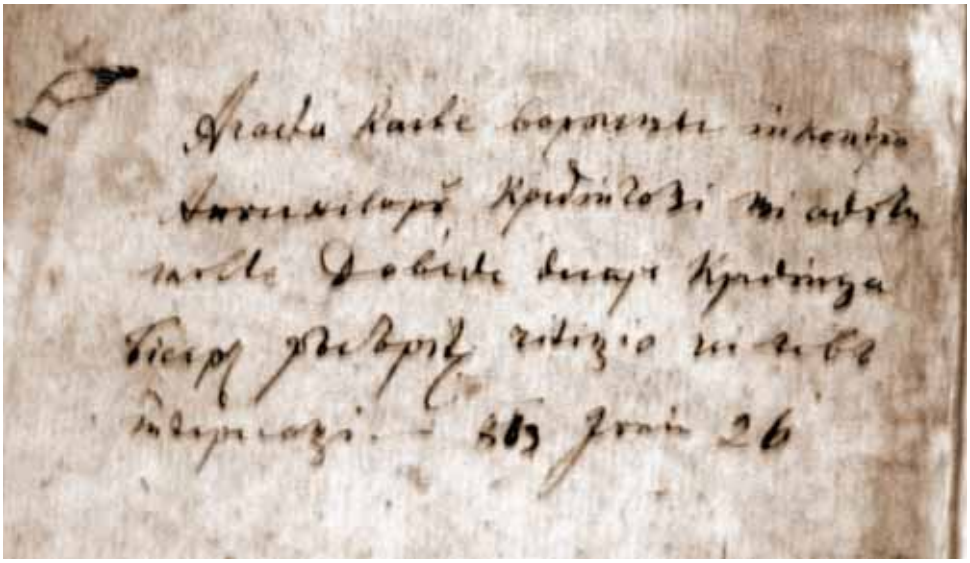

[10] Maxim Peloponesianul. Carte sau lumină (Snagov, 1699). Însemnare privind valoarea teologică a tratatului

www.cimec.ro

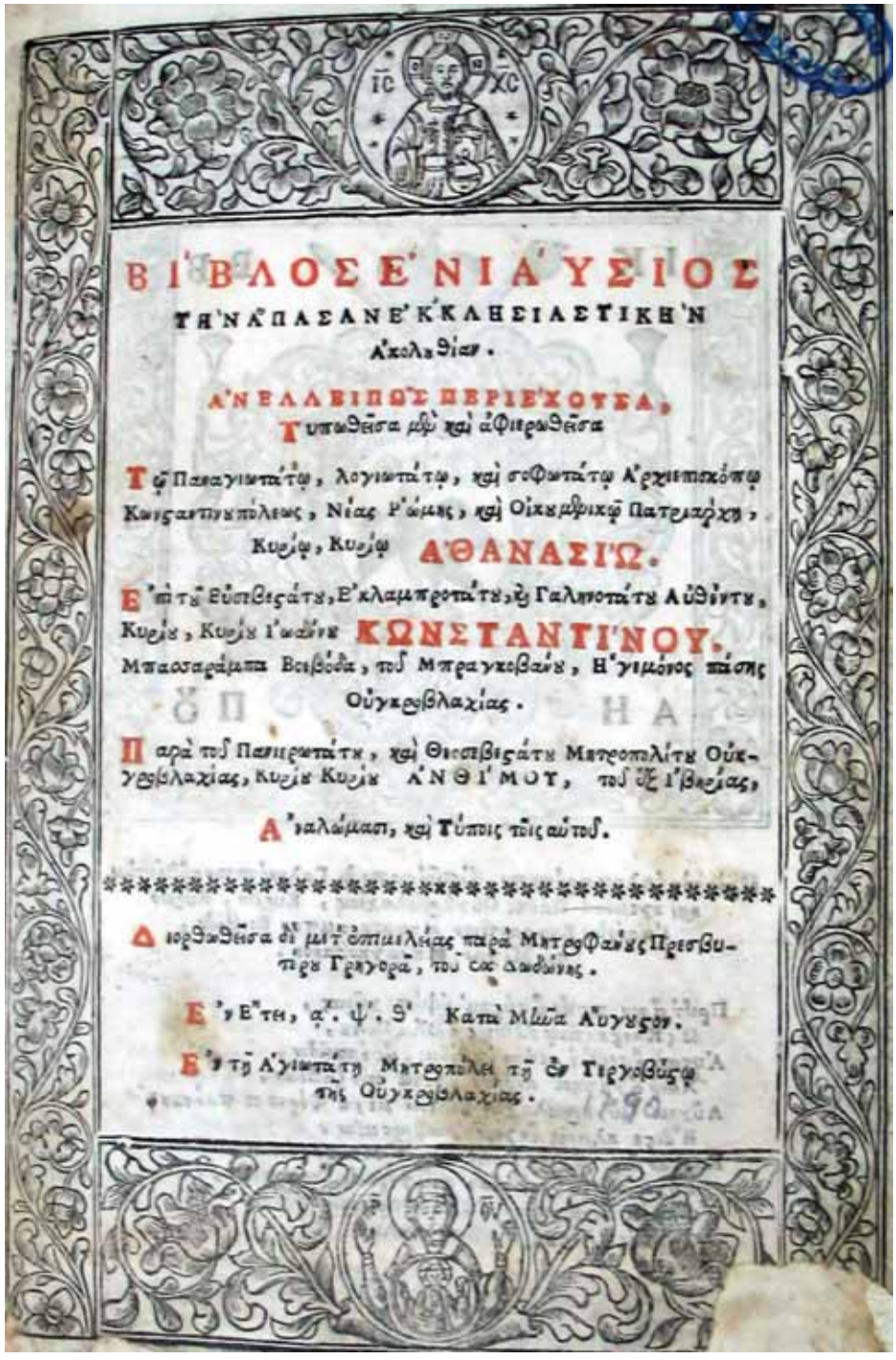

[11] Cartea serviciului bisericesc de peste tot anul (greacă medie). Târgovişte, 1709. Foaia de titlu (fragm. 2)

www.cimec.ro

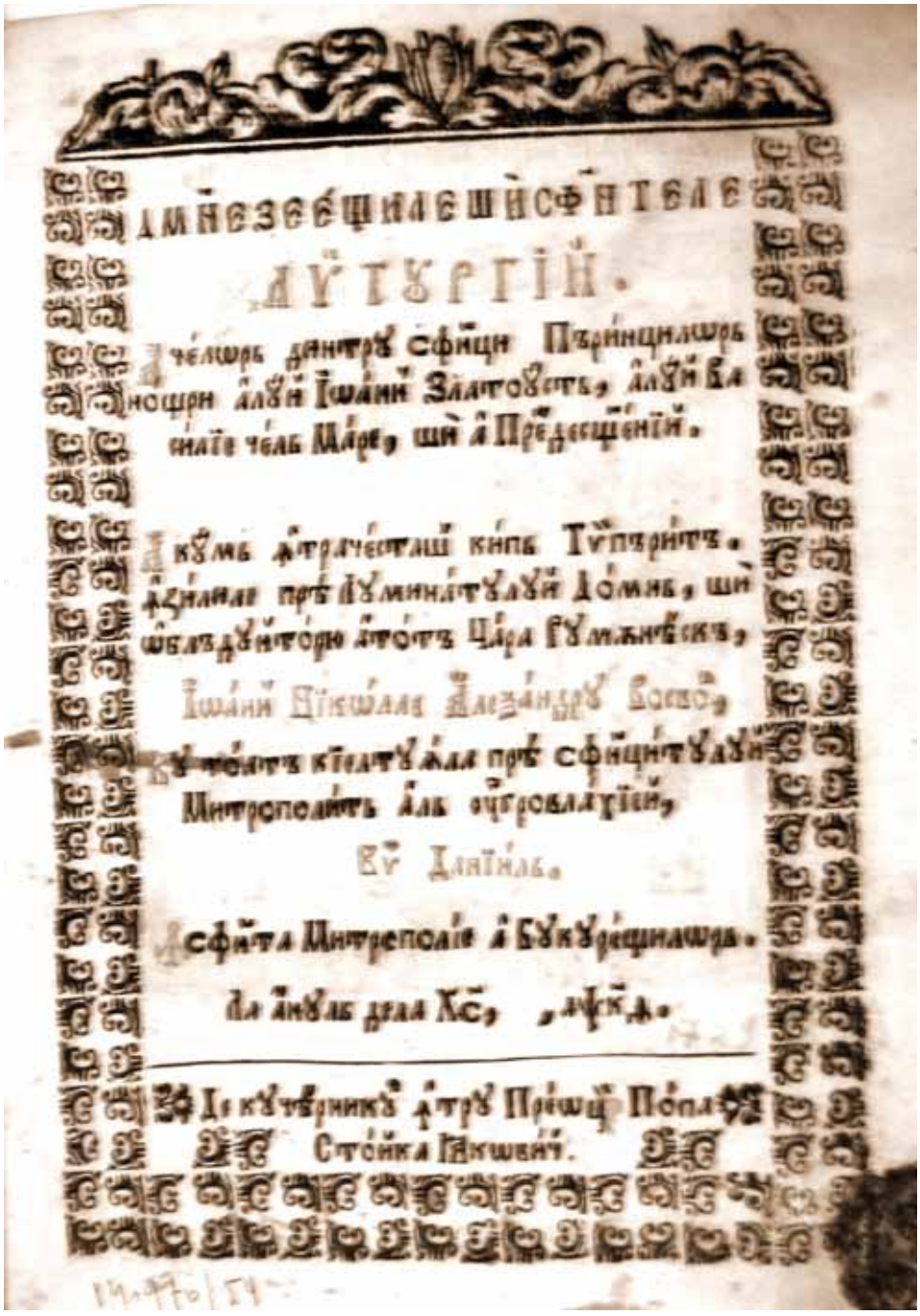
ДМНЕЗЕБЩИЛЕШИСФНТЕЛЕ

ЛЇТЇРГІЇ.

Дчелшрь дінтрѣ сфнцн Пѣрінцілшрь
ношрн ллѣй Іѡаннї Златоустъ, ллѣй Ва
сілїе чель Мáре, шн ѧ Предесщенїй.

Дкѹмь ѧтрачéсталї кінпь Тѹпърітъ.
ѧдінлаг прѣ Пѹмінітѹлѹй Домнь, шн
ѡблъдѹйторю ѧтоітъ Цáря Гѹмнїбскъ,
Іѡаннї Пїкѡлаѥ Ѧлеѯáндрѹ Воєво
дѹ чéлтъ кїелтѹлаг прѣ сфнцітѹлѹй
Мітрополітъ Ллѣ Ѹнгровлахїеї,
Кѵ Данїіль.

Дсфнтъ Мітрополіе ѧ Бѹкѹрещілшрь.
Ла ѧнѹл дела Хс, ,ѧѱкѳ.

Дѣкѹвріникъ ѧтрѹ Прѣщ Попъ
Стоїка Пкшенї.

14.770/IV

[12] Liturghier (Bucureşti, 1729). Foaie de titlu

www.cimec.ro

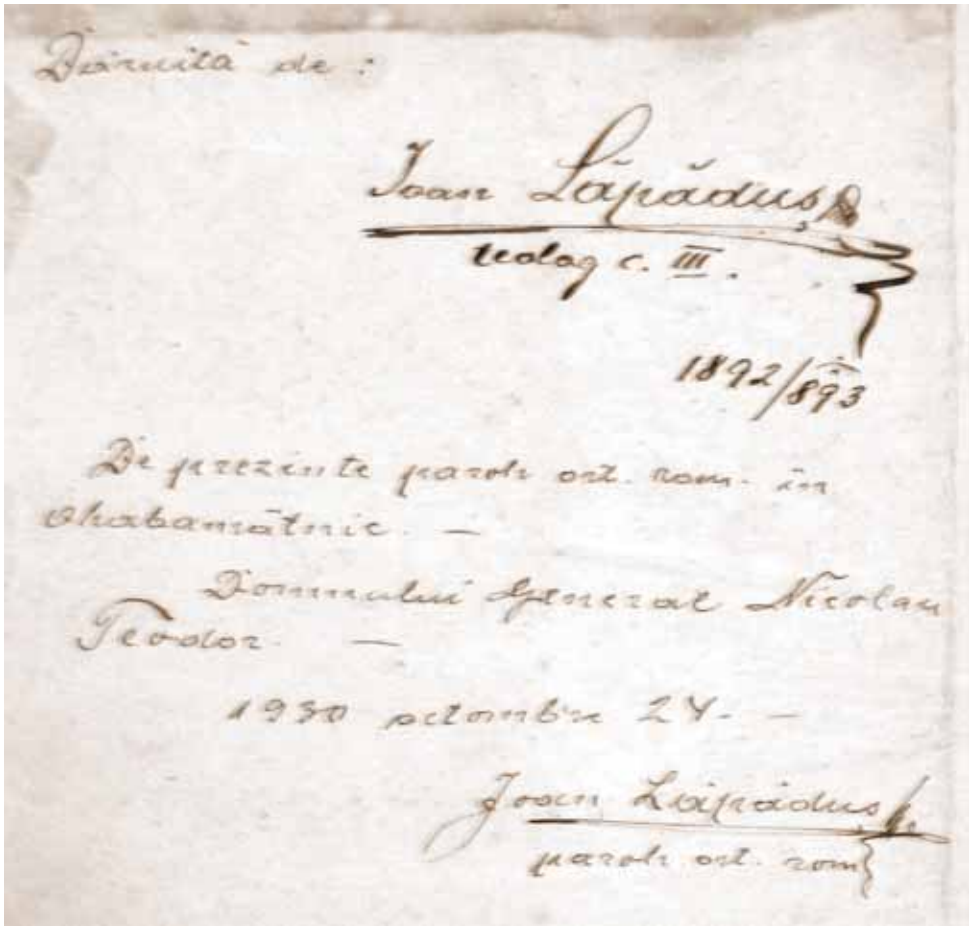
Dăruită de:

Ioan Lăpăduș
vlădică c. III.

1892/893

De prezentă paroh ort. rom. în Ohabamâtnic. —

Domnului General Nicolau Teodor. —

1930 octombrie 24. —

Ioan Lăpăduș
paroh ort. rom.

[12] Liturghier (București, 1729). Însemnare de donator a lui Ioan Lăpăduș (Lepăduș) din Ohabamâtnic

www.cimec.ro

[12] Liturghier (Bucureşti, 1729). Sf. Ioan Zlatoust şi însemnarea autobiografică a preotului Avram Blăjan

www.cimec.ro

[12] Liturghier (Bucureşti, 1729). Sf. Vasile cel Mare, xilogravură semnată „Dimitrios” (1698)

www.cimec.ro

[13] Octoih (Bucureşti, 1730). Însemnarea dascălului Ioan Samoilescu despre apartenența exemplarului (Biserica ortodoxă din Căstău)

www.cimec.ro

Geſchichte
des
osmanischen Reichs
nach ſeinem
Anwachſe und Abnehmen,
beſchrieben von
Demetrie Kantemir,
ehemaligem Fürſten in Moldau.
Nebſt den Bildern der türkiſchen Kaiſer,
die urſprünglich
von den Gemälden in dem Seraj durch des Sultans Hofmaler
ſind abgenommen worden.
Aus dem Engliſchen überſetzet.
Hamburg, bey Chriſtian Herold, 1745.

[16] Dimitrie Cantemir. Istoria creşterii şi descreşterii Imperiului Otoman (germană). Hamburg, 1745. Foaia de titlu

www.cimec.ro

[16] Dimitrie Cantemir. Istoria creşterii şi descreşterii Imperiului Otoman (germană). Hamburg, 1745. Ex libris ştampilă Ballagi Mór pe foaia de titlu verso

www.cimec.ro

[16] Dimitrie Cantemir. Istoria creşterii şi descreşterii Imperiului Otoman (germană). Hamburg, 1745. Portretul lui Dimitrie Cantemir (metalogravură)

www.cimec.ro

[16] Dimitrie Cantemir. Istoria creşterii şi descreşterii Imperiului Otoman (germană). Hamburg, 1745. Baiazid I, fiul lui Murad, cel de-al patrulea sultan, gravură de Claude du Bosc, după desenul principelui Cantemir

www.cimec.ro

[16] Dimitrie Cantemir. Istoria creşterii şi descreşterii Imperiului Otoman (germană). Hamburg, 1745. Gravură de Martin Tyroff

www.cimec.ro

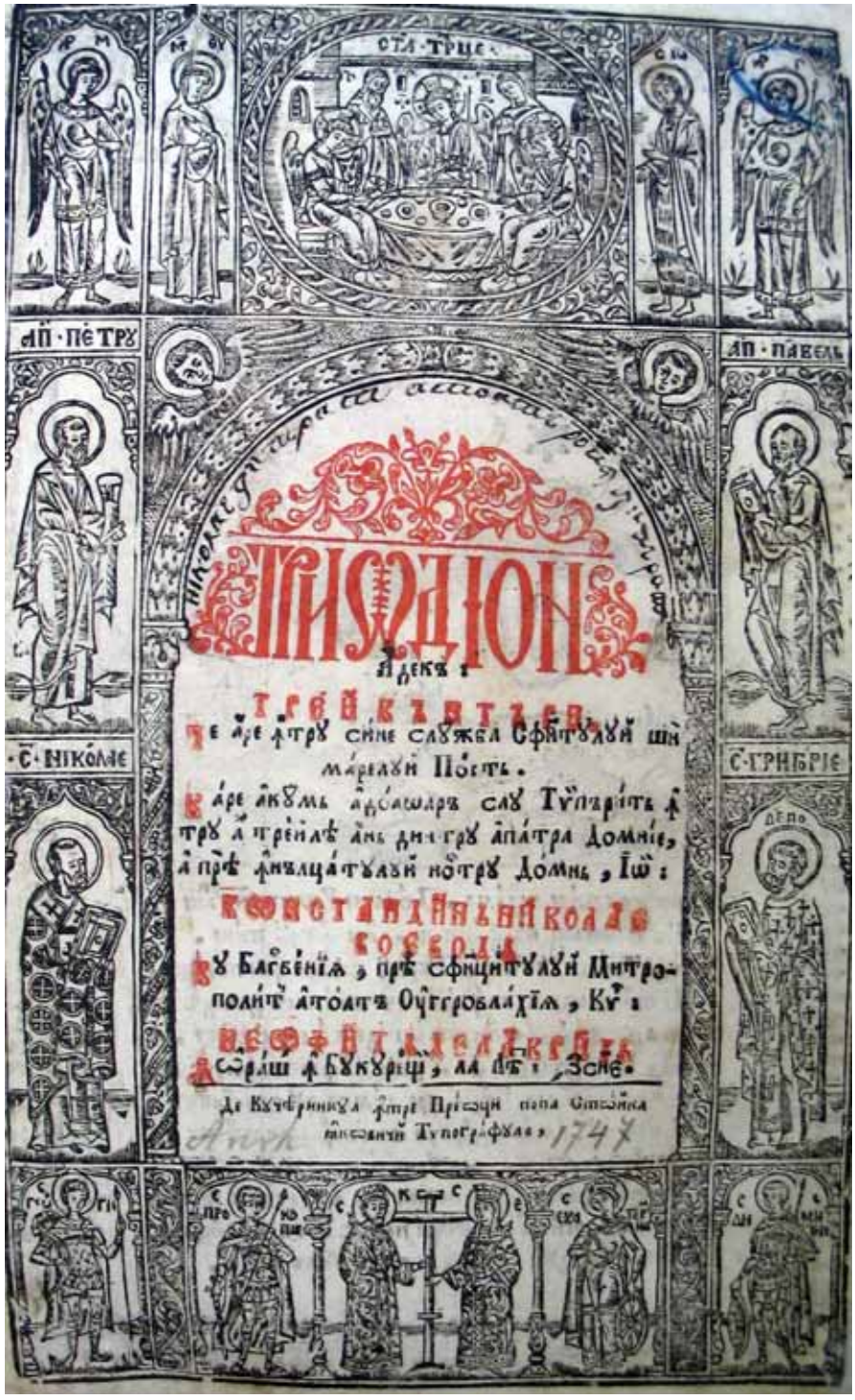

[18] Triodion (Bucureşti, 1746). Foaia de titlu

www.cimec.ro

[18] Triodion (Bucureşti, 1746). Vinietă de sec. XVII şi însemnări. Una dintre ele se referă la cutremurul din 1793

www.cimec.ro

[18] Triodion (Bucureşti, 1746). Coperta anterioară, cu chenare şi crucifix, aurite

www.cimec.ro

ѰАЛТИРЬ
Прѣкѹрăтоарѣ
ДАВИДЪ:
Акѹмъ ăтрăче такиꙗ ѷ
пърнтъ,
Ăзнăлеле прѣ лѹмінăтѣ
ѹлѹи Домнѣ Ѡ Кѡстăдинъ
Мнхаю Рăкѡвицѣ,
Кѹ блăгословéнїа шѝ кїел
тѹмăла прѣ Сфѧцитѣ
лѹи Мѹтрополитъ ăл
Оѹнгровлахїей Кѹ,
ФІЛАРЕТЪ
Ăсфнта мѹтрѡполїе
ă Бѹкѹрéщилѡръ.
Ăнїй ,3Сѯѳ.
Ае Бăрбѹ Бѹ: Тѷпѡ:

[20] Psaltire slavonă (Bucureşti, 1754). Foaie de titlu

www.cimec.ro

[20] Psaltire slavonă (Bucureşti, 1754). Împăratul şi proorocul David, xilogravură

www.cimec.ro

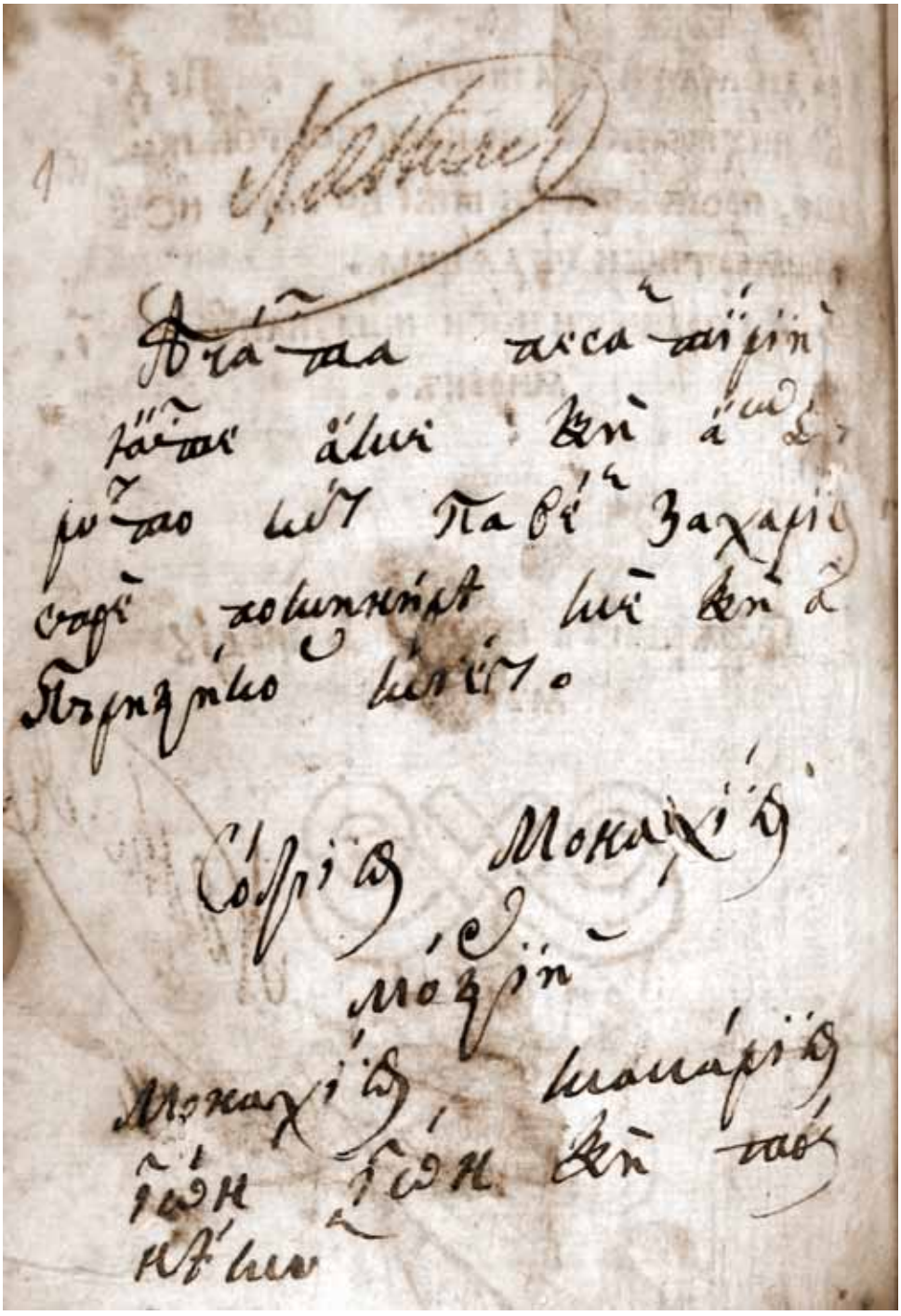

[20] Psaltire slavonă (Bucureşti, 1754). Ex libris autograf şi însemnarea monahiei Macaria

www.cimec.ro

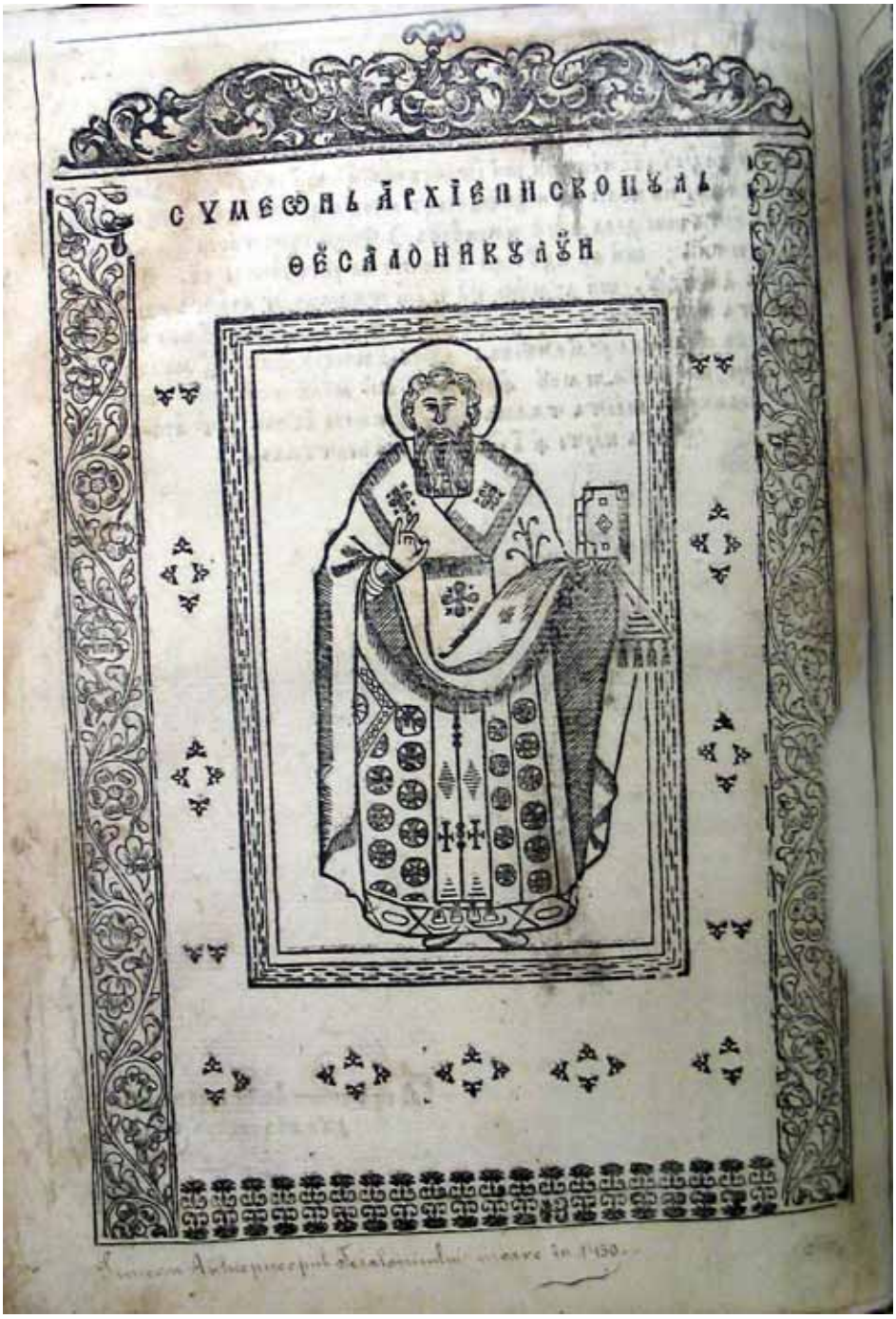

[22] Simeon, arhiepiscopul Thesalonicului. Voroavă de întrebări şi răspunsuri întru Hristos (Bucureşti, 1765). Xilogravură cu Sf. Simeon al Thesalonicului

www.cimec.ro

[23] Octoih (Bucureşti, 1774). Vinietă compozită, de secol XVII, cu inițialele episcopului Mitrofan şi însemnarea lui Gh. Avramescu

www.cimec.ro

[26] Evanghelie (Bucureşti, 1750). Foaia de titlu unde apar numele ambilor tipografi, Barbu şi Grigorie

www.cimec.ro

[28] Liturghier (Râmnic, 1787). Foaia de titlu

www.cimec.ro

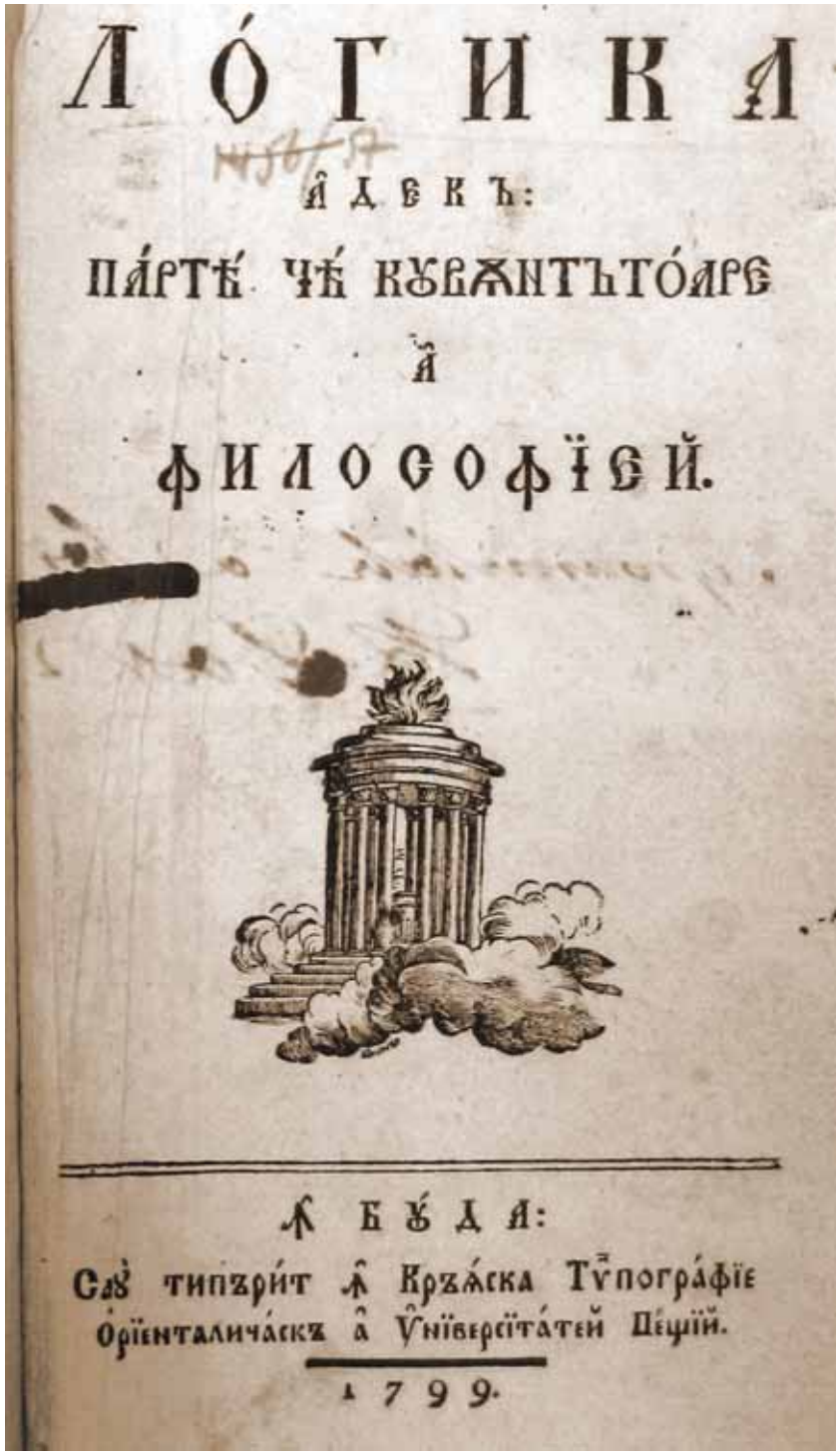
Л О́ Г И К А

А ДЕКЪ:

ПА́РТЕ́ ЧЕ́ КЪВА́НТЪТО́АРЕ

А

ФИЛОСОФЇЕЙ.

Л БЪДА:

Сѫ типъри́т л Крѣ́ска Тѵ̄пографі́е
Ориенталичаскѫ а Ѵ̄нівєрсїта́тей Пе́щіи.

а 7 9 9.

[31] Logica (prelucrare de Samuil Micu Clain, Buda, 1799). Pagina de titlu

www.cimec.ro

[31] Logica (prelucrare de Samuil Micu Clain, Buda, 1799). Începutul lucrării și ex librisul autograf al lui C. Don

www.cimec.ro

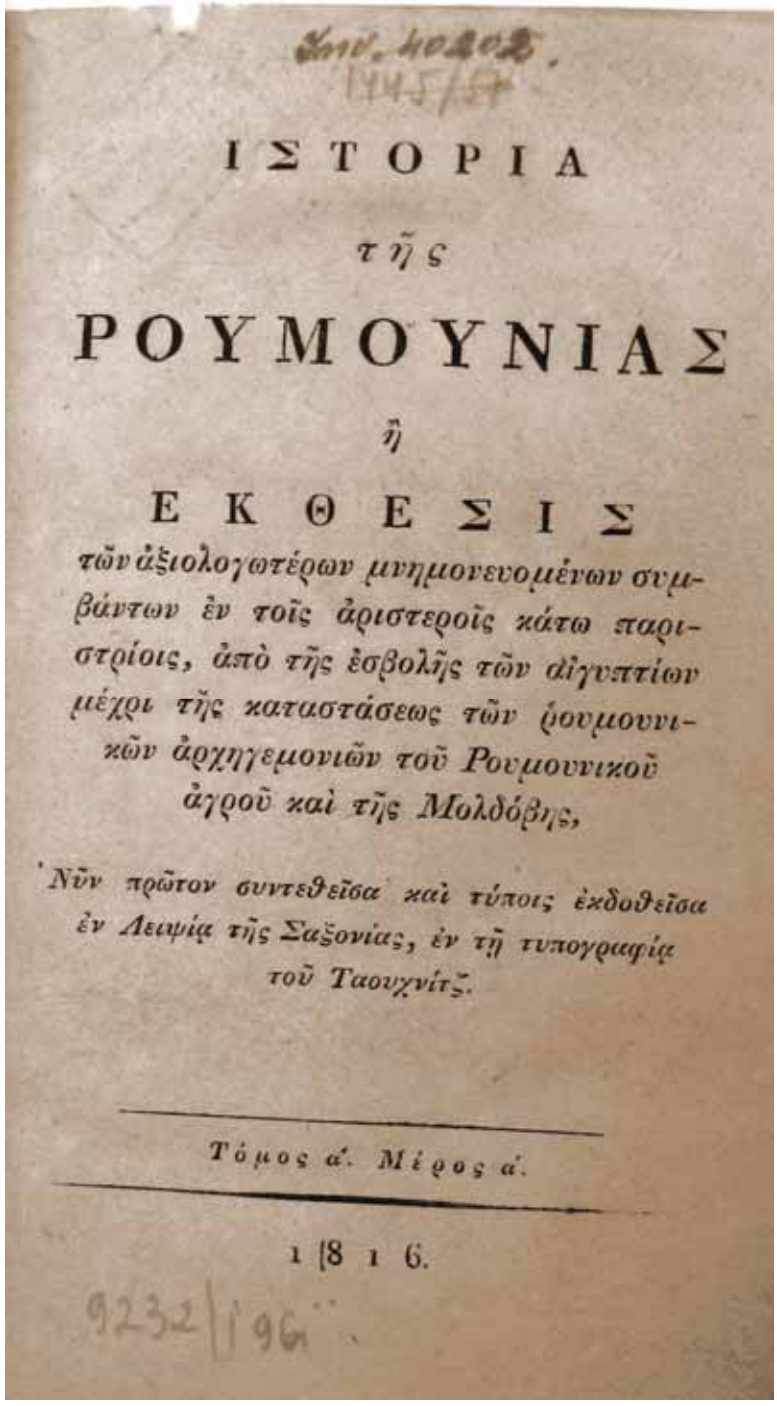

Ἱστορια
τῆς
ΡΟΥΜΟΥΝΙΑΣ
ἢ
ΕΚΘΕΣΙΣ
τῶν ἀξιολογωτέρων μνημονευομένων συμβάντων ἐν τοῖς ἀριστεροῖς κάτω παριστρίοις, ἀπὸ τῆς ἐσβολῆς τῶν αἰγυπτίων μέχρι τῆς καταστάσεως τῶν ῥουμουνικῶν ἀρχηγεμονιῶν τοῦ Ρουμουνικοῦ ἀγροῦ καὶ τῆς Μολδόβης,

Νῦν πρῶτον συντεθεῖσα καὶ τύποις ἐκδοθεῖσα ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξονίας, ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Ταουχνίτζ.

Τόμος α'. Μέρος α'.

1816.

[33] Dimitrie Filippide. Istoria României (greacă modernă). Leipzig, 1816.
Foaia de titlu

www.cimec.ro

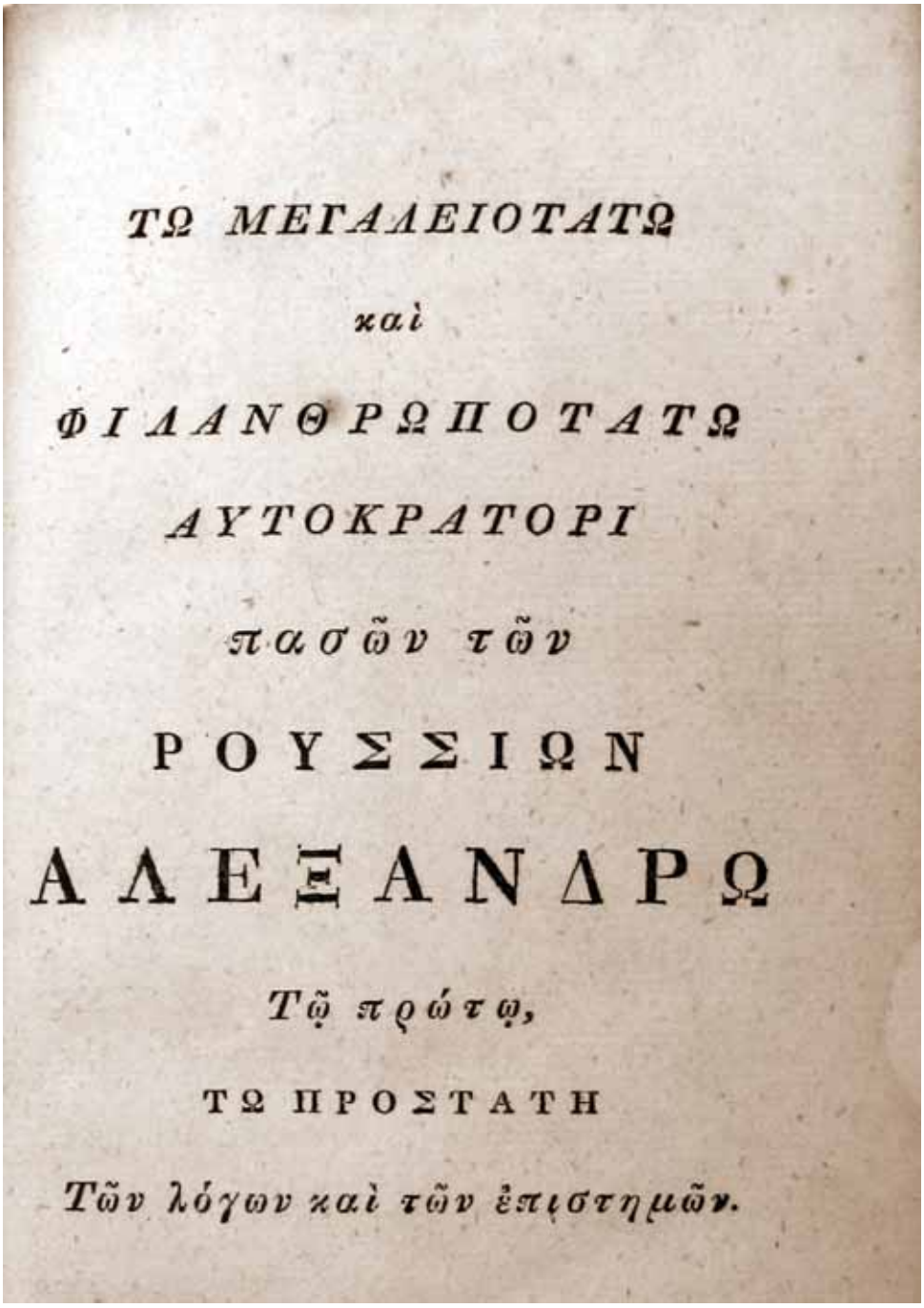
ΤΩ ΜΕΓΑΛΕΙΟΤΑΤΩ

καὶ

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΤΑΤΩ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ

πασῶν τῶν

ΡΟΥΣΣΙΩΝ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ

Τῷ πρώτῳ,

ΤΩ ΠΡΟΣΤΑΤΗ

Τῶν λόγων καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

[33] Dimitrie Filippide. Istoria României (greacă modernă). Leipzig, 1816.
Titlul scrisorii de dedicație adresate Țarului Alexandru I

www.cimec.ro

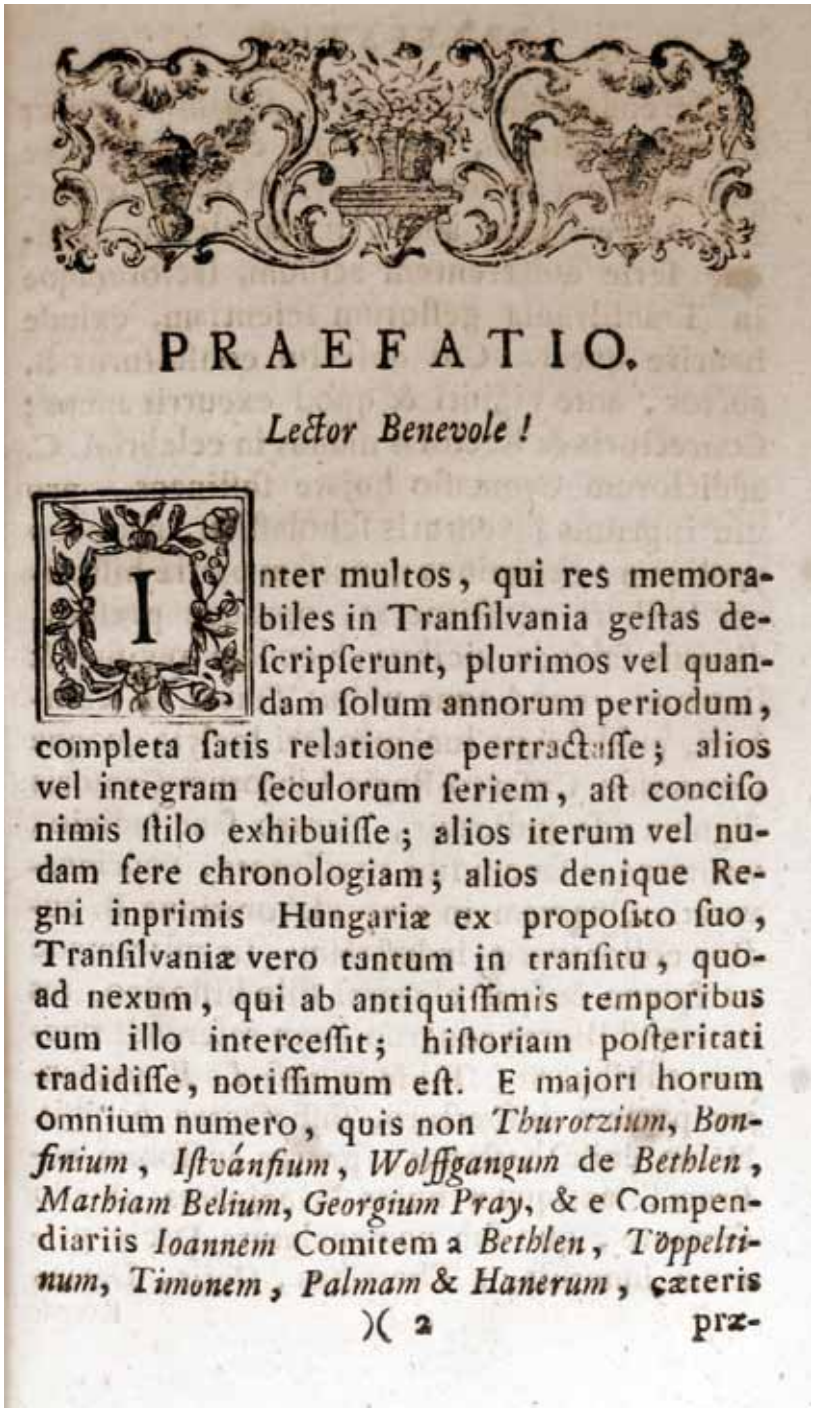

PRAEFATIO.

Lector Benevole!

Inter multos, qui res memorabiles in Tranſilvania geſtas deſcripſerunt, plurimos vel quandam ſolum annorum periodum, completa ſatis relatione pertractaſſe; alios vel integram ſeculorum ſeriem, aſt conciſo nimis ſtilo exhibuiſſe; alios iterum vel nudam fere chronologiam; alios denique Regni inprimis Hungariæ ex propoſito ſuo, Tranſilvaniæ vero tantum in tranſitu, quoad nexum, qui ab antiquiſſimis temporibus cum illo interceſſit; hiſtoriam poſteritati tradidiſſe, notiſſimum eſt. E majori horum omnium numero, quis non *Thurotzium*, *Bonfinium*, *Iſtvánfium*, *Wolffgangum* de *Bethlen*, *Mathiam Belium*, *Georgium Pray*, & e Compendiariis *Ioannem* Comitem a *Bethlen*, *Töppeltinum*, *Timonem*, *Palmam* & *Hanerum*, cæteris

)(2 præ-

[34] Martin Felmer. Primae lineae historiae Transsilvaniae (Sibiu, 1803).
Frontispiciu şi iniţială ornată în deschiderea prefeţei adresate cititorului

www.cimec.ro

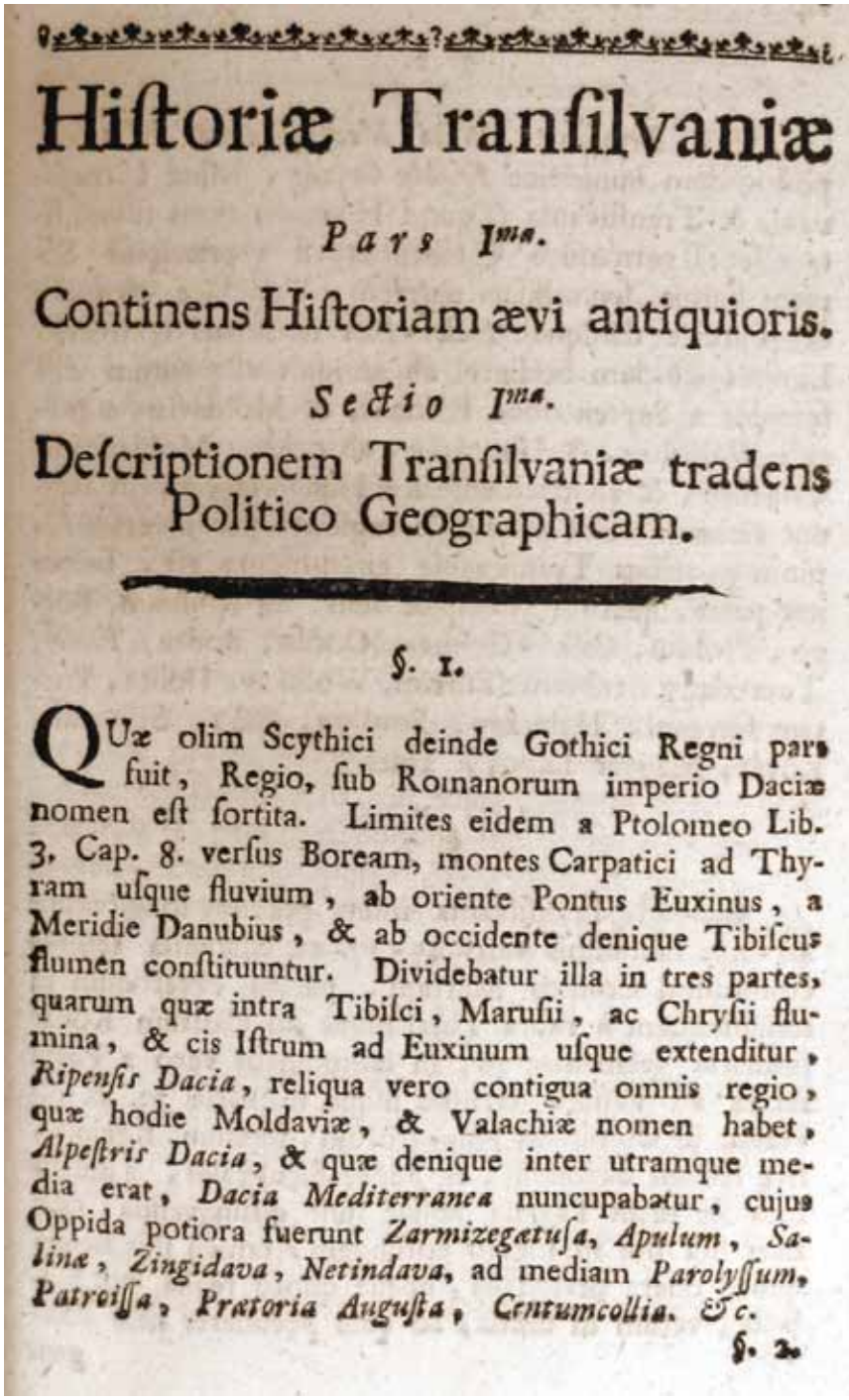

Hiſtoriæ Tranſilvaniæ

Pars Ima.

Continens Hiſtoriam ævi antiquioris.

Sectio Ima.

Deſcriptionem Tranſilvaniæ tradens Politico Geographicam.

§. 1.

QUæ olim Scythici deinde Gothici Regni pars fuit, Regio, ſub Romanorum imperio Daciæ nomen eſt ſortita. Limites eidem a Ptolomeo Lib. 3. Cap. 8. verſus Boream, montes Carpatici ad Thyram uſque fluvium, ab oriente Pontus Euxinus, a Meridie Danubius, & ab occidente denique Tibiſcus flumen conſtituuntur. Dividebatur illa in tres partes, quarum quæ intra Tibiſci, Maruſii, ac Chryſii flumina, & cis Iſtrum ad Euxinum uſque extenditur, *Ripenſis Dacia*, reliqua vero contigua omnis regio, quæ hodie Moldaviæ, & Valachiæ nomen habet, *Alpeſtris Dacia*, & quæ denique inter utramque media erat, *Dacia Mediterranea* nuncupabatur, cujus Oppida potiora fuerunt *Zarmizegætuſa*, *Apulum*, *Salinæ*, *Zingidava*, *Netindava*, ad mediam *Parolyſſum*, *Patreiſſa*, *Prætoria Auguſta*, *Centumcollia*. *&c.*

§. 2.

[34] Martin Felmer. Primae lineae historiae Transsilvaniae (Sibiu, 1803).
Debutul lucrării

www.cimec.ro

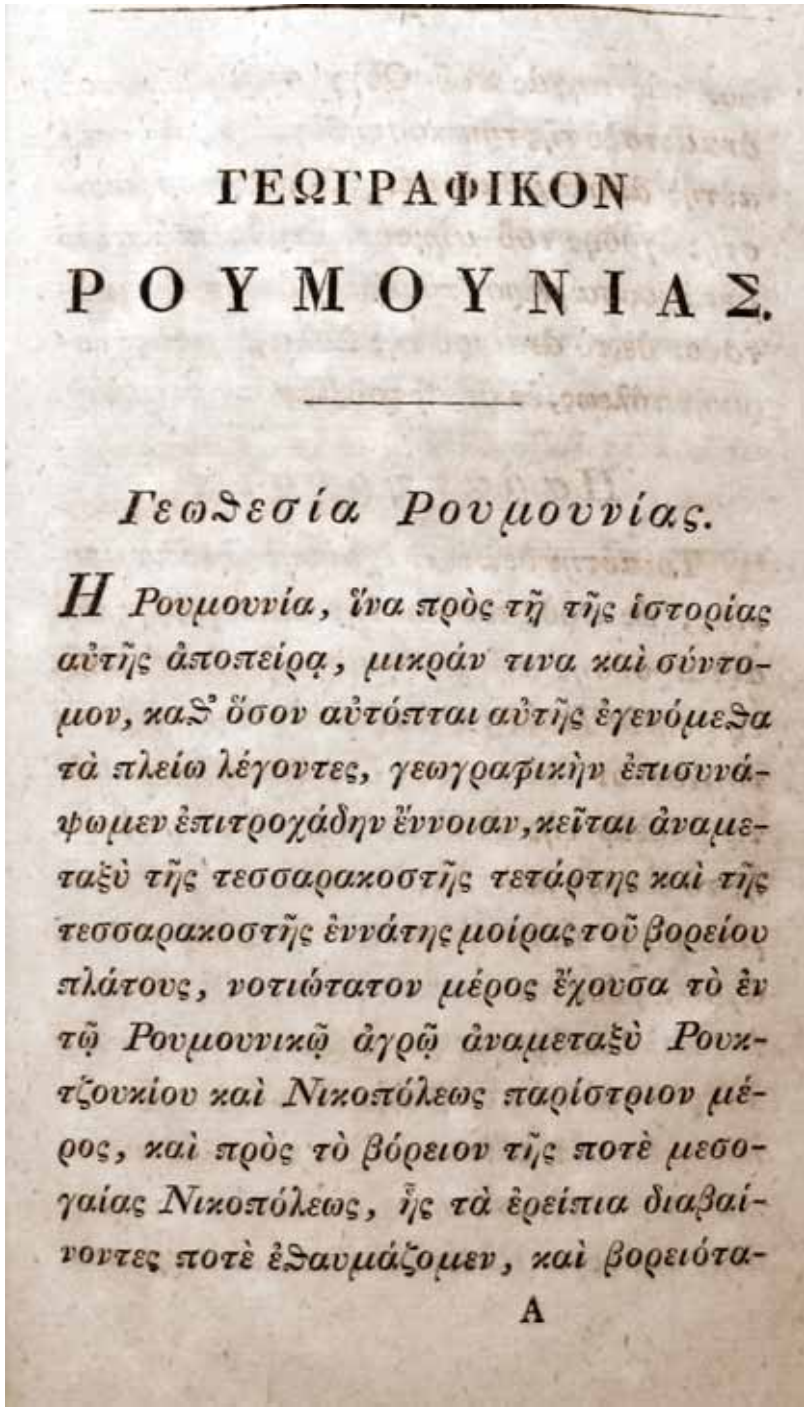

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ

ΡΟΥΜΟΥΝΙΑΣ.

Γεωδεσία Ρουμουνίας.

Η Ρουμουνία, ἵνα πρὸς τῇ τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἀποπείρᾳ, μικράν τινα καὶ σύντομον, καθ' ὅσον αὐτόπται αὐτῆς ἐγενόμεθα τὰ πλείω λέγοντες, γεωγραφικὴν ἐπισυνάψωμεν ἐπιτροχάδην ἔννοιαν, κεῖται ἀναμεταξὺ τῆς τεσσαρακοστῆς τετάρτης καὶ τῆς τεσσαρακοστῆς ἐννάτης μοίρας τοῦ βορείου πλάτους, νοτιώτατον μέρος ἔχουσα τὸ ἐν τῷ Ρουμουνικῷ ἀγρῷ ἀναμεταξὺ Ρουκτζουκίου καὶ Νικοπόλεως παρίστριον μέρος, καὶ πρὸς τὸ βόρειον τῆς ποτὲ μεσογαίας Νικοπόλεως, ἧς τὰ ἐρείπια διαβαίνοντες ποτὲ ἐθαυμάζομεν, καὶ βορειότα-

A

[39] Dimitrie Filippide. Geografia României (greacă modernă). Leipzig, 1816.
Debutul lucrării

www.cimec.ro

[39] Dimitrie Filippide. Geografia României (greacă modernă). Leipzig, 1816.
Harta Asiei via România

www.cimec.ro

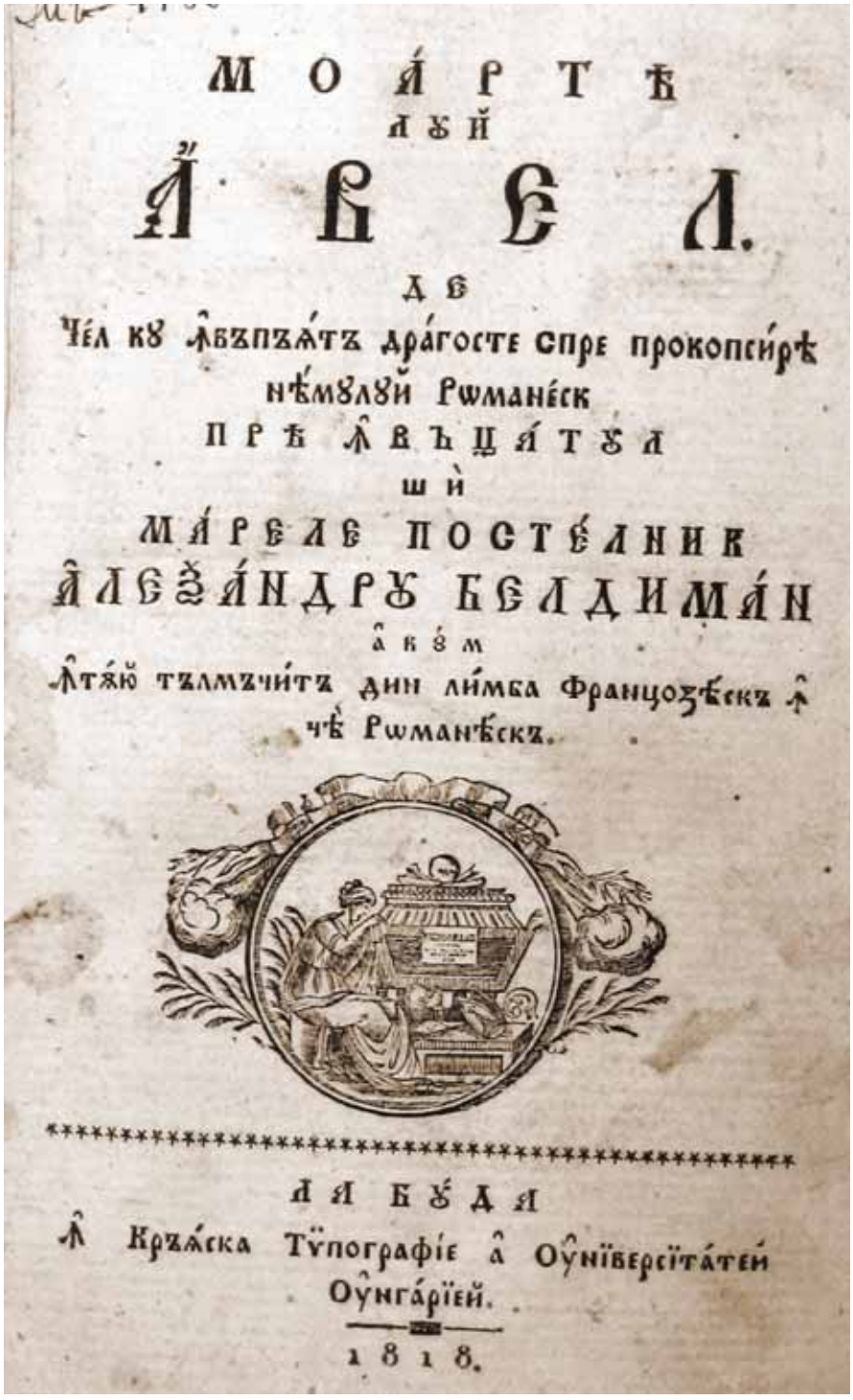
МОАРТЕ
ЛУЙ
АВЕЛ.
ДЕ
Чел кѹ ѫвъпъмътъ драгосте спре прокопсирѣ
нѣмѹлуй Рѡманѣск
ПРѢ ѪВѢЦЯТѢЛ
ШИ
МАРЕЛЕ ПОСТЕЛНИК
ѪЛЕѯАНДРѹ КЕЛДИМАН
ѪѲѴМ
Ѫтѧю тълмъчитъ дин лимба Франсозѣскъ ѫ
чѣ Рѡманѣскъ.
ЛА БУДА
Ѫ Крѫаска Тѵпографіе ѫ Оѹнівєрсітатей
Оѹнгаріей.
1818.

[40] Salomon Gessner. Moartea lui Avel (Buda, 1818). Pagina de titlu

www.cimec.ro

[40] Salomon Gessner. Moartea lui Avel (Buda, 1818). Adam şi Eva, gravură de A. Geiger

www.cimec.ro

[40] Salomon Gessner. Moartea lui Avel (Buda, 1818). Moartea lui Abel, gravură nesemnată

www.cimec.ro

ЛЕЦЮИРЕ

Â прѣ Фнълцáтѹлѹй шй прѣ Прáвослáвникѹлѹй
Дóмн, шй Сѣкъдѹнтóрю Â тóатъ Оу̑гроблáхїа

ІѠ ІѠАН ГЕѠРГІЕ
КАРАЦЪ ВВ.

кѹ тóатъ келтѹмла Дѹмнѣлѡр
КОНСТАНДИН КАРАКАШ, Дóхтор,
шй
Дѹмнѣлѹй РЪДѹКАНѹЛ КАНИЧЕНѹЛ,
Бúв Вéл Стóлник, шй
Дѹмнѣлѹй ДѹМИТРАКЕ ТОПАНЧАНѹЛ,
Бúв Вéл Слѹгéр,

Тѵпърúтъ Â привилегїáта Тѵпографїе Â Дѹмнѣлѡр ѡ̑т
Чишмéѳа рѣпосáтѹлѹй Âтрѹ ферічúре
Дóмн МАВРОГЕНІЙ

14·993|59 анн Бѹкѹрéщй.

1818.

[42] Legiuirea lui Caragea (Braşov, 1818). Foaia de titlu

www.cimec.ro

[42] Legiuirea lui Caragea (Brașov, 1818). Stema domnitorului, cu toate însemnele heraldice ale județelor, gravură de Blasius Höfel (Viena)

www.cimec.ro

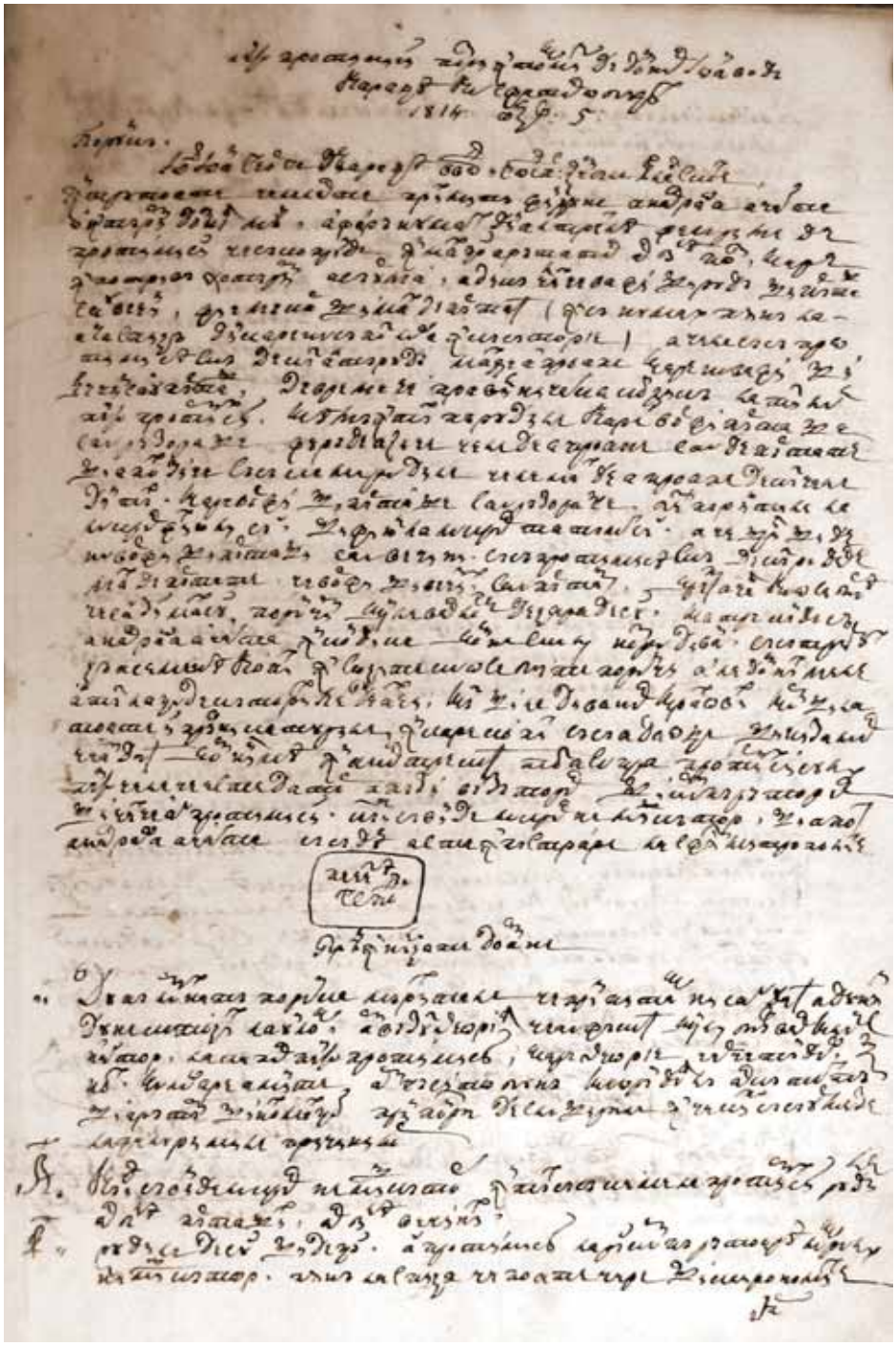

[42] Legiuirea lui Caragea (Braşov, 1818). Filă manuscrisă cu reglementarea dreptului de protimisis (ex. 1)

www.cimec.ro

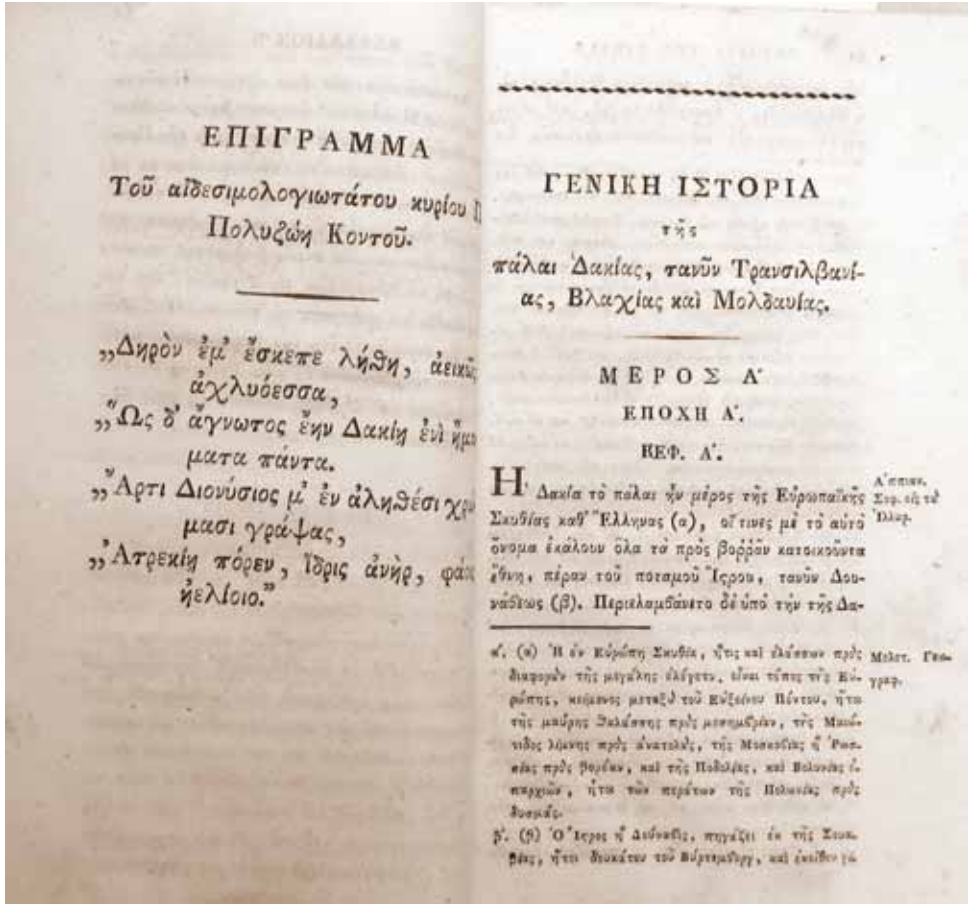

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Τοῦ αἰδεσιμολογιωτάτου κυρίου Π
Πολυζώη Κοντοῦ.

„Δηρὸν ἐμ' ἔσκεπε λήθη, ἀεικὴ
ἀχλυόεσσα,
„Ὡς δ' ἄγνωστος ἔην Δακίη ἐνὶ ἤμ
ματα πάντα.
„Ἄρτι Διονύσιος μ' ἐν ἀληθέσι χρ
μασι γράψας,
„Ἀτρεκίη πόρεν, Ἴδρις ἀνὴρ, φάο
ἠελίοιο."

ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

τῆς

πάλαι Δακίας, ταυῦν Τρανσιλβανίας, Βλαχίας καὶ Μολδαυίας.

ΜΕΡΟΣ Α'

ΕΠΟΧΗ Α'.

ΚΕΦ. Α'.

Α'σπασις. Συμ. εἰς τὸ Ὅλον.

Η Δακία τὸ παλαι ἦν μέρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Σκυθίας καθ' Ἕλληνας (α), οἵτινες μὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἐκάλουν ὅλα τὸ πρὸς βορρᾶν κατοικοῦντα ἔθνη, πέραν τοῦ ποταμοῦ Ἴστρου, ταυῦν Δουνάβεως (β). Περιελαμβάνετο δὲ ὑπὸ τὴν τῆς Δα-

α'. (α) Ἡ ἐν Εὐρώπῃ Σκυθία, ἥτις καὶ ἐλάσσων πρὸς διαφορὰν τῆς μεγάλης ἐλέγετο, εἶναι τόπος τῆς Εὐρώπης, κείμενος μεταξὺ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἥτοι τῆς μαύρης Θαλάσσης πρὸς μεσημβρίαν, τῆς Μαιώτιδος λίμνης πρὸς ἀνατολὰς, τῆς Μοσκοβίας ἢ Ῥωσσίας πρὸς βορέαν, καὶ τῆς Πολωνίας, καὶ Βλαχίας ἡ παρχίας, ἥτοι τῶν περάτων τῆς Πολωνίας πρὸς δυσμὰς. Μελετ. Γεωγρ.

β'. (β) Ὁ Ἴστρος ἢ Δούναβις, πηγάζει ἐν τῇ Σουηβίας, ἥτοι δυκάτου τοῦ Βυρτεμβέργ, καὶ ἐκεῖθεν γε-

www.cimec.ro

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ ΠΑΛΑΙ ΔΑΚΙΑΣ, ΤΑ ΝΥΝ ΤΡΑΝ-
ΣΙΛΒΑΝΙΑΣ, ΒΛΑΧΙΑΣ, ΚΑΙ ΜΟΛ-
ΔΑΥΙΑΣ.

Ἐκ διαφόρων παλαιῶν καὶ νεωτέρων συγγραφέων
συναρμοσθεῖσα

ΠΑΡΑ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΦΩΤΕΙΝΟΥ.

ΤΟΜΟΣ, Β.

In magnis voluisse sat est.

ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ, ΤΗΣ ΑΟΥΣΤΡΙΑΣ.

[43] Dionisie Fotino. Istoria vechii Dacii (greacă modernă). 3 tom. Viena, 1818-1819. Gravura din fața titlului, cu stemele reunite ale Moldovei şi Țării Româneşti, susținute de acvila bicefală rusească (tom 2, ex.2)

www.cimec.ro

ДѢМНЕЗЕѦСКА СКРИПТѢРѢ
ЧѢВѢКІЄ
ѨТѪА КАРТѢ ДАѲИ МШУСИ ФАЧЄРЄ

КАПЬ а.

а Ѧтрѣ ѓчепѣть ѣѳ фкѣть Дѫ-
незѣѳ Чѣрюль, шй пѫмѧ-
Е тѣль. Шй ѧмѧнтѣль ёра не кѧ-
зѣть, шй не токмѣть: шй ѓтѣнѣ-
рекь ёра дѣ сѣпра а дѫмнѣлѣй: шй
Дѯѣль лѣй Дѫнезѣѳ Съ пѣртѧ пре
ѓ десѣпра ѧпей. Шй ѣѳзйсь Дѫне-
зѣѳ: Съ се фѧкъ лѣмйнъ: шй Съѳ
Ѧ фкѣть лѣмйнъ. Шй ѣѳ кѧзѣть
Дѫнезѣѳ лѣмйна, кѫ ѣсте ѥйнъ:
шй ѣѳ деспѫрцйть Дѫнезѣѳ ѓтре
лѣмйнъ, шй ѓтре ѓтѣнѣрекь.
ё Шй ѣѳ нѣмйть Дѫнезѣѳ лѣмйна
Зїш, шй ѓтѣнѣрекѣль лѣѳ нѣ-
мйтъ нѣѧнте. Шй Съѳ фкѣть
Сѣръ, шй Съѳ фкѣть дѫмнѣцъ зй
ѕ бўна. Шй ѣѳзйсь Дѫнезѣѳ: Съ се
фѧкъ тарїе ѓтре ѧпе: шй Съ фїе
десѫдцйндь ѧпъ де ѧпъ: шй Съѳ
з фкѣть ѧшѣ. Шй ѣѳ фкѣть Дѫ-
незѣѳ тарїа: шй ѣѳ деспѫрцйть
Дѫнезѣѳ ѓтре ѧпа, карѣ ёра сѣпть
тарїе, шй ѓтре ѧпа, карѣ ёра
и десѣпра тарїей. Шй ѣѳ нѣмйть
Дѫнезѣѳ тарїа, Чѣрю: шй ѣѳ кѧ-
зѣть Дѫнезѣѳ кѫ ѣсте ѥйне. шй
Съѳ фкѣть сѣрѣ, шй Съѳ фкѣть
і дѫмнѣцѣ, Зїша ѕдѣлш. Шй
ѣѳ зйсь Дѫнезѣѳ: Съ се ѕдѣлѣ ѧша
чѣ де сѣпть Чѣрю, ѓтрѣ ю ѕдѣ-
нѣре, шй Съ се ѧрѣте бускѧтѣль:
шй Съѳ фкѣть ѧшѣ: шй Съѳ ѧдѣ-
нѣть ѧпа чѣ де сѣпть Чѣрю ѓтрѣ
ѧѯѣнарнле сѣле, шй Съѳ ѧрѣтѧть
ї бускѧтѣль. Шй ѣѳ нѣмйть Дѫне-
зѣѳ бускѧтѣль, пѫмѧнть: шй ѧдѣ-
нарнле ѧнелшѣ, лѣѳ нѣмйть марй:
шй ѣѳ кѧзѣть Дѫнезѣѳ, кѫ ѣсте
ѥйне. Шй ѣѳзйсь Дѫнезѣѳ: Съ ѕі
рсѣра пѫмѧнтѣль ѳрѣх кѣрде, кѧ-
рѣ Съ Сѣмсне Съмѧнцъ дѣпъ фѣлѣ,
шй дѣпъ ѣсемнѣре, шй лѣмнь ро-
дитѣрю, кѧре Съ фѧкъ родь, кѣрда
Съ фїе Съмѧнца лѣй ѓтрѧнсѣль
дѣпъ фѣлѣ пре пѫмѧнть: шй Съѳ
фкѣть ѧшѣ. Шй ѣѳ Скѣсь ѩх- ѕі
мѧнтѣль ѳрѣх кѣрде, кѧрѣ Сѣ-
мнъ Съмѧнцъ дѣпъ фѣлѣ, шй
дѣпъ ѣсемнѣре, шй лѣмнь родитѣ-
рѣ, кѧре фѧче родь, ѣкѣрда Съмѧн-
ца лѣй ѓтрѧнсѣль дѣпъ фѣлѣ пре
пѫмѧнть: шй ѣѳ кѧзѣть Дѫнезѣѳ
кѫ ѣсте ѥйне. Шй Съѳ фкѣть ѕї
Сѣръ, шй Съѳ фкѣть дѫмнѣцъ
Зїша ѓтрїа. Шй ѣѳзйсь Дѫне- ѕї
зѣѳ: Съ се фѧкъ лѣмнѧтѣрѣ ѓтрѣ
тарїа Чѣрюлѣй, кѫ Съ лѣмнѣѕе
пре пѫмѧнть, шй Съ десѣрть
ѓтре Зѣ, шй ѓтре нѣѧнте: Шй
Съ фїе Спре Сѣмне, шй Спре ѥрѣмѣ,
шй Спре Зѣлѕ, шй Спре ѧпй. Шй ѕї
Съ фїе Спре лѣмнѣре ѓтрѣ тарїа
Чѣрюлѣй, кѫ Съ лѣмнѣѕе пре пѫ-
мѧнть: шй Съѳ фкѣть ѧшѣ. Шй ѕ.
ѣѳ фкѣть Дѫнезѣѳ дѣй лѣмнѧ-
тѣрй мѧрй: лѣмнѧтѣрюль чѣль
мѧре Спре Стѣпѫнйрѣ Зѣлсй, шй
лѣмнѧтѣрюль чѣль мй мнкь
Спре Стѣпѫнйрѣ нѣмцій, шй Стѣ-
лѕѕе. Шй сѣ нѣсь пре ей Дѫне. ѕі
зѣѳ ѓтрѣ тарїа Чѣрюлѣй, кѫ Съ
лѣмнѣѕе пре пѫмѧнть. Шй Съ ѕі
Стѣпѫнѣскъ прѣсте Зѣ, шй прѣстѣ
нѣѧнте, шй Съ десѣрть ѓтре лѣ-
мйна, шй ѓтре ѓтѣнѣрека: шй ѣѳ
кѧзѣть Дѫнезѣѳ кѫ ѣсте сѣне.

1 А

[44] Biblia V.T. N.T. (Skt. Petersburg, 1819). Secvența de început a Vechiului Testament

www.cimec.ro

[46] Psaltire (Bucureşti, 1820). Foaia de titlu

www.cimec.ro

[46] Psaltire (Bucureşti, 1820). Gravură *en pleine page* cu Psalmistul, încadrat de sfinți şi de scene din viața sa

www.cimec.ro

[46] Psaltire (Bucureşti, 1820). Frontispiciu cu Toma Necredinciosul, executat şi semnat de monahul Ghervasie

[46] Psaltire (Bucureşti, 1820). Frontispiciu cu Maica Domnului şi Pruncul, al ieromonahului Constantie

www.cimec.ro

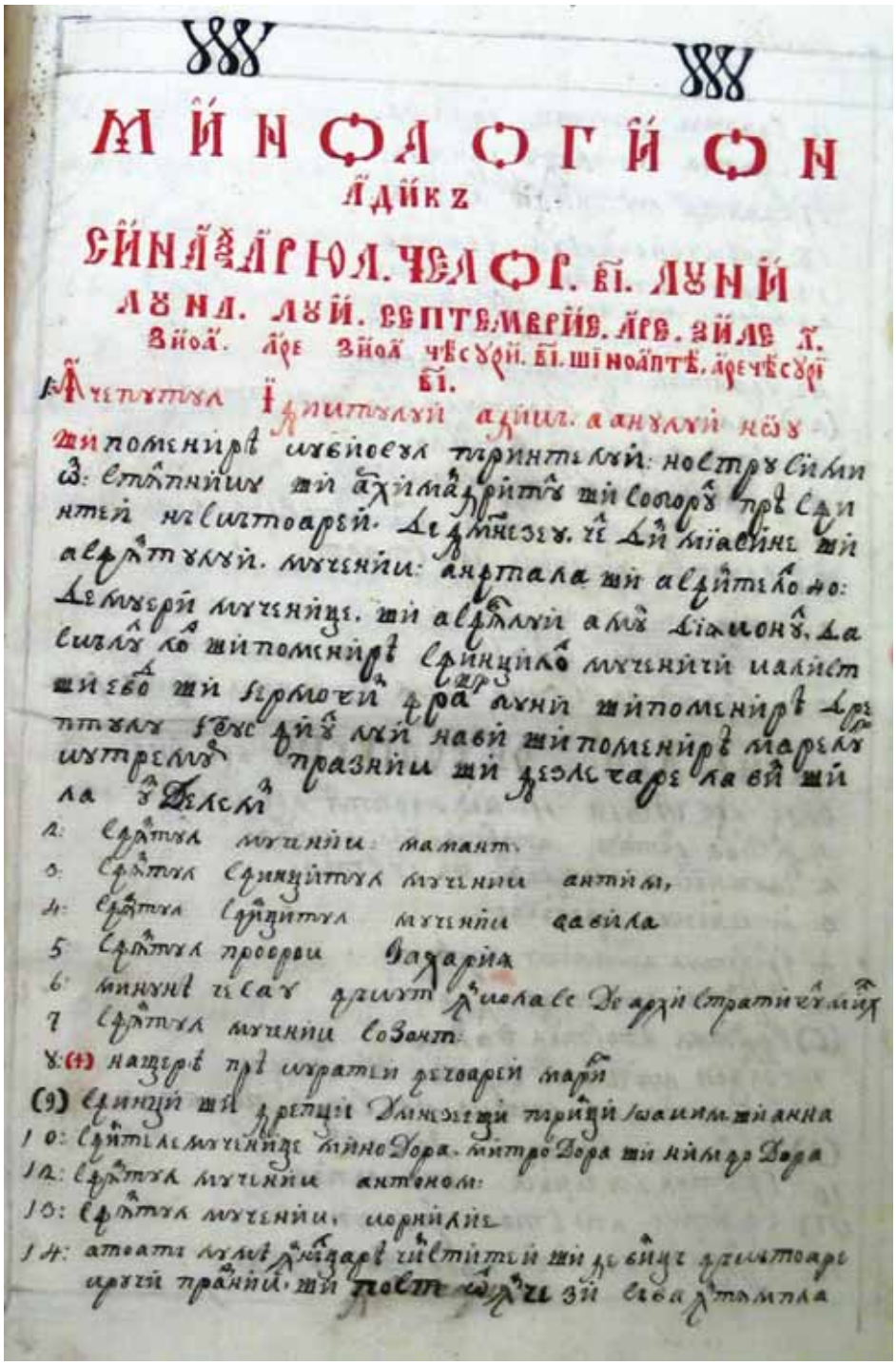

МЙНОЛОГЙОН

АПРЙЛЇЇ

СЇНАЇАРЇЮЛ. ЧЕЛОГ. БІ. ЛУНЙ

ЛУНА. ЛУЙ. СЕПТЕМВРЙЇ. ЇГВ. ЗЙЛЕ К.

ЗЙОА. ЇГЄ ЗЙОА ЧЄСУРЙЇ. БІ. ШІНОЇПТЄ. ЇГЄЧЄСУРЇ БЇ.

Ачестуя Їпостасй аг҃їи. а анг҃лй нёу

ши помениръ шкёоесъ пръинтелй: ностръ сйлй
ш: стътнйшй ши ахїмандрїтъ ши соборъ пръ сф
нтей нлшитоарей. Дмнезеу. чї Дй мїасйнк ши
авръмлй. мучєнйцй: анртала ши авїтелло но:
Дмитрій мучєнйцъ. ши авїлй алй Дїмионъ. Да
сйлй ло ши помениръ сфнцйло мучєнйчй налйст
ши єво ши ермогєн ара лунй ши помениръ ар
пстлй бнс Дй лй навй ши помениръ марєлй
шутрелй празнйи ши дєслтарєлавй ши
ла зДелєм

2: Сфстуя мучєнйцъ мамант.
3: Сфстуя сфнцйтуя мучєнцъ антйм,
4: Сфстуя сфцйтуя мучєнйцъ савйла
5 Сфстуя проорцъ Захарйа
6: минунє цсар аргиут Николає Дєархїстратйгулй
7 Сфстуя мучєнйцъ Созонт:
8:(4) нашєрє пръ шуратєи рєчєарей марй
(9) Єлинцй ши дрепцй Симєонй прийй Іоаким ши анна
10: Сфтїлє мучєнйцє мйно Дора. митро Дора ши нймфо Дора
12: Сфстуя мучєнйцъ антоном:
15: Сфстуя мучєнйцъ. порфйлїе
14: атоате лулй Дїдарє цйстїтй ши дєвйцє арнтоарє
арцй прайй. ши пост ёуцй зй єва Дтомпла

[46] Psaltire (Bucureşti, 1820). Prima filă din Minologhion, secțiune cu text manuscris (incomplet)

www.cimec.ro

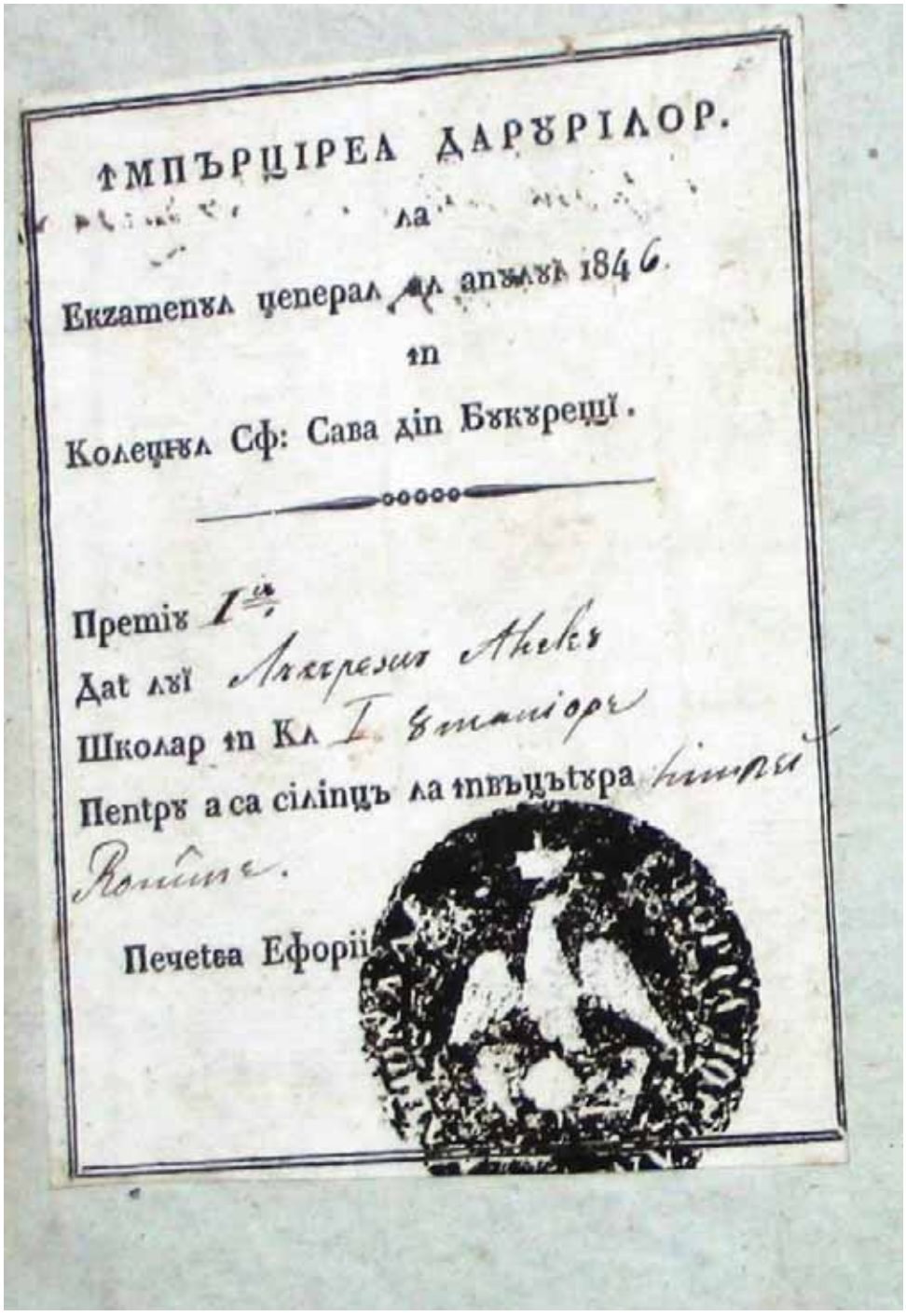

[49] Risipirea cea de pe urmă a Ierusalimului (Bucureşti, 1821). Diplomă de premiant cu pecetea Eforiei Şcolilor Naționale

www.cimec.ro

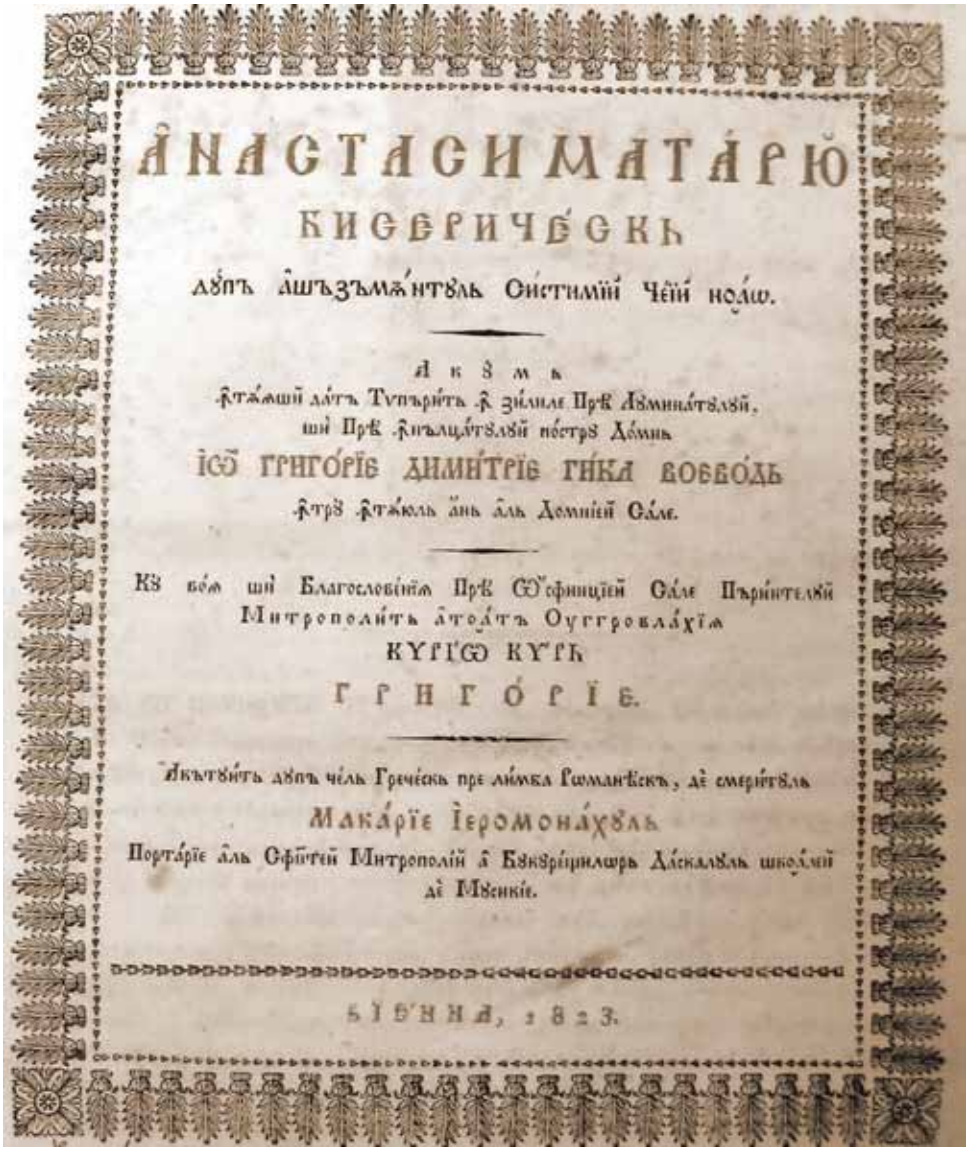
АНАСТАСИМАТАРІЮ
БИСЕРИЧЕСКЪ
АВПЪ АШЪЗЪМА́НТВЛЬ СИСТИМІЙ ЧЕЇЙ НОЛШ.
А К З М Ъ
ЙТА́МШІЙ ДА́ТЪ ТУПЪРИ́ТЪ Й ЗІМЛЕ ПРЪ АВМНАТВЛЪЙ,
ШІ ПРЪ ЙНЪЛЦА́ТВЛЪЙ НО́СТРЪ ДО́МНЪ
ІСЪ ГРИГО́РІЕ ДИМИ́ТРІЕ ГИ́КА ВОЕВО́ДЪ
ЙТРЪ ЙТА́ЮЛЬ ӒНЬ АЛЬ ДОМНІЙ САЛЕ.
КЪ ВО́М ШІ БЛАГОСЛОВІ́НЪ ПРЪ СЪ̈ФНЦІЙ САЛЕ ПЪРІНТЕЛЙ
МИТРОПОЛИ́ТЪ А̂ТО́ДЪ ОУГГРОВЛА́ХІ́М
КУГІ́СЪ КУГЪ
ГРИГО́РІЕ.
А̂КЪТВИ́ТЪ АВПЪ ЧЕЛЬ ГРЕЧЕ́СК ПРЕ ЛИ́МБА РШМАНЕ́СКЪ, ДЀ СМЕРИТВЛЬ
МАКА́РІЕ ІЕРОМОНА́ХВЛЬ
ПОРТА́РІЕ АЛЬ СФИТЕЙ МИТРОПОЛІЙ Й БВКВРЕ́ЦИЛШРЬ ДА́СКАЛВЛЬ ШКОЛЙЙ
ДЀ МВНКІЕ.
БІЕ́НА, 1823.

[51] Macarie ieromonahul. Anastasimatar (Viena, 1823). Foaia de titlu

www.cimec.ro

[51] Macarie ieromonahul. Anastasimatar (Viena, 1823). Litografie semnată I. Seker, cu Învierea lui Hristos

www.cimec.ro

[53] Dimitrie Cantemir. Descrierea Moldovei (Neamț, 1825). Vinietă de final cu blazon şi deviză

www.cimec.ro

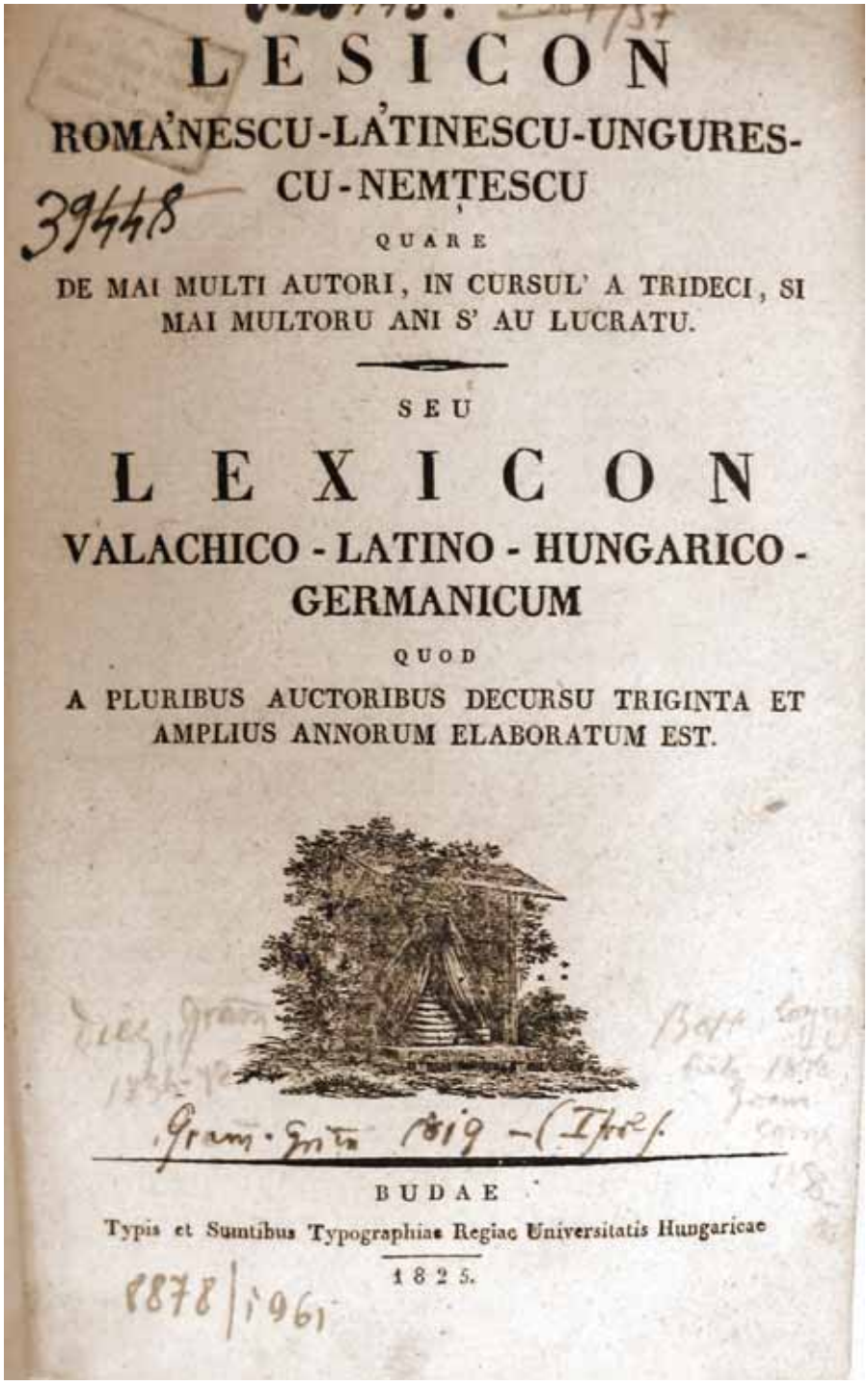

LESICON

ROMÂNESCU-LATINESCU-UNGURES-CU-NEMȚESCU

QUARE

DE MAI MULTI AUTORI, IN CURSUL' A TRIDECI, SI MAI MULTORU ANI S' AU LUCRATU.

SEU

LEXICON

VALACHICO - LATINO - HUNGARICO - GERMANICUM

QUOD

A PLURIBUS AUCTORIBUS DECURSU TRIGINTA ET AMPLIUS ANNORUM ELABORATUM EST.

BUDAE

Typis et Sumtibus Typographiae Regiae Universitatis Hungaricae

1825.

[55] Lexicon românesc-latinesc-unguresc-nemțesc (Buda, 1825). Foaia de titlu

www.cimec.ro

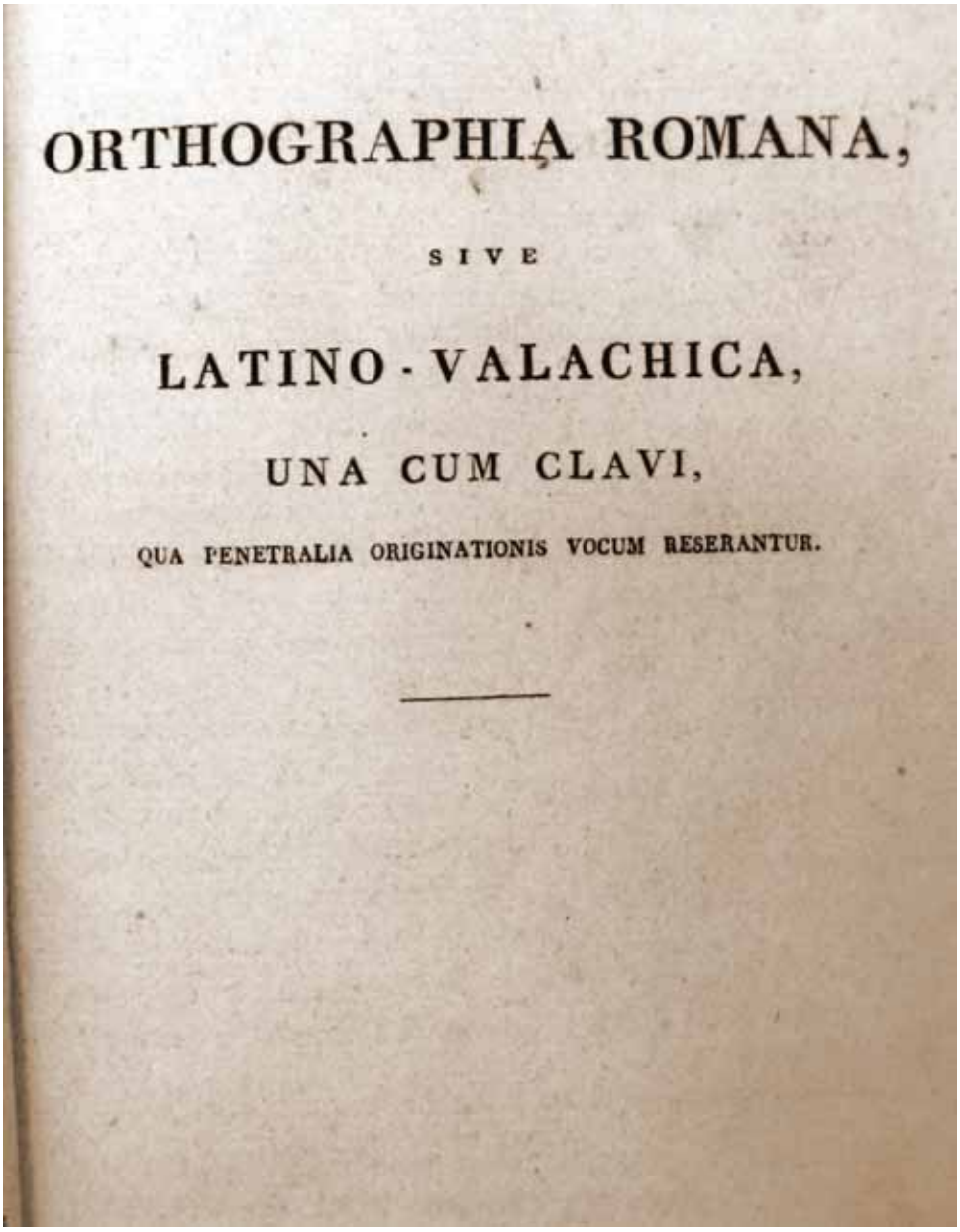

ORTHOGRAPHIA ROMANA,

SIVE

LATINO-VALACHICA,

UNA CUM CLAVI,

QUA PENETRALIA ORIGINATIONIS VOCUM RESERANTUR.

[55] Lexicon românesc-latinesc-unguresc-nemțesc (Buda, 1825). Foaia de titlu a lucrării incluse, avându-l ca autor pe Petru Maior

www.cimec.ro

[57] Dinicu Golescu. Însemnare a călătoriei mele (Buda, 1826). Pagina de titlu (ex. 1)

www.cimec.ro

[61] Macarie ieromonahul. Tomul al doilea al Anthologhiei (Bucureşti, 1827).
Începutul utreniei. Frontispiciu şi inițiala ornată

www.cimec.ro

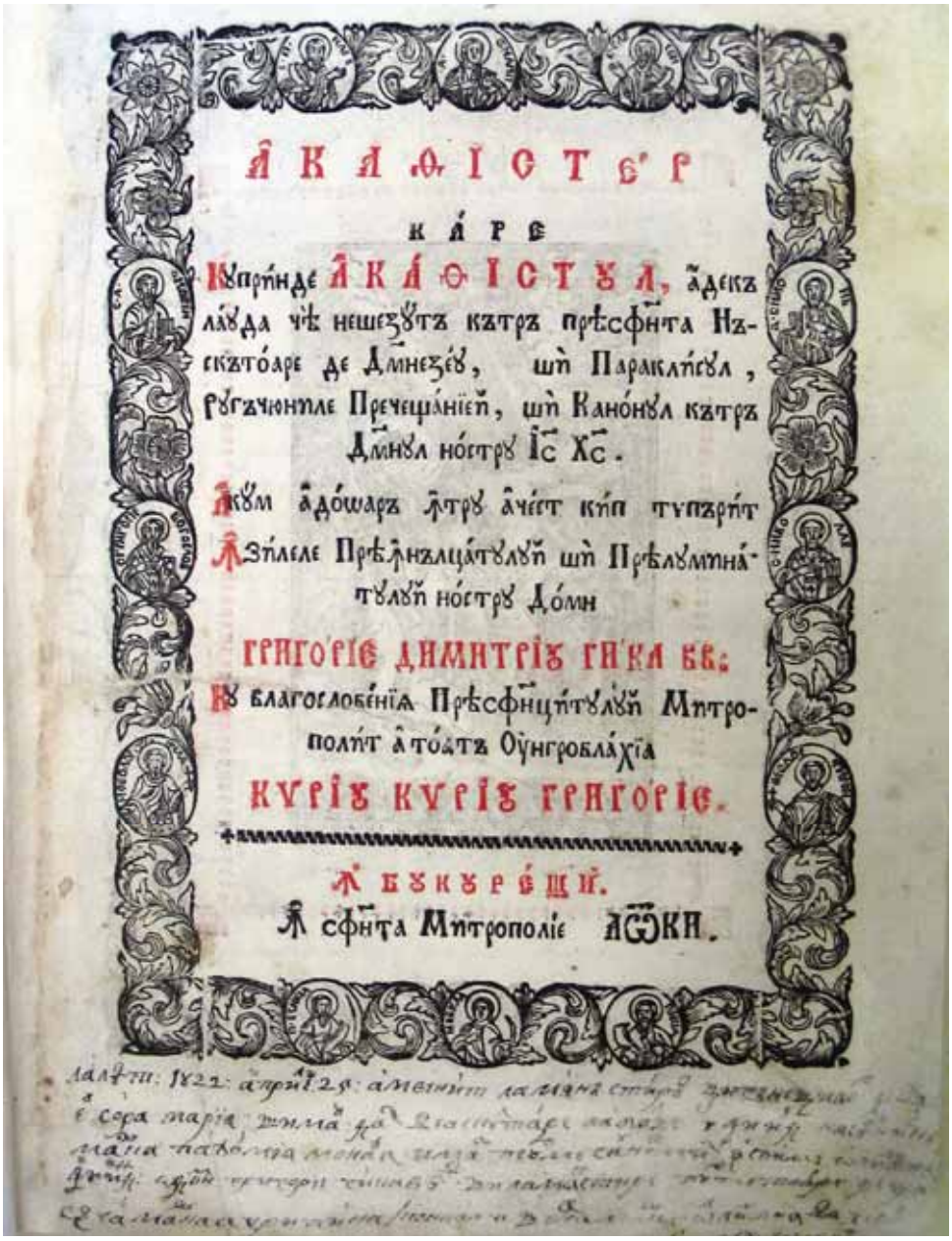

[63] Acatistier (Bucureşti, 1828). Foaia de titlu cu o însemnare fragmentară în registrul inferior

www.cimec.ro

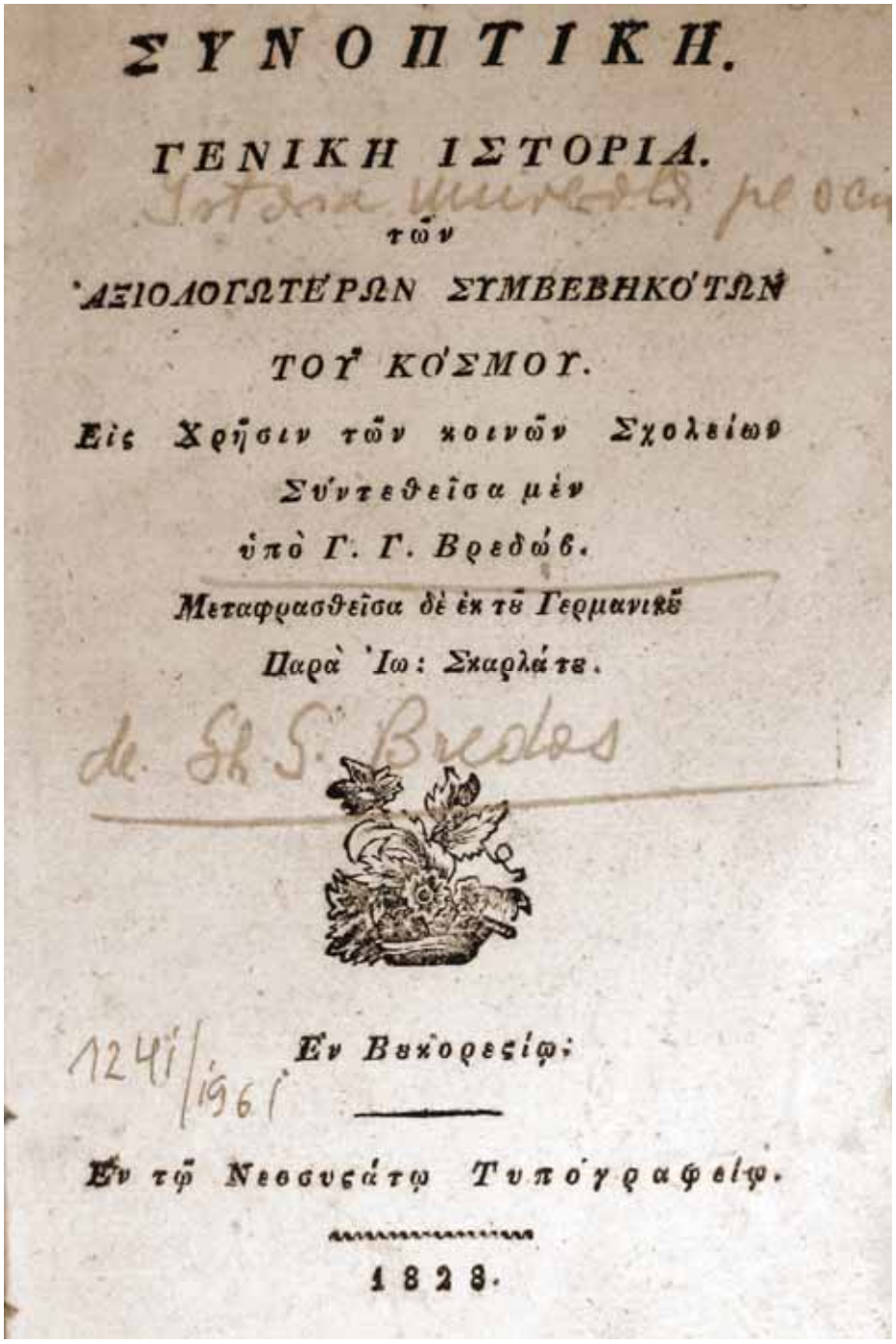
ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ.

ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

τῶν

ΑΞΙΟΛΟΓΩΤΕΡΩΝ ΣΥΜΒΕΒΗΚΟΤΩΝ

ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.

Εἰς Χρῆσιν τῶν κοινῶν Σχολείων

Συντεθεῖσα μὲν

ὑπὸ Γ. Γ. Βρεδώβ.

Μεταφρασθεῖσα δὲ ἐκ τῆ Γερμανικῆ

Παρὰ Ἰω: Σκαρλάτε.

Ἐν Βυκορεσίῳ:

Ἐν τῷ Νεοσυσάτῳ Τυπογραφείῳ.

1828.

[64] G.G. Bredow. Scurtă istorie universală (greacă modernă). Bucureşti, 1828. Foaia de titlu

www.cimec.ro

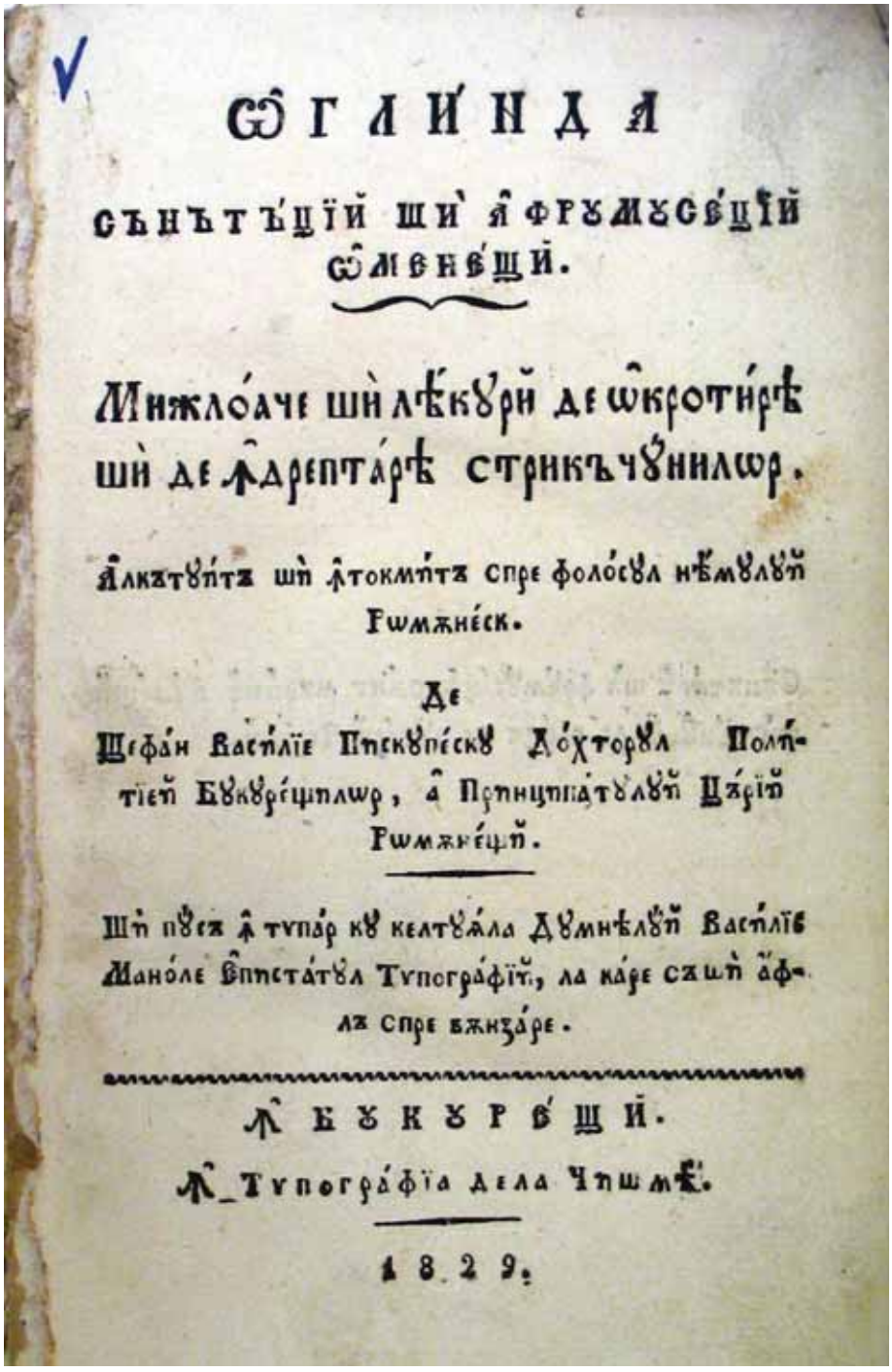

ОГЛИНДА

СЪНЪТЪЦЇЇ ШИ А ФРЪМОСЕЦЇЇ
ОМЕНЕЩЙ.

Мижлоаче шиле кърй де окротирѣ
ши де адрептарѣ стрикъчюнилор.

Алкатуїтѣ ши адокмитѣ спре фолосул нѣмулуй
Румънеск.

Де
Щефан Василїе Епископеск Дохторул Полї-
тией Букурещилор, а Принципатулуй Царїй
Румънещй.

Ши пусѣ а типар ку келтуала Думнелуй Василїе
Маноле Епистатул Типографиї, ла каре сунт офи-
ла спре вънзаре.

В У К У Р Е Щ Й.

Типографїа дела Чишмеа.

1829.

[67] Ştefan V. Episcopescu. Oglinda sănătăţii şi a frumuseţii (Bucureşti, 1829).
Foaia de titlu

www.cimec.ro

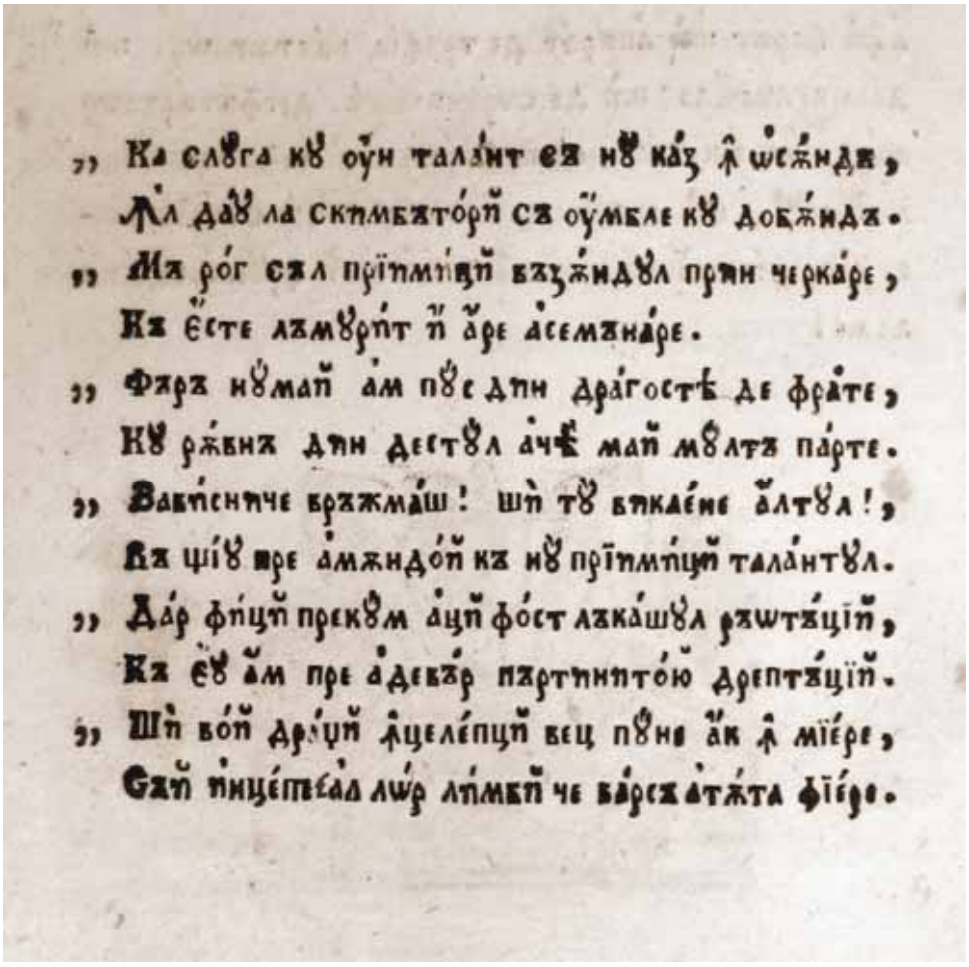

„ Ка слѹга кѹ оу́н талáнт сѣ нѹ кáз â ѡ҃сѫ́нда,
Âл даў ла скимбатóрй сѣ оу́мбле кѹ доба́нда.
„ Ма рóг сăл прїимáцй бъзѫ́ндѹл прин черкáре,
Кѣ е́сте лъмбрúт й ăре âсемънáре.
„ Фарѣ нѹмай âм пѹ́е дин драгóстѣ де фрâте,
Кѹ рѫ́вна дин десто́л âчѣ́ маї мѹлта пáрте.
„ Вавúснице бражмáш! шй тѹ́ бикаéне ăлтѹл!
Кѣ цúѹ вре âмѫндóй кѣ нѹ прїимúцй талáнтѹл.
„ Дáр фúцй прекѹм âцй фóст лъкáшѹл рѫштáцїй,
Кѣ е́ѹ ăм пре âдевăр пъртúнтóю дрептáцїй.
„ Шй вой дрáцй âцелéпцй вец пѹ́не ăк â мїе́ре,
Сăй ѝнцéпеâл лúр лúмбй че бáрсѣ âтѫ́та фїе́ре.

[67] Ştefan V. Episcopescu. Oglinda sănătăţii şi a frumuseţii (Bucureşti, 1829).
Epilogul versificat

www.cimec.ro

Această lucrare a apărut cu sprijinul Ministerului Culturii şi Cultelor, prin Administraţia Fondului Cultural Naţional

Lucrarea se înscrie în categoria cataloagelor de colecţie. Ea cuprinde — în conformitate cu principiile metodologice ale domeniului — descrierile a 91 de exemplare (corespunzând unui număr de 68 de ediţii) de carte românească veche şi rară deţinute de biblioteca Muzeului Municipiului Bucureşti. Catalogul pe care îl propunem specialiştilor din ţară şi din străinătate, dar şi publicului bibliofil, contribuie la cunoaşterea unui segment aparte din viaţa socio-culturală a Bucureştilor, concretizat într-un mic patrimoniu unic, care compensează, prin valorile sale, pierderile suferite de-a lungul timpului, de alte instituţii similare cu rol de prezervare a bunurilor aparţinând memoriei naţionale, şi în special istoriei capitalei noastre europene.

Catalogul se alătură publicaţiilor de acest gen din ţară, contribuind la conturarea imaginii de ansamblu a cărţii româneşti vechi, aşa cum transpare ea din fondurile aflate pe teritoriul României (inventariate şi catalogate până în prezent).

ISBN 978-973-7930-22-4

Preţ 30 lei

www.cimec.ro